

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

JOANNIS BISSELI,

è Societate Jesu,

AD

MEDULLÆ
HISTORICÆ

SEPTENNIIUM II

APPENDIX

Anni M. DC. XIV.

MARIÆ
STUARTÆ,

Viventis, ac Morientis,

ACTA.

Biblioth.

Coll.

Scv.

Romi

Permissu Superiorum.

AMBERGÆ.

Sol

Aja

Apud JOANNEM BURGER.

Anno M. DC. LXXV.

dicat, eam, quam *casus* ipse nubibus *altius* e-
vexit? Sed id animo decretum jam olim ge-
rebam; *Vita Mortisq;* STUARTÆÆ *dé-*
cora memorabilia, non penitus intacta relin-
quere: quantumvis & ab aliis ante me com-
pluribus haud infacundè celebrata. Quod
enim in nemore verno cecinerunt annis ante-
gressis *acredula*; non prohibentur & posteræ,
carmen & canticum iterare: si non, ut am-
plius placeant; at idèò saltem, ne penitus
taceant; & elingues æstimentur.

Id igitur ego spectans; quoniam jam an-
te hac, *annò* propemodum abhinc *nonò*, de
Maria Stuartæ laudibus palàm aliquoties ver-
ba feci (I): nunc sermonum illorum narra-
tionúmque summam, in hunc Sæculi nostri
quartum decimum annum confero. Quo fa-
ctò palàm fiet, quantò pietatis jure *Jacobus*,
Magnæ Britannię *rex*, in *apothéosi* quodam-
modo, certèque *Translatione*, præstantissimæ
Genitrici suïs in terris exhibendâ, malevolo-
rum ejus insectatorum torrentem refrerit;
& contrariis laudibus Dirarum illius fremitum elinguârit.

II. Ut ad narrationem igitur acceda-
mus: In lucem edita MARIA STUARTA
fuit,

• Appendix, ad Annum 1604.

fuit, annò Sæculi superioris quadragesimo secundo, die septimò Decembris; ac pridie scilicet illius, qui *DEI-Genitrici Concepta* sacer apud *Orthodoxos* est (2). cujus proinde *Virginis*, vel ideò quoque, sortiri nomen hæc puella regia debuisset videbatur.

Stirps ei *Stuartorum*, regia: pater, *Jacobus*, nominis ejus *Quintus*, Stuartus; ordinis autem regum Scotticorum, à Fergusio Primo descendantium, Centesimus Quintus. (3) *Mater* verò, *Maria*; princeps, pietatis erga Deum, prudentiæque, laude singulari conspicua, vetustòq; Gvifiorum in Austrasia Ducum sanguine progenita. *Patris* porrò tam ardens extitisse puræ, veterisque, *Religionis* studium perhibetur: ut partim monachos apostatas, partim prolapsos in hæresin profanos mortales quosdam, exurendos flammis vivos, spirantésque, tradiderit: nonnullos autem regnò terrisque Scotticis procùl ejecerit. quorum in numero, constat, & *Georgium* illum fuisse, *Buchananum*; psalmorum Davidicorum paraphrasten lyricum, & historiæ posthæc Scotticæ virulentum conditorem: eoque nomine, nunquam non deinde memoriæ Stuarti nominis, in *MARIE* gestis, infensum;

A 3

ac

Maria Stuarta.

ac propterea, suapte quoque confessione, mendacem. (4)

III. Caterùm, qui dies infanti *Stuarta* fuit octavus vitæ ; fuit idem infantis genitori, *Jacobo Regi*, supremus ; lege naturæ sublato. (5) Quòd autem masculæ stirpis, è rege *Stuarto*, Mariâque *Lotharingicâ*, nihil vel ortum, vel superstes, compareret : Ordinum regni concordî sententiâ, corona regia, sceptrumque *Scoticum*, ad virgunculam pupillam, octo non plus menses natam, & in cunis quiescentem, magno populorum applausu deferuntur. Inaugurabatur, & regnum incipiebat, quæ lac adhuc trahebat ; matri *Gvisiæ* tantisper, de Prócerum voluntate, traditâ Regiminis administratione ; quoad in maturas regni curas, & annos, adolesceret puella Regina. Cùm esset autem (ut omnes consensu summo Scriptores tradunt) parvula *Stuarta*, jam tum à teneris, electissimæ, non modò speciei corporis, sed habitudinis etiam animi ; seseque quaquaversum prodentis ingenii : non dubitabat, à Summo Pontifice legatus in Scotiam missus, *Patriarcha Venerius*, perpensis adolescentulæ dotibus his, verbis eam gravissimâ palàm, *Indolis Cœlestissimæ* Prin-

Appendix, ad Annum 1637.

Principem, pronuntiare. Quibus laudibus, cum, ætatulâ procedente, formæ quotidianum accederet incrementum, tam ingens; ut ætatis suæ nullam non speciem superare muliebrem crederetur; fiebat item, ut faciei decus illud multò commendatius adhuc redderet incredibilis sapienter loquendi vis, & eloquendi suavitas, atque gratia. (6) Quibus, aliisque rebus talibus, efficiebatur: ut ea juvencula plerisque, quovis Christiani nominis Imperiò non digna modò, sed ad id nata factaq; videretur. Id verò, Catholicis præsertim, auditu creditúq; tantò jucundius accidebat: quantò, superiùs modò prædicatis, pulcritudinis ac morum ornamentis, superaccedere quoque sentiebant, & videbant, Religionis avitæ, Romanæq; Cathedra, tam ardens in ea studium, tamque reverens obsequium; ut in his neque patri suo, neque Regum antepatrem octoginta duorum, continuâ successionem Catholicorum, cuiquam ullâ parte cederet.

IV. Sed in hujus verò-regiæ laudis, posteris quoq; , propagationem intentæ Matri, præparanda tempestivè nuptiis MARIA Stuarta; nuptiæ verò, generosâ Virginis educatione præsternendæ, sub quotidianis Aula

A 4

nobi-

Maria Stuarta.

nobilis institutionibus, erant. Eâ permotatione, *mater*, Scotiæ (sicut diximus) *administratione* fungens, eam, vixdum etiam ætatis *sexturn* annum exorſam, transmarinas in terras, ac, per Galliam demum vectam, in Lotharingicam *Gvisianæ* domûs sedem gentilitiam, ablégat: universis artibus, ac disciplinîs ingenuîs puellarum *Principalium*, imbuendam, & excolendam. Ibi MARIA, non acu modò pingere scientissimè, sed sex quoque linguîs distinctis verba facere, stylûmque ducere, didicit: præ cæteris verò peritiùs, Latine Gallicèque, nec non Italicè, loqui callens, & Hispanicè; Scoticam dissimulare peregrinitatem artificiosè nòrat.

V. Ex hac porrò morum artiûmq; Scholâ *Gvisianâ*, postquam *decimum sextum* jam ætatis annum agere cœpit, eduçta MARIA; pòstque complures alios, conjugii sui competitores regios, votorum suorum irritos, Henrici II. Valesii, Galliarum Regis postulatu, desponsa *Francisco Valesio*, Delphino Galliarum, & nempe, Regis ejusdem filiorum natu maximo: sub annum Christi millesimum quingentesimum quinquagesimum octavum, è Lotharingia Parisios evocatur. Eò deducta, nuptiis

Appendix, ad Annum 1614.

ptiis sollempnibus sponso collocatur : ac , non ità multò pòst Rege fœcero , lancearum in ludò , vulnus & mortem incurrente ; cum hærede regni , maritò , Gallia regnum , consuetis ornata Reginarum Insignibus , adit : et si possessione , parùm diuturnâ. Cùm enim , annò Sæculi superioris quinquagesimò nonò , sceptrum & coronam , cum titulo *Christianissima* , suscepisset : annò mox *sexagesimò primò* , die Decembris quarto , decessu charissimi conjugis (7) effecta Vidua , peplum capere lugubre , cum Sunamitide Davidicâ , compellitur ; non minùs ipsa juvencula , quàm *Abisaga* (8) : nec fertilior illa , quàm ista. Finiebat enim *Franciscus* hic *Secundus* , necdum *vicensis* , (9) & se pariter , & secum posteritatem suâ : nullâ relictâ prole. De cætero , mortalitatem quidem *Aureliae* deponebat ; in omni verò Gallia , Catholicòq; terrarum orbe , suæ bonitatis immortalem post se memoriam relinquebat. Ipsum autem ægriùs mortalium nemo , quàm uxor *Maria* , reliquit : par parem , adolescentem juvencula ; præstans ter pium , & orthodoxum , ipsa , pietatis , & incorruptæ religionis , mirificum exemplar. quod denique conjugiorum castorum nodus

A ;

est.

Maria Stuarta.

est, affectûs mutui magneticus; *Amans amantem*. Sed mos gerendus Dei, naturæque, legibus fuit: & alterius ab altero toleranda divulsio. *Franciscus* in locum, *Aureliâ*, (dubiò procùl,) amœniorem: *uxor*, aliquousq; *Rhe-*mos primùm, in *Campaniam*; dein, ad suos in *Austrasiam*, invitante consanguinitate, festinârunt.

VI. In *Austrasia* porrò *Stuarta* non ità multùm commorata, cùm vitæ jam *vicennium* agere cœpisset; auditâ sub idem tempus *Mariæ* matris, *Scotiæ* gubernatricis, morte; reverti suûmet in regnum, ne vicariâ rursus opus administratione foret, constituit. Per nuntios ergò litterasque præmonitis, super reditu suo, *Scotorum* optimatibus; *Britannicum* intrat fretum: *Angliæ*q; prætervecta litus, *Ortui Solis* oppositum; *Leitham* advehitur, *Scotiæ Meridionalis* oppidum. (10) Ibi rerum regionûmque *Scoticarum* mirificam invenit, in profanis æquè sacrîsq;, mutationem; longèque sanè diversam ab ea, quam è *Scotia Galliam* petens reliquerat, faciem. Causa (sicut ubiq; ferè gentium) squaloris omnis, corruptela sana religionis: & corruptorum-ejus propugnator, ac præsidium, unus unice nequam.

Appendix, ad Annum 1614.

quam, & scelestus, homo. Cujus originem, & audaciæ progressum, interest, vel paucis in conspectum dari.

VII. Genuerat è concubitu, legibus interdictò, pius cæteroquin, & sacrorum veterum tenacissimus, JACOBUS quintus, Scotiæ rex, Mariæ Stuartæ (sicut in superioribus dixi) pater, dudum ante Mariam, è legitima susceptam, præter Joannem, ac Robertum, alium quoque filium: cui nomen ipse, cognomentumq, suum, imponi, nimiâ quadam (sicut prudentibus visum erat) indulgentiâ, sustinuit. (11) Quid enim spuria, qualia divinus codex (12) nominat, Vitulamina, faciunt in Arbore Consanguinitatis regiæ? fructus, in solam fatoris ignominiam penduli; citòque defluxuri. cujusmodi JACOBUS hic STUARTUS fuit; agnomine vulgari Northus: malitiâ verò, finèque retrò, totâ Britannîâ famosissimus. Hic, (itâ curante procurantèque patre, rege Scotorum,) beneficiis aliquot donatus Ecclesiasticis, ut Florimundus tradit: insuper, adolescentiæ primis annis, suâne potiùs, an alienâ voluntate? celebre Sant-Andreanum, in urbe nominis ejusdem, monasterium est ingressus: &, (quod è Scri-

Maria Stuarta.

è Scriptoribus appáret illis, qui *Monastica* postea *familia desertorem* eum nominârunt,) votis Ordinis illius sollemnibus se DEO dicavit. Sed eidem Ordini sese posthæc, ubi solitudinis eum tædere cœpit, per transfugium rursus subduxit, & eripuit: quantumvis jam *Prioris* ipse dignitate pollens: in qua nempe, minùs arctè se, quàm subiectos sibi, tractare consuéset. Indè *liberior ei vita; quaq; subsequi solutiorem disciplinam amat, ab Religiosis instantis defectio*. Quâ tamen ille perfidiâ non contentus; post abjectum cuculum, etiam *Catholica*, quam antehac professus fuerat, religionis studium, & obsequium, ejuravit: regnò deinceps totò, velut profanus, & *apostata*, sectariùsque, circumvolitans. Et certè, quos in hac impietate sequeretur desertor hic, non deerant: quippe, *Scotiâ* jam, ex *Anglia* vicinia tractâ tabe, quantum rivis & amnibus, tantùm *hæresum* doctoribus, ac discipulîs, inundatâ. Tales hos, potentissimus quisque Prócerum, proptereaq; majoris impunitatis fiduciâ petulantior, omnî favore gratiâque (*Puritanos*, inquam, & *acatholicum* omne nomen,) fovebant, & animabant. Quos tamen universos tunc, utpote factio-

Appendix, ad Annum 1614.

factiosorum omnium vexillifer, *Jacobus* antecede-
 bat *Nothus* : qui, ne finè caussis gravi-
 bus excussisse monasticum jugum, & Ecclesiæ
 Romanæ consortium, imperitis videretur;
 gravissimis in utrumque sæviit & odiis, &
 cladibus. In *Mariam* autem sororem suam,
 jam ab eo tempore, quo Galliam adhuc, &
 conjugium primum, illa retinebat, iracundiâ
 flagrabat *spurius*, & vindictæ cupiditate, pro-
 tus implacabilî : *primum* quidem, quòd hanc
 Religionis, & Ecclesiæ, quam ipse deserue-
 rat, observantissimam amantissimamque sese
 gerere, passim, & ex omnibus, disceret audi-
 rétque. *deinde*, privatam etiam ob offensam;
 quæ se sic habuit.

VIII. Est in Scotiæ Meridionalis parte,
 Septentrionibus viciniore, dynastia; quæ, per
 obliquum à Zephyrónoti plagâ, Boream ver-
 sùs, inter montem Grampium, ac Speyam
 fluvium, jugi tractu procedens, *Murrayæ* (13)
Comitatus appellatur: &, qui terræ Scoticæ
 partem illam obtinent, *Comitum Murrayo-
 rum* nomine dignitatéque censentur. Hanc
Jacobus iste *Stuartus*, de quo sermo nobis est,
 toparchiam, ut agnomen *Nothi Spuriive* de-
 leret, alio substitutò speciosiore vocabulò, ve-
 hem-

Maria Stuarta.

hementer affectârat; dum adhuc in vivis, ac vicibus regiminis, esset *Maria Guisla* Lotharinga, Jacobi quinti vidua, Scotorum regis. Eam ille regniaculam ab ista, ceu Scoticarum ditionum omnium *gubernatrice*, sibi permitti regendam, ac fruendam, efflictim expetierat, ac flagitârat. A matre reâtrice rejectus hic ad filiam, Gallia tunc adhuc, & Scotia jam antea, Reginam; à sorore MARIA (sicut *apostasiam* suâ meruerat) durius adhuc, & cum abruptâ repulsa, *frater excucullatus*, excipitur. Ad summam! & Comitatus ei negatur, & honorificentioris usurpatio tituli. Tantus in corruptæ Religionis vigeat in *Maria* tunc ardor! cujus utinam durare tanta postea constantia potuisset, quanta duravit in ea constantiæ voluntas. Sed videlicet, iniquiora tunc inciderant tempora, quàm, ut iis *mulier*, & ea quidem *una*, quantumcunque pia sanctâque, par in longum durationis spatium esse posset.

IX. Jam primùm omnium, adhuc absente sorore Reginâ, spurius Jacobus, repudiatione postulatorum suorum immanè quantum efferatus, ac sui nec antè quidem unquam potens, exinde verò multis partibus im-

Appendix, ad Annum 1614.

impotentior ; fremere statim palàm , & insanire ; miscere disturbaréq; cuncta. maledicere forori , matri sororis , sacris Catholicis , ac Sacrorum præsidibus , & ministris. Simul autem , seditiosorum sibi manum comparare : sectariorumque factiosissimò quòque per electum adjunctò ; circum se greges habere , circumque ducere , sicariorum , prædonum , incendiariorum , furum sacrilegorum , & iconoclastarum ; cum generis omnis , quos vocamus , *Sacramentariorum* exercitu. Cum his talibus , ipse ductor & stimulus impietatis , impetum faciebat in ædes , DEO sacratas ; & in obvia quæque , præque cæteris & primum omnium , in opulentiora , *monasteria*. Tempia vastabat , & diruebat. *Lauras* , (14) ac solitudines piorum , evertebat. *monachos* , quos non pervertebat , profligabat. Templorum , & cœnobiorum , census ac facultates direptas , aut ipse sibi retinebat ; aut cum Proceribus , & Nobilitate , sibi concolori , partiebatur , & dissipabat. *Episcoporum* regni , vel nulla jam , vel admodum vilis , erat apud eum auctoritas. *Scotia* denique (ne multis) *Puritanorum* esse cœperat *transmarina Monarchia*. Quæ cuncta , plurâq; generis ejus ,
cùm

Maria Stuarta.

cùm intelligeret ac sentiret optima Regina, quorsum non jam tenderent modò, sed planè penitùsque deducta tandem essent: ne progressu diuturniore prorsus unam in ruinam omnia convolverentur: indulgentiâ sibi demitigandum *Spurium* decrevit, apud quem, justâ severitate nihil profecisse se, dolebat. *Murraya Comitem* igitur & pronuntiat, & instituit, *Jacobum Stuartum* hunc; *Spuriæ* stirpis nubeculâ maculâq; natalibus ejus detersâ: regiæq; potestatis auctoritate, (15) plenitudinêque, defectum originis emendante. Sed nempe, *Cornua* (quod dicimus) addidit *Asino*: cristâsque, *Superbia* contumaci. proptereaque, non defuerunt; qui *MARIÆ* seu *facilitatem*, ut *nimiam*, seu *timiditatem*, ut *inconsideratiorem*, improbarent. quod tamen in *Actis Principum*, ex eventu judicandis, cujus privato, *factu*, quàm *demonstrari*, proclivius, & semper plusquam serum, est. QUIS enim hominum, dolos omnes humanos anticipare consiliò queat? Fefellit Regiæ spem, perversitas unius Nothi. fefellerunt, & fallent in posterum, innumeros alios, alii, sine numero; præsertim, quibus, vilî natis origine, tamen aliud ex alio petendi semper impudens

Appendix, ad Annum 1614.

pudens est importunitas, eaque quodammodo
 congenita ; non finè doloſo ſemine , prorup-
 turæ tandem in immenſum, *arrogantia*. quæ
 ſecum demum, & omnem beneficiorum erga
 patronos oblivionem trahit. Nec opus ad
 hoc eſt, ut *ſpurius* ſit quiſpiam cum *Goliatho*,
 de populi face ; vel cum hoc *Murrayo*, ſatu-
 thalami nobilioris, ortus. VITIA poſſeſſo-
 ribus ſuis, non progenitoribus, cenſentur. Sit
 ſanè quis mediſtinus natalibus, aut bajulus :
 ſit ſervus, aut à pedibus, aut pædótriba, vel
 choraules, etiam buſtuarius. Emergat dein,
 alienâ promotione laborioſâ ; pérq; vel *gra-*
duſ vel *ſalvus* municipii , ſeu ſui, ſeu pere-
 grini, decurionatum apiſcatur, aut duumvira-
 tum : Confeſtim illi ſpiritus inſurgent. ſeſe
 circumſpiciet : alios pleroſque ponet infra ſe.
 Qui principiò modici, ſolliciti, circumcur-
 ſantes, & , unô verbo, proximo cuiſvis & ob-
 vio ſupplices : poſtmodum , adepti per fas
 neſàsve, quod eblanditi ſunt, ſupercilium at-
 tollunt, in ipſos etiam ſuæ celſitudinis aucto-
 res. Hos , ne beneficium iis debeant , fu-
 giunt occuſantes ; declinant, & averſantur,
 præter exſpectationem obvios : negant , eo-
 rum operâ ſe ſublevatos in ullo, vel adjutos :

B

immò

Maria Stuarta.

immò verò, priores ipsi, (quòdque nefandissimum) ultrò, calumniantes; præ se ferunt, ac mentiuntur, *Ab iis se præpeditos potius in progressu, sibi, virtutisque suæ, debitorum honorum, quam productos fuisse*: monstra (nequid atrocius dicam) *Ingratarum mentium, plusquam Libyca, Nigritica, fœda, tetra!* Talibus his, inhumanitatis prodigiis, difficile postmodum est (quod in concione Marius Sallustianus ad Quirites ait) *in potestatibus temperare; qui per Ambitionem antea sese probos ac demissos simulavêre*. quorum in numero, cum quibusdam, quos ei, nostrâ quoque tempestate, simillimos imitatio facit, *Morruvius* hic fuit; ad odium & insectationem usque suæ fautricis, *Ingratitudine* (16) progressus: ut in hoc proinde vitio nihil non inesse mali, jurè Marc. Tullius pronuntiârit (17); ore pæne vaticinò, posterorum etiam experimentis subsignatò.

X. Non contentus igitur *Jacobus hic Stuartus*; è *Spurio Nævio*, *Comitem* & dici se deinceps, & esse; Nobilitatis Scoticæ magnam, sed de religione deterrimè sentientem partem, *Ecclesiasticorum* participatione spoliolum illigare sibi studuit: sese *Proregem* sensum

Appendix, ad Annum 1614.

sim Scotiæ palàm gerere : tandèmq; gubernaculorum quoque jus supremum , tantum non ut Rex, invadere conatus.

Tempus ergò, novissimâque *MARIÆ* sorori necessitas, acres, è Gallia redeundi, stimulos, jam non tam admoveere cœperat; quàm pénitus infigere. Rediit (uti dicere sum orsus) : intravit *Lethæ* portum : & jam indè , priusquam *Edimburgum* progredieretur, tanquam è specula littoralì, regni sui faciem suscepit explorandam. invenitq; , primò statim intuitu, longè fœdissimam. & hoc, in *civilibus* pariter, ac *Sacrorum* negotiis ; nec *Edimburgi* minùs, quàm *Lemnuchi*, *Glasquæ*, *Sterlini* : demum, ubi ferè non ? Universim id, quod multò pòst *Franciscus* scripsit *Sacchinus*, *Italus*, (18) in annum Sæculi superioris Sexagesimum secundum, verum erat, his expresum verbis, de Scotiæ statu. *Domina- tum heretici, maximèq; Spurius, Regina frater, Prior Sant-Andreanus, exercebant in Regnum, atque Reginam ipsam ; rebus, jam ante plenum è Gallia reditum, occupatis, eversisque templis.* Singillatim autem, ad *profana* primùm, dein ad *Divina*, particulariùs intuenda, veniendo; *Scotiæ calamitatum hæc, quam damus, illas erat.*

B 2

XI. Cùm

Maria Stuarta.

X-I. Cùm in census *Regina*, reditusque, sibi, ceu supremæ potestati, pendendos, ac debitos, inquireret: reperiebat, eorum, qui diripuerant, scelere, nec *fiscum* usquam, nec vectigalia statasque pensiones, comparere; regis sustentationi, (ne dicam, dignitati magnificentiæque,) congruentes. Victum ei, vestitum, ac mundum muliebrem, (si splendere vellet illa, quæ tractura difficulter & animam erat,) præbere jubebatur, non ea, quam vulgò *fura Canonica* vocant, PIA, sed *Impia* sacrilegæque, TERTIA; de *bonis Ecclesiasticis* direptis seposita. *Mensa* dimensum hoc, & hanc è sacrilegiis *annonam*, (si Superis placet,) *basilicam*, Reginæ suæ sectaria, rebellisque, *Scotia* decreverat. Indè victura *Stuarta*, sed *precario*, fuerat. Nec id tantummodò, quod indignissimum tamen omnia terrarum Regna meritò judicassent; mendicitate *Regnatricem famem*, & Ararum furtis, *pietatem Stuarta*, pasci: sed & aliud, omnem superans Impudentiam, modestissimæ Viragini jugum, *Puritana* leges scripserant: Ut eadem è quadra suâ, quantumvis alioqui plurimum jam circumcisâ, restrictæque, *Baalinas* quoque sacrificulos, Jezabelæis illis (19) facile

Appendix, ad Annum 1614.

cilè tandem plures futuros, putà *Ministros* *psendevangelicos*, saginaret. Reginae, tenerri-
mè semper ad eum usque diem educari sue-
tæ, *diaria* (20) fuerant hæc futura, ni præ-
vertisset; hi tales, mensæ regiae participes,
ac pæne contubernales: filii *Cainitici*, cum
filia *Sethi*, Deique, convivaturi. (21) Vita
videlicet *Penelopês*! compransores habituræ
procos: ut eam, ad defectionem à fide, CHRI-
STO datâ, sollicitarent. Hanc, in *Politicis*,
STUARTA tunc Regii culminis invenit
Majestatem.

XII. HIERARCHICAM autem,
in cultu *divinorum*, Rempubicam deprehen-
dit, multò flagitiosiore. In universa longè
latèque *Scotiâ*, templum, ædésque sacra, quo-
cunque nomine *patronôque* censeretur ea, su-
perstes & inviolata vix uspiam erat ulla. Non
aræ, non statuae, vel imaginum piarum tabu-
læ; præterquam in fragminibus, cineribus,
litrâs, (22) ramentis. *Sacrificia*, quæ lectio-
ne nudâ, quæque cantu peragi sueta, cum
Sollèmnitatibus *Officiorum* divinorum univer-
sîs, nusquam non abolita. Sacerdotia *mino-
rum* censuum, fugata partim, & extrusa: pars
magna, matrimoniis sacrilegis, & ementitis,

B 3

com.

Maria Stuarta.

commutata. *Majora* verò Sacerdotia, quorum nudum ferè nomen adhuc penès *Episcopos* & *Archiepiscopos* residebat; quantumvis in officio, nullâ tamen in auctoritate, nec adeò *Sede* vulgò suâ, manebant; in loca regionum obscuriora, vel fluviales ad insulas, extrusis pastoritiis miris. Sic, religiosissimus *Dunkellæ* civitatis *Preful*, ad *Amundum* amnem, in lacûs insula residuas habens ædes suas (ut in *Patmo* Divus *Joannes* metalli fossilis latebras,); à *Pio IV.* Pontifice legatum ad se, *Nicolaum Gaudanum*, sub id ipsam ferè tempus (23) clanculum, & habitu famuli dissimulatum, inter mutuas utrimque lacrymas, excepit, & audivit. At *Scotia* cæteræ (quanta quidem sectis adhærebat) Romanus sacrorum Antistes, *Antichristus* erat. (24) *Antichristiani* quoque censebantur, & audiebant, jam aliquammultis à temporibus, quotquot aut à *Consiliis* erant, aut ab obsequiis, *Pontifici*. Quo proinde nomine titulòque, tum *Sacerdotes* aliquot, tum ante quindecim annos, moderante *Scotos* adhuc *Mariâ Gvisiâ*, *Jacobi* quinti viduâ, *Davidem Betonium*, *Saceræ Romanæ Sedis Purpuratum*, & *Archiepiscopum Andreopolitanum*, Majò mense, suâmet

Appendix, ad Annum 1614.

met in arce *Sant-Andreanâ* securum sibi visum, duce *Normanô Lesliô*, necaverant; multisque concisum vulneribus, ad spectaculum palam proposuerant. Crimini datum, inter cætera, *Cardinali*: quod is, haud antè multò, *Georgii Sophocardii* cujusdam, pertinacis errorum doctoris, medias inter flammæ laqueò strangulati, supplicium, ex ejusdem arcis editiore loco, gloriabundo similis, spectâisset; (25) unàque seipsum, *Sophocardii* fautoribus spectandum, in re cruciariâ, dedisset.

XIII. Quid miri verò continebat; vim illatam ab impiis illis, Deo-sacratorum hominum corporibus, ac vitæ, fuisse; qui nec ipsi coelicolarum *Pani Vivo*, de cælo quotidie descendenti, vitamq; mundo largienti, (26) percerint? *Angelorum*, *Eucharistico* cibo; qui, *Panis* sub specie, verbis *Mystrarum* consecrati, jam non *Panis*, sed *CHRISTI Corpus*, adeoque *CHRISTUS JESUS* ipse, *DEUS* verissimus, & *HOMO*, Virginis-matris filius, est: qui verbis clarissimîs, *Id Corpus esse suum*, affirmavit, ac jussit. Hoc quando, cum *Sacramentariis* omnibus, in satyra sua maledica, *Buchananus* desertor irridet; & *Ultrajecti* novissimè muliercula quoque, *Schurmana*, suis

B 4

ad

Maria Storta.

ad V. Clariss. Claudium Salmasium *epistolari-
bus belli-simulacris* (27) impugnare se glorio-
sula putat : id totum *plus*, *quàm serum*, at-
que *cariosum* est ; post *Veritatem*, tantò Ve-
tustatis-orthodoxæ doctorum, ac testium,
exercitu circumvallatam, & protectam. Græ-
ciam Latiniūque, plenissimum esse Scriptori-
bus, Eucharistiæ-Catholicæ propugnatoribus,
vel unus. unicus (si cæteri silerent omnes,
qui tamen clamant omnes,) **THESAURUS**
convinceret **ECCLESIASTICUS**. (28)

Sed, his insuper habitis, & omnî coeli
terrarūque sanô sensu proculcarô, scelestis-
simi quique Scotorum, è temporis illius *no-
vatoribus*, usqueadeo reveriti non erant Ver-
borum **CHRISTI** pondus, adeoque *testa-
toris* in ultimâ cœna majestatem : ut (ô, mil-
le dignam fulminibus abominationem!) fur-
cis agricolarum scenilegorum tricuspидibus,
humî defixis, & erectis, **DEI** verbis *confe-
cratas* altarium *hostias* illigarent : easque, stan-
do procùl, uti metas jaculorum & scopos,
globis sclopetorum, per ludibrium impete-
rent, ac lacerare contenderent. (29)

Post quæ tam *Cyclópica*, támque *Giganti-
omáchica*, flagitia, despectâ Cœli terrarūq; *Regis*
aucto-

Appendix, ad Annum 1614.

authoritate ; quis jam porrò debitæ reverentiæ locus Scotorum *Regina* superesse poterat, & *vidua* tunc , & adhuc propemodum *puella* ? Nam ætatis Annum , quemadmodum superiùs quoque dicere cœperamus , *viceſimum* haud admodum supergressa tunc erat. Sed hæc maturitate nihilofecius consiliorum in *civilibus* eminebat : & in tractatione divinatorum , *Utilem ad Omnia Pictatem* , inprimis , ac præ Scotis omnibus , urgebat ; nec verbis magis , quàm vivis , in cultu Numinis , exemplis. At utriusque splendoris istius , ac laudis , lumen publicum , in *Maria Stuarta* , si non penitus excæcare possent , obscurare tamen latebris , & hebetare dignitatis imminutione , conati sunt , ejus , ac Numinis , inimici.

XIV. *Primum* enim omnium , negatis ei , clausisque , templis urbicis universis , in privatum eam arcis aulæve regie facellum *Edimburgi* compegerunt : *unicò* solò , (nec pluribus ,) permisso veriùs , quàm assignatò , *mystà* ; qui Reginae quotidianis à Sacris , & idem eidem arcanis à Confessionibus , in utroque verò negotio talì , ludibrio Calvinisquis illis esset. Quorum ii postremum contumeliæ genus , quoties sic casus ferret , in

B 5

cum

Maria Stuarta.

eum exorcere non pratermiserunt. uti die quodam, (quem *autumno* nominatim Scriptores rerum Scoticarum sinceriores adsignarunt,) scelere cuiusdam *Puritani*, de face plebis, accidisse memorant : cum is, tametsi *Reginæ* subjectus, sacrificii caerimoniis destinatus *candelas cereas*, petulanter medias confregit ; adstantibus, quibus eadem mens fuerat, impietatis fociis, & factum improbum laudibus in cœlum efferentibus, *Spurii Murrayi*, domino simillimis, ministris. Ulterius autem improbitate progressus, cum asseclis itidem *Murrayanis*, nebulo quidam alius ; *Regina sacerdotem* verberibus invasit, ac plagis afflixit : & id, in ipsiusmet oculis *Reginæ* ; videntis percussione sacrilegam, & indignatione mœstâ deestantis : nec impedire tamen, multo minus autem ulcisci, vel coercere legum poenis, valentis.

Quod enim, *Secundò* memorandum locò, de convulso tunc *Politico* quoque *Scotia statu* rerum, occurrit : is *status* talis erat. Omnia jam ad unum erant, *Murrayæ Comitens*, *Reginæ* fratrem spurium, devoluta jura, jurisq; turbamenta. *Jacobum* hunc *Seuartum*, *Buchananus* etiam ipse, quanquam penitus addi-

ctus

Appendix, ad Annum 1614.

Etus & emancipatus illi, libro Scoticarum re-
 rum decimò sextò, (30) palàm, & ultro,
 tantùm non ostentat, proximi Regis fuisse
 nothum. Aliunde verò constat (31); In
 Stuartos, certò rectòq, lectò natos, non autem
 incertò, vel per obliquum intrusò, Scotorum
 esse regnum Hereditarium. Et hic tamen ta-
 lis cùm esset, ut à lectò rectò certòq, procùl
 abesset, sicut alibi quoq; demonstrabitur; (32)
 non tantùm ausus est, erectâ petulanter fronte,
 forori Mariæ viduæ dissuadere verbis multis,
 ceu periculi plenum, ad *secunda vota* transi-
 tum: sed audacter insuper (Oberto teste)
 regnum ut in se transferret, exigere. renu-
 ente verò reginâ; pro Rege jam ipse se legi-
 timò (si cœlestibus placet) ferebat, profa-
 norum æquè Sacrorumque: quòd, sicut opi-
 nor, & hinc *civilia* sursum deorsumque pas-
 sim versaret: & illinc, eodem, quem dixi,
 Buchananò teste, *Religionis instauranda* (Puri-
 tanæ) cum Gillespico Cambello quodam, Ar-
 gatheliæ Comite, *præcipuus fuisset auctor.* (33)
 Sub hoc igitur *Murrayo*, tam honestis, ut
 sæpe dictum est, ac dicetur sæpius, ortò na-
 talibus, MARIA, *legitimò* tot Stuartorum-
 Regum progenita sanguine, *que*, Buchana-
 nxi

Maria Stuarta.

næi programmatæ cujusdâ præconiô, (34) *fortem meritis, annosq, Virtutibus, & animis sexum, ac nobilitate morum genus, anteveniebat*; hæc sub Nothi fratris, inquam, nutibus, & imperiis Calvinianis, vivere soror *Catholica* compellebatur.

In publicis regni Comitibus, quibus eam, ut *unicam* tunc *regni dominam*, præsidere fas fuerat, locum Ordines-regni rebelles nullum ei, nec ad confesum, nec ad inspectionem; minimè gentium autem, ad sententiæ dictionem, aut suffragii lationem, aut *prærogativam* ullam, concedebant. Exclusionis rejectionisque titulus præferebatur, exclusæ quidem gloriosus, sed æquitati tamen, & regni legibus, injurius: **QUOD CUM CATHOLICIS SENTIRET.** (35) Quo denique solo, nec alio, nomine prætentô, *prætorianam*, regibus regnisq; fuetam, ac debitam, corporis *custodiam*, nefandus *Murrayus*, & perduelles cæteri, reginæ detraxerunt; sub *arbitrio* posthac, *gladiisq,* *folius Spuriis* relicte. (36) Quod totum, quid aliud demum in eam, quàm Tyrannis, atque Phalarismus, erat? ut ab *Oberto* proinde rectè verèque dictum, in Reginæ nimiam illam quon-

Appendix, ad Annum 1614.

quondam , erga fratrem Spurium , indulgentiam , fuerit ; **INGRATO QUIDQUID FECERIS BENE , CONTRA TE-IPSAM FECERIS PESSIME.**

XV. Tot igitur hīs , tamque refertis omnī rerum indignitate , contumeliis , optima Regina delassata ; præsertim , suadentibus id ei benevolis , & optimō quōque *Catholicorum* , adjicere *secundas ad nuptias* animum cœpit. Id , quod *unicum* tunc apparere dicebant (sicut esse revera poterat) *remedium* , tantis è malis , & emergendi semetipsam , (37) & secum *Ecclesiam* quoq; *Scoticam* , quantulacumq; superesset , extrahendi . Futurum id verò sperabatur ; si MARIA , non modò viro juvenive præstanti , sed etiam *excellenter Orthodoxo* , nuberet : in quo præsidium sana Religio , quā pace , quā bellō , reperiret ; adversus eversores Juris , & Sacrorum , tutelā legum humanarum pariter , ac divinarum , institutā . Rex eam tutelam & Regina , conjunctis videbantur *operis* præstituri ; si modò jungerent & *animos* : ac regni , siquis inde nasciturus esset , *successor* , æternitati *Pacis* , & *Pietatis* , consulturus . Apparebat autem spes successionis , è regina , viginti duos ætatis annos

Maria Stuarta.

annos vix egresſâ : formæ quoque flore, quali ſemper, ſummô ; potiùſque cum annis creſcere perrecturô ; ſi præſertim, liberior ab importunitate ſe circumſidentium inimicorũ, aurâ puriore frueretur. Cæterum hâc intellectâ Reginæ mente nuptiarum, offerebant ei diverſi diverſos, & thalami conſortes, & eâdem operâ Regni collegas futuros. *Eſabeta* quidem, Angliæ regina, ſuis è Proceribus, Robertum Dudlæum, Leceſtriæ Comitẽ ; ſed Calvinĩ ſectatorem ; & ideò, vel hõc ſolò nomine deſponſandæ diſpliciturum, ſi cætera congruerent omnia. *Maximiliannus* II. Imperator, germanum Carolum, Archiducem, Styriæ Principem ; viginti trium tunc annorum Juvenem. *Philippus* II. Hiſpaniarum rex, & Indiarum, Carolum filium ; octodecennũ vix majorem. horum utrumq;, natalibus, & profeſſione *Catholicum* ; ſed exteros, ac longiùs remotos. Urgebant autem, *Murrayus*, & per *Murrayum*, Angliæ Regina (callidè licèt, nec eâdem, quâ *Stuarta*, Religionis curâ) nuptiis ſuis ut *Britanniam Maria* nequaquam egrederetur : quippe, quæ transmarinarum nuptiarum ævibrevitatem, & luſum, experta jam ſemel in
Gal-

Appendix, ad Annum 1614.

Gallis esset. Idem & ipsa MARIA, sed famiore studiò, volebat : cujus etiam successum casus, & fortuna, videri poterant adjuvare. qui talis erat.

XVI. *Matthæus Stuartus*, Levinia Comes, à temporibus ferè Jacobi V., Scotorum regis, extra regni fines, per annos prope modum viginti duos, (38) partim in Gallia, magnam quoque partem in Anglia, relegato similior, & exulanti, quàm peregrinanti, sic abfuerat : ut absentis bonæ fortunæque, ritu quodammodo proscriptionis, alienas in manus venirent ; ipse, multum interim aliorum benignitate, quasique precariò subinde, vivere videretur. Is *Margaritam Hamiltoniam* (39) ducens, ex ea filium, inter duos, illum, natu majorem, sustulerat, orthodoxus ipse tunc, (40) orthodoxum ; *Henricum* (inquam) *Stuartum*, *Darlai* baronem : juvenem, ætatis accessu, cum primis amabilem moribus, magni spiritûs ; (41) & , præter hæc, corpus à natura nactum, omnium illius ætatis formosissimum. (42) *Maria* porrò reginæ permisso, *Matthæus* is, quem dixi, *Stuartus*, (cognitionis quadam, qua reginam proximè contingebat, memoriâ reverentiâque, dignus tan-

Maria Stuarta.

tandem restitutione visus,) sub Autumni finem anni millesimi, quingentesimi, sexagesimi tertii, reversus ex Anglia fuerat in Scotiam. Anni quoque proximè subsequenti Januariò, plenò regni conventu, pænèque propter eum solum indictò, Scoticis se proceribus & Ordinibus, ut deprecator, stiterat: proptereaque, condonatò mox ipsi palàm exiliò, res suas, ac facultates, & omnia jura, receperat. Quibus ejus bonis, continuò post, charior omnibus fortunis, accesserat & *filius Henricus*: Elisabethæ reginæ com meatu, Londinò dimissus; & ad Idus Februarias solo tantisper patrio restitutus. (43) In hujus ergò, quem dixi, Juvenis, non tam *formam*, quàm nullam hic non cepisset, aut *etatem*, qua novendecennium haud excedebat, mentem Regina defixerat; quàm, in rectè suaviterque compositos mores ejus, nec non cognationis proximitatem, illius regni capacem aliquando futuram, è cujuscunque tandem principum foeminarum nuptiis. Erat enim Henricus hic, Darlzi Baro, non Matthæo duntaxat natus, Stuartò: sed Margaritâ quoque, sicut diximus, Hamiltoniâ; quæ Mariæ Stuartæ fuerat ámita, seu, Patris soror. (†) Præcun-

Appendix, ad Annum 1614.

cunctis autem ornamentis aliis amabat in eo Maria, *Religionis-majorum* excellentem, & in Angliæ quoque mediis infidiis, eousq; re-tentam, constantiam. Scires, ULYSSEM se porro quoque præstiturum eum esse, qui, tam solerter obturatis auribus, tot Sirenum scopulos, tam innoxie prætervectus esset; ideoque PENELOPA (44) suâ dignus repertus.

XVII. Quocirca, bonâ *Sedis Apostolica* veniâ, quâ, tam arctè connexis duobus his Stuartis, fas, & gratia fiebat, arctioris quoque, per fœdera nuptiarum, conjunctionis (45); MARIA regina *despondendam* se *Darleo* dat. Verùm, quò pluribus conspicuus honorum fortunæq; titulîs in publicum sponfus prodeat; editô prius publicô, præconis operâ divulgatô, DUCEM eum *Rothsajum* creat; ac *Rossia* Comitem (46). *Nu-prias* deinde festinat: nequid ei consilio, regni, religionisque-puræ, rebus tam salutari, (quod sperabant) moræ, vel obicis, inter-veniret.

Jam enim, *Elisabeta* saltem Angla, cum Jacobo, *Murrayanô* Comite, fœdere jun-ctô glandestino, plerumque contra *Scotam*

C

collu-

Maria Stuarta.

colludere perhibita ; sese nuptiis istis parùm æquam faventemque demonstrare cœperat. offensâque *Lecestrianâ* quoque, de qua dictum est, repulsâ, sêque, ceu conciliatricem, in corrivalis illius rejectione, contemptam sive sentiens, sive præ se ferens ; quandam ulciscendi suî larvam, & imaginem, ostentabat. Mense proinde Juliô, missâ Londinô legatione, Scotorum apud Reginam quiritabatur ; *Suas, in eo nuptiarum negotio, nullas fuisse deliberationis partes ; neque secum communicatam rem tanti momenti, quantum ad utriusque regni quietiorem statum, & æqualem utrimq, sanguinis Stuartæ necessitudinem, atque vinculum, pertineret.* Hîs autem querelîs à *Scota* (quippe, fraudium, & machinationum *Murrayanarum*, vestigia deprehendente,) dissimulatîs, & legatô postulatorum irritô remissô ; secutus illico legatus alius, *Throgmortônus*, ordinis equestris Anglus : qui *Mattheum*, *Levinæ* Comitem, & filium hujus, *Henricum Darlaum*, Anglicæ reginæ verbis commonefaceret ; *In Angliam ut redirent ocys : ni gratiâ pariter Elisabethæ, suisque, quas haberent in Anglia, facultatibus, excidere mallent ; in fiscum redigendis, non sine dominorum, ex illo regno,*
perpe-

Appendix, ad Annum 1614.

perpetuâ proſcriptione. Recordaretur *Matthæus*, Autumno ſuperioris anni ſibi reviſenda *Scotiæ* copiam, indulgentiâ Regina, factam, eâ lege tamen; ut, exactâ foris hyeme, reverteretur in *Angliam*. Meminiſſet quoque *Darlau*, à medio circiter *Februario* ſe nuper emiſſum in *Scotiâ*, haud ampliore, quam trium menſum, impetratô mora compeatu. Tunc autem, à *Februarii* dimidio, facile quintum jam in curſu menſem eſſe. Summatim! Suum utriq; diem exiſſe pridem. Quare, vel redirent exiemplo; vel perpetuû ſeculû foris eſſent. (47)

XVIII. Minabatur hæc *Anglia* tunc: ſed, in *Scotia*, nemo movebatur. Quocirca ſub Sæculi decimi ſexti *Julium* exeuntem, quartô *Calendarum Auguſti* die, qui *Diva Martha* Virginis memoriæ ſacer eſt, remanente *Matthæo* quoque patre; *Darlau*, *Rothſayus* jam Dux, *Ordinum* regni quietiorum approbatione multâ, *Scotiæ* reginam *Mariam Stuartam* ducit: acclamante nuptiis, & precante, populorum accuſu, votis ſollemnibus, *Vt feliciter ea, favore DEI ter maximi, ſponſis novis evenirent!* Poſterô quoq; die, qui *Julii* trigeſimus fuit, *Edimburgi*, præconis voce, SCOTORUM REGES, HEN-

C 2

RICUS

Maria Stuarta *Regina Scotiae*

RICUS ET MARIA, promulgantur: absentibus consultò tunc, malevolentissimò quòque, rebúsque Catholicis, sub scepro jam orthodoxo respiraturis, insensissimò. cujusmodi præsertim, *Gillespius* erat, *Argathelia Comes*; suprà jam memoratus nobis: &, eò longè deterior, *Jacobus Stuartus*, nothus, *Murraya Comes*: quem, ereptus velut è faucibus, spei-bolus, regnum ulterius pro libitu tractandi, mirè cruciabat; Rege tandem aliquando, *legitimi juris & ortus*, in solium evectò.

Jámque (nisi miscerent denuò res Scotticas, inimici Pacis, & Salutis populorum,) in præsens tranquilliora futura cuncta sperabantur; cùm repentè, struente dolos & calumnias malitià *Murrayani Comitis*, & factionis ejus participum, seditionum ignis ingens, & indomabilis, ex ipsis erupit Regiæ penetralibus. In cujus enarrationem tragoediæ priusquam plenius ingrediar; mihi præmonendus lector æquus est, ne plus *Buchanano*, Scotticarum rerum libro decimo septimo, proximèque subsequente, gesta tradenti, credendum sibi putet; quàm *Veritati*, tot aliorum è contrario testinm, acta tempestatis illius

secus,

Appendix, ad Annun. 1640.

fecus, ac sincerius, exponentium. Opponat ingenuus litis hujus arbiter, hominem homini, suspensiones experimentis, commentis certitudinem, vanitatem auctoritati; scelestam mentiendi libidinem, in *hæretico* scriptore, conscientiae teneritudinem in *Orthodoxo*: demum autem, accusatorem quoque Stuartæ, suimetipsum accusatori; *Buchanano* putà, *Buchananum*. Speculemur, agè, vel per transennam, & perfunctoriè, *Buchananum*; & eum, cui præconium suum vendit, *Murraya* Comitem, *Stuartum* nothum.

XIX. Ac *Buchananus* quidem, ignobilibus ortus in Scotia majoribus, ingemò tamen ad fundendum carmen felici, fecundoque; strictim à *Barnestapolio*, sed nervosè, locò plusquam uno vellicatur, in *Innocentia* Stuartæ vindicatâ. Profectum, ait, in Galliam, non magis ad artium, quàm hæreticorum quorundam, scholam. E Gallia deinde, cum *Calvini* scitis in sinu, repetisse Scotiam; cum fama, non virtutis, sed ingenii; nec boni viri, sed boni poëtae, cujus tota fuerit, ac vera, talium laus; gracari, scurrari, facetias spargere, mentiri. Sed *Reginam* tamen *MARIAM* (hujc *Psalmos* iste *Davidicos*, versu *Latino*

C 3.

reddi-

Maria Stuartæ.

redditos, inscripserat) morum ejus nequiorum utique minùs gnaram, honorem habuisse viro tantum: ut *Georgium Buchananum*, qui se *Seculi sui poetarum facile principem* dici scribique ferret, ac gestiret, plurimò lautòque censu produceret: dignitatum insignibus ornaret; è face plebis eductum mendiculum, exulem, aridum exsuccumque ramum, in *Scoticæ Nobilitatis ordinem* rescriberet.

Belluam! (exclamat *Barneſtopólus*,) *Ingratissimam!* Nam & ipse, quæ superius de *Beneficiorum immemoribus* quiritaſſamur, incurrit omnia *mentis ingrata* dedécora. Neque contentus, in *Historia Scotica* parùm nonnunquam honorificè tractare *patriſ Regi-næ* memoriam (quippe, ſui quondam, propter hæreſin, ut & aliàs dixi, proſcriptoris) aut in ſanctiſſimi *Franciſcanorum* iſtituti fœdiſſimâ dicaciſſimâque traduſtione, (*Satyrâ* putà, maledicâ, quæ *Franciſcanus* iſcribitur,) invidiam impij facinoris in *Jacobum V.* regem, *Stuartæ* patrem, rejicere; ceu *blaſphemi* carminis illius ſtimulum, & incitatoreſ, qui rex tamen, *blaſphemorum* ejus generis exagitatō acerrimus, & eradicator, fuit: Ipſe, (*Buchananus*, ajo,) *Nobilis jam, ſictus potiùs,*
quàm

Appendix, ad Annum 1614.

quàm factus, (48) Reginam, dignitatis ejus primam & unicam auctorem, deformare post hæc, & perpetuïs infamiæ notis inurere, conatus est. At, quis ipse, cujusve tribûs, homuncio? *Buchananus* (ait, aliô post locô, Stuartæ propugnator Innocentiæ) NITIDISSIMÆ, scilicet, VITÆ ter ADULTER, (quippe, toties, nec sæpius, deprehensus, aut convictus,) ANIMI CONSTANTISSIMI bis APOSTATA. præter hæc autem, & INQUISITIONIS HISPANICÆ semel STIGMATICUS: POETICÆ deniq; FIDEI semper PROFESSOR: & OS IMPUDENS! Quæ *Barnestapoli* verba sunt (49): & à *Buchanano* postea, vitæ postremis mensibus, adeo contrariâ protestatione factisque, (quantum ad mentiendi spectat audaciam,) non everfa sunt: ut hic liberrimè potius, *Se contra jus, fas, ac verum, Scotia Reginam Stuartam gravissimis in rebus infamasse, sit confessus. Recantatione verò, manu suâ scriptisque faciendâ, temperare se: QVOD, tantò demum in senio, delirare potius palinodiâ suâ, quàm retrahere mendacia sua, Regina pertinacibus inimicis videri, traducique, possit.* (††) REUM

C 4

ergo

Maria Stuarta.

ergò tenemus, etiam extra fidiculas, & equuleos, confitentem, *Buchananum*, contra *Buchananum*: ut plura jam Scriptoris hujus probra non producam. cujus flagitiosæ vitæ syllabum, in compendium à me redactum, in promptu mihi foret, proferre; nisi me res ea longiùs ab instituto seduceret: ut, cujus non criminari, sed criminationes diffilare, propositum sit. At atrocior *Stuarta* sororis hostis, *Jacobus Stuartus*, frater *spurius*: quid hominis?

XX. Præter ea, quæ super illo dicta jam in præcedentibus sunt, ac fileri nec in subsequituris omnino debent, aut possunt: unius, ejusque brevissimi, tituli stigmate totam complexus est *Jacobi Stuarti nothi* frontem, ac faciem, *Innocentia Stuartæ vindex*: quando, **VIDETE, dixit, HOMINEM! AUT POTIUS LABEM HOMINIS! NAM, QUIDQUID DICITUR, FINGITUR, LABIS; HÆSERAT IN HOC HOMINE.** (50) Neque mirum: *mali Corvi*, saltem *fœmina*, (51) fuisse *malum ovum*. Quidquid enim de *Jacobo V. rege Scotiæ* sit, fueritve, cujus è congressu concepisse se nothi mater jactavit, nec id tamen

omni-

Appendix, ad Annum 1614.

omnibus adhuc persuasit (52) : certè quidem, partus hic fuit mulieris, *Askinorum* è familiâ genitæ, nuptæ verò Nobili cuidam, *Clajnio*. cujus in matrimonio tamen, fieri potuit, ut hæc impudica plures uno, legitimum extra thorum, experiretur : marito, vel insciente, vel ignavè dissimulante.

Cæterum, isthæc adultera, præter hæc, omnium opinione sermonèq; venefica quoque ferebatur. è qua proinde, sicut in voluptates pronum corpus, ità maleficii plenum animum traxisse, spurius deprehendebatur. In ea profectò *peffimam apparere matrem*, *Jacobus rex* observans, maturè claustris eum cœnobiticis, in oppido, (velut superiùs memoratum est) Sant-Andreano, commisit ; ibiq; morum observatoribus illum circumsepsit. Neque multò tamen pòst cæteris *Priorem* imponi, vel cupiens, vel finens ; indidem eum in Galliam abire pàssus est. ubi, Lutetiæ Parisiorum, in *Petrum* incidit *Ramum*, pestiferæ *Sacramentariorum* doctrinæ propugnatorem : *Calvini* satellitem ; & errorum, sub velo *scientiarum subtiliorum*, subdolum venditorem. quem nox demum illa *Bartholomeana*, de fenestrarum edito loco præcipitem datum, pla-

G s

téæ

Maria Stuarta.

téæ filicibus illisit. Eôque casu, comminutum effusumque cerebrum est; unà cum tot illis artium quoque commentis, inventisque, novis. inter quæ, vulgus librariorum fert, illud quoque fuisse: Quo pactô posthac, I, vel U, *vocalis*, ab J, vel V, *consonante*, distingueretur. Hanc solam, ex illa dispersione, subtilitatem, ac solertiam, (tanquam, Enniam è stercorebus, auri ramenta Maro quondam) ævi nostri typóthetæ collegerunt. (53)

Sed ad *Stuartum* redeo, spurium. Is à Ramo Lutetiâq;, Jacobo V. vitâ functô, redit ad matrem, & Scotos: plenus Ramô, plenior Calvinô; sed impietate, plenissimus. Abjicit ibi, cum veste, *monachum*: induitur, (si satîs erat, jactare se talem, & ostentare,) *regem*, spiritus *regios*, omniâque cætera; præterquam *fus*, quod illi *nullum* erat. Sumptus *regalis*-victûs, & amictûs, non mater sustentat, sed *arca Sant-Andreana*; dos, & gaza, monasterii. Neque tamen hæc ejus, aut cupiditatibus, aut pompæ, sufficiebant. **PRODIGORUM** insatiabilis est vorago: fundô caret, quamdiu modô caret. Ac ne *Murrayæ* quidem postea *Comitatus* ei, foroniz (ut dixi) liberalitate spurio donatus, cum annuo

Appendix, ad Annum 1644.

annuo Scoticarum librarum vigesies sexies millenium redditu, satis esse potuit.

XXI. Cæterum, sublatus his ille censibus, & honorum titulîs, in immensum; simul autem, & antea jam, & post hæc eodem illo tempore, gratulationibus hæreticorum inflator, multo vehementius intumuit; vocibus scilicet, assentantium ei; *divinitusq; lectum, ac cælo demissum instrumentum esse Stuartum hunc, asseverantium: sub quo proseminari, crescere, protegique queat, ac debeat, Evangelium Reformatum.* His, inquam, & talium similibus aliis, applausibus, superbior effectus nobis; ad Scotici primum regni totius possessionem, detrusâ sorore, spem & expectationem erigit; extenditque, (quoad vires tunc, & partium studia, finebant,) manus etiam, ad opes factionis suæ modis omnibus confirmandas. pensique non habebat, è raptone faceret id, sacrilegisque spoliis; an, è justè partis: quæ vix ulla se tamen offerebant. In his autem omnibus cum *Anglorum* se placere *Regina* non dubitaret, quippe, cum qua fœdus ille vetus, acceptâ quater mille librarum annuâ pensione, renovarat; aliquousque (sicut *immodica-cupiditatum*

Maria Stuarta.

tatum est, *Superborum impudentia*) sperare nuptias etiam illius est ausus: an lactatus fortassis (ut alii complures) ipse quoque, per illecebras? (54) an verò provolutus in ejusmodi thalami cogitationem ultrò, ceu rem, *utrimque* congruam; si juvenis, apertè spurius, puellam duceret, *ambigui* passim *juris* natalium? Ab ista tamen ambitione, temporis ipsomet, nec ità diuturnò, progressu depulsus *nothus*; ad nuptias alias adjecit animum! ac, fictili suo regno celerem daturus successorem, festinavit eas, & perfecit, annò, quò *Murrayæ*, de quo sæpiùs dixi, *Comitatum* donò sororis accepit. Duxit autem, & quidem ipsà conciliante, nec ideò laudatà, sore, sed *Votorum* ejus *monasticorum*, tanquam coactè nuncupatorum, interprete mitiore: duxit, ajo, degener hic stirpis regię termes, cœnobii desertor, Ecclesię Catholicorum apostata, fratrum Sant-Andreanorum prodigiosus Prior, *Agnetem*, cognomento *Ketham*; Comitiss Martialis filiam. cum qua mox habitare non erubuit, in eodem illo, quod olim, professus-monachum, incoluerat, oppidò Sant-Andreanò. (55)

Buchananus, qui Scoticis suis in Annalibus,

Appendix, ad Annum 1672.

bus, spe Principatûs omnium Scotiæ sacerdotiorum adipiscendi, (56) totus est *Murrayanus*: qui *Comitis* istius in laudes, omnibus in locis, ac libris, ubi res invitat, effunditur: qui, magnò cum bonorum omnium assensu, *Marria Morravieq;* creatum fuisse *Comitem*, narrat: ab omnibus laudatum, quòd habitus *VIRTUTI* fuisset honor: quòd *Utilitati* publice consultum non paucis visum esset, dum *Vir*, illustris genere, meritis erga patriam illustrissimus, (in orthodoxis putà Sacris excindendis,) majore cum auctoritate, publicis in functionibus procurandis, post hæc versaturus esset: (57) cui denique talis vir erat *Murrayus*, cujus in animo nihil simulatum inesset: *Homo Probus, & INNOCENS*: cujus item *Innocentia* reginæ sorori gravis accideret; quippe, quæ suæ mulieri vitia videretur exprobrare, retardarèq; tyrannidis impetum. Quem, ob fortitudinem, & aequitatem, omnibus fuisse charum, ait. Cujus mores, quantò *SANCTIORES*, (risum teneatis, qui legitis hæc?) tantò majorem *Reginæ* sorori curam attulisse: quòd ii, neque suspicionibus, aut criminibus fingendis, locum darent: neque vivendi-licentiam laturi viderentur. (58) Is, inquam, is ipse *Buchana-*

Maria

chananus, à *Murrayo*, si regnum eum adipisci contingeret, *Scotiae Patriarcha* promulgandus; in nuptiis tamen illis, quas cum *Ketha* suâ *Murrayus* iniit, enarrandis, infamiae superatus magnitudine, temperare sibi nequirit: quò minùs carperet *epularum magnificentiam*, aut *verius immoderatam* (inquit) *luxuriam*; quibus amicorum omnium animos graviter offenderit, invidisque maledicendi materiam suppeditavit: eoque vehementius (adjungit, vera mendaciò coronans,) quò vir hic, in OMNI superiore VITA, se temperantiùs gesserit. (59) Hæc de *Murrayi* sui nuptialibus epulis *Scotiae-Slejdanus* hic tradit: qui paulillò superiùs in *Mariae Stuartæ* mensam (ex iis, quæ supra memoravi, sanè frugalem, & castigatam,) impudenter invecus, & mendaciorum ebrius; *Immoderato Regine luxui*, nihil fuisse satis, eructavit, & evomuit.

XXII. Vidimus hucusq; *Regine Stuartæ* criminatores, & hostes maledicentissimos; à quibus sua calumniarum commenta cæterorum pleriq; mutuò sumpserunt, Satyrici: *Buchananum*, inquam, & *Murrayum*, bipedum audacissimos, in fingendo quidvis, & infestando; proptérq; vel solam hanc causam,

ad

Appendix, ad Annus 1642. M

ad omnium tribunalia prætorum intestabiles. Quibus idcirco, fas & lex est, ut in contrarium opponamus, ipsum inprimis, uti superius memorare cœpi, principem maledicarum de *Stuarta* narrationum *fabrum*, suomet se denique gladiô transverberantem, & os ore redarguentem; *Buchananum*. Is, non contentus, Infontem talium, heroinam, suspectam proclamare temerati vetitâ cupidine lecti conjugalis (60); auctorem item asserere, factorum, in nobilitate Scotica, dissidiorum; accusare strangulati, molitionibus ipsius, Henrici, mariti secundi; (61) tyrannidis (62) demum Reginam, ab ea per Scoticam Ecclesiam strui capessique cœptæ, (quoniam de Sacris majorum restituendis, & hæresi profligandâ, cogitârât) insimulare; super hæc insuper, libris præsertim quatuor postremis *historia Scotticarum rerum*, ubicunque vel rimulam nactus est occasionis calumniandi MARIAM; ibi celeriter, & cupidissimus, irrumpit, ac passim eam exagitat. Lector, cuj per conscientiam, & adeò, *Summa Sedis* indulgentiam, id licet; is sanè perlustret eum: & quod scripsi, verum reperiet. Ut proinde, vel hinc etiam, (si cætera decissent,) nasci curioso

Scoti-

Maria Stuarta.

Scoticarum narrationum istarum scrutatori præjudicium oporteat, *Scriptoris*, in reginam pessimè viventis; & idcirco, mendacissimi: jurèq; meritissimò, propter hæc, Optimo cujque tantò plus placere *STUARTÆ* debeat integritas; quantò plus, homuncionum sceleratissimis, *Stuarto spurio*, transfugæque *Buchanano*, displicuit. Verumtamen, olim ista, postea namque, tanquam placere *MARIA* cœpisset, postquam erat oppressa, displicere sibi *Buchananus* ipse cœpit: ob criminosas ipsius, in historia Scotorum, insectationes; quas palàm Regni damnaverunt Ordines (utinam, & in flamma quoque, luculentius!) Et ipse, quod dicere superius orsus eram; auctor, inquam, *Jacobo* coràm rege, *Stuartæ* filio, velut immeritò contumeliosèque carpta *Mariæ* reginæ gesta, detestatus est. Moribundus deniq; *Stuartæ* moribus aspersas per mendacia maculas, (63) abstergere memoratur exoptasse, retractatione, revocationeq; styli, per stylum contrarium: ad extremum autem, & effusi sanguinis abolere liturâ posse.

XXIII. Stat igitur, pro *Stuartæ* moribus inculpatis, (quod tertium jam dico) contra *Buchananum furem*, *Buchananus*, in hoc

Appendix, ad Annum 1707.

in hōc respiscens. Stat, sinceriorum pro Regina scriptorum, agmen ingens : stant, laudum illius præcones ; Florimundus Remondus, in libris Originum hæreseos ; Henricus Spondanus, in Annalium Continuatione ; Franciscus Sacchinus, in historiæ Societatis tomo secundo ; Georgius Conæus, in vita Stuartæ ; Famianus Strada, Belgicorum alterâ Decade ; Romualdus Scotus, de Morte Mariæ Stuartæ ; Joannes Leslæus, Rossensis episcopus, Scotus ; Obertus Barneſtapoliſ, Stuartæ vindex à cæde Darlæana ; Michaël Iſſeltæus, Annalium superioris sæculi concinnator ; Auctor Chronologiæ Stuartæ, Coloniensis. Quibus, alijsq; permultis, Belgici belli Decadum duarum auctor (64) addit, ex occasione saltem Mariam hanc, & velut in transcurso, celebrantes ; Urbanum VIII. Pontificem Maximum : Cardinales Ecclesiæ Romanæ, Jacobum Peronium, & Robertum Bellarminum : invictumq; bellorum in Belgis imperatorem, Alexandrum Farnesium, Parmæ Ducem. & ex ipsis demum heterodoxis, Gulielmum Vdallium, in vita Stuartæ ; nec non Gulielmum alterum, cognomento Cambdenum, in Elisabetha. Quid agamus, in tanta pro Stuartæ

D

loquen-

Maria Stuartæ.

loquentium scribentiúmque multitudine, contra cæterorum, *bile* suffusos, & odii sepiâ tinctos, calamos? Illud, opinor, quod cogitatae proditionis - patriæ postulatus à *Vario*, cive *Sucronis*, *Marc. Æmilius Scaurus*, Romani ductor exercitûs, pro Rostri populo judicibusque dixit. *Varius Sucronensis* (terræ filius) *Æmilius Scaurum* (hominem, Romæ nobilem, virum Consularem, belli contra *Mithridatæos* imperatorem, & Senatûs Romani principem,) *regiô corruptum aurô, populi Romani prodidisse Rempublicam*, ait. *Marcus Æmilius Scaurus*, huic affinem culpæ se, negat. *Virinam, Quirites, creditis?* (65) Nos quoque rogemus, in similem quampiam sci-scitandi formam, personis duntaxat nominibusque mutatis; nos alloquamur eos, qui de *Stuarthe* probitate dubitant. *Comes Murray, spurius, adultera veneficæ, matris filius; & Georgius Buchananus, Murrayi sceleribus in nullo cedens, dictis, scriptisque suis Maria Stuartæ, regine sua, famam lacerant. Maria regina, talium se scelerum ream, inficias it: & Innocentiæ laudatores sistit innumeros. Vtris credendum, fas esse, censebitis? NON potuit esse non invisa pessimis; quæ sui similes esse* voluit

Appendix, ad Annum 1614.

voluit omnes; hoc est, moribus & religione
quàm optimos. SEMPER inimici lucis ve-
spertiliones erunt.

Ista porrò, quæ dicta sunt hucusque,
præmittenda tantò prolixius existimavi; quan-
tò vagari latius per manus, oculos, & aures,
orâque mortalium quorundam, intelligo, spe-
ciosæ cæteroquin inscriptionis librum, *Ten-
tonicâ* vulgatum linguâ; proptérque sermo-
nis ac styli cultum, incautiorum animis pro-
fundiùs subinde, quàm expediat, influentem.
Nominare, cùm possem, auctorem, parcam
adhuc; quantumvis ille (quippe, professio-
nis *heterodoxa*,) contaminare sanctissimæ re-
ginæ nomen, & maculare fæculentâ suâ nar-
ratione, de Stuartæ gestis, ac suppliciò, non
pepercerit; in id unum scilicet, *Ut scriberet,*
non autem, quàm defecatè scriberet, intentus.
Candidum itaque turturem, conspurcavit u-
pupa: quæ, quod alienis è Buchananani sordi-
bus, ac Meteranæis impluviis, glutivit, non
potuit reverentiùs egerere. Nunc hīs ego
sic expeditis, ac malevolorum accusationibus
exarmatis, obicibusque disiectis; reliquam ad
narrationem, viâ planiore, pérque breviaria
gestorum, pergam.

D 2

XXIV.

Maria Stuart.

XXIV. Augustæ-Taurinorum, quam *Turinum* hodie dicimus, urbe *Pedemontii*, vir habitabat, vitâ probus, & artibus honestis seque, familiamque suam, sustentans: sed in tenui plerumque re. nam sexûs utriusque prole repleta domus erat, victum exhauriente. Ne gratis tamen ederent, sed alimentorum partem & ipsi pro sua quisque facultate comparare discerent; liberos pater omnes sic instituit, ipse canendi singularis artifex; ut & pueri scitè psallerent, & ex arte puellæ modularentur. Eminebat inter omnes tamen, vocis elegantia, quàm formæ corporisque specie, felicior, *David* nomine; cognomentoque patris, *Riccus*. (66) Hic, adolescentiam ingressus, Turinò se Nicéam contulit, Sabaudorum Ducis tunc regiam. In hujus aulae ministeriis, honesti quæstûs spem conceptam, ubi post multa tandem experimenta rerum, ac temporum, expectatione minorem *David* invenit; cum Morettio quodam, Sabaudi legato, vela fecit in *Scoziam*: ibique se tenuit aliquousque, dum fortunæ benignioris ei radius certior afflueret. Nam & in legato, cujus in comitatu venerat, parùm paullatim esse subsidii coeperat;

Appendix, ad Annum 1614.

rat ; ad vitam aliter, quàm precariò, diu du-
cendam. Erat autem, ac processu tempo-
ris ab iis, quibuscum ageret, animadverteba-
tur, multi vir consilii, magniq; iudicii, *Da-
vid* hic ; idémque *Religionis majorum* obser-
vantissimus. cuius etiam amore reverentiâq;
solerter identidem observare non prætermi-
tebat ; siquid ab adversæ partis hominibus,
advenis indigenisque, palàm aut clam in eam
fieri contingeret, aut tentari. Qua tamen
in industria, sicut sagacem, cunctâque calli-
dè subodorantem, sic pariter in agendo ca-
vendóq; prudentem, se præbebat : ut huic
adeò perfectum ad consiliarium, *curia nego-
tia pietati sociantem*, deesse jam olim nihil,
quàm ipsa *curia*, vidèretur, ac negotiorum
assiduus usus. Apparebat autem, huic ob-
stituturam artis *Musica* nimis eximiam, non
modò scientiam, sed etiam professionem ; nul-
lâq; dissimulatione frequentatum usum. Sed,
quæ psallendi dos, & gratia, cantoris istius
cognominem quondam, *Jesæ-Bethlehemitæ*
filium, natu minimum, non præpedierat, quò
minùs ab ovilibus ad aulas, & à citharis ac
pedò, transfret ad sceptrum, & solium : ea
nec *Davidem* hunc *Sabaudum* discludere per-

D 3

petuò

Maria Stuarta.

petuò valuit, ab ipsi destinata divinitus, (utì rebatur) regali benevolentia. *Cantorum*, in Regia Scotica, quorum in familiaritatem se *Riccus* artis contuberniò penetrarat, favore promotus, ac semel iterumve productus in odéum regium, & auditus; visus est Reginae *Stuarta* dignus, & idoneus, qui, propter vocis suavitatem, ac flexum, ad aures & modulos sibi semper esset. Hoc ideo: quoniam & *Regina* cantandi peritiam, inter cæteras puellaris institutionis disciplinas in Austria, non pœnitendam attigerat: & ex amussi per *Claves symphonicas* vocem trahentes, cum oblectatione discernebat. Hic primus *Davidi Riccio* gradus ad Reginae notitiam; ex hac, ad acuendam in curia mentem, & rerum usum, fuit; donec sensim, & arcanioribus adhibitus arbiter, à manu pariter esse *Stuarta* cœpit; & à modulis tamen esse (quoniam sic *Stuarta* placuerat) haud quaquam definebat. Videbant autem eum, & magna pars invidebat; cùm is ad *Reginam* assidue commearet; & ab eadem, præter oculos omnium, in penetrabile scriniorum suorum remearet. Visus igitur, in paucis tempestatibus, Procerum Scotticorum compluribus, &

nimium

Appendix, ad Annum 1614.

nimis esse Davidis ad reginam accessus, & in eum reginæ, virum extollentis, studium immodicum. ideóque (quod vulgò minoribus etiam in familiis evenire cernimus, ut Unius cujuscpiam altius apud dominos gratiæ calmen, cæterorum judicetur depressio,) Riccio summus in animo Reginæ locus, in summum multitudinis aulicæ defecit odium. Id, (concitante, præter Murrayum, etiam Duglassio, Mortonii Comite,) vehementer est augmentum: utique, postquam hujc, in Aulæ negotiis antehac potentissimo, postea paullatim, propter morum improbitatem detectam, adempta publicorum procuratio munerum, in Davidem est translata. cujus narrationis auctores sunt; de potentia quidem aulicâ, Florimundus; de translatione verò potentiae, malitiâq; morum, Obertus in Vindiciis. Igitur indignari plerique; plus apud Mariam, Pedemontanum unum (quem Italum vulgò vocabant), quàm Scotos, in universum omnes, posse: Papicolamque, nuper mendicum, nunc Reformatæ religionis dynastis omnibus anteferri. Præ cæteris autem, infensa Riccio Murrayana factio, domini se studiis, ac gestibus, attemperabat. & hic, præteriens,

D 4

aut

Maria Stuarta.

aut prætereuntem illum, vix unquam oculis, nisi, vel penitus clausis aversisque, vel torvum obtuentibus, insequebatur. Aliis, inter sese mustitare libebat, & quærere: Riccius, Reginae secretis admotus consiliis, & Regina, consiliorum ejus arbitra, quidnam toties unà soli deliberarent, ac discuterent? ut adeò *Buchananus* scribere palàm non erubuerit; (67) *Sermones haud bellos, de Davidis cum regina familiaritate, spargi solitos.* Sed occurrit suspicaci Scotorum-Slejdano, Galliae scriptor incorruptus, Florimundus Remondus; *Riccium* (qualis eà tunc ætate fuit, qua Reginae scrinia, litteras, curas, ordinabat) describens, ad Terentiani propemodum Dori (68) formam, *Veterem, vietam, veterinosam, colore mustellino.* sic Remondus *Davidem* istum, fuisse tradit, *jam senem, effetum, ac deformem*: ideoque fidem illi, quam scelesti spargebant, *adulterii calumniae, non nisi paucis à Scotis, malevolentiae venenò jam olim infectis, habitam; à prudentibus autem irrisam.* (69) Refutat malédicam Buchanani suspensionem, Buchananus ipse; de Reginae, Scotiam è Gallia repetentis, forma narrans: *Præter discriminum varietatem, Stuartam fuisse commendatam excellen-*

Appendix, ad Annum 1614.

cellentis quoque forma bonitate, maturescentis ævi
vigore; proptereaq; variis animorum fluctuan-
tibus in Scotia motibus, omnes tamen ex aquo,
suam videre Reginam, cupisse. (70) Quippe-
ni? viraginem eo tempore, sicut ipsi Scoti
prædicabant, matrimonium ejus suadentes,
ORBIS PULCHERRIMAM! (71)
omniq; propter hoc, officio colendam marito
suo. De Davidis autem, è diverso, pulcri-
tudine, Buchananus hic idem, ut verè, sic
argutè, scribit. (72) Eum supellectili, cul-
tûq; corporis, longè Darlæum superasse. quam
rem eò visam esse Scotis indigniorem: quòd, non
faciem honestaret cultus, sed cultum destrueret
facies. Reginam, cum ejus Nature-Vitia non
posset emendare, divitiis & honoribus cumulan-
dis, eum in supremum ordinem protrahere, ni-
sam esse: quò natalium illius humilitatem, &
Corporis-Vitia, fortuite claritatis obtentu, te-
geret.

Tali fanè, qualem Buchananus describit,
facie, talibusq; corporis mendis, informis &
inamabilis, Sabaudicus hic Ulysses, quònam
philtro Calypsus hujus Pictica (73) fingitur in
amicitiam illapsus? Nisi cum Nasone dicant;
Nec Ulyssem quidem aequè formosum, quàm fa-

D 5

cum

Maria Stuarta.

cundum; duas tamen cepisse Deas. (74) Facundiam planè neq; nos defuisse *Riccio*, dicimus; cum, defuisse *formæ* gratiam, asserimus. His enim oris ac labiorum armis, assiduus & quotidianus nuptiarum, cum Henrico Darlæo, juvenum formosissimo, suasor; *Riccio* animum Reginae, præ cæteris omnibus, expugnavit: ut hæc ei primò quòque tempore desponderetur, ac nuberet. Quod, quando fecisset unquam, aut quàm rationibus suis inimicò consiliò, *David* hic; si corrivalis unquam, si latens amator, fuisset? Quid pluribus hîc verbosi simus? In *noctem* æternam abeunt nugæ fabulæque Slejdani-Scotici. Sol Innocentiæ-Stuartææ terrarum universo theatro lucet.

XXV. Quid est igitur? aut quænam lucra spectans, in hoc Therfite Pedemontano, foeminarum illius ævi pulcherrima, *Stuartia*; tantò studio fovebat eum, & promovebat? Quæ materies alternorum illis, arcanorumque, sermonum, tam inexhausta? Cujusnam generis Occultorum, illa duorum assidua Solitudo? Non talis sanè (juratus affirmârim) qualis inter Davidem Jessæum, & Bethsabæam Urianam (75): aut qualis, Pallantem inter,

Appendix, ad Annam

ter, & Claudii Cæsaris Agrippinam (76); qualis inter Titum, ac Berenîcen; (77) inter Suetonium Tranquillum, epistolarum magistrum, & uxorem Adriani Cæsaris, Sabinam (78). minimè gentium verò, quale Secretum, inter Smettónum, & Annam Boleniam Henricianam. (79) apage talia penetralium regionum monstra!

Regina *Stuarta*, mulier, à teneris jam olim annis sanctimonix morum, & conscientix teneritudini, dedita; *matris* quoque *Gvix*, *foemina lectissima, summâ* (sicut Buchananus ipse loquitur) *diligentiâ*, quoad unâ fuerunt, *educata* (80); nec ab eo rectè vivendi tenore postea, religiosissimos inter avunculos, seu Nanceji, seu Parisiis agens, abduci se passa: redierat in Scotiam, iis cum laudum meritis, & encomiis, qualia tribuit ei, *bienniô* prius, quàm Darlæanas ad nuptias animum adjiceret *Stuarta*, *Franciscus Sacchinus*, Italiæ cordatus Historicus (81); & mentiri, piaculum inexcusabile crediturus. *Cùm è Galliis in Scotiam se Maria Regina recepisset; quanquam illic omnia perturbata reperisset, & incendiô, Scotis vicinæ, Regionis ambusta: tueri tamen avitam sanctamque religionem constanter enisam esse,*

Maria Stuarta.

esse. Quapropter, Pius ejus conatibus, periculisque, quibus assidue fuerit obsessa, cognitis; Summum Ecclesiæ Pastorem (is Pius tunc erat Quartus) eam consolandam esse per litteras, & Nuncium ab se missum, putasse. Cæterum, ad hanc aditus sic omnes interclusos & obseptos tenuisse regni Procures, & Consiliarios; vix ut tandem Apostolico Nuncio semel iterumque penetrandi potestas ad Reginam fuerit, eaque, per posticum admisso; cum suum illa fratrem (Jacobum spurium) custodensque reliquos, studio summovisset, ad concionem ipsorum rabula dimissos. Incredibile præterea memoratu, refert; Quantum consolationis ex eo Beatissimi Patris officio PRÆSTANTISSIMÆ FOEMINÆ sit obortum: animique quantum accesserit. Renunciari Pontifici jussisse, (quod & per litteras ipsa professa sit) omni se studio Sanctam tueri fidem: eaque pro fide tutandâ, paratam extrema quæq; subire. Sacchinus hæc de Stuarta. Quibus mox, acclamationis ritu, subdit. FAM TUM scilicet (quo maximè tempore David ille Riccius à Secretis sensim esse cœperat) NOBILE PECTUS istud, ad contestandam diuturnis arumnis, ipsaque vitâ, (82) religionis Catholica Sanctitatem, à Virtute Divina pramuniri cœptum esse. (83) Non

Appendix, ad Annum 1614.

Non contentus autem hīs tantīs , ac verissimīs , Heroīnæ *Stuarta* laudibus , auctor idem : alio quoque suorum *Annalium Historicorum Tomo* , *Reginam* , ait , *Mariam* , *Catholica fidei causā* , quam strenuè tutari pergeret , cū assiduas inter insidias versaretur , & ea-propter , hortatu suorum , (in quibus *Davidem Riccium* , locō facilè primō , numeraverimus) *Henrico Stuarto* nupsisset : suō maritūque nomine missum , habuisse *Romæ Legatum* , *Guilielmum* , *Dumblanensem Antistitem* ; qui *Pontifici Novo* (*PIUS Quintus* is erat , *Quarto* , vitā functo , suffectus) gratularetur , & obedientiam , cathedra suprema debitam , exhiberet. Ex eo legato *Pontificem* , cognōsse *Regni statum* , *PIOSq; REGINÆ CONATUS* : quorum causā proinde , destinatum ad eam , nec multō pōst & *Romā* missum , *Vincentium Laureum* , *Montis-Regalis episcopum* ; *Parisiis* tamen aliquousque subsistere coactum. Hunc *Reginam* , eā , quam res posceret , dignitate venerationēque , destināse , palām suscipere. sed , à *Nobilitate* *Scoticā* prohibitam ; ab ea tamen (utique tandem , & cunctanter ,) impetrāsse , Puerum ut liceret , ex se *Darleoque* , *Regibus orthodoxis* , ortum , orthodoxis quoque baptismi ritibus lustrari.

Quan-

Maria Stuarta.

Quamquam autem ea, quæ voluerat Regina, *catholica* sanctitatis opera publica promovere tunc nequivit; sicut & postea, per litteras ad Ducem Gvilium, & Bernardinum Mendozam, *Religionis promotionem*, atq; *Personium*, filii regis instructorem, postulando, (84) non multum profecit: id profectò solâ temporum, ipsius verò nullâ prorsus culpâ, sic evenit. Sanctissimo tamen, interim, hodièq; , dum ista cōdimus, *Divis* adscripto, pontifici *Pio Quinto* (de quo paullò superiùs egimus) adeò, sub eadem *Darleani conjugii* suspicacia tempora, probata *Regine* virtus fuit; ut, illi solandæ juvandæque, non solùm *Monte-Regalensem*, quem diximus, *Episcopum*, ad eam legaret, præstò semper ipsi futurum: verùm, pecuniarium quoque subsidium, *ad altissimi quoque sacri Calicis*, si res ita requireret, *divenditionem*, polliceretur. (85)

XXVI. Tam vehementer igitur *optimo* cujque *probatam*, tam hostiliter *peffimo* cujque deterrimòque displicentem, & *invisam*; existimétne prudens quispiam, *Reginam Mariam*, (Mariæ reginæ-Matris, ac Mariæ reginæ cognatæ, regis Anglorum Henrici filix, sollicitam in divinis *Imitatricem*,) adeò Pauli, gentium Doctoris, unquam oblitam; ut non animò

Appendix, ad Annum 1614.

mô circumferret assiduè, *Fugiendam fornicationem?* (86) *Regibus, & omnibus, in sublimi constitutis, enitendum; ut Quietam & tranquillam vitam agant; in omni, non modò pietate, verùm & Castitate?* (87) *Providenda Bona, non tantùm coram DEO, sed etiam coram omnibus hominibus?* (88) *Injunctum esse cunctis, ab omni specie mali seipsos abstinere:* (89) *quò declinent ab offensione mentium, illà salutem, quam magistri divinorum Datam, & Activam, appellant.* (90) E diverso verò, tam exordem quisquam, & amentem, ac suæ regnorumque Salutis incuriam, cogat, aut possulet, esse Reginam; quæ periculis quotidianis, & inevitabilibus, obsessa sit; ad quam aditus amicorum omnes foris interclusi sint, & obsessi; quæ continuas inter insidias versetur, & eas quidem, suorummet, ac conjuratas: ut inter hæc oblivisci compellatur, aut spernere, dulcissimi Servatoris animarum nostrarum, præceptum, quo CAVERE jubemur AB HOMINIBUS? ubi præsertim, HOMINIS INIMICI deterrimi sunt, ipsiusmet DOMESTICI (91): quando frater in fororem, focer in nurum, vir in conjugem, astu, minis, manibus, & armis, insurgunt? (92) cum

Maria Stuarta,

cùm omnibus, circum se, fit odio mulier; quæ *pestilentia cathedram, & concilium impiorum*, (93) hoc est, *heresin*, odit? Oderat autem eam *Maria Stuarta*, super omne, quod esse fingi potest, odiosum.

Has jam insidias, hæc assidua pericula, tantum odiorum *intus* agmen, & *foris* obsidium, tot circumcirca structas insidias, tot intentatas manus & arma, mulier *inermis*; quomodò tandem, nisi **CONSILIO** fidò, depelleret? Quis *vere-fidus* autem, in omni Regia tunc Domò, Consultor, & Arcanorum custos? In tantam præsertim rerum gerendarum molem; &, omnibus Scotiæ tractibus *heresi* conspersis? De *Stuarta*, scriptor orthodoxus, in opere, quod *Alano* nuncupavit, *Ecclesie Romanae Cardinali*, magnâ verborum, ac veracî majestatem, proclamavit; *Eâ Reginâ nihil vidisse, vel Solem pulcrius, vel FIRMIVS Ecclesiam!* (94) Idem autem & alibi, paginâ sequentibus, (95) candore Veritatis, quàm cultu sermonis, admirabilior: *Eam, unam Omnium, quæ viverent, aut victura forent, Optimam, & Catholicissimam*, pronuntiavit. Id porro Religionis sanctioris, in Scotia reparandæ, studium immensum, ipsa præ se Regina

Appendix, ad Annum 1614.

gina palàm adeò passimque tulerat ; ut voces vibraret haud ambiguas, *Mariam se Scotam, Anglicanae Mariae vestigia pressuram ; cognatâq, cognatam imitatricem futuram.* (96) Ea porrò, cujus & superius est inspersa mentio, *Maria*, regis Anglorum Henrici filia, post Eduardum VI. & ante Boleniæ filiam Elisabetham, regnans ; sectis, quantum suarum fuit virium, repressis, sacrorum cultum Catholicum locis omnibus, gravitate virili, reducere, & instaurârat.

XXVII. Præter hæc, *Stuarta*, cuj, regiminis principiò, sectaria Nobilitas Ordinisque Scotiæ, Sacrificii non nisi privati copiam indulserant, Calendis aliquando Novembribus, utpotè die, Coelitum universorum memoriæ sacrò, processerat ulterius : & *ad Missam* (uti Buchananus loquitur) *adhuc tenuem, ac quotidiano cultu contentam, OMNEM Papam* (missæ) *fastum adjecerat* : ac scilicet, *Officium Divinum* lucis tam sollemnis, suetâ Pontificiis hominibus organorum, symphoniciæ, vestiûmque, majestate peragendum, curârat. Id autem (inquit idem Scotiæ-Slejdanus) *Evangelii Ministros, agerrimè ferentes, magnâ rem eam querimoniis prosequendo ; publicis in*

E

scoti.

Maria Stuarta.

cætibz, Nobilitatem officii sui commonefecisse. Controversiam continuò fuisse, privatis in penetralibus, inter Procere nonnullos, ac Verbi-Ministros, agitatum: *Utrum eam, in perniciem omnium grassaturam, IDOLOLATRIAM* (ô, linguas sacrilegas, Sathanæ discipulas!) *compescere valerent, intrâq; legum Puritanarum præscripta Reginam PER VIM reducere?* Prædicantes evicisse; *Posse magistratum supremum SUB LEGES VI CÔGI.* (97) Quæ cuncta, sicut *MARIÆ* reginæ *jugulum-Pietatis*, clam propalâmq; petebant; itâ latère nullô modô, multôque minùs exhilarare, debebant, ac poterant; excidiô religionis, à stirpe paullò post periturae, provisô; nisi consiliis & operâ quàm maturimè præveniretur.

Accedebat his, quæ retuli, seditiosarum mentium irritamentis, & novum aliud; nullâ penitus *Stuartæ* culpâ, sed magnâ nihilô seciùs illius invidiâ.

XXVIII. Corripuerant, ab exitu statim *Jacobi V.* regis, per temporum illorum hæreticam licentiam, *Murrayus*, *Jacobi* spurius, & *Scoticæ* nobilitatis permagna pars, *Ecclesiastica* templorum ac cœnobiorum bona:

Appendix, ad Annuatum 1688. et 1689.

na : quod in superioribus jam attigi. Diripuerant iidem, absente tot annis in Gallijs *Stuartâ*, folii regii fortunas, supellectilem, ac thesauros; quod in superioribus nondum attigeram. Ea furta spoliâq; domum quisque suam, & in arces suburbanas, *Edimburgho* transportata, per nefas averterant; & averfa, detinebant. E Gallia reversa, nonnullôq; jam tempore Regiam infidens, *Stuartâ*; jure, quod ei natura, mos gentium, ac regni Scotici leges, (quippe, viginti tres jam annos natæ) dabant, (98) superioris temporis, adversus Regium fiscum, ac palatium, Acta rescindit; ablata repetit; magnâque partem recipit; ut, quæ dicti morisq; veteris nec ignara, nec immemor esset; SUAM CUIQUE REM ESSE CHARISSIMAM; (99) quæque pater unicuique suus reliquisset, exemplô *Nabothi*, (100) retinenda, nec manibus alienis esse relinquenda.

Displicuerunt ista, non magis malæ-fidei possessoribus cæteris, quàm omnium prædonum pessimo, *Murrayo* spurio; qui maximam haud dubiè spoliorum vim, veluti secundis in hæredibus, aut *legatô* saltem, hærens, tanquam rem sui juris, ad se pertraxerat; quem

E 2

boni

Maria Stuarta.

boni tamen omnes nôsent, *Intestabilem* vivere decere. Fremere secum hic, & apud alios: curitare, circumiréque conscios rapinarum; & folles inflare rebellionis suscitanda. Venisse, pròh nefas! & adesse, tempus, quò nemini *Reformati-gregis CHRISTI*, suum jus, quod cuiuslibet Evangelii Calviniani liberalitas largiatur, inviolatum obtinere liceat. quod idcirco nisi domi vis armata retineat, foris, & trans maria, mendicitate mutandum sit. A duritia sororis sue, fortunas nunc regias ad se retrahi: simplicisq; dicto nimis audientes esse: possesq; refundere. Superesse Nobilitati, qua templorum è vasis & utensilibus, qua monasteriorum è censibus ac redditibus, ut extremam sustentanda dignitatis sue laciniam, quisque possideret; ut ea retineat. Nec in longum tamen. In proximo namque, (si qua fides sibi, cunctorum Sororis arcanorum gnaro, sit,) in vestigio, Decretum instare regium; cuius fulmine fiat impetus in hac quoque repetenda, quorum ex annona, salillq; tenuis adhuc Nobilitati spiritus utcumque perdeat. Gradibus hîs, immò verò cuniculîs, & astu, Ruinam queri parvici (quantus uspiam in regno supersit) floris, & propaginis: monasteriorum, è diverso, monachorum-

Appendix, ad hunc librum

rumque, basilicarum, & Sacerdotiorum, resuscitationem: inque compendio denique, pestiferè **PAPISMI** Regnum omne redivivum. *Pignus hujus mentis sue, dedisse Reginam, Legem Repetundarum; in palatium ab ea reductam.* **IN RE** (clamabat Murrayus) **REGIA, COEPIT: IN ECCLESIASTICA, DESINET** *hac Athalia! (101)*

Movit his questibus & asseveratione, tanquam virum unum, Nobilitatis, talium participis ac reæ, corpus omne *Puritanum*. Hi credere, de sorore, fratri; cujus credendi cogitandique, nec causa tunc, neque tempus, erat. Conjurare, contestarique *Calvinianum* omne (quod in *Scotia* maximopere jam increverat) nomen: *Quidvis, & satius esse Scotis, & gloriosius, pati, vel admittere; quam reducem Papismum. Haberet sanè suas sibi mulier, & res, & Missas. se, populosq; Scottorum, missos faceret: ac Regnum ejuraret. Continuòque provolatum à sectariis est ad arma. quorum, qui primus motor, idem & ductor fuit, Jacobus Stuartus, Jacobi regis nothus, Murrayæ Comes. Sed is, conatuum irritus, Catholicorum validiore tunc vi; victoriam in ventos, fugam & pedes in Angliam, effudit. (102)*

E 3

dit. (102)

Maria Stuarta.

dit. (102) ubi sororis æmulam, *Elisabetam*, consiliis suis arctius adjunxit.

XXIX. In his igitur interim, tot, quæq; præceserunt, quæque postmodo quotidiana subsecuta sunt, malis, ærumnisque, tot perplexis in casibus, casuumque minis; quoniam mortali niteretur regina *Scota* fulcro? quod consultore SINCERO regeretur? Ede, nomina, prome, *Buchanane*, si nosti; per omne tempus illud, seu solitariae, seu postea maritatae, Reginae. Quemnam, ex omnibus, in conscientiam asumeret, agendorum, vitandorum, aut coercendorum? *Jacobumne Stuartum*, fratrem illegitimum? nempe, proditorem, & juratum hostem. *Fratres* alios, itidem extra legem à Jacobo Quinto susceptos, (103) *Joannem*, ac *Robertum*? at *Joannem* potentiae suæmet, quàm sororiae, cupidior; (104) ingenisq; solutioris juvenem. at *Robertum*, in atroci crimine, reginae-sororis accusatorem, apud regem-affinem; (105) & regis invicem objurgatorem apud reginam. An autem arcana crederet *Darlaro* marito? juveni, qui mox efferret hæc ad parentem, *Leviniae* Comitem, uti post fecit: adolescenti, bono quidem aliquousque, sed, ætatis vitio,

Appendix, ad Annum 1614.

tiō, voluntatis haud usquequaque firmæ; de quo, vultu verbisque, non rarò significare fuisset Baro notæ virtutis, animique constantis, *Harrissus*; DARLÆUM, ILLIS MORIBUS, ESSE POSSE SIBI PRINCIPEM: AMICUM ESSE, NON POSSE. (106)

Crederet autem *socero* saltem, Darlæi sui patri; viroque magnæ, per annos, ac rerum usum, prudentiæ? nempe, *Matthæo Stuardo*, circa religiones diu *Catholicè* sentire viso: post hæc autem, inter honores (ut mos fert) mutari cœpto; cùmque *Proregiâ* dignitate fungeretur, Sant-Andreani præfulis, suspendiō necandi, curam & auctoritatem commo- danti. (107)

XXX. Restabat igitur, cujus exquiri- tutò consilium posset, & in rebus, maximè *Religionem* (cujus prima Reginae cura semper erat) spectantibus, peti sententia; *David Riccius*: Homo *Sabandus*, quem & *Italum*, ut dixi, vulgò nominabant: homo, Scoticis neque factionibus implicitus, neque sectis contactus. Vir (ut supra monuimus), quantò nobilitatis ac formæ minùs, tantò judicii pruden- tiæque plus, habens: *Sagax* (ut *Obertus*

E 4

Stuar-

Maria Stuarta

Stuarta vindex, loquitur) & *vaser in omnem partem*; & ipso jam usu gnarus effectus *Reipublicæ tractandæ*. qui, quàm facile videret *malorum conatus*, & eluderet, tam libenter laudaret *consilia bonorum*; & juvaret. Vir, qui non minùs oculos haberet videndis, quàm *mentis aciem excludendis*, *Hereticorum machinationibus*. (108) quo vivente, vigentèq; *regiam apud aurem & curiam*, *Jacobus spurius*, Pontificiæ Religionis hostis acerrimus, in Angliam nuper profugus, desperârat; priscum gratiæ *florem*, apud læsam Majestatis crimine *Sorem, MARIAM*, recuperare. Vir denique *Sabaudus* hic erat: qui, rectissimò *Florimundi quoque Remondi judiciò*, nullam ob causam aliam, quàm ob *summam fidem & industriam*, *percharius regina*, tum fuerit; tum palàm sit habitus. (109) quem oderant, qui bonos omnes, & *Reginam ipsam, Catholica* quòd esset, odisse consvèrant: pessimi mortaliū, & impuratissimi. Virum, ad summam! *mirum hereticæ fraudis elidende*, si pugnandum; *eludende*, si contradicendum esset, artificem. (110) Quem idcirco detestabilis, & omnis in *Scotiam importatæ labis auctor*, *Spurius, Murrayæ Comes*, ante suum ex Anglia redi-

Appendix, ad Annum 1614.

reditum, cupiebat eradicatum; Indè verò, circumclusum & Reginam iri, certum habebat. Ab hujus porrò, tam pravæ destinationis consilio, conscientiaque, non multum, reor, abfuisse, sub idem tempus, in Anglia Reginam *Elisabetam*; ejusque certè Consiliorum præfides, Cæcillium, & Walsinghamum, ac Thomam Randulphum. (111)

XXXI. In Scotia, scio, participes, & eam in rem à *Spurio* præstinos eminus, comminúsque fuisse; quotquot in *Davidem*, & *Religionis veteris* interitum, conjuraverunt. Est, qui conspirasse *Quadringentos*, memoret: (112) omnes, Calvinii sectatores. Sed capita, post *Murrayum*, nothum, Jacobus Duglassius, *Mortonius Comes*; Patricius *Lindesius*, Patricius *Ruvenus*, & alii: qui cum patre regis Henrici Darlæi, Matthæo, Levinia Comite, clanculum ea primò, quæ mente conceperant, contulerunt. Ab eo conciliabulo, protinus ad ipsum itum est *Regem*: quem, ut annis, & usu rerum, infirmiores, conjurationis fecere, non jam *participem* duntaxat, sed plane *ducem*, & antecessorem. Patricio *Ruvenò*, qui Buchananò *Vir*, *manu consiliòq;* *promptus*, & *Summa Prudentia*; veracioribus

E s

autem

Maria Stuarta.

autem gestorum compositoribus, homo fuit, *Ad fraudem rectissimus, ad scelera promptissimus, fax & fax sicariorum: (113) quem diuturna febris, sed malitia diuturnior, excoxerat, ad aliud ex alio nefas audendum: Hôc, inquam, Ruvenô suggerente, Rex credulus narrari sibi sustinet; nec refellit, cum posset, ac deberet: A Davide Riccio contemni se; contemni lecti regii leges, ac reverentiam. vilipendi Nobilitatem Scoticam: dispergi disperdig, fiscum, & opes Solii. Solum, & unum, in Regno Riccium, omnia dicere, fasero, decernere: sursum cuncta deorsumq, versare: cœlum denique terris, & has mari, miscere. Peregrinum anæthæ, & exulem pannosum: nunc, purpuratis universis inflatiorem, agere superbiâ, plusquam Monarchicâ: mendicum aliquando; nunc, Tyrannum. Quin igitur expergisceretur tandem Rex, nimio plus lentus, è veterno suo; pavidus, è metu, difficultatibus majore; maritus uxorius, ab ea, quam infida conjux non mereretur, indulgentiâ? Surgeret ocyus, & injuriarum suarum ultor, virum se deniq, mœchis, indignanti verò Scotia Regem, præstaret. Ista, taliumq; similia cætera, Regi juvenculo, conjuratorum approbante, pariterque suburgente,*

Appendix, ad Annum 1614.

te, sententiâ; subiciebat ardentis impetûs irritamenta, *Vulcanius Ruvenus*.

Cæterum, haud scio, proptereaque nec affirmârim, abnuerimque; Criminum eorum, quæ, de contemptu Nobilitatis in Davidem à Ruveno jacta sunt, nihilne penitus è vero, verisimilive magis, quàm è nudò figmentò, sit haustum? Non enim me fallit, quid, silentibus aliis, *Buchananus* (quod quidem ego sciam, primus, ac novissimus,) tradat, in decimo septimo Scotiorum annalium; *Joanni Damiceta*, sacerdoti Gallo, discessum è Scotia sibi suadenti, respondisse Davidem: *In Scotia plus minarum esse, quàm, ad aggrediendum, animorum. Stuartum item, Murraya Comitem, in Scotia, spirante valentèq, se, tantum potentia nunquam esse nacturum; ut is timendus sibi jurò futurus sit: Et, siqua genus id alia dicta factave, tumidiorem præ se ferentia spiritum, proferre quis vellet; unde censi David hic queat, Suâ nonnunquam apud Reginam potentiâ gratiâque, vel domi privatimq;, vel in ipsa subinde Curia palam, abusus. PROCLIVIS enim, ex humili surgentibus in altissima, despectus est in inferiora, cum vertigine; vel æqualium circa se*

con-

Maria Stuarta.

contuitus, cum *supercilio*. VANO gloria fulgore, citò caligant oculi: NEC aliquid, in immodica felicitate, tam infestè nobis, quàm nos ipsi, placemus. Hinc inevitabilis suimet, per rimulas saltem radiolósque, nonnunquam ostentatio: nàvus, in omni quidem genere mortalium odiosus; sed in peregrino, coram indigenis, cujusdam quasi species exprobrationis. Quod totum tamen cujusmodi fuerit, in optimo cæteroqui Davide; nihil statuo, præter id, quod jam olim jura: *Præsumi Bonum, qui non probetur esse malus. probationes autem, esse debere luce clariores.* (II4.) quam nos lucem, in Ruvenianis Davidis accusationibus, à Murrayo subornatis, nondum intuemur.

XXXII. REX quidem ipse, tanti non fecit accusatoris pleraque, Reo, nec præsentis, nec audito, criminum intorta tela; quanti, quod omnium minimi facere debuerat, suspectæ conjugalis fidei mentionem, tanquam hamatum quodpiam *spiculum*. Quo figmentò, Davidis & Reginae fama; Regis autem zelotypa credulitas, transverberabatur. Hòc, tanquam *apis-aculeò*, (qui *fuscus* tamen fuerat,) infixò cordi, furiatus *Darlaus*; cum con-

spira-

Appendix, ad Annum 1771.

spiratis, è vestigio *Davidis* interficiendi societatem init. Initam, chartâque consignatam, subscriptione, nomine, gemmâ, subsignat; in hæc, quæ conceptis verbis & juramentò firmabat, tria: propemodum *Herodianâ* jurisjurandi, sed fatuâ, religione. (115)

Pura Calvinî doctrina, qualem Scotia recepit, stabilis in regno sedes ut esset. Civibus, proximè pulsîs, in regnum reditûs, & venia. Davidi Riccio, pro meritis, mors, & interitus. Horum uti Rex auctor, Nobilitas præsens, chi-rographò testis fieret. (116)

Ab his, in hanc formam decretis, placuit, ad efficienda confestim, & eodem adhuc die, procedi. Vernus is utcunque dies, & in hiemis fugam jam vergens tempus (117) erat.

XXXIII. Gerebat autem *Regina* tunc uterum, à pariendi metâ non itâ multum distantem. Ea propter, cum decrevisset, à frequentia pompâq; conviviorum solitâ, necnon à populi quoque, sæpe super mensas irruere sucti, turbis oculisque, tantisper remove se, quoad omni puerperii defuncta negotiò foret: in abstrusius quoddam, & angustum Regiæ penetrale, prandendi cœnandiq; causâ

Maria Spontanea

causâ per illud trimestre, secedebat. Paucissimi, sed utriusq; sexûs, adfidere vel epulo, vel colloquio, fueri: quos inter, cæteris crebriores, accitu Reginae, particeps, & arbiter arcanorum ille, *David Riccius*; & virago viragini, propter virtutem, acceptissima, *Comes Argatheliana*. Fortèque sic acciderat, ut eodem illô, qui cædi Riccianae decretus à conspiratis fuerat, vespere, non alii, quàm iidem duo, cum Regina coenarent, quos nominavi; paucis adstantibus, *Buchananô* quoque teste, mensæ ministris: *Ricciusque* (dubium, cuiusnam instinctu monitoris?) matronis mirantibus narrabat, suo tunc obversantem animo veluti præfagii cujusdam sensum; tanquam à *pigionum* ictibus impendentis sibi necis. (118) Explodente verò *Davidis* formidinem *Stuartâ*, prolatâ è Majestate loci (qui cubili reginae contiguus esset, & ob hoc percussoribus inaccessus ab omni retrorsum ævo,) firmis rationibus; pergebat ille, sicut coeperat, *intus* coenare: seu victô, seu dissimulatô metu, perniciiei suæ; quam illi *foris* interea, studiô quàm intentissimô, conjurati præparabant.

Princeps sicariorum, febrî licèt macilentus, vultu bustuariorum ac vespillonum, pedibus

Appendix, ad Annum 1706.

dibus malè firmis & fixis, animò tamen in homicidium collectò, fervidus & acer, Patricius *Ruvénus*. Hujc proximi, Patricius *Lindesius*; Jacobus *Duglassius*, *Mortonii Comes*; Georgius *Duglassius*, Comit^{is} *Angusiae* nothus; & Andreas quidam *Carræus*. Ex his, *Jacobus Mortonius* (is ipse nimirum, cuj, quondam in aula potentissimo, *David* suffectus fuerat; uti dictum in superioribus est:), densò familiarium numerò, magnâque præterea clientium multitudine stipatus, advenerat. *Ruvénus* autem, quò veriùs delirum cum, è diùtinæ febris reliquiis, æstimares, armorum apparatu monstrosò formidabilis; talarî primùm tunicâ corpus longum, quodam personatæ mortis simulacrò, velârat. tum, æneò thorace, laminis que, femora regentibus, ad usque genua demissis, munitus ac strepens; caput, & in eo bullientem cædis insaniam, æratâ galeâ contextum, quatiebat. Dixisses, in hoc uno *Ruveniano mormolycio* (119), si vel nulla, ferrò patranda, quæsitâ perniciēs fuisset, satî inesse potuisse virium; ad *Reginam*, uterî tam provecti, repentinò suî superventu contuitûque, cum foetu pariter exanimandam. Id, quod hostibus *Stuarta* quàm gratum

Maria Stuarta.

gratum accidisset, & *Ruvéno* triumphale? *Basiliscum* hunc, *Regem* dixissent, ac *Patria Parentem*. Et hic quidem talis, qualis descriptus est, incedebat. *Mortoni*us verò, cum conjuratorum amicioribus, in conclavi quodam exteriore, quoad res perageretur, deambulabat. In area, conclavi subjectâ, satellitum *Mortoni*i globus ingens excubabat; in omnes intenta casus, & accurrere prompta, sicariorum cohors. Facinoris verò ductores illi, quos suprà nominavi, *Regis* ipsius (tanta latrocinii meditati dignatio, tanta majestas, erat!) in thalamo, qui *reginae* cubiculo subjectus erat, convenerant.

XXXIV. Jam in procurſu nox erat: ac cœnæ ferè medium: cùm, *Tempus esse faciendi*, monens aut monitus, *Ruvénu*s, quinque comitatus audaciorum satellitum ope, prodit: pèrque scalas, angustas admodum, & cochleæ formâ sinuosas, nec ad eum antehac diem ulli, nisi marito *Regi*, pervias, in supremum erumpit gradum. Et hoc fiebat, ascensum laboriosum ipsomet (quod indignum) præeunte *Darlaô*. Sua singulis arma; sed, uti diximus, insolentiora *Cyclôpi*-*Ruvéno*. *Regis* hic gressum gressu premens, &, ingredienti fores,

Appendix, ad Annum 1614.

fores, inhærens; cœnatiunculam, in qua Regina, Riccius, & Argatheliana Comes, vescebantur, irrumpit: sequentibus & cæteris, ac cellulam adedò complentibus, vix ut consistendi locus cœnæ ministris esset.

Primam Regina vocem, ad insolitum Ruvénii conspectum habitum, mittens, *Quidnam is, eò cultu, locò, tempore, sibi velit?* interrogat. Cæteris interim silentibus, Ruvénus; *Nihil cum Domina nunc nobis. Nebulonem* (inquit, in Davidem versò vultu,) *nequam hominem, querimus; qui tibi, Regina, præ cunctis unus est Omnia.* Simul, Davidem increpitans ipsum; *Surge, clamat, & prodi tu, quisquis es, terra, non nostra, sed aliena, fili! Locum, quem & hic, & in omni Scotia, tenes, indebitum tibi, digniori cede: qui Rex, en! coram adstas. quem solum adsidere sua, fas est, & accubare.* Simul, imminentium expectatione percussis iis, qui circumpedes (120) aderant, & Argatheliæ Comitissæ uxore; Ruvénus in eum, sicut in armis erat, ibat, & ingruerat. Id Regina non latura, consurgit: & objectu gravidæ corporis, mediam se, Davidem inter, & Ruvénium, interponens; illum protegit, istum aspellit. Rex intercur-

F

rens,

Maria Stuarta.

rens, & mariti jure complexus eam; *Sine* verò, *mea lux*, (infit:) *sine*, quod fit, fieri. *Nemo tuam*, sed *tenebrionis hujus*, vitam impetit: quæ devota diris est, velut ille meritis est. Adhuc autem illâ, voce, manibus, obnifu, pro tutela viri, nil tam atrox promeriti, pugnante; contrâ nituntur, & clamant, qui cum Rege Ruvenôque venerant. Ex his, truculentiores cæteris, hinc quidem *Andreas Carræus* accurrens, sclopum, glande plumbeâ minacem, & mox exonerandum, nisi manu *Rex* eum detorsisset (121); alius aliunde, pugionem strictum, (122) in *Regina* protegentis pectus intentantes, malo cavere jubent, *omittere detestabilis hominis tutelam*, ac *filare*: nisi cum eo protinus & ipsa perire malint. Itâ *Davidem* miserum invitæ demum reginæ, per vim extorquent. Illam, tantos inter tumultus & contentiones, abortienti, quàm parturienti, viciniorem, in coenaculo, mœsticiâque, relinquunt.

Davidem autem, in proximum primò cubile, mox in proccetónem, (123) raptant; in quo *Jacobus* (ut dixi) *Duglassius*, *Mortonii Comes*, cum plurimis suorum, præstolabantur agendi tempus, & reum. Ut primùm
illuc

Appendix, ad Annum 1614.

Illic cum eo ventum est, supplice, (124) palpitante, *Iustitiam* (quæ nusquam apud conuratos erat) implorante (125): primus omnium *Georgius* eum ferit, *Duglassius*, Angusiæ Comitis filius illegitimus. (126) Sub hunc, proximi quique, multitudo magna; pars enibz & sarissis, alii pugionibus, jacentem inradunt, confodiunt, lacerant. quos inter, se non partem haberet, sè dignam, ac scilicet aliis omnibus magis conspicuam & regiam, *Darlenus* quoque *Stuartus*, Stuartæ maritus, suum exercuit, ac facti fœdi sociis approbavit, pugionem: quem in corpus prostrati *Davidis* plagâ defixum altissimâ, fixum quoque reliquit: & abiit.

In hunc, quem retuli, modum confectus, jacuit *Riccus*, à Secretis olim Regina; silentii fidi tenacissimus: tunc autem rimarum, quas plagæ fecerant, plenus: & hac illac, emanante sanguine, perfluens. (127) Est certè, qui vulnerum numerum ad quadringenta perducit, & memoriæ prodat. quod ego, *Davidis* istius in corpore, nequaquam gigantæo, per figuram potius *Rhetorum*, in majus res extollentem, quàm ad exactam historicæ Veritatis legem, relatum cen-

F 2

sue-

Maria Stuarta.

fuerim. Perquam sanè lubricum est, A numero *quadringentorum*, quos conspirasse rumor fuerat, ad totidem, infligatorum cæso plagarum Summam à credulis transcriptoribus devolvi: si concedatur narrantibus, *singulis conspirantium*, singulos fuisse, nec plures aut pauciores, illatos ictus. Quod tardam apud prudentes reperiet fidem. multò verò tardiore; Totidem ibi præstò fuisse percussores, quot concilii percussione participes extiterunt. (128)

Cæterum, fuerit David hic interfecto-ribus suis, & Calvini discipulis, dignus visus; qui tolleretur è medio; *Malus* (ut ajebant) *Italus*: *Anferes* autem, (clamabant,) idque divinò præceptò, *malum de terra*. (129) *Malus* utique, conjuratis fuit. sed (quod in Vindiciis Obertus inquit) *malus malis*; (130) *consiliorum* *Se&æ-Murrayane*, *summus*, & *solus*, *obex*; (131) legationis, ad Concilium Oecumenicum sub Pio IV. mittendæ, fautor, suasor, & quantum in eo fuit, apud Regiam promotor. Is deniq; quem, tam bonum, interisse, rebus adhuc infectis, satis *male regno* fuit. (132) Addebant his, qui partium in Anglia Scotiâque saniorum erant, Præco-

Appendix, ad Annum 1614.

his huius defuncti : *Bonorum in animis hereditatem semper, ut BONI viri, Republicæq; bono consulenti, gratissimam Davidis memoriam.* (133) Quam ego monumenti fune-
 alis inscriptionem, vel unicam, pluris, quàm
 omnia simul necis illius auctorum, sed ple-
 torumq; pessimè post hæc extinctorum, Epi-
 graphia facio. Suum cujque diem, è vitæ
 meritis, hora suprema remetitur. Sed, ad
 eorum ordinem redimus.

XXXV. Peractâ *Ricci* cæde, cujus
 pfe sibi sub eandem vesperam, cygni mo-
 e, præcentor ac vates, (ut dixi) fuerat;
 & in diversa dilapsô, propter suscepti faci-
 noris ruborem & conscientiam, Darlæo re-
 ge; nec ausô tunc, dedecoris exprobratio-
 nisque verecundâ fugâ, subire conjugales o-
 culos : *Regina*, quidnam actum esset, è con-
 cursationibus ac tumultuatione, satîs supérq;
 cognitô; pæne solitaria, vel summum, *Arga-*
belsâ Comite, pauculisque pedisequîs præ-
 sentibus, afflictabat sese, suam, in ministri
 fidissimi necesse, contumeliam deplorans : cum
 ecce, qui principiò cum *Rege* venerat, idem
 tunc sinè *Rege*, nec magis, quàm antea, vo-
 catus, in penetrabile *Reginæ* redit, & irrumpit,

F 3

infor-

Maria Stuarta.

informis ille , stolatúsq; pariter & armatus ,
 Morphevs , *Patricius Ruvénus* ; commune
 juxtà , cœlitum ac mortalium , odium . Is ,
 haud secus ab ea , quam descripsi , carnifici-
 nâ reversus , ac Pyrgopolinices vetus à debel-
 lato Persâ ; nec , tanquam *David Bethlehemites*
 à cæso viro spurio *Goliatho* , sed è diver-
 so , veluti spurii *Murrayi* satelles , ab interfe-
 cto *Davide Sabaudiô* , sudans & sitiens ; con-
 tinuò , coram Regina stante , lacrymantéque ,
 sessum se recipit . Ibi , bibere sicarius impu-
 dens , ceu re præclarè gestâ , poscit .

In quæ , Regina dolor ingentius , indigni-
 tate facti simul , & verborum , tunicati gladi-
 atoris exasperatus , non cohibuit eam ultra ;
 quin & hæc , in insuetum aliàs sibi loquen-
 di morem , prorumperet : ac latronem sævum ,
 proditorem perfidum , Puritanum impium ,
 eum appellans , exprobraret ei , dignumque
 malis omnibus clamaret : Quod , qui Regia
 domus propinquus haberi veller , cujus liberi Re-
 gis sese consobrinos jactarent ; is , primos inter
 parricidas , Tartareo cuspiam spectro , quam ho-
 mini consanguineo , similior , omni proculcatâ
 Majestatis reverentiâ , Regium in penetrale ,
 nulli , nisi vocato , pervium , irrupisset . quod ,
 con-

Appendix , ad Annum 1614.

contempto, quin & studiosè procurato, vicinè
 partus periculò, Regium, eumque primum u-
 trimque, foetum, tot illatùs pregnantis formidi-
 nibus, extinctum venisset; si non & jam re-
 vera, sub eundem temporis articulum, extinxis-
 set, gratò quibusdam lividis Anglis, & gratio-
 re Ruveni-similibus Scotis, regicidiò. Nec his
 contentum improbè factis; super hæc, patrata
 fidelissimi ministrorum aula-regia eade, den-
 sare porro pravitatis exempla; Solique vene-
 rabilis despectum, aliis super alia ludibriis ac
 monstris, augere. Quid enim iste sibi furialis
 è laniena reditus vellet? & cur ad se potius,
 lesam, quàm ad aliquem, sceleris sui partici-
 pum, sese conferret? ut graculo graculus, non
 turturi vulgur, assideret? Quid autem & po-
 tum sibi flagitaret, in regali potius gynaconiti-
 de (134); quàm in ganeis, ac popinis? Eise,
 quid (inquit, ulterius exardescens, Stuarta)
 quid sitis? & cur bibere porro concupiscis; qui,
 cruore Davidis exhaustò, intubas, & ebrus es?
 & idcirco, tam vecors, ac rationis impos, ut,
 omnis immemor reverentia civilis, me Regina
 Tuà stante, Tu, legum præscriptò mihi subdi-
 tus, tanquam Imperator sed eas; ac sedere nunc
 etiam, ecce, pergas. (135) monstrum ruris,
 & barbaria!

F 4

XXXVI.

Maria Stuarta.

XXXVI. Pollebat ingeniô *Regina*. quapropter &, ingeniô florentium more, nôrat, in loco temporêque, pro dignitate, rerûmque necessitudine, respondere *cum majestate*; reprehenderêque *cum aculeo*, Sectas-professos. Sicut tunc, cû in *Ruvenum* invehetur, palàm fecit. At in *Ruvéno* tunc quidem, utpote veterinoso stipite, non multum profecit: nec *Ruvenus* invicem in *Regina*; quippe, gravitatis suæ retinente. Cû enim ille suam, adstante *Stuartâ*, sessitationem debilitate virium, longitudine morbi collectam, tueretur, & purgaret: *excusationem* protinus, & petulanter, in repetitam vertit *accusationem*. Solum unum *Davidem* (& hunc exterum, & agyrtam,) in gratiæ regalis gremio sedisse, *Troem*, ac *Paridem*. se *Scotos*, & in regno genitos, illi fuisse quisquilias hominum, ac militiæ *Thersitas*. Illi neminem unum è Nobilitate *Caledoniâ* (136) liberum visum esse caput: proptereâque, vice versâ, nec illum videri cuiquam debuisse, nisi fervile corpus. quod hîs proinde compunctum notis sit; stylô pugionum, qualem hujus stigmatiæ pellis, ac membrana, mernerit. Non hodiernum id, aut hesternô primum excogitatum fuis-

Appendix, ad Annum 1614.

fuisse consiliò; Sterni telis, & opprimi, violentiam nimis, ac despoticam, imperitandi libidinem. In regno, quod ad legum præscripta, consensuque Nobilitatis, (137) administraretur (quale Scotorum sit) ne Regum quidem antiquorum quenkumque impunè tulisse dominatum immodicum: neque laturum presentium quemcunque regnantium, sine perniciæ sua, tantam patriciatûs in Scotia contumeliam. quanto minus igitur, inopem censûs, hereditatis, imaginum, & ipsius adeò panis attri, nisi præcarî commendicatîq, Rizium? (138)

Hæc, inflammato magis, quàm Subditum decussisset, animò sermonéque prolocutus Ruvenus; Reginam indidem vehementius incendit. Discessum igitur est, exasperatis utrimque mentibus, ac meditamentis. Sed Regina iustiores cum essent indignandi causæ, nihilo-fecius (ut in regno fieri solet Iniquitatis) vis & impudentia præpotuit illius Sectæ, cujus Ruvenus erat; quæque Regum, Principum, & omnis supremi Magistratûs, flagello nata videtur, atque depressioni: Puritanam dico.

XXXVII. Nam, ecce; vix à Regina digressus laavernio (quid enim aliud?) Ruvenus, ad factionem suam, & miscendas res,

F s

fese

Maria Stuarta.

fese receperat : cùm , pro cœnatiunculæ regiz , de qua dictum sæpius est , foribus octoginta (139) præstō milites armati sunt ; ad inclusam intus *Reginam* arctis excubiis attrinendam , ac , necunde posset elabi , circumfidendam : ne fortē vel hac etiam ex parte quidquam sceleri *Murrayanorum* deesset , ad partum regium , iis saltem presum angustis , abigendum , ac spes folii supremas *spurio Stuardo* confirmandas : qui decretō secum pertinaci , vel vivere volebat , vel regnare destinaret . (140)

Hōc tempore , tam iniquō , mortalium neminem *Regina* circum se videns , qui tantis in malis opem sibi , vel evadendi consilium , offerret ; eō convertere cogitationes omnes , oculosque cœpit , quō solent ac debent , quibus omnis est in cœlo DEOq; defixa fiducia . Quocirca , collectis , è turba rerum , & indignatione , sensibus animi ; totam in illa solitudine sese precibus , & obsecrationi Numinis , tradidit : largas inter lacrymas , & singultus , seque , suasq; tot ærumnas , & perichitantem uterum , sed omnium maxime , *Religionis orthodoxæ causam* , Regi-cœli commendans . Et adfuit in tempore , submissum ex alto , solatium . (141)

Cùm

Appendix , ad Annum 1614.

Cùm enim, sub idem ipsum rerum omnium turbamentum, inirentur à conjuratis consilia, de Regina juxtà, ponderéque ventris, & universo per Scotiam *Catholico* nomine cultúq; de medio tollendís; Darlæo verò solo, per temporis aliquantillum, in possessione Solii retinendò, (142) donec & hunc, si *Pontificius* esse pergeret, *Murrayus* amoveret: *Salus ex* ipsis (quis sperâset?) *Inimicis* (143) oborta, difficultatibus inextricabilibus enodandis manum admovit. Sive namque verum sit, quod *Slejdanus* ille *Scoticus* (144) scriptum, & post eum Gallicus auctor exscriptum, reliquit; *Murrayum Commitem* (qui Davidis cædi postridie statim, & consultò, tanquam gestorum penitus ignarus, ex Anglia supervenerat) ad Reginam inclusam, clam & ultro, vel accersitum, penetrâsse; quò sorori Regem, & illam Regi, Davidis interfectori, reconciliaret: ut, hâc fraudis *hypocritica* strophâ, *Murrayus* ipse cædis penitus, & insons, & inscius, fuisse crederetur: Sive certius, veròque propinquius sit, quod alius tradidit (145) illorum temporum æqualis, (nullâ factâ Murrayani ministerii mentione,) DEI SOLIUS id opus fuisset,

Maria Stuartæ.

se, pretiũmq; STUARTÆ precum, & lacrymarum: ità certè tunc evénit, Ut *Henrico regi* divinitus ea mens injiceretur, quò semetipsum prior, & ultrò, nullo submonente spuriò, revocaret ad æqui rectiq; leges: facinus admissum exsecraretur, & deploraret: uxori flens, ac supplex, uti reus, ad pedes accideret. Quo tempore tamen illa, nec inter fusas utrimque lacrymas, regiæ monstrandæ propaginis, & gravitatis, immemor: multîs eum, acribûsque, cœpit objurgare verbis, *Qui nunc demum segregare cogitationes suas ordiretur à machinamentis, & molitionibus, Ruvenorum, Mortoniorum, Carreorum: quibus, interfectò Davide, nihil in Scotia propositum mitius fuisset, quàm in Anglia (146) Ceciliis, Randolphis, Valsinghamis, Elisabethæ consultoribus: Excisâ regiâ Scotorum & legitimâ stirpe, post extinctam matrem, ac prolem, ad extremum & patrem prolis aggredi: quoâdq; possint, corpore simul eum & animo tenuis eradicare. Regnum autem tradere manibus, regno non natis. In quæ, repetitis utrimq; lamentis, reditum in gratiam est; ac non multò post in libertatem à Regina, viâ talî.*

XXXVIII. Tumultuante variis in diver-

Appendix, ad Annum 1614.

versum, sed regiae cumprimis insidiosis infestisq; studiis, conspiratione Procerum, *Edm-burgi* (quo locò *Davidica* fuerat omnis illa tragœdia peracta); cùm timeret, ac fati*s* *Regina* perspiceret, quorsum extremus ejus *Aëtus* esset erupturus: in*it*o cum conjugē clam consiliō, fugā salutem utriusque collocandam in tuto, constituit; at nocte, taciturnitate, dissimulatione, summā. Consentit rex. diffingitur habitus, plebej*s* amborum vestibus; & assumitur in arcani conscientiam, ac ministerium, *Scotus*, nobilitate præsignis, *Georgius Setonius*. Cum hoc, *Aprili* præcipiti, nocte concubiā, per posticum arcis regiae dilapsi, *Setonianas* primū in ædes, & arcem, silentes correptant. Palam dehinc, & apertō *ducentorum*, quos *Setonius* contraxerat, equitum comitatu, *Dumbarraum* in castrum, ac munitionem, perveniunt. Ibi, confirmatis armatorum numerō, florēq; copiis, *Regina* Majō mense, Juniivē parte, legem *questionēmq;* *De Sicariis*, in causa *Davidis*, exercet; haud sinē quorundam (sed, ut plurimū obscuriorum,) sceleris convictorum, supremō suppliciō. Tenebrionum autem illustriores, pars in Angliam; in *Alpe-*
stria

Maria Stuarta.

stria Caledoniorum saltuum alii, profugerant. Sub quæ, Dumbarrô Regina STUARTA, cum jam præ foribus æstivum esset *Solstitium*, (147) Edimburgum regressa; Junii tandem die decimò nonò, Sæculi decimi sexti quintò, supra Sexagesimum, annò, (148) filium edidit; quem in *baptismo* postea JACOBUM nominavit: Scotiæ regum ejus-appellationis SEXTUM; *Britanniæ* verò *Magna* postmodo factum, dictumque, PRIMUM. cujus magnorum & multiplicium postmodum, in vita regnisque, discriminum, *Septennii* nobis *Primò* delibatorum, præfagium jam tunc *uterus* fuerat; ærumnis concussus ingentibus; & ætatulæ primæ dura malaque rudimenta.

Cæterum, compositæ tantisper, & ad concordiam optabilem reductæ, videri res ac turbæ poterant aulicæ; vivebantq; tranquillitate, quàm nuper, inter se pacatiore, Rex *Henricus*, & *Maria* regina: nisi, quòd ille, sensu consilioque, sicut ætate, sic in regni tractandis rebus, juveniliore fluctuaret: ideòq; temperamentò conjugis (*his jam regine, negotiorumque publicorum doctioris,*) interdum indigeret. ut adeò *regendus* tunc potius,

Appendix, ad Annum 1614.

potius, quàm *audiendus*, esset: si boni publici, ceu par erat, ratio major, quàm alicujus offensusiunculæ privatæ, duceretur. Et *Rex* prudentiori, *naturâq;* non minùs *Regina* sibi, quàm *uxori* factæ, libenter acquiescebat. Is rerum ergò status menses prope modum quindecim tenuit: cùm malorum, longè, quàm antehac, atrociorum mare novum, ac tempestas immanis, ab iisdem illis suscitata turbinibus insurrexit, qui bienniò priùs perflaverant *Scotiam*; & conjurationis in *Davidem* *Reginamque* capita sese præbuerant: *Darlans Rex*, & *Jacobus Semarius* spurius, *Murraya Comes*. Semina mali præcipua, mutux fuerunt, alterius super altero, *suspiciones*; hâc origine.

XXXIX. Quo tempore reginæ reconciliatus *Rex*, (utì suo locò dictum est,) culpam abunde flens deprecatus est; eodem ipso sermonum commerciò, *Regina* fidum se per omnia maritum ostensurus, universam ei conjurationis adversùs *Riccium* initæ, seriem, initium, auctores, decreta, ministeriæque, detexerat. In iis verò, primum consiliorum omnium cardinem, *Murrayum*, spurium reginæ fratrem, (quippe, *Ruvéni*, *Duglassiorum*,

Maria Stuarta.

rum, ac cæterorum, impulsorem,) nominâ-
 rat. Id totum, ut in paucis suû sexûs pru-
 dens erat, apud se tacitum *Regina* continuit.
 Ut autem, *Divi Pauli* consilio morem gestu-
 ra, ne spurio quidem, pestis omnis auctori,
*Malum pro malo redderet, sed vinceret in bo-
 no malum* (149): non modò scelerum præ-
 teritorum gratiam ei facit, sed, *tanquam ve-
 rè legitimâ sibi germanitate junctum*, pro
Murrayæ Comitissæ usurpatâ priùs appellatione,
fratrem eum incipit, ab illo temporis articu-
 lô, compellare; mulier, (hòc saltem in fa-
 cto) prudentibus visa nonnihilò profusior, &
 indulgentior: ac, propter hoc, in æquales suû
 documentum misura, cavendæ titulorum im-
 modicæ prodigitatis, (150) in capita præser-
 tim, malitiam inveteratam aliquousque diffin-
 gentia, sub emendationis larvâ: sed, pro re
 nata, quondam in perniciem eruptura patro-
 norum. Id, quod à *Murrayo* deinceps ob-
 tigit *regina Stuartæ*: ceu sequentia mon-
 strabunt. Omnino, præfestinati vel *compel-
 lationum*, vel *Insignium*, honores, ambitiosis
 aut gratis, aut venum, dati, *Cornua* sunt *cer-
 vina*; malè domitis equis ad frontem addi-
 ta. Non animos illis erga munificum, sed
 auda-

Appendix, ad Annum 1614.

audaciam in scelus, addunt; in auctorem insurrectura. Quid, quòd, præter hoc, istam regine civilitatem, impudens *Murrayi* spurii mater, *Askinia*, conata mox fuit, in dedecoris sui gloriam, & exadversum in regii generis dedecus, vertere? quando mœcha, saga, malefica, sese jactare palàm, haud erubuit, *Jacobi Quinti regis legitimam uxorem*. (151) quæ sanè duorum, uno tempore, fuerat. Nec eò magis tamen interim, mendaciò matris adulteræ, decedere filio potuit *Nothi* primævum agnomen: usqueadeo quidem, ut abhinc latius quoque glisceret; & nec *Buchanani*, (Comitis alioqui *Murrayæ* per omnia studiosissimi scriptoris,) potuerit *circumlocutione* (152) deleri. Sed ad *MARIAM* revertamur. Hæc *spurium*, *Marria* quondam, (153) deinde *Murrayæ*, Comitibus extulerat. ad extremum autem, & fraterni tunc agnominis auctoritate condecorârat. Hæc his tot, congestis in talem fratrem, ornamentis, necdum contenta; nequam hominem, quò sibi quàm fidissimum eum in perpetuum redderet, insuper in *Consiliorum* (ut *Obertus* in *Vindictis* loquitur) *secretiorum societatem* asciscit: hoc est, *Davidis* fidissimo,

G

summè-

Maria Stuarta.

summéque Catholico , Davidis proditorem perfidissimum, & Puritanorum vexilliferum, substituit. *Omni* demum hunc *honore*, sive *privatim* consulat, sive palàm appellet, extollit. (154) Quod, quid aliud erat, quàm, ad *Cleopatraz* morem, inter papillas aspidem fovere; celeri morsu pectus invasuram?

Inter hæc autem, éadem, & *marito Regi* (nec immeritò) paullatim magis ac magis se dare, redderéque; nonnihilóque severiùs interdum antehac, (utpote, *Mala tractationis in Uxorem Reo*,) pro meritis habito, (155) nunc clementer loqui; bene passim ei facere; familiariùs annuere; laboranti, fomenta remediáq; præbere; nec ullam conjugalis in eum officii partem prætermittere.

XL. Videbant hæc; & invidebant, alter alteri, tam prolixam Reginae benevolentiam: Murrayus Regi, rex Murrayo. Verebatur hic, ne, quod factum jam erat, id, in tam arcto maritalis amoris restitutò nexu, fieret; ac *Darlaus* scilicet Stuartæ suæ, *Stuarti spurii* nefandas in eam molitiones aperiret, unde promptum ab ea sibi capitis discrimen, & interitus, immineret. QUOD enim quisque, sæpe se meritum, novit; id semper expectat.

Appendix, ad Annum 1614.

ſpectat. Formidabat, è diverſo, *Darlaus* exploratam ſibi, cõmpertiffimãque, *Murrayi* malitiam : quã, ſi pergeret apud reginam ſororem, more Davidis, omnia poſſe ; potentiam demum ſuam in ſe, ceu Regem duntaxat *inſtitutum*, cum ſuæ ſalutis excidio, verteret. Id autem, finè controverſia, furentis hominis ſcelere tentatum, atque perfectum iri ; ſimulac Regina ſpurio pandere cõpiffet, quidquid ex rege de conſiliis ejus in ipſam cognõſſet. Ei ſe, conjurationis malè rectæ poenâs, & *proditionis proditæ* ſupplicia, daturum. Itaque, ſuſpectus alter alteri, continuos inter angores agebant : in id unicum intenti ſemper, uter utrum prior è vivis exterminaret. Eam in rem ſua, dies noctesque meditabundi, ſtudia coquebant, & agitabant. Illud ſolum, inter conatus amborum, intererat : quòd alter, *apertio* nimis propoſiti ſui *ſtrepitu*, rem aggrediebatur ; *taciturnitate* contrà *ſubdolâ*, graſſabatur alter, (& ideo longè potentiùs,) in perniciem inimici. *Darlaus* quippe, non contentus, enuntiãſſe Reginæ conjugii ſuam, adverſùs *Murrayum*, malæ mentis obſtinationem, & interficiendi decretum, (à quo tamen hæc eum graviter, nec

G 2

finè

Maria Stuarta.

finè minis, deterrebat) insuper, ut in quemvis obvium, consiliis suis opportunum, incidisse sibi visus esset, eum, (utpote juventutis præceps, & inconsultus,) ultrò, prior, appellare, quasi per amicitiam; invitare, tanquam pro communione studiorum, ad facti societatem; pellicere cunctabundos, regiae deinceps gratiæ promissis. Ità prorsus juveniliter in complurium se conscientiam promiscuè spargebat. Quo proinde necessariò factum est, ut, *Quod citò per omnes cucurrerat arcanum, id deniq; nec Capitis impetiti, (Murrayi Comitissæ) prateriret aures.*

Is, altissimâ rumoris, erga sororem Reginam, dissimulatione, mentem suam velans; versutâ consiliorum industriâ destinati sibi facinoris socios, & ministros, comparat: *Jacobum Duglassium, Mortonii Comitem*, exercitatum jam nuper in cæde *Riccii* gladiatorem; & *Jacobum Heburnum, Bothuelia Comitem*, (156) Scotici subinde maris thalassarchum. *Tres hi Jacobi*, spurius, Mortonius, archipirata (157) *Bothuelius*, in unius *Henrici Darlæi* necem conspirant; ità suum quisque partiti munus: ut *spurius* consiliis auctor fieret; agendorumq; tempus & modum at-

tem
Appendix, ad Annum 1614.

temperans, de cætero, cædi præsens ipse non
 interesset, sororis fallendæ causâ. neci pa-
 randæ, *Mortonius*, & *Bothuelius*, manum o-
 perâmq; commodarent. negotiô confectô,
 Stuartus nothus Bothuelio reginæ sororis nu-
 tias, quâ suâsu, quâ vi, conficeret & ex-
 orqueret. Id eâ causâ, cum Mortonio,
 purius Murrayus struebat, nequitia perditis-
 simæ *panurgus* (158): ut, post regem inter-
 ectum, Mariâ Reginâ paullò post in Bo-
 huelii constitutâ matrimoniô, repentè Bo-
 huelius, jam non ut *rem* duntaxat, aut
spectus, (utî dein accidit,) sed prorsus con-
 dictus damnatusque regiæ cædis, unâ cum
 reginâ, ceu *consciâ*, scelerisque procuratrice,
 populorum in odium inciderent: &, capitis
 accersiti, perirent: *puer* autem *regius*, Puri-
 tanorum manibus permitteretur: Stuartus
 spurius in solium eveheretur: extinctâq; re-
 ligione majorum, omnibus in locis, Scotia
 tota soli se Calvino manciparet. Itâ cessa-
 turas, Scoticæ præsertim Nobilitatis, assidue
 querelas; Hôc semisultô Regni statu, *Mat-*
thæum Stuartum Levinium, sacrorum ancipi-
 tem; *Henricum Stuartum Darlaum*, uxoriæ Ca-
 tholicum; *Mariam Stuartam*, in partes Ponti-

G 3

ficias

Maria Stuarta.

ficias totam incumbentem. (159) Jacobum vero Stuartum, sesquiennem Maria partum, è lacte papilla Catholica, dubii quondam fortassis exitus futurum. In solis unicis propemodum Stuartis duobus, Evangelii PURI superesse lucidam inconcussamq₃ constantiam. quorum, Andreas Stuartus Ochiltrius, à Regni nuper arcanis scriniis, palàm contestatus sit, ante Darlei cum Maria nuptias; Se nunquam absensurum, ut REX Papanæ factionis assume-retur: (160) Alter, (hic ipse Jacobus Stuartus, nothus,) ante cunctos alios, Sacrorum Reformationem Puritanam in Scotiam inve-xerit; everfionem Idololatriæ templorumq₂ pro-moverit: privatis reginae sororis Missis sese gra-viter, ac multum, opposuerit. Qui deniq₃ Vir sit, unus unice regnô, detrusâ muliere, dignis-simus.

Hæc, in Darleum maritum, Murrayi, Mortonii, Bothuelii, consilia, Reginam opti-mam penitus latebant: utque, ne per con-jecturæ quidem ullius rimulam emanarent ad illam; à conspiratis admaturabantur.

XLI. Annus cœperat, ab ortu Christi, millesimus, quingentesimus, sexagesimus se-ptimus (161); trienniô jam nuptiarum Re-ginæ

Appendix, ad Annum 1611.

ginæ Darlæique procedente: quando *Regem*, mediâ ferè brumâ, tentare virium debilitas est orsa; morbôque subinde notabiliore, visa gravescere: nisi, quòd remedium, è domicilii salubrioris delectu petitum, non inutile deprehendebatur; ex arce Palatina, privatas in ædes urbis Edimburgensis, agrò translatô. *Comitis* illi primùm *Arania*, principis Hamiltoniorum familiæ, domus, ut urbis locô commodô sita, placuerat. ubi proinde decumbentem, crebrò *Regina* visibat *uxor*. Jámque revalescentem sensim, incertum, quónam, astutô tamen haud dubiè consiliô, *Murrayus* inimicus induxit; ut, *Amananô* relictô per causam qualemqualem hospitio, transiret ad *Kirkosfeldii* cujusdam summœnianas ædes, suburbanis agris imminentes. Nec ibi cubantem *Regina* deserebat; eò cum pedisequis ventitans, ægrotantemque teneris alloquiis, & asseisu, mulcens. (162) Sed tardiusculè succedere plena valetudo videbatur: apparebátque, Languorem illum, *animi* potius (è malè gestorum, gerendorúmque, conscientia) quàm *membrorum* esse: quippe, quejs formæ succique nihil admodum decederet; cùm inter hæc ta-

G A

men

Maria Stuarta.

men gementis crebra, sicut morbo fessorum, suspiria resonarent. Sed nimirum, infirmior ille valetudinis habitus, præludium erat, permisso vindictæ Numinis, morbo lento celeris successuræ mortis. Davidem Darlæus suâ sociorumque manu sustulerat, si vel negâssent *Innocentem* fuisse; certè quidem (quod negare nemo poterat) *Inauditum*: quantò minùs, *Convictum*? & hunc insuper, Jus & æquum invocantem: ac Supremum Justitiæ tribunal appellantem. sed frustra! Nempe, *Non vacabat*. Quasi verò, qui trahere miserum, ac raptare, potuerunt ad laniam, & mactare; non iidem interea, dilatò furore, propellere truderéque valuissent in custodiam; & in reum viâ legum, ac quæstionibus, agere: quoad de causâ criminibusque lucefceret? Nunc, *nec quid, nec quare*, tantummodo, *quoniam oderant, & mentientibus crediderant*, interfecerunt. EN, SANGUIS EJUS EXQUIRITUR! (163) *Quicumque sic fuderit humanum sanguinem, fundetur & sanguis illius* (164): aut offocabitur, ut Darleo tunc evenit; & hoc (ut Afrææ manum accuratam agnosceres) sub idipsum sanè tempus, in quod sese, vertente

Appendix, ad Annum 1614.

tente mensium rotâ , *Ricciana* cædis *Annus* circumagebat. (165) Sed nec cæteri percussorum duces impunè facinus illud tulère: velut in tempore memorari posset. Sed nos nunc in rege versamur; uti cædis *auctore* principe, sic in fronte conspirationis castigatô.

XLII. *Februarius* tunc mensis erat. quo tempore Nobilitatis *Scoticæ* vis ingens *Edimburgum*, & ut in *Bacchanalium* viciniam, & ad *conventum* ordinis illius agitandum, confluxerat. unde, futurum conjurati sperabant, ut in tam conferta dynastarum, equitum-auratorum, ac famulitiorum, multitudine, quodvis facinus impingi cujus, è turba quoque, posset. Venerant eodem, ut aliquamdiu ferè quotidie, *Jacobus Duglassius*, *Mortonii Comes*; &, agens in proximo, *Jacobus Heburnus*, *Bothvelia Comes*, ac populares conjurationis: *Joannes Hepbornus*, *Bothveliani sceleris administer*, & ex ejus Comitibus interiore familiaritate. tum & *Joannes Hajus*, *Tallowensis*: ac *Pontejus* quidam, & *Paris*, & *Duggliffius*; ille (ni fallor) de quo superius quoque dictum est, *Comitis Angusiani nothus*, *Davidis percussor*

G s

pri-

Maria Stuarta.

primus. (166) Jámque dies illuxerat Fe-
bruarii *decimus*: (167) cùm *Murrayus* spurius,
per causam uxoris Agnetis, in oppido Sant-
Andreano decumbentis, visendæ, necessitatem
abitûs repentini, vel fingit, vel exaggerat.
Quòque, per absentiam illam, declinet o-
mnem conscientiæ, de *Regicidio* futuro, su-
spicionem; decimâ sextâ prius, aut siquid
amplius erat, horâ, quàm Darlæo vis infer-
retur, *Edimburgô* discedit. In ipso verò
procinctu, vel ingressu potiùs, itineris, in ob-
vium sibi dynastam incidens, *Harrisum*, (168)
quem, è suspicionibus malè fultis, propter-
eâque falsò, crediderat, à Darlæo rege clan-
culum alieniorem; *Bonô jubet eum esse post-
hac animò. Nam in diem (inquit) crasti-
ni, Darleus superstes nequaquam erit.* (169)

Scires, ex compacto *Murrayum* præscisse,
Quid sceleris in regem, & intrâ quos quan-
tósque temporis cancellos, ab se constituti
latrones id expedituri forent.

In eum ipsum porrò, quem dixi, Fe-
bruarii decimum, quémq; *Buchananus Domi-
nicum* fuisse meminit, (170) *Sebastiani* cu-
jusdam, è symphoniacis aulicis, nuptiæ sol-
lemnes, & populò palàm, inciderant. *lis,*

ut

Appendix, ad Annum 1614.

ut in Regia celebratis, ad honorandos spon-
sos, intererat & *Regina*. Luce verò vespe-
rascente; ne mariti videri posset oblita, re-
lictis epularum oblectamentis, è palatio de-
scendit; ad languentem regem revivendum.
Cum hoc jucundè, quantum diurni super-
fuit temporis, inter sermones hilares exactò;
vale demum dictò, nec non in mutui mo-
nimentum amoris *annulò* donatò, regiam ar-
cem thalamumque suum repetiit; omnium,
quæ Regi jamjam imminebant, sicut ignara,
sic planè secura. Nec Rex futurorum plus
anxius, quàm illa conscia; dormitum tran-
quillè concessit: intimâ duntaxat tunicâ con-
tectus: vestimentorum ceteris, ac soleis, po-
nè lectulum sepositis; at puerò, non plus
unò, ministerii causâ, juxtà regem, diversò
stratò, cubante.

Dormire cœperant, aut dormituris esse
proximi; noctisque *tertia* jam *hora* proce-
debat: (171) quando cum puero *Rex*, seu
sopiti jam, seu semisomnes, opprimuntur, &
pereunt. Sed hujus rei gestæ narratio, quod-
dam diversitatis bivium habet apud exposi-
tores; cujus útraque femita concurrere cum
vero non potest: altera, *veri-similitudine* supe-
rare fortassis alteram potest.

Sunt

Maria Stuarta.

Sunt ergò, qui tradant ; ædibus, in quibus prope moenia *Rex* pernoctare cogitârat, (quippe, valetudinis suæ suetô diversoriô,) conjuratorum operâ pridie subditâ sulphuris, ac nitrati pulveris, copiâ non exiguâ, suffertas cupas ; expectâsse conductas ad hoc incendiariorum manus. eas, intrâ tertiam quartâque noctis horam, applicitis funiculis pyriis, imperata perfecisse : Regémque, famulúmque regis, eô temporis momentô, cum ædificio pariter, in sublime jactos, indidémque longiùs propulso, avolâsse ; quippe, *foris* postmodum, extra pomœria, reperi-
tos. (172) At negant, qui tunc in rem venire præsentem potuerunt, ac vivis eam oculis explorare ; negant, ajo, quidquam in toto Regis corpore, (sicut à violentia pulveris, saxorúmque fragmentis, eventurum fuerat,) aut fractum, aut contusum, lividúmve, deprehensum.

Aliorum igitur, eorúmque longè plurium, sicuti verisimilior, ità receptior est, fama monumentorum ; *Strangulatione* priùs, ac *simpli-
citer*, elisos intrâ thalamum ; postmodò continuò foràs in hortulum, muro propinquum, exportatos, jacuisse ; quoad inveni-
rentur.

Appendix, ad Annum 1614.

rentur. Verùm & hæc ipsa rei simplicior expositio, non uniusmodi, sed (ut sic dicam) quodammodo *bulgus* est. Sunt enim, quibus placeat; Manentem eodem, quo relictus à Regina fuerat, cubili Regem, nec insidiarum quidquam metuentem; quieti se tradidisse: sub qua, nullis aliis rerum ambagibus, à *Bothuelio*, chlamyde militari se diffingere conatò, scelerisq; satellitibus aliis, claves nactis, &, irrumpentibus, præventus, suffocatusque sit. Alii referebant; *Bothuellii*, cæterorumque, diversis è viæ flexibus coeuntium, strepitu pedum, non satis cohibitò, Regem sensim excitatum. protinusq; cum ephebo, priusquam percussores irruerent, lectulò sese proripuisse: simul, silentiò summò, subterraneum in locum (putà, cellam domus ejus vinariam, aut oporothecam,) se retrusisse: pavitantem illic, &, deterrima quæq; præparari sibi, non dubitantem. At illos, cubiculò tandem reseatò, nec tamen illic *Darlæò* repertò, vestigia, fabulosis impressa latebris, esse scrutatos: interinque, *canis* oberrantis *latratum* persecutos, in eos demum incidisse; trepidos protraxisse; gulam utriusque fregisse. deinde,

patra-

Maria Stuarta.

patratis omnibus, hortulo, quem dixi, præfocatos intulisse. (173) quò verò vis ea, non ficariis, sed violentiæ diffilientis incendiò domûs-hospitæ, tribueretur; vî subiecti nitrati pulveris, & continuò post inflammati, diversorium regium in auras esse, tanquam impetu tonitrûs, expulsum.

XLIII. Cæterum *Rex*, qualicunque tandem interitûs genere locòque perierit; irreparabili fatò perierat. Cujus perniciæ vulgatâ, *populus* in terrore, *nobilitas* in motu, *Regina* dignis in lamentis, erat: minime gentium autem, vel in *Stoicâ* mentis æquilibrata, *nullo, partem in alterutram, indicio*, pectoris arcana prodente; vel *altissimò* mox, *in multum usq; diem*, productò somnò; tanquam *in summa* suâ securitate. quorum tamen utrumque, more suò, *Buchananus* audacissimè comminiscitur. (174) *Cadaver*, quoniam *Puritani* proceres, splendore quidem funeris publicò, *Sectariorum* tamen ritibus, & exsequiis, *Catholica* viduæ pudendis, efferre destinârunt; *Regina* sibi præripuit: nocteque proximè subsecutâ, nullo cantilenarum *hæreticarum* ululatu prosequente, per *mystram* suum domesticum, terræ mandavit, illius

Appendix, ad Annum 1647.

lius cœnobii, templique; quod, orthodoxis sæculis, *Sancta Crucis* dicebatur, & fuerat. (173) Secundum hæc, in auctores regiae necis inquisitura *vidua*; negotium ejus rei, tum aliis quibusdam, tum ante cæteros *Gullefpico Cambello*, de quo dictum in superioribus est, *Argathelia Comiti* delegat; illi nempe, cujus uxor, reginae perfamiliaris, cœnæ, sub qua *David Riccius* periit, interfue- rat. Is rem, & ut *Calvinô*, quàm Justitiæ studiô, plenior, & præter hæc, eidem ipsi, quæ regem sustulerat, conspirationi clam in- nexus; incuriâ notabilî, panèque stertenti, quàm lento, similior, curavit. Jàmque pro- prius nihil erat, quàm, ut in tantô quæsito- rum tepore, criminis actio tota refrigerens, congelasceret; & ad extremum, effectu cas- sa, diffliueret.

Sed invalescebant, nec ullo modo com- pesci poterant, qui jam in Angliam passim avolârunt, rumores & epistolæ, de nece Dar- læanâ: ferebanturque facinoris atrocis aucto- res præcipui, *Murrayus*, & *Mortonius*, Co- mites. Præ cunctis tamen aliis, apud Sco- tos ipsos, & Edimburgi cumprimis, in suspi- cione sceleris hærebat, *Comes Bothuelius*, Ja- cobus

Maria Stuarta.

cobus Heburnus : quippe , quem , *Regicidii* die , nunc solitarium pæne , mox Joannis Hepborni , cæterorúmque satellitiô ficariorum cinctum , hæc illac , & prorsum retrorsúmque , tendentem , plerumque verò , circa diversorium regium vagantem , cursitantémque , populus , & vicinia , notâssent. Is novissimè , nullâ vî contra publici rumoris , & infamiæ , torrentem defendi validus , comprehenditur ; & , è custodia protractus , tribunali regio sistitur. Dat *Regina* Judices , quos credebatur æquos ; & ignorabat , ipso Gillepsicô , quæsitore primô , contaminationes esse ; quia conjurationis participes , & *Murrayo spurio* quodvis in facinus addictos. Inter hos (ô nefas !) & *Mortonius* sedebat , *Bothuelii* ficarii ductor , & lanista ; cæterâque latronum factio. quorum omnium sententiâ , (quoniam , si damnâssent reum , prodicionis timebatur detectio ,) *Bothuelius* regis cædis purus , & insons , pronuntiatur. Discedit hic à tribunali , quò victus venerat , paullô post , triumphans , & cum palma. Nec id fati : nisi remearet indè , nuptiarum quoque regiarum candidatus ; & , abs se nuper occisi regis , nunc in thorum successor designa-

Appendix, ad Annum 1614.

signatus : ingenti , novôque , sed *Reginam* in universum latente , parricidarum principum scelere . quod tale , cujusmodi paucis referam , fuit .

XLIV. Quo tempore *Murrayus* spurius , & *Jacobus Duglassius* , *Mortoni Comes* , *Bothuelium* Comitem pertraxerunt in partes suas , uti secum , cùmque cæteris , in necem Regis , non modò nomen , sed insuper , suapte manu , primôque locò jugulandi , fidem daret : quò firmiùs eum illigatum sibi tenerent ; ipsi , talium avido , *Reginæ* , maritò jam alterò carituræ , novôque tertio , (nullâ dum pulcritudinis innatæ deminutione factâ ,) vacaturæ , conjugium sponponderunt , operâ suâ procurandum . Erat *Bothuelius* , specie , corporisque dignitate , non multùm infra regalem : & animus adhæc altus ; alta semper , & immodica , supràque se posita , spirans & affectans . *Regina* præterea species ei , supra *Gordonia* suæ formam (nam mulieris , è *Gordoniorum* familia , maritus erat) plurimùm arridebat . Amare cœperat reginam *Bothuelius* , ut & *Arania Comes* , *Hamiltonius* ; illius frequentî , dum aulæ curas obcunt , aspectu prolecti : deperibântque clam

H

eam

Maria Stuarta.

cam uterque, scientes, volentes; sed nescientem, ac nolentem. Itura res igitur in *Susanna* quandam tragœdiam redivivam erat: si se *Stuarta* (quod nefas) solitudo nuda solis, & flagrantibus, etiam insciens, obtulisset. Sed hi duo, (secus, ac *Susannae* *judices* illi,) studia procandi sua, conscientiasque, diviserant. & *Hamiltonii* Comitis ardor, vota sua parte nullâ tenuit. Nos hic in *Bothuelio* fumus pertexendo. Quò minus hic reginâ *Stuartâ* potiturus esse videretur: *Gorgonia* superstes obstabat uxor, Comitissae *Huntillæ* soror. Sed vaser, & hoc scelestò consiliò, *Sororis* in perniciem intentus, *Murrayus*; cum *Mortonio*, cæterisque, difficultatem eam, in *Ecclesia præsertim Calviniana*, tanquam nodum in stirpe, ridentes; *Bothuelio*, dubitanti nonnihil, negotii facilitatem, ex divortii copia monstrârunt; & ultro flecti cupienti, nullâ mole persuaserunt.

FIT *Regia* cadis manupretium, *fœminarum* orbis pulcherrime (176) depactum connubium adhuc vivò Rege; tum præterea, nesciâsque sciret, detestaturâ, Reginâ. Tamen in hæc pacta nefaria, *Bothuelius* exultat hanc, tanquam ex astris propitiis oblatam demittit.

Appendix, ad Annum 1614.

demissamque prædam , in antecessum sibi gratulatur. & confore , pollicentur ; quotquot in Darlæum conjurârant. Sese consiliis , ope , viribus armatis , adjuturos. In id à singulis , & universis , *Bothuelius* aufert jusjurandum , chirographum , gemmæ sigillum. Discedit ; & homicidium , ordine , quod dicebamus , exsequitur. (177)

Inter hæc , quasi *fortuna* quoque *sceleris* *præmia* *promovente* , *Bothuelii* socrus , animadversâ (sicut ego reor) generi-Comitis , à filia sua , clarâ satîs alienatione ; discessionem ejus à viro , prior , & ultro , molitur. mox , Judicibus efflagitatis , & mariti nullis ingratis , eam extorquet. dimissâque *Gordonia* , seu morbo corporis , seu (quod vero propius) animi mœrore , paullo post vitâ decedit. (178)

Bothuelius ergo jam , & uxore simul , & imposito sibi cædis crimine , liberatus ; *Murrayum* , & conscios cæteros , de promissis sibi *Regina-nuptiis* , appellat. pactorum , & opis , admonet : syngraphisq; prolatis , sponsalium maturationem , & *Thalassionem* , urget. Usqueadeò verò non detrectant eam , conscii compositorésque fœderis , operam ; ut *Mur-*

H a

rayno

Maria Stuarta.

rayus præsertim, omnis, ut primæ, sic & novissimæ, repertor ac pertextor nequitia futurus, Reginam intrepidus adeat: ac, tanquam ore Procerum omnium (qui tamen non erant, nisi deterrimus quisque,) suadeat roget, obsecrèt, uti consilium, quod allaturus ipse sit, Regina quoque probet. Eam ipse, post multas verborum flexuras alias, sibi sollemnes, novissimè, quæsitissimis rationum complurium momentis inculcatis, (179) (tanquam, qui *Riccii* tunc locum, in suggerendis summâ fidelitate consiliis, teneat, urget impellitque; *Viro* se denuò, nec non primò quoque tempore, tamis vidui status in periculis, ac regni turbis, jungere meminerit. Nubendi verò si certa sit; libertatis sue manicas non in incertum, nec in obvii cujuslibet brachia mittere, festinet: sed intrà regnum, & cum dilectis, generis, dignitatis, muneris, ornamentorum, ac forma. Talem, *Jacobum* esse, stirpis *Hepburnorum*; auctoritate, *Bothwelli* Comitem; functione, *maris-Pratorem*; rebus bellò pacèq; gestis, *Inclytum*; oris ac formidolibus, equalium *Ævi* sui nemini posthabendum. Et super hæc; *Eum*, & *Mariam* regnare, regnaturòsq; procreare; Regni, re

Appendix, ad Annum 1614.

que *Scotorum publica*, plurimum interesse.
sic ille.

XLV. Quæ verò verbis *Murrayus* sorori suaserat; eadem & persuadere litteris paullò post, de via missis, conatus est. (180) Cum autem *deserta* vix ulla, non dicam, *juvenula*, (qualis *Stuarta* tunc) sed vel *Andromachês*, aut *Niobês* ætate venerabilis, in eam nuptiarum mentionem impatienter erat: *Regina* tamen, tum rumorem infamiâq; *Bothuëlianam*, de necato rege; tum, hærentem etiam tunc illi (post crimen licet iudiciò purgatum,) suspicionem, & horrens, & causata; tergiversabatur. Præterea verò, *lecti jugalis*, à tam recenti mariti proximi funere repetiti, *festinationem* eam dedecori sibi (nec abs re) ducens; *spurii* monitis ac stimulis *Maria* seriò demum obnuntiavit. Et verò, CUI moderato placere MATRONA posset, QUÆ NIHIL ULLI NEGAT?

Instantibus autem, tum eodem, quem dixi, primò nuptiarum conciliatore, tum cæteris quoque, qui de composito supervenerant, regni Proceribus; nondum tamen cedere *Stuarta* maluit, quàm aliquantisper è

H 3

con-

Maria Stuarta.

conspectu planè recedere ; quietiora per otium ac secessum consilia ; cum suorum aliquot aliis, *sanctioris Arcani* participibus, agitata. Secessit igitur, primùm quidem in oppidulum, quod *Kirchblistam* vulgò nominant. (181) Indè verò, propter nimiam Edimburgensis Regiæ viciniam, in urbem transit *Sterlinum* ; aliquantò remotiorem, ad Occiduam coeli plagam, Scotiæ munitionem : ubi filius tunc infantulus educabatur. quorum neutrum latuit spurium, *Murrayæ Comitæ*. Is monet (non autem *Stuarta*, capiti desiderans ; uti mendacissimè *Buchananus*, in duodevicesimo rerum Scoticarum librò, fingit) : monet, inquam, *Bothuelium Murrayus*, Quid opus factò, quantàque celeritate, sit ; ni prædam, tam nunc tempestivam, elaboret. Advolat, hòc excitatus stimulo, summâ *Bothuelius* festinatione ; cum magna nequissimorum manu : tempus itérque Reginæ, *Sterlinò* redituræ, per emissarios suos explorat. viâ mediâ locatís armatorum insidiis, venientem ad *Almonis pontem*, interceptit ; ignaram, instructus à spurio ; renitentem, & invitam, violentus ipse, monstratísque, ni pareat, armorum imperiùs. E medio

Appendix, ad Annum 1614.

lio suorum comitatu rapta, maritimum illud in propugnaculum, cui *Dumbarro* nomen, abripitur. (182) Ibi, jactatis *Bothuelius* Ordinum regni tabulis, quibus suâ quisque manu gemmâque voluntatem suam, approbationemque conjunctionis *Reginæ* cum *Bothuelio*, testaretur (& verò, libellum ejusmodi raptor, à conjuratorum *Prócerum* præcipuis extortum, apportârat): *Stuarta* petit, in nuptias illas, ex animi sententia depromptum, assensum. Daret hoc illa solitudinis utrimque sua solatio. nam & illi virum, & sibi thori sociam, deesse. daret id regia propaginis incremento: daret denique *Scotica*. Nobilitatis decreto; quod, non nisi sanguinis indigena virum, & ex indigenis, stirpem claram, & ex omni stirpium claritudine, *Bothuelium* *Comitem*, *Oceani patrii* summum *Pratorem*, sibi *Regem*, cum illa *Reginâ*, destinârit. Summatim igitur; Aut sibi nuberet: aut innupta, periret!

In hæc raptoris verba, blanditiis, decretis, minis, armata; tardè quidem, & perquam ægrè, sed denique tamen, manus *Regina* cum dedisset (quoniam secus, evasuram se manus sollicitatoris, desperabat); haud est oblita, connubialium pactorum in capite

H 4

princi-

Maria Stuarta.

principiisque collocare, Juramentum, *DE REDUCENDA*, communibus secum studiis, in regnum, *Orthodoxâ veterum Religione*. Quod non detrectavit *Bothuclius*: compluribusque coram, in hac, utrimque data fides est, & accepta. Sponsus *Orthodoxum* sese professus est: *Puritanis* idcirco, post hac (etiam eam ob causam) invisior: *Satellésq;* *Pontificius*, ac *Patriæ proditor*, appellatus. (183) Nuptiæ, morâ nullâ, regiâ magis pompâ, quàm *Regina voluptate*, palam peractæ.

XLVI. Quo loco, dubitarem equidem, *Succenseréne* magis *Regina*, prisca rigoris Censores, deberent; an *commiserari*? *Posterius* quidem, ob innumera, quæ postea miseram obruere, mala; non aliô copiosius, quàm harum è fonte *nuptiarum*, in eam derivata. *Primum* autem illud; Propter *connubii* præsentis (& quidem talis) in oculis totius *Insulæ*, tam sagacis, & suspicacis, ac nasutæ, *deproperationem*. Querebantur severiores: In unum & eundem *conjectas*, non *Annum* modò, sed *pene trientem annis*, prioris conjugis *Inferias*; & *successoris ejus geniales epulas*, atque *noctem*. Nonne, *Romanarum* saltem *veterum* observari *lugendi-leges*, decuisse; quæ *capitis vidui calan-*
ticans

Appendix, ad Annum 1614.

ticam floridis mutari, nisi pleno ferè Solis circumactò curriculum, vetuerint? Quid, quòd & assumptum in cubile Virum Scotia viderit, homicidii maritalis suspicione contactum? quid, quòd, licet cedis absolutum, à tribunali tamen, equè suspectò, contaminatòq, cubilis interim regii penetralibus introductum esse, regni sequior pars ingemuerit? Nónne, casta sanctaq, (qualis haberi Regina soleret, & vellet,) prastiturum fuisse, millies emori; quàm in tale lecti venire fœdus? At interim, Religionis bono consultum iri, Scotia melior sperabat. Quasi verò, vel facienda mala sint, vel species admittenda mali; quò prodeant indè bona? (184) Nónne, probis quoque, DEOq, gratis, Omnia, (certò sanòque sensu) licere; non Omnia tamen expedire? quin imò, nec quævis etiam expedientia, Christiana sanctimonia decòra duci. (185) Reginam, cui cordi suum fuisset domesticum honesti studium; inter tot myriadas oculorum Britannia, quorum intentissimis excubiis semper observaretur, his in nuptiis decòris publici non debuisse negligere rationem. Nuberet unaquaq, pari; non natalibus magis, quàm virtutibus, & integritate fama: nullo Criminis Impedimentò.

Quibus ego talibus, inquam, taliúmque

H

fina-

Maria Stuarta.

similibus, utrimque ventilatis, rerum momentis, dubius aliquantisper hæsissem; Notæne rigidioris homines, *Stuarta* factum hoc excusassent; an arguissent? nisi præsumptum haberem; Inter Sapientes, passim omnes constare, fixisque receptum sententiis esse: **NECESSITATEM INEVITABILEM**, in re, nondum ad fundum liquidâ, Legibus ut plurimum esse fortiores. Ad hæc: *Juris* quoque subinde, quanto magis autem **FACTI**? (quod, à Bothuelio patratum, Reginam fugerat,) **IGNORATIONEM**, quæ *vinci* depellive nequiverit, peccati neminem alligare; donec nubes erroris, oculo mentis detracta, claram animi lucem admittat; veriora proferentem. Præterea, **NIHIL EX OMNI PARTE BEATUM**, & exactum, in *humanis* esse; quis ignorat? & In *fœmina* præsertim (etiam *coronatâ*) quis actui, non ad omnem usquequaque décoris amissim incedenti, gravatè veniam det; inopiâque consilii condonet? cùm rectè verèque, coactu Numinis (opinor,) à scelestissimò licet, ac cæterâ mendacissimò, pseudoprophetâ scriptum sciamus, & agnitum, in ejus Alcorâni quadam Azoâra:

Præter

• Appendix, ad Annum 1614.

Præter MARIAM, Jeshu Nazareni Matrem, nullam unquam fuisse mulierum, per omnia perfectam & absolutam. (186) Hujc ergo MARIÆ-JESU, Nazarenæ, libentissimè palmam concesserit Virtutis omnis ac Sapientiae, MARIA-JACOBI, Scotica: sique sic necesse fuerit confiteri nos, in hoc duntaxat nuptiarum præcipitiò titubatum ab ea nonnihil fuisse; sanè titubaverit! Tu, siqua gravius eam accuses, (ut Elisabeta fecit Anglica,) talì si locò, conditionèque temporum, fuisses; & sensisses aliter; & in scopulum utique detestabiliorem incurrisses. Sed ad propositum revertamur.

XLVII. Bothuelius, se cepisse Reginam, & habere, bonò suò, ratus est. Sed invicem, eodem ipso tempore, Bothuelium simul, ac reginam, fraude suâ consceleratus Murrayus irretitos tenuit; & astringit, illorum utriusque malò. Quod unicum namque tot hucusque molitionibus homo nequam quæsierat, ut Reginam, non jam Nobilitati (quod in Davide priùs tentarat, & perfecerat,) sed omnì quoque Scotorum populo, Reginæ partibus adhuc studenti, redderet invisam, & quasi morte quoque dignam; unde pòst sibi (spurio)

Maria Stuarta.

rio) proximus ad solium gradus (si, regium quoque puerum extinguere, contingeret,) exstrueretur: Id ille tunc assecutus, iis confectis publicatisque *Bothuelianis* nuptiis, videbatur.

Cum suis ergò, *Mortoni*que maximè, totâ passim *Scotiâ* divulgat, & *Angliâ*; quidquid machinatus ipse cum suis erat. Ut *Rex Darlaui* à *Bothuelio* necaretur, id totum machinatam esse *Reginam*. *Bothuelium* commodasse *Regicidio* manus: sed *Reginam* imperium, auctoritatem, & conjugii sponsonem. *Bothuelium*, cadis, circumscriptione credulitateque *Judicum*, (ut humana sint,) absolutum esse. *reginam*, ut neuter absolvi posset, impudentiâ fecisse suâ: dum ei, quicum pacta, matrimonio tum superstiti, nuptias sit, (& has quidem, pretio pignoreq; necis maritalis,) nunc, publicâ sanguinaria mercedis exsolutione, letum sternat; dum laus ei fidemq; societ; dum communium, ex se, liberum querendorum copiam faciat. Utrumq; proinde morte, propter illatam innoxio regi mortem, dignos; nuptias autem illas, innuptas, irritas, execrabiles esse; proptereaq; dirimendas, etiam illius, quam reducturos se iurârunt, *Religionis Decretis*, & *Canonibus*. (187)

Gla.

Appendix, ad Annum 1614.

Clamantur hæc, & inculcantur; de pulpitis, & per fora. Creduntur, damnantur; vindicanda decernuntur. Populus, nobilitas, miles, arma capiunt; conglobantur; ad signa concurrunt. Tessera circumvolat, vociferantium, *Arma, tela, mucrones, in Bothwellum, & Stuartam!* Murrayus, ac Mortonius, classicum canunt; & belli faces inflammant. In Reginam, Dunkeliæ, (Scotiæ Borealis urbe,) Quæsitores, ac Rhadamanthi, sedent inexorabiles; *Mortonius, Atholus, Tillebonius*, cætera dicafterii *Puritani* synagoga. (188) Clamant omnes, & unâ voce; *Tolle, tolle, de terra, de solio, duo terra solique portenta talia! Non enim fas est, hujusmodi, vel vivere, vel regnare.* (189) Fueruntque, qui vexillum, aut labarum, erigerent, cui picturam assuerant; in qua *Regis occisi* conspiceretur effigies; cum notis illatæ violentæ manûs; ponéque regis imaginem, imago filioli regii, duodecim tunc mensium natu vix majoris. Et hic tamen (memoratu ridiculum, undenam unius anni puerulo, sensus, & intelligendi vis? unde vocis oratoriæ facultas, infanti, nondum fanti?) visebatur, à *DEO*, *parricidii vindictam exposcens.* (190)

XLVIII.

Maria Stuartæ.

XLVIII. Hoc *rebelles* vexillum, à militibus duobus geminas inter hastas expansum, quaquaversum, & quoties in *Stuartam* incidissent, oculis ejus objiciebant; in oppidis, & in castris. Nam, paucos intrà dies, & castra castris opposita sunt; & ad manus inimicâ mente ventum. Cùm autem *Duncalmô*, quò locò rebellium se copiarum conglobarent, *Bortvicum*, ubi Regina tunc cum *Bothuelio* morabatur, exercitus hostium universus contenderet, in locum & *arcem*, octo circiter milliaribus Edimburgò distantem: hi, priusquam in castello comprehenderentur, vestium mutatione, celeritatèque fugæ, periculum evaserunt; *Dumbarrig*, munitionem maritimam tenuerunt. Ibi Regina, confluentibus ad ipsam terrâ marique pluribus, nondum Majestatis ejus oblitis, justas, & aciem ausuras, copias, paucis admodum diebus, contrahit. Has *Dumbarrô Carberillum* ducit; configere parata. Sed perduellionis duces, antè, quàm prælio concurreretur, *Gulielmo Kircadio* quodam, *Grangiano*, misso feciali; Reginae, quasi per *Pacis* studium, mente tamen interim aliam coquente fraudem, *genibus flexis*, auctores fuerunt;

Appendix, ad Annum 1614.

erunt; uti *Bothnelium*, ceu Regiæ cædis manifestum, & *Scotia publicum odium*, abs se, signisque suis, & thalamò, segregaret. Secundùm hæc, ad votum omnia conventura. Simul autem, idem ipse Pacis interpres, à Proceribus conjuratis sedulò priùs subornatus (quippe, veritis, ne Regis interfector, pacis conditione talì furiatus, Darlæanæ Cædis omne consilium, & auctores, propalaret) reginâ clàm, nec advertente, *Bothnelio* suadet spontaneam, eamque quàm testissimam, & celerrimam, ex omni Britannia, fugam: ni vitæ, magnorùmque (si pareat, sibi decretorum,) præmiorum jacturam malit.

XLIX. Hīs inducti fraudulentorum promissis, cedunt, *Bothnelius* Scotiâ, *Stuarta* campò, copiisque; quas sub signis habuerat. Et ille quidem mari ventisque se tradit; archipiraticam exin' per maria Septentrionis exercens: donec, decenniò ferè pòst, in Dania captivitas illum, & anni, consumpserunt. (121) Regina verò, pacta sui militis dimissionem incolumem, cum *Kircadio*; nullâ, nec morâ, nec trepidatione, contendit in hostium castra. Quo locò, se totam Proce-
sum, (aliam jam frontem in armis induen-
tium,)

Maria Stuarta.

tium,) arbitrio jussisq; permittere compellitur. Ab his inermis ipsa, sed armatorum denso sonorôque cincta comitatu; primùm *Edimburgum*, nihil à captiva, cultu quoq; , vestibusque distans, (quippe, tuniculâ cooperta vili, nec multum infrâ genua descendente,) deducitur. Illuc, pronô jam in noctem die, præ virium inopia vix hærens equo, vultu lacrymîs & pulvere viæ conspersò, venit; *fatigata*, non magis equi succussione, quàm militaribus in agmine petulantissimorum lurconum acclamationibus; *Reginam suam* (sic verbis venia!) *scortum*, & *maritucidam*, rogò *flammisq; dignam*, vociferantium. Hæc illa tunc sustinebat, indignissima suis meritis, opprobria. Pròh, quantum diversis ab ea pompâ spectaculîs, quibus, *Reginarum* formosissima, Parisiis ad sponsum olim *Valesium*, regni *Designatum* hæredem, deducta fuit; & *Galliam* admiratione sua concussit! Unde rerum videas humanarum mirificam *Inconstantiam*: & odisse fugerêque nôris.

Ut primùm autem, has inter indignitates, (nec tamen nullis populi commiserantis gemitibus, ac lacrymîs, intermixtas,) non in
arce

Appendix, ad Annum 1614.

arcem denique , sed ædes alienas, infrà regiam , pervénit; illic, eâ diversorii parte, quæ subjectam urbis aream, civiûmque collectam illic multitudinem respiciebat , paullùm se colligit. Indè verò fortuitò (sicuti sudantes solent) animæ laxandæ, captandæque liberioris auræ causâ, diduxit fenestras; ac respirans, uti prospectu nonnullo cœpit , & à mœrore sese reficere: cùm, ecce , continuò novi mœroris irritamentum, illud, de quo dixi, *vexillum* adest. In eo picti, *Darlaus* maritus, occisus; ac, vindictæ rogator, *infans filius*, uti memoravimus ; à geminis illis tenebrionibus, per sublustre crepusculum, *Regina* prospectanti desuper, sicut in via priùs, & castris, objiciuntur; concussisque, de quib. pendebant, hastis, ei, velut per exprobrationem cædis, obtruduntur. Lacrymîs igitur infusa denuò, tàmque fœdam à profugo *Bothuelio* sibi relictam, ex thori societate, suspicionem plangens; reductis fenestris, in intima se penetralia conjecit. (192) Hic illa noctem eam, densis vigilum excubiis circumsepta, *carceréque* veriùs clausa, quàm in *libera custodia*, mœrens exegit. Die verò posterò, *Lavini* lacûs in castrum quoddam

per-

Maria Stuart,

principiisque collocare, Juramentum, *DE REDUCENDA*, communibus secum studiis, in regnum, *Orthodoxâ veterum Religione*. Quod non detrectavit *Bothuolius*: compluribusque coram, in hæc, utrimque data fides est, & accepta. Sponsus *Orthodoxum* sese professus est: *Puritanis* idcirco, post hæc (etiam eam ob causam) inuisior: *Satellésq;* *Pontificius*, ac *Patriæ proditor*, appellatus. (183) Nuptiæ, morâ nullâ, regiâ magis pompâ, quàm *Regina voluptate*, palàm peractæ.

XLVI. Quo loco, dubitarem equidem, *Succenserene* magis *Regina*, prisci rigoris *Censores*, deberent; an *commiserari*? *Posterius* quidem, ob innumera, quæ postea miseram obruere, mala; non aliô copiosius, quàm harum è fonte *nuptiarum*, in eam derivata. *Prius* autem illud; Propter *connubii* præsentis (& quidem talis) in oculis totius *Insulæ*, tam sagacis, & suspicacis, ac nasutæ, *deproperationem*. Querebantur severiores: In unum & eundem conjectas, non *Annum* modò, sed *pene trientem annis*, prioris conjugis *Inferias*; & *successoris ejus geniales epulas*, atque *noctem*. Nónne, *Romanarum* saltem *veterum* observari *lugendi-leges*, decessisse; quæ *capitis vidui calanticæ*

Appendix, ad Annum 1614.

ticam floridis mutari, nisi pleno ferè Solis circumactò curriculò, vetuerint? Quid, quòd & assumptum in cubile Virum Scotia viderit, homicidii maritalis suspicione contactum? quid, quòd, licet cedis absolutum, à tribunali tamen, equè suspectò, contaminatòq, cubilis interim regii penetralibus introductum esse, regni sequior pars ingemuerit? Nónne, casta sanctaq, (qualis haberi Regina soleret, & vellet,) prætuturum fuisse, millies emori; quàm in tale lecti venire fœdus? At interim, Religionis bono consultum iri, Scotia melior sperabat. Quasi verò, vel facienda mala sint, vel species admittenda mali; quò prodeant indè bona? (184) Nónne, probis quoque, DEOq, gratis, Omnia, (certò sanòque sensu) licere; non Omnia tamen expedire? quin imò, nec quavis etiam expediencia, Christiana sanctimonia decòra duci. (185) Reginam, cuj cordi suum fuisset domesticum honesti studium; inter tot myriadas oculorum Britannia, quorum intentissimís excubiis semper observaretur, his in nuptiis decòris publici non debuisse negligere rationem. Nuberet unaquaq, pari; non natalibus magis, quàm virtutibus, & integritate famæ: nullo Criminis Impedimentò.

Quibus ego talibus, inquam, taliúmque

H s

fimi-

Maria Stuarta.

similibus, utrimque ventilatis, rerum momentis, dubius aliquantisper hæsissem; Notæne rigidioris homines, *Stuartæ* factum hoc excusâssent; an arguissent? nisi præsumptum haberem; Inter Sapientes, passim omnes constare, fixisque receptum sententiis esse: **NECESSITATEM INEVITABILEM**, in re, nondum ad fundum liquidâ, Legibus ut plurimum esse fortiozem. Ad hæc: *Juris* quoque subinde, quantò magis autem **FACTI**? (quod, à Bothuelio patratum, Reginam fugerat,) **IGNORATIONEM**, quæ *vinci* depellive nequiverit, peccati neminem alligare; donec nubes erroris, oculo mentis detracta, claram animi lucem admittat; veriora proferentem. Præterea, **NIHIL EX OMNI PARTE BEATUM**, & exactum, in *humanis* esse; quis ignorat? & In *fœmina* præsertim (etiam *coronatâ*) quis actui, non ad omnem usquequaque décoris amissim incedenti, gravatè veniam det; inopiâque consilii condonet? cùm rectè verèque, coactu Numinis (opinor,) à scelestissimò licèt, ac cæterâ mendacissimò, pseudoprophetâ scriptum sciamus, & agnitum, in ejus Alcorâni quadam Azoâra:

Præter

Appendix, ad Annum 1614.

Præter MARIAM, Jeshu Nazareni Matrem, nullam unquam fuisse mulierum, per omnia perfectam & absolutam. (186) Hujc ergo MARIE-JESU, Nazarenæ, libentissimè palmam concesserit Virtutis omnis ac Sapientiae, MARIA-JACOBI, Scotica; sique sic necesse fuerit confiteri nos, in hoc duntaxat nuptiarum precipitiò titubatum ab ea nonnihil fuisse; sanè titubaverit! Tu, siqua gravius eam accuses, (ut Elisabetha fecit Anglica,) tali si locò, conditioneque temporum, fuisses; & sensisses aliter; & in scopulum utique detestabiliorem incurrisses. Sed ad propositum revertamur.

XLVII. Bothuélius, se cepisse Reginam, & habere, bonò suò, ratus est. Sed invicem, eodem ipso tempore, Bothuélium simul, ac reginam, frande suâ consceleratus Murrayus irretitos tenuit; & astrinxit, illorum utriusque malò. Quod unicum namque tot hucusque molitionibus homo nequam quæsierat, ut Reginam, non jam Nobilitati (quod in Davide prius tentarat, & perfecerat,) sed omnique Scotorum populo, Reginæ partibus adhuc studenti, redderet invisam, & quasi morte quoque dignam; unde post sibi (spurio)

Maria Stuarta.

rio) proximus ad solium gradus (si, regium quoque puerum extingui, contingeret,) exstrueretur: Id ille tunc assecutus, iis confectis publicatisque *Bothuelianis* nuptiis, videbatur.

Cum suis ergò, *Mortoniô*que maximè, totâ passim *Scotiâ* divulgat, & *Angliâ*; quidquid machinatus ipse cum suis erat. *Ue Rex Darlaus à Bothuelio* necaretur, id totum machinatum esse *Reginam*. *Bothuelium* commodasse *Regicidio* manus: sed *Reginam* imperium, auctoritatem, & conjugii sponsonem. *Bothuelium*, cadis, circumscriptione credulitatèque *Judicum*, (ut humana sint,) absolutum esse. *reginam*, ut neuter absolvi posset, impudentiâ fecisse suâ: dum ei, quicum pacta, marito tum superflite, nuptias sit, (& has quidem, pretiô pignoreq, necis maritalis,) nunc, publicâ sanguinaria mercedis exsolatione, letum sternat; dum laus ei fidemq, societ & dum communium, ex se, liberum querendorum copiam faciat. Utrumq, proinde morte, propter illatam innoxio regi mortem, dignos: nuptias autem illas, innuptas, irritas, execrabiles esse; proptereaq, deridendas, etiam illius, quam reducturos se iurârunt, *Religionis Decretis*, & *Canonibus*. (187)

Gla-

Appendix, ad Annum 1614.

Clamantur hæc, & inculcantur; de pulpitis, & per fora. Creduntur, damnantur; vindicanda decernuntur. Populus, nobilitas, miles, arma capiunt; conglobantur; ad signa concurrunt. Tessera circumvolat, vociferantium, *Arma, tela, mucrones, in Bothenium, & Stuartam!* Murrayus, ac Mortonius, classicum canunt; & belli faces inflammant. In Reginam, Dunkeliæ, (Scotiæ Borealis urbe,) Quæsitores, ac Rhadamanthi, sedent inexorabiles; *Mortonius, Atholus, Tillebonius*, cætera dicaſterii *Puritani* ſynagoga. (188) Clamant omnes, & unâ voce; *Tolle, tolle, de terra, de ſolio, duo terra ſolique portenta talia! Non enim fas eſt, huiusmodi, vel vivere, vel regnare.* (189) Fueruntque, qui vexillum, aut labarum, erigerent, cui picturam aſſuerant; in qua *Regis occiſi* conſpiceretur effigies; cum notis illatæ violentæ manûs; ponéque regis imaginem, imago filioli regii, duodecim tunc menſium natu vix maioris. Et hic tamen (memoratu ridiculum, undenam unius anni puerulo, ſenſus, & intelligendi vis? unde vocis oratoriæ facultas, infanti, nondum fanti?) viſebatur, à *DEO*, *parricidii vindictam expoſcens.* (190)

XLVIII.

Maria Stuartæ.

XLVIII. Hoc rebelles vexillum, à militibus duobus geminas inter hastas expansum, quaquaversum, & quoties in *Stuartam* incidissent, oculis ejus objiciebant; in oppidis, & in castris. Nam, paucos intrà dies, & castra castris opposita sunt; & ad manus inimicâ mente ventum. Cùm autem *Duncalmô*, quò locò rebellium se copiæ conglobârant, *Bortwicum*, ubi Regina tunc cum *Bothuelio* morabatur, exercitus hostium universus contenderet, in locum & arcem, octo circiter milliaribus Edimburgò distantem: hi, priusquam in castello comprehenderentur, vestium mutatione, celeritatèque fugæ, periculum evaserunt; *Dumbarrig*, munitionem maritimam tenuerunt. Ibi Regina, confluentibus ad ipsam terrâ marique pluribus, nondum Majestatis ejus oblitis, justas, & aciem ausuras, copias, paucis admodum diebus, contrahit. Has *Dumbarrô Carberillum* ducit; configere parata. Sed perduellionis duces, antè, quàm prælio concurreretur, Gulielmo *Kircadio* quodam, *Grangiano*, missô feciali; Reginae, quasi per *Pacis* studium, mente tamen interim aliam coquente fraudem, genibus flexis, auctores fuerunt;

Appendix, ad Annum 1614.

erunt; uti *Bothwellium*, ceu Regiæ cædis manifestum, & *Scotia publicum odium*, abs se, signisque suis, & thalamo, segregaret. Secundum hæc, ad votum omnia conventura. Simul autem, idem ipse Pacis interpres, à Proceribus conjuratis sedulo prius subornatus (quippe, veritis, ne Regis interfecto, pacis conditione talî furatus, *Darlæanæ Cædis* omne consilium, & auctores, propalaret) reginâ clâm, nec advertente, *Bothwellio* suadet spontaneam, eamque quàm testissimam, & celerrimam, ex omni Britannia, fugam: ni vitæ, magnorumque (si pareat, sibi decretorum,) præmiorum jacturam malit.

XLIX. His inducti fraudulentorum promissis, cedunt, *Bothwellius* Scotiâ, *Stuarta* campô, copiisque; quas sub signis habuerat. Et ille quidem mari ventisque se tradit; archipiraticam exin' per maria Septentrionis exercens: donec, decennio ferè post, in Dania captivitas illum, & anni, consumpserunt. (1591) Regina verò, pacta sui militis dimissionem incolumem, cum *Kircadio*; nullâ, nec morâ, nec trepidatione, contendit in hostium castra. Quo locô, se totam Procerum, (aliâ jam frontem in armis induentium,) tium,)

Maria Stuarta.

tium,) arbitrio iussisq; permittere compellitur. Ab his inermis ipsa, sed armatorum denso sonoroque cincta comitatu; primum *Edimburgum*, nihil à captiva, cultu quoq; , vestibusque distans, (quippe, tuniculâ cooperta vilî, nec multum infrâ genua descendente,) deducitur. Illuc, pronô jam in noctem die, præ virium inopia vix hærens equo, vultu lacrymîs & pulvere viæ conspersô, venit; *fatigata*, non magis equi succussione, quàm militaribus in agmine petulantissimorum lurconum acclamationibus; *Reginam suam* (sit verbis venia!) *scortum*, & *maritidam*, rogô *flammisq; dignam*, vociferantium. Hæc illa tunc sustinebat, indignissima suis meritis, opprobria. Pròh, quantum diversis ab ea pompâ spectaculis, quibus, *Reginarum* formosissima, *Parisiis* ad sponsum olim *Valesium*, regni *Designatum* hæredem, deducta fuit; & *Galliam* admiratione sui concussit! Unde rerum videas humanarum mirificam *Inconstantiam*: & *odisse* fugeréque nôris.

Ut primum autem, has inter indignitates, (nec tamen nullis populi commiserantis gemitibus, ac lacrymîs, intermixtas,) non in arcem

Appendix, ad Annum 1614.

arcem denique , sed ædes alienas , infrà regiam , pervénit ; illic , eâ diversorii parte , quæ subjectam urbis aream , civiûmque collectam illic multitudinem respiciebat , paullum se colligit . Indè verò fortuitò (sicuti sudantes solent) animæ laxandæ , captandæque liberioris auræ causâ , diduxit fenestras ; ac respirans , uti prospectu nonnullo cœpit , & à mœrore sese reficere : cùm , ecce , continuò novi mœroris irritamentum , illud , de quo dixi , *vexillum* adest . In eo picti , *Darlaus* maritus , occisus ; æ , vindictæ rogator , *infans filius* , uti memoravimus ; à geminis illis tenebrionibus , per sublustre crepusculum , *Reginæ* prospectanti desuper , sicut in via priùs , & castris , objiçuntur ; concussisque , de quib. pendebant , hastis , ei , velut per exprobrationem cædis , obtruduntur . Lacrymîs igitur infusa denuò , tàmque foedam à profugo *Bothuelio* sibi relictam , ex thori societate , suspicionem plangens ; reductis fenestris , in intima se penetralia conjecit . (192) Hic illa noctem eam , densis vigilum excubiis circumsepta , *carceréque* verius clausa , quàm in *libera custodia* , mœrens exegit . Die verò postero , *Lavini* lacûs in castrum quoddam

I

per-

Maria Stuarta.

permunitum, equô deportata; perpetuum (sicut autumabant) in *Tullianum* (193) conditur; & clausa sedet.

L. Erat interim *Puritanorum* quorundam Procerum id consilium, ac sententia ferox; ut *Maria* captiva, dormiens, aut laqueô suffocaretur, aut manibus; quò, talis postea reperta, scelerum adigente conscientia spontè sumpsisse mortem, vulgò censetur. Nec deerant, è proximis quoque necessitudinibus, qui perniciem ejus, quoquo tandem modo maturatam, verbis litterisque cuperent, ac juberent. In his, scelestus ille *Murrayus*; qui, priusquam *Regina* comprehenderetur, ne contulisse quidquam operæ videri *præsens* posset ad sororis ærumnas, in Galliam susceptô celeriter itinere; per summam, & Puritanis suetam, simulationem, *fortunas se suas universas, & familiam, in manibus ac fide Reginae sororis relinquere*, dixerat. Is, posteaquam in Gallia dein audiuit; omnia sua, super eâ capiendâ, consilia prosperrimè successisse; Gallicanâ quidem in Regia, corâmq; Gvifianis fratribus, avunculis *Stuaria*, dolorem animi præ se tulit ingentem. At, per clandestinas interim epistolas,

Appendix, ad Annum 1614.

stolas, amicos in Scotia, consiliis que suis in-
nexos cæteros, ad festinandam *Regina mor-*
tem, impellere non desinebat. Illâ super-
fite, se, negabat, in Scotiam esse re-
versurum.

Pluribus autem, è contrario, barbarum
id nimis, & ab omni remotum humanitate
facinus, fore visum; æternam genti *Scotica*
maculam alliturum judicabatur. Et allevif-
set certè; sicut omnibus hodie *Regnis*, quæ
summa capita sua publicò consiliò sustule-
runt. Quocirca, non dissentiebat ab isto
tunc mitiore judicio, cæteroqui *Stuarta* re-
bus dudum haud amicissima, (velut poste-
rior ostendet labor) Anglorum Regina, sa-
gax *Elisabeta*: dum, *In eam legibus prius a-*
gendum; &, *si jure causâq;* caderet, in or-
dinem, *ademptio sceptrò*, redigendam esse ream,
Scotis auctor fuit. Nec abs re suâ; cum
alioqui, si *Reginam*-adhuc, *regina subjecti*
Scoti, vitâ prius, quàm gubernaculis, extru-
derent, posse suummet quoque tandem, suique
similium, in præjudicium & cladem recidere,
sapienter hæc foemina prævideret.

Hæc ergò tunc ad Proceres, in *Stuartam*
collectos, *Elisabeta* diserebat; non præter-

I 2

mit-

Maria Stuarta.

mittens interim, per speciem benevoli suam in cognatam candoris, misit ad eam, latore *Trogmortonô*, litteris, solari captivam : &, si vis ultima cogeret, aut amittere solum, aut cum eo pariter & spiritum ; ut, e dispendiis geminis, illud simplex potius & levius, quam duplicatum istud, & intolerabilius, eligeret, suadere. Si durum, & istud ipsi videretur, & illud non molle : meminisset, & Contra torrentem nemini conandum ; &, præter hoc, Per vim extorta, vim juris non habere. posse, per iniquitatem temporum adempta, temporis amiciois aequitate restitui.

LI. Talibus his, à qualicunque profectis mente, consiliis *Elisabetæ*, non se præbet intractabilem, *Maria* : cum præsertim, eodem & *Optimatum* *Scoticorum* potiores intendere, conspirareque sententiis, experiretur ; inflexâ rebellium perviciâ. quorum ferocior, unus præcipuè, *Patricius Lindesius*, ni totam se *Prócerum* dederet arbitrio, mortis ei necessitatem indicebat. Poscebant autem, ut *Scotorum*, in perpetua tempora, depositô supremo dominatu, regni jus, & aditum, transferret in filium, adhuc pænè vagientem : regni verò procurationem, quoad

Appendix, ad Annum 1614.

quoad is adolefceret, in eum, quem *Ordines* essent iussuri, *Proregem*. puero regi, *Tutores*, quos ex utilitate publicâ futuros censeret, ipsa nominaret. Horum omnium fidem annulô suô subscriptionéque faceret. In reliquum, recessu suo, præsentisque fortunæ vultu, contenta; locô castellôque *Lavini* lacûs, in quo tunc esset, ne se commoveret. Hæc ei, verbis, & auctoritate, *Sterlini* congregatorum *Procerum*, tabulis consignata, *Lindesius* offerebat: &, haberi rata, sub-signatione *MARIÆ STUARTÆ*, prætermisô *REGINÆ* titulô, mandabat.

Haud scio, credâmne, quos *Buchananus* narrat, à *Stuarta* nominatos esse regiæ pueritiæ rectores; etsi (quod is addit) *gravatè tandem* designatos. Sed quis, de tot, & tam acribus, *Puritanis*, à *Regina tam piâ* delectis, scriptori *Puritano* fidem habeat? putà, regulô præesse iussos fuisse, *Jacobum*, *Murrayæ*; *Gillespicum*, *Argatheliæ*; *Jacobum Mortonii*, *Matthæum Levinia*, *Comites*; cum *Jacobo*, *Castellerotii* Duce: *Comitibus* item, *Alexandrô Glencarniæ*, *Joanne Marriæ*, *Joanne* demum *Atholiæ*, nuper in *Stuartam Dunkeliæ* sedente. (194) Tutius insitemus

I. 3

narra-

Maria Stuarta.

narrationi Florimundi Remondi; magis simplici, minúsque verbosæ. cujus hæc est, in summam collata, series.

LII. Finitis, quæ *Lindesius* magnâ cum severitate verborum attulerat, postulatís, ac veriús, *Decretís*; *Regina*, contestata palàm, *Quidquid hujus impresentiarum factura foret*, *Invitam se*, *Coactámque facturam esse*: tabulis, super *abdicatione regni* confectis, nondum tamen ab ipsâ perfectis, subscribit. Cum his *Lindesius* tabulis, è lacu *Lævino* profectus *Sterlinum*; rem, *infectam* reipsa, pro summè *confectâ* venditans, omne *Murrayana* *conjuratiónis* collegium illuc celeriter evocabat. Revererat autem, per eisdem dies illos, è Gallia, *Murrayus* etiam ipse; secum, & tacitè, sinè dubio fremens, *Nondum ex voto suo*, *Mariæ morie*, *vacuam sibi factam solis viam*, ac *possessionem*. Hujc demitigando (nam *accensa mentis* erumpere subinde *scintillæ* deprehendebantur) ii, qui *factiõnis* erant *Murrayanæ*, *Comitia*, Regi declarando, *Quod felix ac faustum foret*! in diem *Julii vigesimum nonum* indicunt. Iis *Regem* dicunt, *JACOBUM*; non, qui fieri *vo-luisset*, *Murrayæ Comitem*; sed, qui, *se fieri*,

notæ

Appendix, ad Annum 1614.

nondum scire per ætatem poterat, Stuartæ filium : inter JACOBOS Scotiæ reges, SEXTUM mox dictum. Regis verò vi-
ces obiturum, supremâ cum potestate, Mur-
rayum nominant : ut is, (ne desiderii sui diu-
turni, nullam penitus lineam teneret,) late-
ri saltem regio, partique nominis, hæreret ;
PROREX salutatus. Hæc, annô sæculi
superioris sexagesimô septimô, Sterlini gere-
bantur, à Stuartæ Maria conjuratis hostibus,
Stuarti nothi, fœderatis, ac satellitibus (ut
itâ dicam) Spurianis, à quorum partibus sta-
bant, & Cœnobiorum Scotiæ quorundam, malè
firmorum, semipræsules potius, (quippe, pars
Sectariis obnoxii ; pars, Murrayo cognatione
devincti,) quàm Antistites, & Abbates : ac,
magicarum, suspectus artium, Adamus quon-
dam, Orcadicarum, ad Aquilonis plagam, in-
sularum episcopus ; (195) Darlæi non pridem
hospes, ac diversitor extemporalis, in inho-
spito cæteroqui sive loco, sive temporis in-
tercursu. (196)

LIII. Sed inter hæc, Regina, si tabu-
lis staretur, & manui subscribenti, per vim
inductæ, jam non-Regina ; quid ageret, in
loco deformi, statûque rerum multò defor-

I 4

mio-

Maria Stuarta.

miore ? Quantulùm aberat ab ærumnis illius, cujus vox, inter judices constitutæ scelestissimos, erat hæc : *Angustia mihi sunt undique ?* (197) Quid non arctum illic, & angustum, *Stuartæ* ; nèquaquam *Babylone*, nec in umbroso pomario, sed *in tenobris, & umbrâ mortis sedenti ?* (198) neque procul à carceris illius simulacro, quem *Maris-Profundum* Cycizéni nominabant (199) ; minùs autem procul, illâ muliere, qualem, libidine perditam, & partim veneficiis infamem, *Babylone*, plusquam unam fuisse, non typus duntaxat *Apocalypticus* (200) arguit ; sed *Quinti Curtii* quoque, de Gestis Alexandri, quintus liber.

Est ad caput & principium amnis *Lævinii*, qui sinum & æstuarium *Forthæum* influit, *lacus*, ejusdem nominis ; sub radicibus montium, quibus à meridiano cœli tractu *Fisa*, (Scotiæ regio, mari prætenta,) clauditur, & inumbratur. Est in eodem *lacu*, quâ profunditate suâ munitior est, arx antiquitus : *custodia* potius, (ut apparet) & *carceris reorum insigniorum* causâ ; quàm, amœnitatis, ac deliciarum in usum, surgens. Eam *Clajmiana* tunc familia, nobilis inprimis, & no-

mina-

Appendix, ad Annum 1614.

minata, tenebat; dominò, patrèque familiàs domûs illo, qui *Murrayo* frater ex *Askinia* fuit, uterinus duntaxat. cæterùm, patrem habuerat hic, *Clajnum*: *Murrayus* verò (sicut *Askinia* gloriabatur,) Regem *Jacobum V.*: sicut vulgus autem, & fama; quendam, nescio quem, *Porterfeldium* (201). quorum ego superiùs quoque mentionem delibavi. Matrem autem utriusque fuisse, constabat, illam, quam alibi perstrinximus, lupam, adulteram, veneficam, *Askiniam*. Ea tunc, cum attineretur in arce *Lævinia Stuarta*, præsens, & calamitate subiectæ jam sibi Reginae (quis neget?) hilaris erat. insultansque tot ejus incommodis, haud utique parcebat, mulier impudens, vagò saltem inter domesticos, sed *Stuarta* per obliquum intelligendò, murmure spargere; Sibi, non minùs legitima Comitiss *Murrayani* matri, quàm *Maria Stuarta* fuerit ex *Henrico Darlao*. parens pueri, nuper coronati; sibi, temporum ac judicium quorundam injurià, nondum hucusque datum: uti filium videret, post tot in Scotiam præclarè collata commoda, diademate fulgentem illò; quo paucos tamen nunc ante dies revinctum fulserit infantis, incapax corona, caput.

I 5

Acer-

Maria Stuarta.

Acerbius igitur, citra dubium, etiam isto livoris incitata stimulo, Reginam *genuinam* regina *mentita*, factitiâque, Reginarum duarum (202) pellex, Canidiarum Scotticarum præsultrix, tractabat. Ad quam, in captivam, agendi duritiam, accesserat, eodem ipso captivitatis tempore suborta, nuntiataque, causa nova.

LIV. *Joannes* quippe, gentis *Hamiltoniorum* nobilissimæ, *Sant-Andreas* Episcopus, & *Scotiæ Primas*, (is, quem postea *Matthæus*, *Levinia* Comes, in transversum, ac *Proregiæ* potestatis abusum, actus, interfecit; ut alibi præmonuimus:) Is, inquam, non, ut *Jacobi pueri* regiam inaugurationem redderet irritam, sed, quod *Stuartæ matris* exauctorationem, multoque magis *captivitatem*, improbareret, ac detestaretur; *Comitis* seorsum indictis aliis, eorum, qui *Reginæ* studebant, & æquiori causæ, *concilium* habebat, super *MARIÆ* liberatione, pristinaq; potentia restitutione. Cum eo, pro *MARIA*, sentiebant, *Gillespius*, *Argathela*, paullatim placabilior, & *Georgius Gordonius*, *Huntillæ*, *Comites*; & *Harrisius* ille *Baro*, de quo dictum superius est, ac dicetur in subsequenti-

Appendix, ad Annum 1614.

quentibus. Hi, pro *Stuarta*, cum cæteris quibusdam, adhuc ei fidis, laborantes; de manu sensim, in vindicias illius comparandâ, circumspiciebant. Nec ad id expediendum nulli coibant; ignarâ tum vel maximè *Reginâ*. Sed aliquantò lentius procedebat armorum expeditio: delatâque rei fama *Levinum* in *lacum*, & ad *Murrayanum* in eo familiam; causam & calamitatem insontis *Reginæ*, tanquam turbarum illarum auctoris, & materie, quotidie gravius, & intolerabilius, onerabant. Carceris custodum imperatrix, *Askima*, quantumvis favisse captivæ postmodum diffugio fingatur à Buchananò; tunc utique non desinebat, ei fudes in oculis esse; non, unguis in ulcere; non, flagrum in dorso, vel solâ quoque suæ potestatis in eam imperiosâ præsentîâ. Dominicum ad vultum, ministrorum quoque frons, mens, manus, componebantur. *Excubie* carceris, diurnæ nocturnæq; densæ; nusquam, & nunquam, intermissæ: sollertiâ, vigilantium in quosvis casus oculorum, milvîs acriores. Pro fortuna, victûs erat mensura. de cætero, nullum *liberæ sortis* indicium. non libri, non charta, non sepiâ, non calami; neque lumen

Maria Stuarta.

lumen ad eò, vel lychnus: pèrque rerum talium inopiam, universa præcisa mulieri miseræ, cum aliis, quavis viâ communicandi, copia. nulla denique, suppetias ullas imploRANDI, facultas; præterquam, *oculorum* ad cœlum, etiam in *tenebris* levandorum, potestas.

LV. Summus Mundi *rektor*, & idem afflictarum mentium, sibi fidarum, *erector*; qui *Susannam* olim incitavit, *ut flens suspiceret ad cœlum*, (203) &, ab omnibus destituta, voce clarâ præsidia rebus suis ex alto devocaret (304); unde quoque *Puerum*, divinitus excitatum, accepit *auxiliarem* (Daniellem Junio-rem:) (305) is, inquam, ipse, Ter Opt. Max. creberrimâ à *Regina Stwartâ* (quod nemo prudens piûsque dubitârit) lacrymâ ac suspiriâ invocatus; ejus liberandæ consilium obtulit, & mentem injecit, *adolescentulo*, (dignissimo, cujus & factum mittatur, & *nomen*, posterorum in memoriam,) *Wilhelmo*: qui tunc in ministerio verfabatur *Præfecti* lacûs, & castelli, Læviniani.

Dies inciderat; quem epulâs atque gaudiô castellani, nescio, quam ob causam, festum agitabant. Ibi, dum in patinis, poculorûmque certamine, sunt; ac *præfecti* potissi-

Appendix, ad Annum 1614.]

tissimùm sobrietas, à largiùs adbibentibus, ad mentis usque sensuùmque sopitionem, labefactatur: *Wilhelmus* arcis claves, advertente nemine, suffuratus; ad *Reginam*, in remotiore castri parte degentem, per summam dissimulationem abit. Vitatò verò simul omnî, quoad ejus fieri poterat, strepitu; cùm momentò temporis custodiæ fores referâset, introspicit: ac *solam* (absente tunc negotii causâ pedisequâ) reperiens; *Domina*, submurmurat; quid cessamus? cur non fugimus? *Aula*, quid agat, ignorat. In vino sunt omnes; & apud se nemo, præ vecordia. Fores una patent. ut nobis & ceteræ pateant; hæc claves, ecce! dabunt. Sed effugium, nisi medium per coenaculum, nusquam ullum. id, etsi per ebrios, & crapulâ cecutientes, ut tutius tamen ex omni parte sit; transformatò cultu peropius fuerit. reliqua *DEUS*, & bonus genius, expedient. Surge; diffinge te! sequere!

Quibus, in hunc modum, suggestis, tacuit puer. Invicem *Regina*, silentiò non minore; cùm esse sciret, virilem in proximo, custodis, nescio cujus, an satellitis? amictum; eò fœmineum suum mutat habitum; secutâque puerum, tanquam è cœlo ducem; per
mediam

Maria Stuarta.

mediam inprimis cœnationem (nec enim alius, arcis eâ parte, transitus offerebatur) omnibus inobservata vadit. Per *quatuor* indè *portas majores*, ac totidem excubitorum globos, præeunte semper & aperiente *Wilhelmô*, penetrat; indeprehensô pariter, & inoffenso, progressu; donec ad stationem demum extremam est ventum. Illic, ingens post eos in arce tumultus suboriri cœptus; & in metum nonnullum profugos, & in ardentius festinandi studium, adduxit.

Tumultum autem excitârat ista, quam subdo, causa. Dum per stationes portarum *Wilhelmus*, & *Stuarta*, gradiuntur; quendam è satellitibus, aliquantô curiosiorem cæteris, non omnino fefellerat, nec agnitio *pueri*, nec verus, sub habitu ficto, *Regina* vultus. Subdubitabat tamen: utque diutius in perplexo non hæreret, persequi *puerum* instituit, è quo rei certitudinem eliceret. Sed ille, cum comite suâ, jam evaserat. ac neque via, vel modus, eos assequendi, supererat. Prudentior enim futurorum *Wilhelmus*, quàm *præsentium* observans satelles; uti portarum unamquamque referârat, emissâ reginâ, post se confestim reductam,

cam,

Appendix, ad Annum 1614.

eam, claudebat accuratè: clavésque, quæ plures unicis non erant, nequis persequi dilapsos posset, *secum* auferebat. Ità, *quaternis* oclusis validis robustisque foribus; nullus ministris excubiisque relictus exitus erat. Ea convivantibus nuntiantur. Hinc, à paullò-minùs temulentis, ad custodiæ penetralia festinatur. non *foris* usquam puer; nusquam *intus* Regina, vel alia mulier ulla. Turbatur ergò totis passim ædibus. fremunt excubiæ: conclamantq; *Fugisse Reginam*. concursatur prorsum, sursum, deorsum. validissimi quique, moliuntur portarum *primam*; at nullo profectu. donec, è superioribus arcis fenestris, audiri coëptus est deterrentium clamor: *Quid irritò labore fatigamur? Evolârunt!* Ad quam vocem, easdem ad fenestras, omnis turba ruens, *tres* vident, qui *duos* duntaxat amisisse se crediderant, jam-jam naviculam tenentes; & *lacus* ulteriorem oram petentes. Erant hi; *Regina* *Stuarta*; *Wilhelmus* puer; & *Joanna* *Quenêda* quædam, è Reginæ pedisequîs.

Ista quippe, negotiò, cujus causâ tunc abfuerat, expeditò, reginæ custodiam repetens; postquam nusquam *dominam* reperit;

Maria Stuarta.

perit ; rata, quod res erat, accidisse, studiô charitatêque dominæ, ne fugam illius incommutatam relinqueret, eodem temporis vestigiô de fenestra carceris se demiserat (audax desultrix!) in subiectum solum. Indêque confurgens incolumis, & cursu contentô *Reginam* assecuta ; cum ea, puerôque, lembum eundem intrârat. (206)

His ità gestis, erroribûsq; castellanorum nullâ jam curâ custodum emendabilibus; eos, qui fugientium per undas celeritatem ex arcis edito loco spectabant, malè quidem abitus & evasio *Reginæ* ; longè verò pejùs, *Wilhelmi*, supra pueri captum, calliditas habebat ; utpote, *cujus furtô fraudêque factum esset, ut, captivi qui fuerant, libertate gauderent ; & , qui liberi priùs, nunc captivitate tantâ premerentur : ut Arx illis universa, Carcer factus unus, inopiâ clavium, exitus omnes interclusos teneret : nisi, sicuj fortè cum Quenêda saltus ex arduo placuisset.*

LVI. Foris autem alia, diversâq; , fiebant omnia. Nam, ad oram *lacûs* ulteriorem, in eum ipsum rerum eventum intentus, ab aliquot retrò diebus, Juvenis quidam, manu promptus, *Georgius Duglassius* ; non ille,

Appendix, ad Annum 1614.

ille, cujus in cæde *Davidis Ricci* meminimus, Angusiani Comititis filius spurius; sed Jacobi, Murrayæ Comititis, spuri frater, ex *Askinia*, Clajniðq; legitimus, & fratrum omnium (quorum omnino quatuor *Askinia* pepererat) natu minimus, curabat. Hunc, ut Regi-
 næ captivæ studiosiorem cæteris, & cupiditatis, ejus liberandæ, suspicione quadam aspersum, *Murrayi Proregis* imperið, cæteri fratres, & mater inprimis, (opinor,) ex Insula *Lavini* lacûs emoverant. Ille tum enim-
 verò, ne gratis suspectus esset, ab eo tempore serið solertiùsque, quàm unquam antehac statuisset, favere cœpit, & insistere cogitationi; Reginam (siquis, etiam ipsam, in sicco constitueret,) ad regiarum partium duces, & copias, abducendi. Quod, quò certius, expeditiùsque, fieret: à lacu, per aliquot dies illos noctesque, non procul recessit. sed, ne penitus interim otio sese dederet; in pago, lacûs ripæ proximo, residens, *equitum* tantisper armatorum catervam colligebat; in quamvis fortunam, & occasionem rei bene gerendæ, paratam, & intentam. (207)
 Is, cum hac *equestri*, quam dixi, manu, sub easdem tunc pomeridianas horas illas, quibus

K

bus

Maria Stuarta,

bus *Regina* fugam inierat, in specula stans, & infidiis, opperiebatur; *Siquis ex arce nuntius, aut quivis è castellanis se ministeriis, ostenderet, aut offerret*: cum repente tres videt ripæ lacûs appulso, & exscendentes. ad quos, cum suis, ocyûs, ac citatis equis, advolans; citò mutatæ vestis intellectâ fraude, *Reginam* agnitam excipit: & impositam equo, procul ab insulæ lacûsq; marginibus, in diversas Nobilitatis, adhuc ei studentis, arces ac domicilia circumducit. Ad extremum, magnò jam, & regiò prorsus instructam comitatu, *Reginam* hortantur omnes, ut belli fortunam certamine commissò tentet. Cum ea deinde, consiliis eorum acquiescente, *Maji die tertiò*, (qui *Sacræ Crucis Inventæ* memoriæ dicatus est,) ad castellum veniunt *Hamiltonium*: quod aberat urbe *Glasgouâ* passuum octo millium intervallò. (208) Viribus ibi, numeròque, se confirmant; castra, locò sibi commodò, metati; præliique, primò quoque tempore faciendi, cupiditate prurientes.

LVII. Sed non sibi, suæque causæ, defuit, inter hæc, *gratissimus* scilicet *sororiæ* erga se beneficiis, *Murrayus spurius*; eò tem-

Appendix, ad Annum 1614.

tempore (sicut memoravi) supremus in Scotia rerum omnium arbiter ; quia *Pro Rege*. Simulac enim, elapsam captivam custodiâ *Laviniani lacûs*, accepit : non dubitavit, cum *armata* posthac rem fore sibi ; quippe, qui pridē ei, de liberatione suâ pæne suppliciter agentis secum, amaris ac virulentis responsis multis insultasset : (209) denuntiare miseræ non erubescens ; *In ejus eversione se diligentia nihil pratermissurum*. Is igitur, inquam, talis , ac *beneficiis Sororis unice gratus*, Murrayus ; quantâ potuit, celeritate collectam suarum partium multitudinem, in eam edueit. Certaminis locus ab eo deligitur, campus, & colles ad *Lansidum* vicum ; *Carthæ* fluminis ripæ, radicibusque collium Occiduorum, interjectum. (210) Ducum autem utrumque præcipui stabant : A *Reginæ* quidem partibus, quidquid *Hamiltoniorum* ferre per ætatem, ac vires , arma poterat. Tum Gillespius Cambellus, *Argathelie Comes*, penès quem rei bellicæ summa tunc erat ; ab *uxore* (velut opinor) ad id inductus, *Reginæ* veteri cultrice. Rothusæ quoque, Levinstoni, Setonii, Comites & dynastæ ; cum Flaminiis, & Brussiis, & Harrisii, (211) aliisque nonnullis.

K 2

lis.

Maria Stuart. una A la , ubi nupqA

lis. Ad hos accessuri, Comes etiam *Hunt-*
laus, & *Ogilbaeus*, (212) suis cum copiis; ab
hostium præventi cohortibus, excludebantur.

A *Murrayo* contra, *spurio*, contra *Regi-*
nam stabant, cum suis quisque clientibus; in
acie *dextra*, *Jacobus Duglassius*, *Mortonii*
Comes; omnium *Murrayi* consiliorum faci-
norumq; conscius, & particeps. Cum eo,
Duglassiorum omnis familia cætera. *Patri-*
cus item *Ruvenus*; *Patricius Lindesius*, cum
Ruvenianis Lindesianisq; clientelis. *Robe-*
rus præterea *Sémpius*, & *Alexander Humius*.
In acie *leva*, *Joannes Marrianus*, *Alexander*
Glencarnianus, *Gulielmus Taichianus*, *Comi-*
tes. *Ogiltriani* quoque, *Glamesiani*, *Kirca-*
diani, cum civibus *Glasguanis*.

Ducibus porro *Stuartæis* placuerat, *Re-*
ginam certamini non interesse: sed, locò
nonnihil editiore, duobus passuum millibus
indè distante, (213) proelii spectare conten-
tionem; & fortunam exitumque, qualiscun-
que casurus esset, opperiri.

LVIII. Dies erat Maji mensis, deci-
mus tertius; & idem ab eo die, quo sese
Regina libertati reddiderat, *undecimus*: An-
nus autem Christi, millesimus, quingentesi-
mus,

Appendix, ad Annum 1614.

mus, sexagesimus octavus: (214) cùm, ab utraque parte tempestivè datò pugnae signò, magnis animis concurritur. Exonerantur, & tonant, ingenti tormenta-displodentium ardore, machinae, catapultae, sclopetae. conclamatur; & in coelum vox, fumique turbo, scandit. *Tormentarii* Stuartæ citò locum deferunt. Invicem, equitatus *Murrayanus*, ab equite *Stuartæ* pellitur. His iisdem, & exercitui reginae cætero, (qui plusquam sex millium & quingentorum erat) perincommodè cecidit: quòd, quisquis ille fuit, qui *Stuartæ* in partibus aciei primæ ductor erat, repentè, sub ipsum conflictus principium, animò linqui, viribusq; destitui, cœpit; morbo regiò, sive verò correptus, sive simulatò luctari vulgò visus. Certè, *Regina* copiis, (utut se rei veritas habuerit) injectum fuisse terroris irritamentum, & fugae transfugique stimulum, apparebat. Turbata pedestris acies est. ac pugnatum tamen: à *Murrayanis* felicius; à *Stuartæ*, pertinacius & iracundiùs. Cùm enim, infestis & hinc & illinc hastis, phalange factâ, vallum alteris alteri ferratum objicerent; idque plus minùs horæ dimidiò sic stetisset immotum, ut neutrò Mars victor

K ;

inclit

Maria Stuarta.

inclinaret : perrupère demum *Murrayani* ; respiciente fortunâ , pro mobilitate sibi congenitâ , causam iniquiorem : digniorem autem trophæis , indignius tractante . Non abstiterè tamen , ne tunc quidem , aut *victores* , calore certaminis ; aut , aviditate vindictæ , *victi* . Consumptis enim armis legitimis ; ad fragmenta se converterunt hastarum , & ensium . pars maxima quoque , pugionibus , machærisque subalaribus ; alii lapidum , è via macerisque , jactu ; multi palorum , è sepi- bus , (nam & ad *hortos paganos* dimicabatur) in hostium ora coniectu , prælii partes implebant . donec , fatigatione fugâque superstitum è *Stuartais* copiis , pugna finem accepit ; & *Murrayus spurius* , voti sui summam : putà , SORORIS CONSUMMATISSIMAM , quam novem ante menses in arce *Levini* lacus interminatus ei fuerat , EVERSIONEM . Tantò nihiloscus ardore pugnatum à *Stuartais* est : ut ex *Hamiltonia* solâ familiâ , præter *viginti septem* illos , qui capi , quàm fugere , maluerunt , in acie *quingenta septem* occubuerint : *Spurii Murrayi* , (si manu superiores discessissent ,) certa quondam , & maturior , perniciès futuri .

Appendix , ad Annum 1614.

ri. qui ne sic tamen, ab *Hamiltonia* demum *dextrâ* propinandam ejus ventri, mortem effugit : ut in loco memorabimus.

LIX. Cæterum, hujus pugnae finistrô, non solum nuntiatio, sed etiam eminus spectatio mœstis oculis, eventu : *Regina*, juvenibus, quæ de proeliô salvæ redierant, equitatus reliquiis, in *equum* & ipsa recipitur. Eô concitatio, *meridianam* terræ plagam, satis adhuc honesto stipata comitum numero, petit. In illa, tunc *fugâ* spatium ei datum est, & argumentum, si quando prius unquam, cogitandi ; *Quàm* essent lubrico sita loca mortalium *universa* : sicque tacite meditandi. Bis jam captam, *Edimburgi* prius ; iterum, *Lævini lacûs*, in castro ; post exactum in hoc, unô mense minus, ac diebus duodecim, annum unum, (215) libertati demum, potentiaq, nuper redditam : nunc utriusque, dierum non amplius undecim, usu gustuq, tenui percepto, rursus utrôq, dejici. nec id rei duntaxat in praesens, sed fortassis & spei cujusvis, in futura tempora, subversione. *Quânam* enim alucere cuquam, vel per nebulam, posse conjecturam, illius diei ; quô *Scotia* sibi restitueretur ; ipsa, *Scotia* ? Quo proinde meliorum

K. 4.

exspe-

Maria Stuarta.

expectationis exscidiō, tam exploratō, quid sibi nunc superesse consultius; quā, in posterum imitari studiosius, ac propinquiū, eum solum & unum, qui negavit, suum ex hoc Mundo Regnum esse? (216) Quid ad solatium, tam suū, quā piorum quorumvis fluctuantium, potentius, illō Pauli, melle tinctō, spiculō cordium? quo vetat, nos, Christi militiam professos, moveri turbinum, nos exagitantium, incursum: quippe, qui sciamus jam antiquitus, In hoc, & ad hoc ipsum, nos esse positos, ac destinatos: ut patiamur, & sufferamus: ne fiat inanis, aut aliorum, ista nos docentium, aut noster, hæc discentium, labor. (217)

Inter hæc, aliāq; meditamenta talia, calentibus utiq; mista lacrymīs; ventum, contentō fugientium cursu, sensim est, ad Scotiae limitem Austrinum, Angliæ regnō contiguum. Ibi, respirante paullulū, & hominum æstuantium, & jumentorum anhelantium, lassitudine; considerare *Stuarta* mœsta cœpit, & ad suorum consilium referre; *Pergendūne censerent, & in Angliam intimam intrandum?* An verò, deflexō propiūs Oceanum itinere, ventis aquisque reliquum-fugæ committendum; undecunq; proximus in

Appendix, ad Annum 1614.

in transmarina Catholicorum littora fieret exscensus? Angliam declinaturis, patere Belgium; qua parte regio sub Hispano, Religio sub placitis Antiquitatis, esset. Apertam stare Galliam; ubi Reges affines; Lotharingiam, ubi Duces avunculi; Bullionia pietatis posteritas; Gvifiana fortitudinis auxilia; clemens hospitibus, Austrasia.

Placebat, ex his, aliud alii regnum, ac solum, ceu non inhospitum; aut, ob vires, in suppetias promptum; uti cujusque sensus, aut ingenium erat, ex iis, quæ vidisset, audisset, e libris explorasset. In singulis, causas, uti reperiēbat, cur adiret; ita potentiores Regina monstrabat, cur refugeret. In Elisabetha solā (mirandum, ac dolendum!) & in illius Anglia, rebus, ac fortunis suis asylum, sibi statuebat; quale boves Hercules, in Caci spelunca, reperissent; hospitis sui victus, & victima, futuri: nisi periculi sui vaticiniō, mugitibus editō, suū servatorem Herculem excivissent. (218) *Esse*, (dicebat) *Elisabetam*, locō vicinam; genere, cognatam; titulō, sororem; caritate, concordem; adamantum gemmarum reciproco fœdere, colligatam. (219) *Etiā tum*, esse penes se, Regina consanguinea,

K s

candi-

Maria Stuarta.

candidiorem omni gemmâ, manum; omni firmiorem adamante, promissorum fidem; crebras, ad se clausam, datas epistolas, venire jubentes; & suûmmer, ad usque regni communes limites, occursum, indêque regiam, in magnifica Londini palatia, deductionem spondentes. Ibi, suis rebus opem, ibi criminum dilutionem, suspiciônûmq; spongiam, fore. Quod si verò fortuna demum invidiâ, cetera fallerent omnia: facilem tamen, & expeditum, è portu Britannico, transitum ad Belgas, ad Gallos, ad Austrasios, se reperturam. Hæc tunc, in concilio, Regina.

LX. Dissentiebat è diverso, pugnatq; contentione verborum & animi, quantâ quis maximâ; qui Reginam, ut ad castra prius, sic, à novissima, postea fortunâ, constanter eousque fuerat assectatus, & tunc, inter præcipuos sententiam rogatus, eam libertate magnâ dicebat: *Joannes*, inquam, *Hamiltonus*, *Sant-Andreanus Archiepiscopus*.

Hunc dein, (ut suprà præmonui,) *Mathias Stuartus*, *Levinæ Comes*, posteaquam ad Proregium munus, *Elisabetæ reginæ* commendatione, promotus est; infontem palàm necandum carnifici dedit; *Darlai*, filii sui, strangulati *Manes*, (utî præ se ferebat) ac *Nemesin læsam*, placaturus. Is

Appendix, ad Annum 1614.

Is igitur, quem dixi, præsul, ad supremum usque vitæ decursum constanter orthodoxus, nec, ut Orcadum Insularum episcopus, transfuga: summæ viri prudentiæ, quique jam tum animò prævideret in *Elisabeta* moribus, quantâ *Stuarta* fractas fortunas esset crudelitate vexatura: primum omnium, spei multiplicis, quam ex *Angla* sibi *Scota* fingeret, *Inaniam* difflabat; contrariis, contraria dissolvens: vicinitatem, invidiæ facilitate; propinquitatem, sanguinis rarâ gratiâ; sororios, & fœderatarum, titulos, usitatâ Mundi pellaciâ; gemmas mutuas, alternò vani fulgoris lusu; litteras invitatrices, fallaci Sirenum assuetudine; dulcè canentium, donec demergant. Indè, clariore monitu, *Per quidquid sacrum ac salutiferum esset, MARIAM* obsecrabat; *Elisabeta* ne sese committeret. *E Charybdi declinatâ, lapsuram in Scyllæ voraginem. quaq; domi fugisset accipitres, foris incasuram in vulturini vultûs terribiliorem Harpyjam: cui virginea facies, sed unce cruentaq; manus; & ora (nisi, quâ stibio purpurisq; dissimulata sint) pallida semper cadaverum Papanorum fame. (219) Scotiam, Stuarta fuisse Patientiæ Theatrum. Angliam, si per-*

Maria Stuarta.

si pergeret eò, futuram ei malorum, ex omni parte circumcludens, Amphitheatrum. Utrum leo sedeat illic, an leona; nihil interesse. Comitantium in catàbulum illud, ovium, & agnorum, vestigia, prorsum & antrorsum omnia tendentia, spectare se; sed retrorsum, nulla. Demum, savientis illius bellue, Cibum esse selectum. (220) at, ubi regine ei bolus obtingat, electiorem.

Hæc, & horum similia plura, cùm diceret *Hamiltonius*, (assentiebantur autem & *Harrisius*, & *Flaminius*, ac *Lochimvârus*, discipulis ejus); cùmque præterea reginam, unâ cum iisdem illis optimatibus, vehementer oraret, sed immotam; ad extremum, effuse flens, peroravit; ac tacuit.

Rediturus autem illuc, unde venerat; ne suarum partium Proceribus fecisse nihil omnino videri posset, quod profecisset nihil; consilii sui, dissuasionisque, publicò se, contra malevolorum suspensiones, testimoniò muniri postulavit; quod in Acta postea referretur. & impetratò, discessit.

Haud dixerim; affectûsne tam paterni sensu, quo debuit, *Archiepiscopum* abs se dimiserit *Regina*; protectionis tunc *Londinensis*,

Appendix, ad Annum 1614.

sis, & Elisabetæ - promissorum, cogitationibus occupata? Vix enim, sub unum idémque tempus, in animo, *Spes* simul, atque *mæror*, habitant. *Mæstuiam* concipere *Regina* poterat, è tam fidi, piéque chari, capitis abitu. Suppetiarum autem, & restitutionis in regnum, certissimam *expectationem* hauserat; ex *Elisabetæ* mellitis ad se *litterulis*, omnique *Circæo* carmine blandius, omni magnete potentiùs, illicientibus trahentibúsq; promissis; quæ refert in *Stuarie Vindiciis*, propemodum ad verbum, Obertus.

Illecebris (inquit) *apè* *compositis*, & *arte*, tanquam *emblemate*, *vermiculatis*, per *Viciniam*, per *Sexum*, per *Sceptri communionem*, per *Sanguinem*, rogat *Angliæ regina Scotia reginam*; ut in *Angliam* divertat. *Nihil tuus*, in tanta *vicinia*. *Nihil liberius*, quàm *apud Sororem*. Si *veniret*; *promittere* se *virium suarum auxilium*. Si non *veniret*; *interpretari*, *factam à Scota sibi contumeliam*. *Interesse cunctorum Europæ Principum*; ut ea *Scotorum rebellium perfidia vindicetur*. Alioquin, *impunè* si *ferant istam*, à *legitima Regina sua*, *defectionem*; *grasaturum* id *exemplum*, ad *commune Regum ac Regnorum omnium*

Maria Stuarta.

mmum incendium. Facile sic inventuros rebellandi causam refractarios subditos, adversus Principem; maxime Fœminam, insidiis patientem.

QUIS in hæc, tot, ac tantæ comitatis, incantamenta, cum *Ulyse*, clausisset, & obturâset, aures? aut in *spem*, etiam contra *spem*, non caput arrexisset? non penitus inhiâset? Et nihilominus, non se *Sirenem* hanc, sed *rationis* sequi lampadem, *Stuarta* putabat: cùm in Angliam festinabat. Sic utrimque discedebatur.

Reliquit tamen abiens *Hamiltonius*, (nec ipse Regiam revisurus, nec ab ea postea revidendus unquam,) in ejus, fortasse tunc incogitantis, pectore, tanquam altè defixam, & olim ex longinquo vulnus refricturam, *sagittam*: suâ nempe, tam veraciter ac providè vaticinantis, *memoriam*. Cujus recordationis impulsu, MARIA, serò post, jamque dudum tertiò clausa carcere, Galliarum Regis Oratori, se visenti, narrans hæc, sicut à me narrata sunt; suas, erga Scotiæ Primatem-Sacrorum, surdas aures, & immorigeram voluntatem, infusa lacrymâ, accusavit. (221) Ità, fletu piò, certârunt inter

se

Appendix, ad Annum 1707

se Joannes, & Maria : *Crucis* Christianæ degustandis fructibus uterq; liberaliter ipsi quoque destinati. Ceciderunt enim tandem, *in causa Religionis*, (si fateri, quod res est, volumus) ambo ; collō plexi, sublatique : *Præsul* laqueō, bipennī *Regina* : sub Prorege *Scotorum*, *Hamiltonius* ; sub Angliæ regina, *Stuarta* regina ; quidquid adversum ista ganniat, in Historia Scotica, scelestā vulpes, fallax *Buchananus*. (222)

LXI. Cæterum , digressō jam Hamiltoniō , Regina *Stuarta* suam, quam cœperat, decreverâtque, viam & sententiam insistens ; antecessores, è suorum honestiore comitatu, dynastas in Angliam præmittit ; *Flaminium*, & *Harrisum*. Ipsa subsequitur ; per Northumbriæ fines , secundum Cambriæ latus Orientale ; per mediam Westmorlandiam, Londinum versùs, iter habitura. Quod illa faciebat ; nullâ suâ, donec in amplexum irrueret Elisabetæ suæ, quiete : *lusciniæ* similis *Aldrovandina* ; quam, in arbore securissimè sedentem, psallentēq; , bufo, vel basiliscus, aut coluber grandior , inferiùs fixis intuens , ac fascinans, oculis , trahere deorsum non cessat : donec misella , gradatim à ramo deficiens

Maria Stuarta.

liens in ramum, & copiosè fiens, in os tandem, & dentes, interfectoris bestiae seipsam immittat; ac pereat. Hoc ab *Elisabeta* tandem *Maria* patietur. à qua, verisimillimum est, subindè tacitè respiciente, valedictione quapiam silente, nec finè suspiriis ancipitibus, salutaram fuisse *Scotiam*: quam ipsa certè (verùm tunc incerta, futurique nescia,) nunquam esset *in vivis* aspectura. Sed nec, si sibi, *Sapientiæq; Sanctorum*, (223) constare vellet, erat desideratura; *qualem post se relinquebat*: eâ videlicet, talique *Scotiâ*, contenta, quam, & *qualem*, *secum*, ut regni supremum in civilibus Caput, animo voluntatèque tenus exportabat. Efferebat enim *Stuarta* secum *Ecclesiam Orthodoxam*; quanta per annos, à Christi regno cœptò, *plusquam mille, ducentos*, pèrque diademata regentium *octoginta tria*, fulserat, ac floruerat: & quanta qualisque posthac, *Ab Exitu Stuartæ Viraginis ex Ægypto* *Scoticâ*, per annos, ecce, jam *Centum*, ac *Septem*, (224) nunquam *publicò professòque* Sacrorum cultu, remeavit. Reliquit autem à tergo, maximâ suâ parte corruptâ venenò-Puritanò *Scotiâ*, non *Ecclesiam*, sed (qualis eâ tempestate bacchaba-

Appendix, ad Annum 1614.

chabatur, & flagrabat,) STUPAM colle-
ctam, SYNAGOGAM peccantium: (225)
regnum tunc, scelerum & perfidiæ: sacro-
rum profanorumque iudices, Murrayos, &
Mortonios; Knoxios, atque Buchananos. qui-
bus Festi feriatique dies omnes, expuncti
fastis, & *Stercus sollemnitatum* (Δ) execrabile
fuerunt: quibus templum, adhuc integrum,
Abominatio desolationis (226), stans in loco
sancto: quibus Superiorum imagines, *Idola*;
quibus Christiana *Crux* quævis, *Insignia* de-
testabilis *Antichristi*, censebantur (227); *Panis*
Angelorum Eucharisticus, nudus à pistore buc-
cæ-bolus; *Sacrosanctus JESU Sanguis*, po-
culum vini spumans, magnis haustibus exsic-
candum: *Misse Sacrificium*, *prægrande Sacri-*
legium; *Missæ præsentem se stitisse, piaculum*;
semestrî, nec adulteris dispare, vestitûs igno-
miniâ, publicè castigari fuetum. &, quæ
non alia, novorum deliriorû monstra? (228)

LXII. Talî *Regina* cedebat è *Scotia*,
festinans in *Angliam*: &, in singula (ni
fallor) temporis internodia, promissum il-
lum *Regnatricis Angliæ* præstolans, ad regni
limites *Occursum*: cùm, ecce, vices *Anglo-*
rum-reginæ suppleturus adest, ad introitum

L

Cum-

Maria Stuarta.

Cumberlandiæ (229) borealem, Franciscus quidam *Knollus*; Germanicum, pinguis & rusticanæ Minervæ, cognomentum: fortassis autem, & genus. Is, prætoriano reginæ factellitio præfectus, cum apparitorum aliquanto numerò, non leviter armatorum, adveniens, ac, per causam & speciem honoris, *Stuartam* excipiens; missum à Regina suam sese proficitur, cum armigerorum aliquantâ manu, non, qui vim illi, sed præsidium, & securitatis pignus, circumponerent; in tanta rebellium Scotorum, passim ac latè grassantium, petulantia. Simul autem, ejusdem illius Reginæ suæ verbis, & auctoritate, vetat; *Mariam* ulterius ad interiora regni progredi; sed, quoad aliter potestati supremæ visum foret, *Carli* subsistere. Cætera, tempus, & curiam, expeditura. *Carli* interim, ei pro *Londino* fore.

Non delectavit MARIAM, tam imperiosum hospitalitatis exordium; multò verò minùs, hospitium mox ipsum; & in illius interiora deductio. Nam, ad primum ejus ingressum, mutata facies *deductoris*, in *prætorium*; comitatus, in custodiam; diversorium, occlusis retrò portis, in carcerem est. Urbs erat

Appendix, ad Annum 1614.

erat *Carlulis*, (Florimundo *Carléolum*) opere, naturæque situ, permunita. mœnibus, faxorum compage firmissimîs; adhæc, amnibus *Irdingô*, (230) *Peterillô*, (231) *Caudâque*, succingebatur. locus, (ad summam,) *Lævini lacûs* castellô non infirmior, *ad custodiam*. Prætentui, tam accurato clauistro, sumpta fuit, *solicitudo* *Reginæ* cognatæ; ne, circummunita debilius, furore *Scotorum* rebellium, omnia propugnacula transcendendum, *Stuarta* tandem extraheretur ad *pœnam*.

Sed neminem intelligentiorum fallebant *Elisabeta*, multâ jam inolitâque consuetudine *bilingues*, in simplici decreto, *sensus*; & *Punica stolatorum Ulyssium* (232) *artes*: in *Augusti* primùm *Livia*; pòst, in *Agrippina* *Claudii*, *Chilperici*que *Fredegunde*, gravibus *Paci-regnorum Tanaquilibus*, (233) prælusæ.

Cæterùm, intentas in *MARIAM*, sic circumclusam, curas & oculos gerebant, non *Knollius* tantùm, & agentes sub eo *vigiliæ*: sed *Scrupus* etiam quidam (id illi nominis erat,) *Cumberlandiæ* limiti septentrionali tutando præpositus. (234) præ cunctis autem aliis, *Elisabeta*; *Londini* quidem ipsa sedens, sed in longinqua terrarum sollicitu-

L 2

dines

Maria Stuarta.

dines suas, & imperia, distringens; ne sibi sic arctè jam in unguibus hærens, *Scota* (diffugiorum hucusque facilis, & felix,) elaberetur.

LXIII. Inter hæc autem, post fugam à Scotia sororem, Stuartus spurius, *Prorex*, regni Procerum indixerat, *Edimburgum* conventura, *Comitia*: quibus, tum aliis de rebus ancipitibus ageretur; tum, ante controversias alias omnes, de cæde *Darlai* regis anquireretur. Hac cognitâ re, sicut alibi jura viciniarum ad se libenter, ac frequenter, *Elisabetæ* trahebat excelsus spiritus; si illa tunc quoque, missis ad *Murrayum* spurium, (ceu sibi per omnia venalem, & obnoxium,) mandatîs, seipsam negotiis Scotici intrusit. *Comitiarum* enim illorum causarum universam, ac præsertim *Regicidii* cognitionem, ad se revocavit: sese Judicem arbitramque constituit: *Stuarta*, *Murrayique* partium actores, & patronos, evocatos *Edimburgum*, jussit *Eboracum* ire: *Londinò*, suorum è numero, quos vellet ipsa, protinus eodem se submissuram, denuntians; causamque non dissimulanter interserens, *Inter se Darlaumque suffocatum, sanguinis* (quod ve-

rum

Appendix, ad Annum 1614.

rum erat) *propinquitatem intercessisse*. Non posse proinde, nec debere se, *necessitudines, & suas, & utrimque regias, negligere*.

Factum ad autum est, quod *Elisabeta* jussit. Anni, post Christum natum, millesimi quingentesimi, duodeseptuagesimi, die quarto Nonarum Octobrium, Eboracum intrarunt, è *Scotis* ii, qui se *Legatos* nominabant: reipsa verò, Reginae suae *perduelles*, ad eum usque diem; deinceps autem, *Accusatores & latrones* futuri. Veniebant autem, magnò, *plusquam centum armatorum*, satellitiò stipati: (235) *Jacobus Stuartus*, nothus, *Murrayæ Comes*, & *Scotiae tunc Prorex*: *Jacobus Duglassius*, *Mortonii Comes*, & omnium *Murrayi scelestarum actionum collega*: *Patricius Lindesius*, *Patricio Ruveno* sicario, sicut nominis parte, sic & factis, par & concolor: *Adamus*, ille notissimus, ex *Orcadum Episcopo Catholico*, *pseudépiscopus Puritanus*, apostata, *necromantiae suspicione* perspersus. Abbas item *Fermelinodúni*, *Robertus Petcarnius*; *Murrayana*, quàm cognationis, tam & factionis, notâ maculosus: *Jacobus Macgillius*, & *Henricus Balnavius*, liberrimæ *canteriatae* conscientiae *Leguleji*. Tandém-

L 3

que, (236)

Maria Stuarta.

que, (236) post *Murrayum spurium*, pestilentissimus omnium, *Georgius ille Buchananus*; è monacho Minoritâ, transfuga primum, & *Islebica factionis* sectator. inde, *Calvinianus*, & *Calviniani Knoxii* cultor. ad extremum autem, & *Atheorum* scholæ docilis discipulus; & impiæ disciplinæ doctor. (237) *Concilium*, mediusfidius, egregium! in illo *fratrum Aetnaorum* cœtu repræsentatum, alta cœlo capita ferentium; (238) adversus *Reginæ-nuper-suæ* caput, ac salutem.

LXIV. At exadversum, *propugnaturi* *Stuartæ* causam, & acta, *Scoti meliores*; aliò nullo, nisi fiduciæ *Juris* & æqui, præsidio cincti deductique, se tribunali stiterunt *Eboracensi*: nec aliâ tamen, quàm *Reginæ Scottorum*, auctoritate; non autem, *Anglorum*. *MARIÆ*, dico; non, *ELISABETÆ*. Sed inter hæc, *Elisabetæ*, propter hoc ipsum, ut sese, non illius *custodia* duntaxat, sed *judicii* quoque, gerere *Præfecturam*, monstraret; *Mariam*, *Cærlili* moveri iussit: &, à tribuno, (quem paullò suprà nominavi,) *Scrupo*, transferendam, in pagum municipiumve, cui *Bortóno* (239) nomen, curavit. Id eò faciebat: quòd is locus, diversorio pri-

Appendix, ad Annum 1614.

primùm, castrôque permunitô, satis instructus; deinde, simul & *Eboraco* vicinior esset, in finibus *Westmorlandia* constitutus; ac firmitas ejus adjuvari validioribus insuper excubiis (utî factum est), omnes in opportunitates casûsque, posset. Huc *Elisabeta*, quid à *Maria*, vel circum eam, fieri vellet, mandabat; & indidem *Maria*, suæ partis *Advocatus*, quales sese gerere fas esset, ad *Elisabetæ* tribunal, & contrarias erga partes, præscribebat.

Stabant verò pro *Maria* spontè volentesque; nullâ, nec prece, neque mercede linguæ, tracti, vel inducti: qui jam tum *Edimburgi* quoque, Septembri mense, pro Regina sua legitimâ, contra *Proregem illegitimum*, sese stiterant. Joannes *Leslæus*, *Rosien*sis episcopus; Joannes *Gordonius*, Jacobus *Cochburnus*, Galbinus *Hamiltonius*, Gilbertus *Brunus*; *Bodius* item; &, acerrimus omnium, *Harrisius Baro*. (240)

Porro verò, *Londinô* quoque, die, quo *Murrayus* cum suis, quarto nempe Nonarum *Octobris*, *Eboracum* ingressi sunt, viri primorum ordinum; audiendis, & cognoscendis criminibus, nec non eorum purgationibus,

L 4

perci-

Maria Stuarta.

percipiendis destinati. Ne parvam horum crederes occupationem futuram; erant hi, regias *Elisabeta* vices obituri; Thomas Havar-
 dus, Norfolciæ Dux; Suffexianus Comes;
 Rudolphus Sadlerius, Equestris ordinis; ali-
 que nonnulli.

Suos porrò *Scotia Regina* miserat, istius-
 modi cum mandatis, ad Iudices, ac Quæsi-
 tores. *Præfari*, *protestariq;*, *Scotia Reginam*,
ore legatorum suorum; se neque *iudicem*, aut
cognitorum - causæ, *Londinò misorum*, nec ipsi-
 usmet *Anglorum Regina*, *tribunali subiacere*.
Legatos verò, quos adesse cernerent, *Eboracum*
expedisse se; non, uti *causæ suæ defensores*, &
advocatos forenses: sed, ut *pacificos controversiæ*
præsentis Interlocutores: quippe, quæ nec in
Anglia, nec *usquam terrarum alibi*, sui *iudicem*,
 aut *potestatem superiorem*, habeat: præterquam,
 quòd *legitimū Ecclesiæ Romanæ Caput*, in *negotii*
Animæ, seu Spiritûs; *DEUM* autem ter ma-
 ximum, *IN OMNIBUS* super omnes, agno-
 scat. *Quod totum*, nequando vel sibi, poste-
 riusve suis, vel *Regno Scotorum*, esse fraudi pos-
 sit; iterum iterumque se denuntiaturum eis, per
 Suos, tanquam *Seipsâ præsentem*, cupere, jubere,
 declarare: jure, quo quem unquam, optimò.

Velle

Appendix, ad Annum 1614.

Velle demum, hac in Acta, posterorūque memoriam, mitti.

Talibus Reginæ præfinitionibus, ore legatorum, in consensu recitatis, cū Juris calidus nemo palàm contradiceret : agi mox de litibus & controversiis cœptum est, quæ, rebelles inter Scotos, & Reginam eorum, gliscebant : citòq; *veterem rana Pisticæ querelam* recinere (241) sunt orsæ, *Super Auftore cadis Darleane* : quam *Murrayanæ*, *Mariam* dicebant *Stuartam* fuisse : *Stuartai*, negabant ; & principem, (instigatoribus tamen *Murrayo*, consciisque,) *Regicidii* ministrum extitisse *Bothuelium*, clamitabant. Ibi tum, *Darleanum* etiam, adversus *Davidem Riccium*, facinus, & *homicidium*, refricabatur. quarum ego cædium ambas, diffusiore sum narratione superiùs, consultò, neque negliger, (utì reor,) exsecutus : &, quia furorum illorum alter alteri præbuisse causam existimabatur ; &, quoniam eorum ferè plerique, quibus, *Stuartæ-res* posteritati tradendi, labor ex obliquo duntaxat in manus venerat, seriem rerum *libarunt* magis, quàm *exhauserunt*. Quòd enim id instituti sui, propositique primi, negabant esse : quædam

L s

(metu,

Maria Stuarta.

(metu, reor, scopulorum, ac Syrtium,) *transcurrere* veriùs *obiter*, quasi *littus radentes* historiæ; quàm, ut in altum evecti, *Veritatis bolidem* (242) ad imum fundum demitterent. Quorum ego neutiquam reprehendo consilium; quippe, quorum professionis non fuerit, exsequi super omnibus omnia: sicut nec meæ rationis, aliquid eorum prætervolare; sinè quorum cognitione nequeat plena lux obtineri perceptionis eorum, quæ *Rex Angliæ, Jacobus*, sepulcrali suæ Matris involvit Encomio: quod harum narrationi rerum, ad metam perductæ, subjungetur. De cætero, quod Mevaniensis elegiographus (243) prudenter admonet: *Suâ quisque viâ nôrit ire*; fugiens, esse censor *Alienæ*. Nos ad inceptum redimus: &, quid, vel quînam, aut quo successu, pro Maria Stuarta, vel adversùs illam, contenderint, qui tunc Eboráci confederant, in summam convolvimus: quæ talis est.

LXV. Occiderat Edimburgi, *Davidem Riccium*, Sabaudum, falsis inductus suspitionibus, à Murrayo spurio fuscitatis, *Henricus Stuartus*; è Barone *Darleo*, beneficiò Reginæ Mariæ Stuartæ, cooptatus in thalami simul,
& so-

Appendix, ad Annum 1614.

& folii regii, consortium : & occiderat suâ, consciorumque manibus, raptum à Regina consiliis pariter, & epulis. Interfecerat, in oculis propemodum, & ante pedes, Regina, tum maximè *pregnantis*, & partui (sicut memoravimus) vicinæ. quam & mox, summam per contumeliam & indignitatem, incluse-
runt ; cum Regina sua, tanquam Reâ capi-
tis, agentes : cum potius ipsi *lesæ Majestatis* manifestè, multisque titulis, *Rei* tenerentur. Idq; , ne Rege quidem (utì ferebant) exemptò ; si vel ad tribunal, vel ad pœnam, veniretur. Non enim deerant, qui, Juris & æqui con-
sultissimi, sic verbis ac stylô dissererent. *Darlaum* Principem, fuisse maritum Regina ; sed maritum SUBDITUM. nec enim, cum faceret eum Regina sibi Conjugem, exclusisset sibi-Subditum. quippe, Rege genitam, regieq; , successionì natam, maritum privatæ sortis ad-
optantem in solium : cujus interim supremum jus, & arbitrium, penès ipsam unice resideret, in omnes ex æquo Scotos, regina subjectioni na-
tos. Nubere juveni *Darlaeo* Reginam, nonni-
hilò gradibus annorum superiorem ; rem fuisse, benevolæ mentis. Imperare, sibi-copulato, mansisse rem juris. nec id nescisse *Darlaum* ;
sed

Maria Stuarta.

sed agnitionis ejus (antequam ad furoris actum illum profiliret) signa constanter omnia prompsisse : putà, præsente Reginà, nudum & intactum caput ; curvata prætereunti, vel affanti, genua : cessionem prægressûs, ac dignioris loci ; cæteraque, quibus ostenderet maritus rex, in ea meminisse se, præter Conjugem, habere non modò Reginam gentis, sed & Suam. Thalami se socium esse ; sed *Solii ministrum* : regisque legibus adstrictum manere. Quocirca, siquando quid, junior, adultiorve, contra Majestatem deliquisset ; Majestati pœnas debiturum. *Quid atrocius autem, reverentiæque sceptrorum indignius, designari potuisse : quàm, quod in oculis & vicinia Reginae, dementi simillimus (sed interim nihilofecius intelligens), patravit Darlæus in Davide ? cujus & in trucidati visceribus defixum pugionem reliquerit ; contemptæ, tali carnificinâ, Reginae, tesseram atque monumentum exhibiturus.*

His igitur, & siquibus aliis de causis, potuisse, (disputabant illi *furis-sacerdotes*,) (244) à Regina-Scotiæ perduellionis infligi supplicium *homicida Darleo*. quod nos in medio relinquimus ; eâ Regina mansuetudine prædi-

Appendix, ad Annum 1614.

prædicandâ contenti, qua scimus, illam, *non, quæcunque potuerit, effecisse*! de marito verò necando, ne cogitâsse quidem unquam: ac, si *Summum* in eo *fus* persequi destinâset, id *viâ modôq,* non *latrocinio,* fuisse perfecturam. multò minùs, *adversus sopitum & incogitantem:* quò sanè fieret, ut à *Reginâ,* (tam alioqui piâ) colligendi suû spatium homini præcideretur, *Æternitatis* iter inchoaturo; præsentisque vitæ viam finituro. Quia tamen, quadam Jurisperitorum sententiâ visa fuit, *occidere potuisse: licentia faciendi,* pro factò percrebuit; &, calumniarum, ex hoc, ansâ raptâ, *Puritanorum* mendaciis, apud temerè credulos, *Regina* decantabatur, *Occidisse;* quæ morti *Darlai.* nec manum, nec mandatum, neque consilium, aut adedò conscientiam, commodârat.

Quid igitur est? aut quis, quorûmve consiliis, ac ministeriis, *regem Darlaum* interfecit? In superioribus accuratè jam, & per singula, demonstratum à nobis est; Bothwellium *occidisse;* Murrayum, & Mortonium, *instigasse;* conjuratos cæteros, *operam junxisse.* Diximus.

LXVI. Ista cùm *Eboraci* quærentibus
Lond-

Maria Stuarta.

Londinensibus-causæ-cognitoribus, partis Stuartæ *legati* dicerent, (adversariis iis ipsis, qui nominabantur, ut-auctores-cædis, præsentibus; nec fortasse dicendi *libertatem* illam expectantibus,) *Murrayus* *Prorex*, & *Duglassius* *Mortonius*, non modò vultum & colorem, sed corpus etiam, huc illuc variò situ, vertebant. *Murrayus* præcipuè, negitare sedulò. totam à se culpam, & conscientiam interfecti Regis, procùl aspellere: nunc in hæc, nunc in alia, se torquens. *Quo tempore Darlæus interierit, alia quævis se tunc egisse, cogitasse, mandasse. quid multis?* Edimburgò, *quo loco facta cædes sit, se procul abfuisse. Cædis, nec auctorem cujquam, nec conscium fuisse. quæque talium similia plura garriebat: negante non minùs, ac pernegante, criminis omne consortium Mortonio.* QUIS enim facinorosus, projectè loquax, non plura *negare*, quàm vel decem Cicerones *probare*, potest; ubi semel ad mentiendum obfirmavit animum?

Sed, quamvis ista *Murrayus* tunc, & *Mortonius*, cum suis, inficiando conarentur enervare; seque pro Stuartæ potius *Accusatoribus*, quàm *obnoxiiis*, gerere: duo nihiloseius, (tanquam, mediis è nebulis, *Dioscororum*,
de

Appendix, ad Annum 1614.

le nocte, sidera) (245) præclare, tum eo concessu, tum magis magisque posthæc, indies emicabant. *Alterum*; Auctorem Darlæanæ ædis palmarium, fuisse Proregem *Murrayum*, cum factione suâ; nec non, eundem ipsum, Reginæ Bothueliique nuptiarum conciliatorem. *Alterum*; In Reginam Stuartam criminum illorum valuisse nullum.

LXVII. Interitûs Darlæani præscium & participem extitisse *Murrayum*; vir, conscientia, virtutum, ac Veritatis, (246) studiosissimus, *Harrisius* Baro, qui tum inter Stuartæ (velut dixi) legatos erat, disertè lucidéque docuit; cùm ostenderet, Eos, illo super negotio, crebris in arce *Cragmillarianâ* (quod illi loco, duobus miliaribus *Edimburgô* distanti, nomen est) consiliis, exclusâ semper insciâq; Reginâ, vacasse: sêque deliberationum illarum assessorum auditorumque, sed approbatorem nequaquam, fuisse. Firmabat ista sanctè, gravissimèque conceptis verbis. Adhæc separatim, at voce clarâ, *Murrayum* compellans; Eum meminisse matutini temporis jubebat, quô, profecturus *Edimburgô* foràs, manu suâ prehensâ, solantis in morem sibi prædixisset; *Antè, quàm Sol posternus*

Maria Stuarta.

sterus illucesceret, Darlaum Principem occubiturum. Idque post sedecim dein horas evenisse, prædictione nihil fallente. quemadmodum suo superius locò narratum est. Id autem in hunc se modum habere, quò manifestius, ac fide dignius, etiam capitis sui periculò, Quæditoribus Anglicanis efficeret: non dubitavit *Harrisius*, eodem illo, surgens, ac stans, & persistens, vestigiò, provocare, primò *Murrayum*, *Scotiæ Proregem*: deinde, si nollet, aut non auderet hic, aliorum *Murrayanae factionis* Procerum quemlibet, ad singulare certamen, ac rem ferrò disceptandam. (247) Dissimulantibus autem universis, & conditionem, *pacifici conventus pactis* prætensis, eludentibus (id timiditatis eorum, in iniqua causa, mantelum erat): ulterius exardescens *Harrisius*, exprobrare *Murrayanis* cœpit, Quàm iniquè sceleratèque *Reginæ* candorem, quò *Darlæi* necati culpam in eam detorquere possent, circumscribere sint ausi; credulitatem ipsius ad nuptias *Bothwellianas* impellendo. Cujus scelesti (clamabat) consilii, non alius, aut prior, inventor impulsorq, fuit, aut postea calumniosior, apud omnes omnium ordinum mortales, exagitator; quàm

Th,

Appendix, ad Annum 1614.

Tu, (feras, ut voles, ista) Tu Comes, inquam, Murrayane; Sororis, tibi tam benefica, persecutor tam malevole! quem, si mentior, cupio, meum refutatorem: si veridicus sum, te sororia criminatiois retractatorem.

Cum frēderet, in hæc, *Murrayus*; minacique quâ vultu, quâ linguâ, semibalbutiens, *Eorum se nosse quidquam*, abnueret, ac dejeraret: *Epistolam* è sinu prolatam, obtrudens *Proregis* oculis, *Harrisius*; jubebat, & signum ab eo suum, & manum, recognosci. Postquam is negare neutrum ausus est: in ruborem totus, & undequaque datus, suam, ore mutò, perfidiam est confessus. Erat autem scriptum illis in litteris, ad *Stuartam à Murrayo* datis (quas & *Anglis*, causæ cognitoribus, palàm exhibuit, si non & recitavit, *Harrisius*) inter cætera: Cum jam, non maritali duntaxat domò, cubilîq; , sed & vivis, emigrârit uxor *Bothuelii, Gordonia*: (248) *Periculum* esse, nisi nubat *Regina* viduo *Bothuelio*. Si verò collocetur illi; *Pacem* ab insidiis esse; *Pacem* à turbis fore. Rogare proinde se *Reginam*, etiam etiâmq; , majorem in modum: despondendam se det, & collocandam. quæque talium alia *Murrayus*

M

inge-

Maria Stuarta.

ingerebat Reginae. Quæ lecta, monstrataque, confelsui; stupore *legatos Elisabethæ*, solatio propugnatores Stuartæos, indignatione conjuratos Murrayanos, confusione summâ Murrayum ipsum, replebant: cujus *frontem*, quantumlibet alioqui ferream, & crudam, tunc tamen ista *verberabant*, & in flammam dabant, *arcana* denudata. (249)

Porro, penès *Murrayum*, ac scelerum ejus socios, *Regis interfecti* noxam resedisse, sicut & *nuptiarum Bothuelii maculam*; hætenus hæc, & alia plura, quæ tunc proferebantur, coetui quæditorum probabant: & approbabantur.

At, ut è diverso, *Reginam Stuartam* criminis utriusque puram penitus, integrâmq; compertam constaret; alia compluria, partim illo tunc eodem conventu, partim & post aliquantò, claram in lucem protracta, non poterant æquos rerum arbitros latere: non debebant *Elisabetam Anglam* fugere; vel implacabilem *Maria Scotæ* relinquere. Sic verò, quemadmodum exponam, acta res est.

LXVIII. Qui *Londinò* missi *Quæitores* Eboracum fuerant; Murrayi, sociorumque, manifestâ cognitâ calumniarum in Mariam

vani-

Appendix, ad Annum 1614.

vanitate ; cuncta, quæ compererant, non in *Acta* solum *judicialia*, sed *Elisabetæ* quoque, *Regina* suæ, seorsim, fide summâ retulerunt : certi, tum ipsi suis in animis, tum idipsum apud alios quoque præ se ferre non veriti, culpâ Regicidii *MARIAM* *vacare* ; *Mariæ* verò criminatores, *premi*.

Reginam Elisabetham mordebant hæc, & quòd *pudicitia* famam in *Stuarta* nihildum solidè, salvâque veritate, læderet : &, quòd *Darlaana cadis* argumentis nullis illaqueata teneretur. Neutrius istorum piaculorum testimonium sincerum cùm adversus eam inveniret ; alterutrius tamen, si non & utriusque, *notam* in illa quærebat. Non defuit, qui *Vulpi mythologica* *Reginam Anglam* compareret : quæ, firmate propter gallinæ furtum amissò, spectare gestiebat & alias, ordinis sui, cunctas animantes, sinè flabello postico prodeuntes. Laborabat *Elisabetæ* (quod nemo nescit) *crudelitatis*, apud quàm plurimos, infamiâ. cuj mariti-cædem in *Maria*, cupiebat, ut æmulam, opponi. Præter hanc (quod trans *maria* cantabatur) à suspicacibus aspergebatur furtivarum libidinum rumoribus. Si veris ; haud dubiū, quin iisdem

M 2

for-

Maria Stuarta.

fordere nævis *Stuartæ* quoque *formam*, haud dolenter latura fuerit : adeoque lætatura, Si par *Reginarum unum*, unius *Insula*, parallelum in vitis inveniretur ; & ex aquo, per emulationem sordium, inter sese contendens. In hæc, Testimonium exoptabat *Elisabeta*, vel falsum. Hujus illa pravæ voluntatis ministros sicubi non habuit, ultrò semet offerentes ; paravit eos pretiò, potentiâ, minis.

Hoc igitur improbæ mentis incitata tunc quoque, stimulo, *Londinum* evocatis *Eboracò*, *Stuartæ* perpetuis ac juratis hostibus, *Murrayo*, *Mortonio*, *Lindesio*, segnitiam exprobrat, & ignaviam, in evertendâ criminibus, & criminum argumentis, *Stuartâ*. Verbis acribus, in commune jactis, increpat *Scotica legationis futilitatem* : ni præsentem in Actionem ardentius incumbant. Super hæc autem, demonstrat, præ ceteris, (& arcanius aliquantò,) *Murrayo*, neque tamen collegis legationis non idem intelligentibus ; Haud esse, vel decreti sui, vel è regni rationibus, *Ei* sibi *Scotam*. Facerent illi posthac, quod *Accusatorum* esset, intentius ; causæq, jugulum, intermissione nullâ, premerent. Se quoque,
nec

Appendix, ad Annum 1614.

nec iudicis accurate partibus, nec optato litis exitui, defuturam.

LXIX. Cum his *Murrayus* mandatīs abiret, & quia præsertim *Elisabeta* mentem penitus introspexerat, ipsi *Decretum* esse, perdere *Ream*, ac, vel *Innocentem* repertam, pro *Nocente Stuartam* damnare: (250) pergit *Eboracum* denuò; dein in *Scotiam*: posteaquam prius & *Londini* clam multa, vir pestilens, miscuerat; & *Eboraci*, suapte malitiâ jam dudum antè furentem, *Buchananum*, ampliùs in *Scotia* reginam incenderat; Scotus ipse Scotum, & INGRATUS INGRATUM, adversus communem utriusq; quondam PATRONAM. de quibus, amborum utrobiq; malefactis inferiùs quoque mentio recurret.

In *Scotiam* itaque revertitur, ut *Prorex*, ac *tortor*; qui nuper indidem, ut *accusator*, & *calumniarum faber*, abierat. Id porrò, quod *Murrayus*, priusquam *Regias vices* invaderet, in fortuna quodammodo depresso tentârat, ac promôrat; ut, recentî *Darlei* cæde, quæreretur in auctores cædis: ille postea, *Proregiam* nactus potestatem, & *Anglicæ Regine* nuperrimum stimulum, acriùs acerbiùsq; multò prosequabatur, & adurgebat.

M 3

Utro-

Maria Stuarta.

Utroque verò temporum illorum, in id pænè solum, & maximè, totus cum suis incumbebat; ut quæstioni subiectos, vi magnitudinèq; doloris fateri compellerent, *Inter conscios participèsq; Darleana cadis, & Reginam Stuartam fuisse.* Presère tortos. In his, Nobilium quosdam, ac Bothuelii, ministros. (251) sed expressère nihil. Quamobrem, à sueta quæstionum viâ *Murrayus* ad insolitam, nec, nisi teterrimis quibusvis, animæ juxta corporisque latronibus, usitatam, *extorsionis* artem convertitur: artem, fallaciámq;, planè Tartaream, ac Luciferianam. quam ego quondam in commentariolo gestorum *Scoti*, nescio cujus, *Equitis*, & *Heroidis*, Armoricorum Duci nuptæ, repertam; in *fabulis* numerâram. nunc, *rebus* ipsîs impletam à *Scoto* spurio, *Scoticam* in Reginam, deprehendo.

LXX. Cùm enim eorum, quæ desiderârat, è reis nihil elicere se, videret Prorex *Murrayus*: ut tamen votum expectationémque satiaret *Anglorum regina*; nequitiam, ecce, novam hanc aggreditur. Pollicetur Darlæi regis interfectoris delicti gratiam, eâ lege conditionèq;: *Si, Stuartam*

Regi-

Appendix, ad Annum 1614.

Reginam cadis maritalis auctoribus operam quoquo modo commodasse, palam omni populo faterentur, & proclamarent, eò rerum ac temporis articulò; quò, suà quisque productus è custodia, per plateas celebriores educeretur ad suspendium. Tum enim fassis (etiam, collò jam in laqueum insertò,) Proregis auctoritate fore veniam, ac saluum reditum; pertinaciter autem negare perseverantibus, inexorabilem interitum. Carnificibus interim, vir, animò duplex & linguâ, mandata clam dabat; utriusque generis cruciariis laqueò gulam frangendi; præ cæteris tamen, eorum unicujque celerius, ac diligentius, qui, Regicidii ream Stuartam, clamare non destitissent: quò sic, Indicio, testimoniòque, Stuartæ sceleris eos immortuos fuisse, publicè constaret. Quod, quid erat aliud; quàm, & hinc infantis famam, & illinc, in tam atroci re, mendacis hominis conscientiam, strangulare: moxque corporis parriter, animique, Salutem in eo psummare? Sed, Impio Proregi, quid cura de lucro, dispendiòve, regni cælestis erat; dum interim Angliæ-reginæ suum approbaret detestabile ministerium?

M 4

At

Maria Stuarta.

At nihilô magis ideò *Murrayus* id, quod quæsierat, invénit. Primus enim omnium, *Joannes Hepburnus*, è familia *Bothueli* Comit-
tis, qui *Darlæi* Regis interficiendi ministrum
& adiutorem ei sese præbuerat; cùm hòc
nomine traheretur ad supplicium, &, cir-
cumstante *quinque millium* circiter spectato-
rum multitudine, palàm *Proregem Murrayum*,
& conjuratos cæteros, necis regie compoli-
tores, *Bothuelium* autem *patratorum*, nomi-
nâset: voce non minùs clarâ sonorâque,
Reginam Stuartam esse, clamavit, extra no-
xam. Sic se sibi precari *Judicem in cælo mi-*
rem; uti postrema sua voces illa, voces essent
incorruptæ Veritatis! In hæc, obiit.

Quod *Joannes Hepburnus* moriens, hoc
idem, eodem in articulo rerum constituti,
Joannes Hajus, *Tallowvensis*, & *Purejus*, ac
Dugglissus, & *Paris*, (omnes, illius homicidiû
participes,) Deo rerum omnium invocatiõ te-
ste, *judicæque*, confirmârunt. Ità finierunt;
Stuartâ, sceleris *purâ* pronuntiâtâ. (252) Sen-
sit idem, cum aliis nonnullis Angliæ Proce-
ribus, ac præ se palàm tulit, *Dux Norfolkæ*,
Thomas Havardus; Eboracò, judiciòq;, (ceu,
contra *Stuartam* nihil probante,) relictis,

Lond-

Appendix, ad Annum 1614.

Londinum se demum recipiens : certusque, Cædis & flagitiorum expertem integramque Reginam esse ; quam *præjudicaturus* venerat, eam *desponsaturus* sibi, recessit. Cum hac ejus *Innocentia* veneratione, Dux ille vitâ quoque, non multò post, decessit.

LXXI. *Impresentiarum* igitur, apud sobrios rerum æstimatores, ad *Mariam* reginam, Henrici Darlæi regis interitus, nullâ suâ parte, pertinebat.

At, posteris quidnam annis ? Adæquè nihil. Cum enim, *Solis* instar, ac *Luna*, sese *Veritas* ac *Mendacium* gerant ; ut istud quidem variet semper ; illa verò, detersis nubibus, suâ sit perpetuò simillima : *Stuartæ* quoque candor *Innocentia*, post sæpe revolutum temporis circulum, eodem sibi tenore constitit, inconcussus. Ostendent id, quæ dicam.

Decenniò jam, à morte Darlæi, *Bothwellus* (ut suprâ subindicare cœpi) privatæ fortis mentitus habitum, ac maritimi quondam cursûs errore delatus in Daniam erat. Illic, Scotis à mercatoribus agnitus, ac proditus, à Rege verò *Cimbrico* datus in custodiam ; nec tamen, uti meritis fuerat, inclementer habitus : morte demum instante, quam illi

M

natu-

Maria Stuarta.

naturæ lex indixerat, *Episcopô* quodam præ-
sente, convenitur, & urgetur à Rege : *Per,*
quidquid in alterius Orbis vita tribunalium,
& pœnarum, formidandum sit, Ut de Dar-
laana mortis auctore genuinô, quodcunque sci-
ret, expromeret ; etiam si vel ipsâ de *Regina*
(cujus domus, *Cimbricorum* regum domui
necessitudine sanguinis innexa sit) confiten-
dum sit. Ibi *Bothuelius*, altâ, quantû vi-
res finebant, liberâque voce, *Sic Deum sibi*
mox propitium, exoptat, & deprecatur ; ut
percussor *Darlai* fuerit ipsemet ; princeps autem
instigator, *Murrayus* - spurius ; administer verò,
deductôrque, *Mortonius* : *Regina* demum, ne-
que conscia consilii, neque præscia. Jubet, hæc
in acta litterasque mitti, *Bothuelius* subscri-
bit ; signat ; expirat.

Ea, sic gesta dictaque, continuo *Dani*
regis auctoritate, manûque, perscribuntur ;
tum ad alios *Aquilonis* principes ; tum in-
primis, ad *Elisabetam Anglam*. (253) neque
tamen eam flectunt. Manet interim, ut in
custodia, sic in *Innocentia* regis necis, opti-
ma *Stuarta*.

LXXII. Quid est autem, quòd, apud
plurimos adhuc nihilosecius, tam pertinax

~~Appendix, ad Annos 1701. & 1702.~~

ei *cadis maritalis* hæserit infamia ? Non is ego sum (absit à me !) qui res, *divina*, nec ullum in dubium trahendæ, *Veritatis*, cum his conferre rebus coner, quæ *certitudinis humane* limites haud excedunt. Si tamen, à maximis quidpiam lucis aspergere rei minori fas sit : aliquid *Innocentia Stuarda* simile passa dici queat, quod *Servatoris Christi Corpus incorruptum* ac redivivum, è tumulo faxeò reversum in terras. quando conjurata *Judæorum Procerum* factio, porrectò *mendacis* stipendiò, dici dispergique per impios, suique nempe simillimos, milites præcepit ; *Discipulos pseudopropheta Nazareni*, nocte *concubina*, sopitis sepulchri custodibus, *venisse clanculum* : ac, *furtò sublatum*, *magistri sui Cadaver* asportasse. Quem illorum, impudentissimæ licet fabulæ, sermonem, adhuc suò, quo scribebat *Evangelium*, tempore circumlatum apud perfidos Judæos fuisse, *Divus Matthæus* conqueritur. (254) idque fortassis, *hodièq*, gliscat ; inter Rabbinos, mendaciorum avitorum blasphemos hæredes, & abnepotes, inextinctum.

Ad eum ergò modum quendam *mimicum*, (exploratâ jam satis *Elisabeta* voluntate, quæ tota ferretur ad opprimendam *Stuardam*,)

Maria Stuarda.

ariam,) Londinò reversi *Murrayus spurius*, & cætera rebellium prócerum lues; fabulam suam instruxerunt. Nam, Eboráci *Buchananum*, impuratæ legationis illius collegam, *precibus*, & (quis jurè dubitet?) pretiò, quantumvis cæteroqui spontè semper ad scelera facilem, induxerunt: ut, titulò professò, *libellum* conscriberet, ac vulgaret, *Accusationis*: quo libellò doceret, & ostenderet; MARITI sui, Darlæi Principis, interfectoricem fuisse MARIAM STUARTAM.

Id, quod homo nequam, & ad omne nefas venalis, continuò, largéque, præstitit: eam, à qua *nobilitatus* ipse, provectusque, *præstantis Poëtæ nomine*, fuerat, (sicut in loco diximus) facinorosâ *beneficii* tanti *sepulturâ*, cunctas apud gentes *deturpans*. (255)

Iisdem autem ipsîs, quæ congesserat eò Scriptò, probris ac figmentis, universam ille post hæc *Rerum Scotticarum Historiam* insperfit, infersitq;: tam insuper accuratus, astutusque, mendaciorum suorum prævallator; ut, intellectu, post tot ab exordio litis annos, *Bothuelium* in extremis *Reginam* pronuntiâsse *criminis puram & inculpata*, obliquè calumniari *Buchananus* sit ausus, *Id*
eum,

Appendix, ad Annum 1654.

eum, vitio supremi languoris, PER DELIRIUM effuisse. (256)

Secuti *Buchananum*, haud multò post, non *Scriptores* magis, quàm *exscriptores*; *Hollingsédus* quidam, Anglicanus, in *Annalibus*, ad excusandam *Elisabetæ crudelitatem* compositis (257): &, post *Stuartæ* mortem, sed adhuc ipso mortis annò, chartarum famosarum confarcinator quidam nulli nominatus, (si non ipse, *Stuartæ* litis *Actor*, *Puckeringius*,) *Joannis Onintédi Londinensibus* formis evulgatus. quod maledicum sputum, *Inscriptione* notabatur *APOLOGIÆ, PRO JUSTA SENTENTIA, CONTRA MARIAM, SCOTIÆ REGINAM, LATA.*

Voluminum horum utrumq; , fœdis *Buchanani*, contra *Stuartam*, *calumnias*, (illi circa *Darlæanam* necem impactis,) inhærebat. *Posterioris* autem *Opusculum*, etiam premebat agitabátque *Reginæ decollatæ manes*: nullâ non paginâ, casum ab ea *maritum*, inculcans. (258)

Hos tunc *Anglia* (qualis ea tempestate reperiēbatur) infamiæ conceptu turgidos, & pestifero partu latè contagiosos, codices, in transmarinas etiam provincias, & regna, (*Galliam præsertim, & Belgium*, earumque terra-

Maria Stuarta.

terrarum viciniam) diffundebat. Gaudebat autem *Angla*; Librorum id genus, in manibus etiam versari *Germanorum* (putà, *Protestantium*): quorum, ut *Obertus* in *Vindiciis* loquitur, *judicium & opinionem*, de se, bonam, præferebat Orbis reliqui totius *judicii, & opinionis*. Quo fiebat, ut in omnibus pæne *Germania* (*protestantis*) *angulis* haberet *Elisabeta*; qui libellos rumoresque spargerent, contra *Scotia Reginam*; ut eam *mariti casti*, cæterorumque facinorum, probri incestu, ac foedarent. (259) Sinè controversia verò, quæ rumusculis falsis, in *Teutonas* adversus *Scotam* disseminatis, gestiebat, *Elisabeta*: longè magis eadem exultaverit *Buchanani*, tam *Historiâ Scoticâ*, quàm illò seorsum, de cæde *Darlæana*, criminosisimò librò. Qui mendaciorum chartacei folles, priusquam pæne profusus *Stuartæ* sanguis tepesceret, bis in *Germania* prælis heterodoxorum in lucem protrusi, circumferebantur. (260) Equidem, & hac ætate, quam degimus, ante triginta plus minùs annos, typis Germanicis, sed dissimulatò suppressòve locò, repetitam *Buchanani Scoticarum rerum Editionem*, haud ignoro. Sed id molestè fero; non actum cum isto

Appendix, ad Annum 1614.

isto *Scotia Slejdano*, fuisse, more juréq; cæterorum Historiæ conditorum: uti nempe, sicut præfixum *Tacito*, *Sallustioq;*, cæterisq; cernitur, sic & huic, *elogium* in fronte suum præfigeretur. quod, è *Florimundo Remondo* peti, transferrique, poterat, in hanc formam.

Georgius Buchananus, Scotus. (è cujus historia, calumniarum suarum, in Scotiæ reginam, probationes omnes Onintedi typus transumpsit.) Hoc ego Buchananô, vel insaniorem hæreticum; vel mendaciorem Historicum; vel vaniorem, & impudentiorem, hominem, in toto terrarum orbe vix reperiri, puto. (261)

Tenemus ergò, manibúsque tangimus, Undénam emanans, & exundans, indéque per terras omnes & populos exspatians, rumor, de *Stuarta regina*, *cen sui conjugis interfetrice*, mentes temerè credulorum occupârit. Nimirum: A *Principe*, sicut ævi sui *poëtarum*, ità *Deceptorum*, Buchananô, circum-

scribi

Maria Stuarta.

scribi Sæculum illud amabat ! Sed ad *Stuartam* ipsam revertimur.

LXXIII. Hujc, *Bortone* (sicut diximus) adhuc sedenti, densas inter excubias ; ostendere se subinde procùl , aliquot illius liberandæ rationes, ac viæ, videbantur. *Prima*, nec ea simulata, sed ex incorrupta clientium ejus fide deducta, spes affulgebat *Eboracô*. Qui namque tunc , partium *Maria*, confesum illum frequentabant ; intellectâ criminum, quibus impetebatur illa, futilitate : paratos se demonstrabant, & expeditos, ad ea singillatim, & ordinè, refellenda. Moniti quoque, *cessarent*, *actum agere*, foverè-que causam, quam *Elisabeta*, *Mariæ Judex*, jam prædamnâset: nihilò segniùs in ejus eruendæ conatu persistebant; id urgentes, ut ei *præsenti*, per seipsam, & non per advocatos duntaxat, suû purgandæ copia fieret. Et sanè, quoniam ad istud extremæ necessitatis angiportum videbat esse ventum; gratiam eam, qualemqualem, *Stuarta* defugitura non erat. Verùm, *Minimè gentium!* (clamabant adversarii) flexanimam illius facundiam veriti; cujus potentix nemo facile fuerat restitutus. Idem quoque ne fieret,

omni

Argumentum, ad Annus 1707

omni contentione pugnabat *Angla* : non disparem ob causam. Quamobrem, captivitatis universò tempore nunquam Mariam *Elisabetæ* mutuum ad conspectum admisit ; admirabilem oris ejus *Suadam*, ne mitescere cogeretur ipsa, reformidans. multò verò maximè, spectari pariter, & unà, *Reginam utramq;*, presente (sicut mos habet) *Procerum coronâ*, devitabat : credo, ne, tot testibus oculis censoriis, formâ formæ compositâ, species oris illa, quæ radiosior erat, maculosiorem confunderet. In quo certamine venustatis, fuisset inferior ea, quæ se superiorem omnibus, & ipsius *Anglorum Ecclesiæ* Caput, ferebat. In hunc ergò, quem retuli, modum, illa prima, libertatem recuperandi, spes *Stuartæ*, suum exitum haud invenit.

LXXIV. Secuta mox altera, quò mendacior, eò damnosior, liberationis expectatio ; scelere *Murrayi* Proregis, ingenuis omnibus candidisque mentibus execrabilè. quod fuit ejusmodi. Redierat *Eboracò Londinum*, ut dixi, *Norfolciæ Dux*, *Thomas Havardus* ; è *Quæsitore Stuartæ causæ*, factus admirator *Innocentiæ* mulieris ; & ex Admiratore demum, honestus amator. Hic autem & jam

N

ante-

Maria Stuarta.

antehac rebus *Orthodoxorum*, indicîis satîs clarîs, favere deprehensus erat : & tunc, in *Stuartam* confirmatâ non parùm benevolentîâ, de studio, *nostram in religionem*, multò minùs remittebat. Molestum id *Murrayo*, suspectum item *Elisabeta* : quæ dudum aptam quampiam illius evertendi Viri, machinam, & opportunam struendis ei periculis foveam, circumspiciebat. Id eò faciebat intensius : quòd is, ad audendum aliquando sublimius quiddam, invitari videbatur ab opibus, & potentiâ ; nulli, post Reginam, inter Anglos secundâ. Quocirca *Murrayus*, gnarus hujus in *Norfolcium* mentis *Elisabeta* ; cum, proximè superiore tempore, *Londinum*, ut diximus, accitus *Eboracò*, creber admodum ultro citròque cursitans, aulam, & urbem, alternîs obiret : ad *Norfolcium* repente venit. incipitque disserere ; *Quoniam Maria regina Bothueliûq*, nuptiæ (quippe, quantum alteram ad partem attineret, coacta, decepta, multisque titulis vitiosa,) reperta sint irritæ ; patente nunc novum ad matrimonium portâ, quippeni Dux, annis opibûsq, validus, florentem formâ generêq, *Scotiæ reginam*, ambiret ? Cur non, ruptâ morâ, nec ipsam utiq,

repugna-

Appendix, ad Annum 1614.

repugnaturam, & universâ lataturâ Scotiâ, sibi conjungeret?

In hæc invitamenta, cùm volentem enimverò, præcupidumque, *Norfolcium* Murrayus invenisset: validius insuper impellere cœpit eum; *Conciliatorem* sese nuptiarum spondens: ac pretium industriæ promissæ, statim à Duce repræsentatum, auferens; *grandem auri summam*. Sub hæc autem *Murrayus*, ut ambos pariter, & quam despondebat, & cui sponsam offerebat, præcipites daret; cum *captivâ* quoque transigit, iterum indè *novis* erectâ liberandæ suâ *promissis*: & ab annuente reportat, non modò plenam (si sic divinas humanasque, per leges liceat, & commodò regnorum id fieri possit,) nuptiarum voluntatem; sed mandata quoque, per *epistolam*, ad illos Regni Scottorum Optimates, qui pro defensione Stuartæ bellum Proregi spurio movebant: nequid, si se salvam, si seipsos felices, velint, adversus Murrayi quietem tentare pergant.

Statim autem, in hæc, ad *Elisabetam* Murrayus pergit. Hujc omnia compactarum, inter *Norfolcium* & *Stuartam*, nuptiarum arcanâ prodit. verbis quoque, *Machiavelli doctrinâ*

N 2

tin-

Maria Stuarta.

tinctis, & non *Elisabeta* minùs, quàm ipsi
spurio, familiaribus, proponens, & exaggerans;
Universis Angliæ Scotiæq; rebus, & gubernaculis,
impendentem perniciem: si *Norfolcius* &
Stuarta connubiò, Pontificibus Romanis juratò,
 convenirent. cum præsertim *Stuarta*, præter
 regiam in *Scotos* potentiam, Anglici quoque
 culminis sese jactaret *Hæredem*.

Hæc, & his, in eundem modum, plura,
 detestabilis *Murrayus* in Angliæ Scotiæque,
 tam ipse per se, quàm illius emissarii, miscuerunt,
 summam per malitiam: adeò quidem nequiter;
 ut Prorex ad Angliæ reginam, etiam Ducis
Havardi litteras, nuptiarum maturationem
 urgentes, ac *Maria* responsa super assensu
 suò, vir proditor, mitteret. Ob quæ paullò
 post, *Elisabeta* furore, *Dux Norfolcius* in
 turri Londinensi securi, nullâ probabili
 causâ, percussus; *Stuarta*, Bortónæ suæ
 custodiis austerioribus astricta; liberioris
 aëris uterque prægustum, spe tantummodo
 libatum, exitiò suò luerunt. (262)

LXXV. Sub hæc tamen, tam tristitia,
Spei melioris intertrimenta, levamentum aliud
 aperire se *Stuarta-captæ* visum est: quod
 non quidem insigne quoddam ei, novúmque;
 bonum

Appendix, ad Annun.

bonum adferret ; sed in *unius* tamen exitio capitis , ab ea plurima depulsum iri mala , polliceretur . Id , INTERITUS fuit MURRAYI spurii ; *Proregis* quidem *Unius* *Scotiae* , sed *regnorum* interim *complurium* , & *rerum omnium* , inveterati turbatoris .

Incidit ea mors , in annum Christi millesimum quingentesimum septuagesimum primum ; diemque Januarii mensis vicesimum tertium : (263) manu *Jacobi* , gentis *Hamiltoniae* , *Calviniani* ; sorore nati *Joannis Hamiltonii* , Sant-Andreani Primatis illius , & Archiepiscopi Scotici ; de quo superius , in *De liberatione* de fuga *Stuartae* , pluribus actum est . Is ergo , *Calvinianus* , ut dixi , *Jacobus* , *Jacobum Murrayum* , *Calvinianum* itidem , & *Puritanorum ducem* , ad *Limnúchum* oppidum (264) nactus ; ex insidiis globulò plumbeò , paullo *sub umbilicum* prope *renes* adaetò , trajicit : & ietu peractò , pernící (quem ad manum habuerat ,) equò divolans ; comprehensuris se *Murrayi* satellitibus , subducitur .

Et *Hamiltonium* quidem hunc , ad factum id impulerant , tum *privata* , quas acceperat , *injurie* ; tum *publica* , suam in gentem

N 3

tem

Maria Stuarta.

tem exercitæ, simultates & offensæ: quibus *Murrayus*, in *semiregia* præsertim *licentiâ*, jam tum à prælii *Lansidensis* furiis *Hamiltonium* omne nomen superstes, tam *heterodoxum*, quàm *Catholicum*, gladiò, fugatione, vinculis, & quæstionibus, (265) exagitandum sibi sumpserat.

At æquiores longè, quàm *Hamiltonia* domus, pœnas, *Dei manus ultrix*, expetiit, atque cepit, è *spurio Murrayo*: cujus in *ventrem*, & *umbilici renūmq;* viciniam, volatile direxit plumbum, eodem ipso temporis & itineris articulò; quo, *Religionis omnis ac pietatis everfor antiquus*, novorum scelerum meditamentis *gravidus* incedebat; ut, *parturiens Injustitiam*, conciperet dolorem, & pareret *Iniquitatem*. (266) quippe, nec in novissimis adhuc definens esse *blasphemus*, & *Ecclesia persecutor*. (267) Intellexerat hic, iisdem diebus illis, *Reginam Scotiæ*, frequentî curiæ confessu, geminorum apud Londinum Ordinum-Regni sententiis, capitis esse damnatam: cò, quòd in *Gallia* quondam, etiam *Anglicani regni* fuisset *Insignibus* usâ. Nec rumor is falsus. usurpârat enim; & quia sanguinis, ex *Elisabetæ* patre, patrisque fo-

rore.

Appendix, ad Annum 1674.

rore, proximè particeps: & quia, sic à nuru fieri, focer ejus, *Henricus II. Gallia rex*, adegerat. Ut primùm ergò didicit *Murrayus*, In Anglia capitis damnatam *Stuartam*, suam utcunque sororem, ac certè *Reginam*; indignans stomachabatur, nondum etiam esse morte sublata. Id autem ut primò quòque tempore, vel *Elisabetæ* fieret, vel *suismet* ipsius imperiis, avebat. Alià præterea quadam, de puero Rege, manibus *Elisabetæ* tradendò, cogitatione pessimâ plenus; eadè ipsâ tunc, novissimâ sibi viâ, Spurius incedebat. cùm, ecce! nec opinatò feritur. (268). O, factum bene! si meliore ferientis mente, legùmque viâ!

LXXVI. Cæterùm, à plaga *Murrayus* acceptâ, quoniam *lethalis* ei nondum videbatur, hospitio se commisit. At, malò dolorèque crescente; priusquam ejus diei *nox media* superveniret, (269) *noctem aternitatis* ingressus, exhalavit. quânam verò mentis, ad mortem, compositione, mirum quantum, nostri variant, & à nobis aversi, scriptores: in contraria prorsus abeuntes. geminæ verò præsertim gentis, historiæ conditores: *Gallianus*, & *Scorus*. Utrumque, juverit, audire.

N. 4.

Gallus.

Maria Stuarta.

Gallus, isque florentis famæ nominisque scriptor, *Murrayum*, ait, *Percussum*, paucis, quibus superfuerit, horis, nullo prodito pœnitentiae signô (cur enim pœnitundine se *Puritanus* affligeret, apud se *Sceleris purus*; & in Christum fide, coeli possidendi certus?) nec invocato divinô nomine; sed multis profusis blasphemis, exspirasse tandem; illa, sacrâ: è biblis detorta verba, per abusum sacrilegum, antequam obiret, crebrò repetentem; **EX EIS EGO** (*Pontificus* & an verò potius, *Hamiltonius*?) **MINGENTEM AD PARIETEM SUPERESSE NON PERMITTAM.** (270) Imminente demum agone vitæ supremô, totus (inquit ille) versus in furorem; & horribilibus phantasmatis, ut, qui cum *Sathana* rem habuisse credatur, agitatus: sæpius *Ice*, vociferatus, *Ice!* verba frequentare non desit, quibus, in animi summa perturbatione, solent uti *Scoti*. Sic vixisse, sic mortuum esse, miserum illum *Murrayum*, concludit; præcipuum eorum, quæ toto commissa regnô sunt, *Sacrilegiorum auctorem*, & *Catholicæ religionis extirpatorem*. Addit his; *Jacobi Murrayi* nomen, à Protestantibus hæreticis *Martyrum albo* confestim infer-

Appendix, ad Annum 1614.

insertum. quo nimirum exemplô *Cainita* festarii *Cainum* olim ; aliæ *Novatorum* fæces, *Judam Iscarioten* proditorem, in *Divos* rescripserunt. *Murrayus* verò, super hæc, & *Mausoléum*, à suis, *magnificum* accepit : qui *sepulcra majorum* (inquit) & *monumenta tot piorum*, totâ vitâ suâ, destruere satagebat. Hæc de *Murrayi* Proregis extremis, *Celticus* Actorum ille compositor: (271) quibus, ex omni parte contraria, *Scoticus* hæc opponit.

Obortò paullatim, post vulnus acceptum, dolore, *Proregem Murrayum*, animò nihil omnino turbatum, de morte cogitare cœpisse. dicentibus, qui circumstabant eum, Ipsum exitium sibimet nimîâ suâ lenitate peperisse, leniter (ut soleret) respondisse ; Nunquam eos illuc, importunitate suâ, rem deducturos, ut ipsum clementiæ suæ poeniteat. Post hæc, de suprema voluntate sua mandatis relictiis, & puero Rege Proceribus, qui præstò tunc essent, commendatò, *Nullum in quenquam verbum asperius locutum, decessisse ; morte, bonis omnibus luctuosâ* (quos inter & *Scotus* hic scriptor fuit, bipedum omnium pessimus,) *propter plurima, per eum præclarè gesta : resq.,*
N 5 *passim*

Maria Stuarta.

passim antea turbatas, ab eo regnô totô compositas : ut, cuj divina quedam Providentia, negotiis in omnibus, adfuisse videretur. Cujus domus, velut sanctissimum Sacrarium, non solum à flagitiis, sed verbis etiam petulantioribus, pura fuerit : à prandis nempe coenisque biblicò semper aliquo capite, palàm lectò, reficò docerique sueta. Summatim ! Hîs Murrayum moribus, & Innocentiâ vitæ, non civibus modò, sed exteris etiam nationibus, & carum & venerabilem fuisse.

Laudes hæ sunt spuris Proregis exsequiales. Sed scilicet, abunde culpatus est ; qui talis, & à tali, sic laudatus. Est enim hic ejus præco, *Buchananus* : (272) Is, inquam, qui de Scotiæ secundò quoque, post Murrayum, corruptore, pestéque, Joanne Knoxio, Murrayi quondam, ad Elisabethæ reginæ commendationem, potissimò depravatore, (273) nunquam, nisi perhonorificè, loquatur. *Knoxio*, dico ; cuj, quisquis fractum & obtortum ab *Asmodeo* caput tradiderit, narrationis suæ facile fidem invenerit : *Knoxio*, qui Satyrâ publicâ Scotos & Anglos in cædem Anglorum Reginæ, *Mariæ*, plusquam semel instigârit : *Knoxio*, qui, Calvinî quondam

Gene-

Appendix, ad. Annum 1688.

Genevæ discipulus, abjectô *monachismi* cucullô, non contentus unâ thalami sociâ, suâmet insuper *novercam* incestârit: fugeréque propterea coactus in Angliam, ex ea post aliquantum temporis redierit; *quatuor concubinarum* puellarî comitatu, palâm stipatus, & conspicuus. (274) Qui talem hunc laudare potuit (ut certè laudavit); is, per me licebit, celebrârit & vitam, mortémque *Murray*, facinorosus *Buchananus*.

LXXVII. Cæterùm *Murrayana* cædis allatus in *Angliam* nuntius, & graviter *Elisabetam* perculit reginam; & *Mariam Stuartam*, hâc quoque deceptâ spe, malis nihil levavit: immò gravius etiam, ab eo maximè tempore, lancinare cœpit.

Prædamnata *Parlamenti* (sicuti *Murrayo* per Epistolam *Elisabetæ* jactârat) decretô, quo minùs illico tolleretur è medio misera; solius id ferebatur Gallorum regis reverentiæ, (quippe, cuj. junctam affinitate *Stuartam*, constaret,) ac publico famæ respectui, tributum fuisse. Ne tamen non *novis* interea liberationis *illecebris* captivam, sæva dominatrix, ludificaretur: has ad *Mariam*, adhuc *Bortônæ* sedentem in custodia, dimissionis condi-

Maria Stuarta

conditiones *Elisabeta* misit; quas ipsi, decem plus minùs *armatorum millibus* stipatus, *Londinò Comes Sussexianus* attulit, atque recitavit, in hæc verba.

Maria Stuarta, reginam Anglorum, *Elisabetam*, uti sè Superiorem, agnoscito. *Scotiæ* totius arces, & loca firmiora, gentis Anglicanæ potestati permitto. Filium Jacobum, cum proceribus, ab *Elisabeta* designandis, obsides tradito. Memoriam, adversùs se vi gestorum, ipsa per amnestiam abjicito. Foederibus transmarinis

reputatum initio. Romanam sem deniq; Religionem ejura-

Cum in hac omnia *MARIA*, si fieri autem in *propositis* postulata, responderet. At *Extremum* brevis, quæ *Philippus* *Macedoni* quondam *Spartæ* tiatz,

Appendix, ad Annum *1552* erit

tiatæ, *negationis* adverbio, (275) sicuti decebat *invictam* malis heroidem; idque *Suffexius* Elisabetæ renuntiasset: ex eo temporis vestigio mulier sanguinaria cognatam & hospitam, quam secum ipsa *Ream mortis* peregerat, *in mortem*, inexorabili decretò protrudendam dare, (276) cogitavit. Et dedit.

Sed, ut per *gradus* quodammodo, lentosque passus, eam, à paullo mitioribus cruciandi generibus, ad novissimum denique poenarum deduceret: *Bortóna* translata, propius aliquantò *Londinum* versùs trahendam curavit. At, necubi locorum *uni cupiam*, aut colonis illius, per moræ diuturnitatem, *Stuarta* familiarius insuefieret, unde tandem elabendi facultatem inveniret; alium ex alio carcerem, tanquam per auræ salubrioris causam, ei callida mulier excogitatum, assignavit. Observatum à nonnullis est; *Mariam*, cum *annis viginti* circiter continuïs, ad obitum usque, captivitatis mala tolerasset; malorum non postremum censere potuisse ludibrium regiæ fortis illud: quod à Lævini lacûs illâ, de qua superius dictum est, custodiâ, per *carceres* facile *sexdecim* circumtracta fuerit: donec in postremo demum,

Maria Stuarta.

mum, quem habuit *Fodringhâmi*, (castellô validô firmôque,) desedit. (277) Quo toto *libertatis*, per sumam ipsi perfidiam ademptâ, *vicennî* velut *exiliô*, cum universa pariter ei præcisa facultas esset, per publica privatâque *Sacra* quævis, & per alia *Catholica* pietatis officia, majorum suorum *Religionem* imitatione declarandi: nec se tamen, in abdito mentis, & penetralium suorum, nec eos, quibuscum agebat, (si cerneret habiles, ac talium capaces,) deseruit: quò minùs in cœlo cogitationibus assiduïs, & ipsa versaretur; & *aliorum* animos eodem illuc, instructione suavi, vocaret, ac persuasione denique potenti pertraheret. Cujus, in hoc genere sermonum, quanta vis fuerit; inter eos, quos, *Calvini* laqueis irretitos, ipsa, captiva licet, institutionibus suis expedivit, & *Veritati* reddidit, nonnemo testatus est. qui, non sinè gratæ mentis affectu singulari, prædicare solebat; *Se* (reddam enim rem ipsiûsmet illius verbis) *Se*, quoties hac *Regina* rem ageret *Ecclesia*, quodam velut ore *DEI* loqui solitam; ita verba vestientem, non flore sermonum, sed vi *SPIRITUS*: ut, *DEUM* quoties nominaret, toties audientis sensibus intimis eundem imprimeret. (278)

In

Appendix, ad Annum 1614.

In Cælo verò *Maria*, quàm altè fixis desideriiis habitaret, etiam in turrium angulis, custodiisque, sedens; patuit ex eo quoque, quòd spem regnorum, Anglicani pariter & Scotici, plusquam semel oblatam, ab importunis ad defectionem sollicitatoribus, Si *Sacris Catholicis nuntium remitteret*, magnificis ipsa vocibus excusserit, ac respuerit: professà palàm, atque liberè; **TANTI SIBI NON ESSE**, terrarum etiam omnia Regna, pro quorum possessione, sit *Unius regni Cœlestis subitura damnum, & jacturam*. (279)

LXXVIII. Inter hæc, quæ *Caroli IX. Gallorum regis* reverentiâ quadam, & non-nullo metu, manus *Elisabetæ* tantisper cohibuerat, à *Maria Scotâ*, neci dandâ; postmodum, eò vivis exemptò, minùs eadem *Henricum III. verita*, *Caroli* successorem; nec multùm illius ad se legatione *Bellieuraâ*, super *Stuartæ* salute, mota: sub anni demum, supra millesimum, quingentesimum, octogesimali sexti mensem *Sextilem* inchoatum, (280) inter pauciores (sed intimi consilii) secretorum arbitros, constituit, *Occidere tandem aliquando*, tot annorum inveteratam captivam, *Scotam*. Emanabant autem sensim etiam foràs,

Maria Stuarta.

foràs , eam *occidendi* (sicut ipsa nominare consuebat) *necessitudines urgentes* : quæ rerum æquis æstimatoribus appellabantur *Causarum non-Causarum* mormolycia , (281) formidinumque vana figmenta . Proferebantur , adversus *Stuartam* , uti *capitales* , partim næniæ quædam veteres ; aliæ partim , per calumniā non disparem , recentius excogitatæ .

Nixam avia paterna , quæ soror *Henrici* fuisset *Octavi* , cognatione ; jam olim , supra titulos & *Insignia Scotia Franciæq; Regnorum* , *Angliæ quoque Regiam* , prelatiis ab ea nominibus & *Imaginibus* , invasisse . Quod illa , quoniam compellente fecerit ; & dictum superius est ; & dici pluribus hōc quoque locō , si res exigeret , posset : eò potentiùs , quòd etiam *Elisabeta* , jam tum , & *Pontificiis* edictis , & *Anglorum* supremæ curiæ decretō , declarata Regis *Henrici proles-illegitima* (282) ; nihilò segnius tamen , & *Angliæ* se *Reginam* , & *Hiberniæ* , prætereāq; *Franciæ* quoque , gerere sit ausa : quin & *Fidei Defensatricem* (283) , *Anglicanæq; Caput Ecclesiæ* , jactare sese perseverarat .

Darlaum maritum , ejus operâ consilio-
ve sublatum , *Anglorum Reginæ* propinquum .

Quod ,

Appendix , ad Annum 1614 .

Quod, plurimorum stylô confossum, retortumque, crimen, etiam in superioribus; perrexerit tamen *Elisabeta*, tum ipsa per se, tum per mercenarios suos nugarum compositores, propagare.

Non contentam *Darlæi* cæde, Scotam; insidiis insuper, *Elisabeta* tam Coronam, quam Caput & vitam, appetisse. Cujus tamen sceleris, nec ullam unquam admissam in animum suum cogitationem fuisse, *Stuarta* sacrosanctis Evangeliorum paginis geminô digitô contactis, persandè juravit. (284)

Exploratum satis, & compertum esse, Nobilitatis etiam Anglicana Pontificiarum partium, in procinctu clam palamve stare; qui, correptis armis, & in custodiam *Fodringhamianam* irruptione factâ, Scotam ereptum eant: aut, in apertum eductis copiis, causâ libertatis ejus, & erectionis ad regnum, acie decerent. Nesciebat hæc, aut fieri *Stuarta*, quæ fiebant; aut postea quoque futura, quæ facta revera sunt. Nec iis ipsa, vel mandatum ullum, vel instinctum, stimulumve, sive dolum, suppeditarat. Voluntarii fuerant omnes: & reginæ, tam indigna, tam diu, tolerantis, dignitate miserationisque permoti,

O

Catho-

Maria Stuarta.]

Catholica plerique (si non universi) profapiae juvenes , & heröes . In his , *Antonius Babingthoni*us ; qui , liberandæ reginæ Scotorum , conjurationem fecerat Anglorum : sed destinatione suâ dejectam . Post hunc , aurumnô demum ejus ipsius anni , qui Reginæ fatalem annum antecessit , majore , tum exercitu peditum equitumque , tum fortasse conatu quoque , quàm *Babingthoni*us , *Comites quatuor* , ad restituendam regno , libertatîq; , *Scotam* , vires animosq; sociarant . Hi (sicut *Remondus* , octavô decimô capite libri sexti , memorat) *Comites* erant , *Arondelianus* , *Pembrochianus* , *Northumbrius* , ac *Westmoriandianus* . qui , cœpta *Babingthoniana* profecuturi , successu tamen nihilô secundiore fuerunt usi ; DEO providentissimô *Mariæ* libertatem , & *Regnum* , alibi felicius stabilitisque , quàm in *Albiône* , (285) præparante .

Procedebant hi tamen , ac similes alii , regnorum motus , (quantumvis extra *Stuarie* , tam noxam , quàm conscientiam , exciti ,) non minùs in invidiam , numerumque criminum , quibus hæc inceſsebatur : ac si vel maximè suâmet ipsa manum eis , auctoritatemque , commodâset . Quò pertinebant

& illa

Appendix , ad Annum 1614.

& illa formidinum, terrorumq; panicorum, crepitacula: Quod *Stuarta* vinculis (tanquam Regum orthodoxorum omnium in iis causa communis ageretur,) intercedere litteris ac legationibus satagerent, Reges Galliarum; Rex Hispaniarum, *Philippus II.* (286): regni sanguinis, & *Insignium*, *Gvisana*, ceteraq; *Lotharinga Domus*. Quod, super hac, & ipsa, praeteris Christianismi culminibus, *Roma*, *Pio Quinto*, *Gregorio*, *Decimotertio*, motoribus, celum pro *Stuarta* terrasq; suscitando, laboraret. Quod item vulgò passimq; Catholici, cumprimis autem *Insula* cultores, eam, tanquam aliquando dominaturam sibi, jam tunc omnibus faustis prosequerentur. in templis, ejus causâ, publico concordiq; conventu, passim supplicarent: ad aras, & simulacra, vota nunciant. Quae talia, taliumque non dissimilia lura, quorsumnam aliò cuncta tendere; nisi, quò *Maria*, receptâ libertate, quàm primum & ubiq; regnet? *Elisabeta*, regnû, & vitâ, quàm celerrimè decedat?

LXXIX. Quid autem (rogo) quid in iis omnibus peccabat, aut, novissimis persequendum exemplis, *Scota* delinquebat? Nisi fortè, quòd piorum omnium Amor pu-
O 2
blicus

Maria Stuarta

blicus esset *Maria* : propudium, & horror, & odium, *Elisabeta* ? *MOR* Ine quisquam debet idcirco, quia diligitur ? aut ideo vivere diutissime, quia quotidie palamq; devovetur ? Finge quoq; *Profugii* (siquis carcerem ei patefecisset) facultatem, *Stuarta* non fuisse displicituram . Quid morte dignum in hoc admisura fuerat ? quâ magis necari meruisset, quàm avicula quævis *Canarina*, vel *Philippina*, laxatis cavæ clathris avolitans ? aut *Jureconsultus*, effugium crimine vulgò vacare, pronuncians ; eoque placitò, vinctis fugam suggerens ? dum, *Libertatem omnî*, clamat, *astimatione superiorem* (287) ; dum, *astimationem ejus infinitam* esse, decernit : (288) dum, *rebus omnibus esse favorabiliorem*, definit. (289) Id, quod & *Elisabeta* quondam ipsa sensit ; quo tempore, *Londinensî* clausa custodiâ, supplicium à sororis sententia novissimum, pro meritis, expectârat : quæ *Philippi* tamen, *Hispani regis*, pro se precibus condonata, securim fatalem evasit. (290)

Quid erat igitur ? aut, In quonam *Stuarta* facinore, *Capital* hærebat ; cujus causâ decerneret *Elisabeta*, *Dignam eam, qua vivi ejiceretur* ? Quæ namq; prolata modò sunt

Appendix, ad Annus 1614.

aut nulla fuerant, aut humiliùs super terram incedentia; sicuti nebulae quaedam, ac vapores antelucani; qui, radiò solarì superveniente, confestim evanescent. Afferendum ergò *Sublimius* erat aliquid, ac *Solidius*, quod pateretur; sicut, supra se natate frondatoris, illius: *ferrum*, aqua *Jordanis*, (291) ità supra Stuartæ: *limpidam Innocentiam*, *Elisabetæ feralem asciam* ascendere. quod aliud non erat, quàm totius *Causæ Stuartæ colum & jugulum*; quod in hac Regina petebatur, ac premebatur: *Catholica*, putà, *Religionis eminentissimum studium*, & ardor indomabilis.

Hòc illa flāgrabat, in se primùm ipsā, mirandum in modum; uti partim ex iis, quæ diversis superiùs occasionibus indicavimus, duci conjectura potest: partim autem, & evidentiùs, ex eo demonstrari; quòd, in ea (sicut verè dixit, illius *Innocentiæ* propugnator, *Romualdus Scotus*), vel morti, vel *Calvino*, tradendā, solidis novemdecim annis laborārint *Angli*. cui mortem illi quidem intulerint; sed *Calvinum* ei non persuaserint. (292) *Firmitas* hæc erat *Stuarta*, quam intrā se ipsam illa, sibiq, propriam, tenebat.

O 3

In

Maria Stuartæ

In aliis autem, (nec id viritum tantum, aut per singulos, sed *universim*,) provinciis ac Regnis integris, *Orthodoxo* nitori reddendis; passim inter *sectarios* differebatur *Maria Scotorum* hæc, ut *Zelotica Mariæ*, reginæ nuper Anglorum, *imitatrix* futura: nec ovum ovo similis ullum fore, quàm *hanc Papanam* illi *Papana*: siquando, citius tardiusve, *Scotiæ* pariter & *Angliæ*, contingeret eam dominari; jure sanguinis, quo successura foret *Elisabetæ*. Tum enim, uno *Pontificia Reformationis* turbine, *Scotiam*, *Angliam*, *Hiberniam*; tum, *Orcadas*, & *Hébridas*, *Insulas* perculsas, *Romana* denuò dictaturæ succubituræ. Nec id tacitum (ut alibi superius inspersi) *Scota* tenebat: ingenuè professa; *Regimen* quodcunque sibi plenò summoque jure divinitus obtingeret; id è norma stateraque *Religionis-majorum* à se libratum iri. *Rerum mortalium* has esse leges, hunc ordinem; *Homines* ut subsint *Regibus*, *Reges* *Deo*: *DEUS* autem ut sanctè colatur, ac ritu *Sacrorum* priscò. novitates antiquentur.

LXXX. Hic igitur, hic ipse, *Religionis* sane fervens *Amor*, *Suaviatam*, suapte bonitate, malitiâ tamen alienâ, mori coëgit.

Nec

Appendix, ad Annum 1614.

Nec id diffiteri, si modò constare sibi velint, possunt hostes, judices, accusatores, heroidis istius. *Hostis*, Buchananus; nihil crebrius, aut acerbius, in ea sugillans, quàm *Missa Papiſmiqu*, prorupturum in tyrannidem aliquando, studium. *Judex*, Cantii Comes; exclamans in confesso, *Disputatricis pro Religione sua Scota Vitam diuturniorem, futuram fuisse Reformata doctrina Mortem.* (293) Demùm, *Accusator*; qui simul & *Advocatus*, ac *Prolocutor* (utì vocabant) *Inferioris Aula Parlamenti*, Puckeringius. Hic, annò supra millesimum quingentesimum octogesimum sextò, Richmundiæ, die Novembris duodecimò, *Stuartæ necem* argumentis urgebat, & populi festarii vocibus: omnì contentione conatus evincere, *Supplicium ejus, & mortem, Elisabethæ rebus ac regnis esse necessariam.* Id autem, eò cumprimis nomine; *Quòd esset à veteris instituta Catholicorum ritibus, ac dogmatibus: & Catholicarum se partium etiamnum ferre, non desineret.* (294) Cujus Puckeringii deinde premens mentem, ac vestigia, *Stuartæ Supplicii NARRATIO*, Londini vulgata, disertis insuper verbis arguit, in *MARIA Scotâ; Firmasse sententiam; & in*

O 4

Maria Stuartæ NARRATIO. Hic, xibuzqta

ad unum eam, immobili decreto, tetendisse semper; nec abstituram unquam: quin, in regnum utrumque, cultum sacrorum Pontificum, si præsit, reducat: persuasione mentis, in omnem certitudinem solidatâ. Sic Immortale se Regnum habituram, etiam in Cælo. Summam igitur criminum ejus, in immobilitate consistere voluntatis, Romanensium institutis affixa. S. I. salva. leges, ergo debeant esse Britannia; pereundum esse legirupis.

Quod autem hujc Supplicii narratori Londinensi, quodque Packeriugio, Londiniqu; maximæ parti, tam altè fœderat animo, Tollendam ob eas, quas attuli, causas è medio Stuartam esse: multò profundius idem ipsum hærebat in pectore potiorum Elisabethæ consultorum: qui cæteros, & maximè populum, adversus Scotam exasperârunt; tanquam certissimè (si quando succederet Elisabethæ) sacra jurâque Papâna reducituram. ideoque, conferri quoque stipendia, Belgicam in militiam, Anglis tunc incumbentem, vetuerant: nisi prius pactô Stuartæ necis rebus ipsis repræsentatô. Ferebantur autem id ii potissimùm ardentius urgere, qui sibi, capitique suo, metuebant; si causa Stuartæ, quam

Appendix, ad Annum 1684.

ipſi jam capitis condemnâſſent, prævaleret : viri, *Maria* præ cæteris inſenſi, ſtylôque Romualdi Scoti, Stradæq; perſtricti ; *Leeſtrius*, *Cicillius*, *Walsinghamus* : ſi non & *Bacônus*, *Bramleus*, *Hattonus*, *Blontus*, *Cranwellus* : & aulæ penetralium indigenæ cæteri. Sed nos ad *Elisabetâ* revertimur, adverſus *Mariam Scotam*, Acta.

LXXXI. Tantô, tum ſuæmet mentis, tum Angliæ Scotiæque rebellium, in necem *Stuartæ* conſenſu ſtimulata, nihilque jam in poſterum diſſimulanter, aut civiliter, agendum in eam, *Anglæ* rata : per contumeliæ quosdam, aſperiorisque tractationis, gradus, ſic è vita cœpit eam extrudere : quò, ſe mori, ſentiret.

Anni, quem ſæpius memoravi, ſæculi ſuperioris octogefimi ſexti, menſe Sextili, die menſis ejus undecimo, qui Divæ *Suſannæ Martiri* ſacer erat, cuſtodix *Fodringhameæ* vigiliis, & arci, præpoſitus, *Paulétus Amia*, (295) primum impetum in miniſteria fecit captivæ : quorum alia fugavit ; alia, ſemotas in cuſtodias conjecit : *Elisabetâ* mandante. Petenti verò *Reginæ*, conferre verba, ſuper neceſſariis quibuſdam, cum eo, quem à ſecretis habue-

O 5

habue-

Maria Stuartæ

N. 1624. C. 2.

foràs , eam *occidendi* (sicut ipsa nominare consuebat) *necessitudines urgentes* : quæ rerum æquis æstimatoribus appellabantur *Causarum non-Causarum* mormolycia , (281) formidinumque vana figmenta . Proferebantur , adversus *Stuartam* , uti *capitales* , partim næniæ quædam veteres ; aliæ partim , per calumniam non disparem , recentius excogitatæ .

Nixam avia paterna , quæ soror *Henrici* fuisset *Octavi* , cognatione ; jam olim , supra titulos & *Insignia Scotia Franciæq; Regnorum* , *Angliæ* quoque *Regiam* , prelatiis ab ea nominibus & *Imaginibus* , invasisse . Quod illa , quoniam compellente fecerit ; & dictum superius est ; & dici pluribus hoc quoque locò , si res exigeret , posset : eò potentiùs , quòd etiam *Elisabeta* , jam tum , & *Pontificiis* edictis , & *Anglorum* supremæ curiæ decretò , declarata *Regis Henrici proles-illegitima* (282) ; nihilò segniùs tamen , & *Angliæ* se *Reginam* , & *Hiberniæ* , prætereaq; *Franciæ* quoque , gerere sit ausa : quin & *Fidei Defensatricem* (283) , *Anglicanæq; Caput Ecclesiæ* , jactare sese perseverarat .

Darleum maritum , ejus operâ consilio-
ve sublatum , *Anglorum Regina* propinquum .

Quod ,

Appendix , ad Annum 1614 .

Quod, plurimorum stylô confossum, retortumque, crimen, etiam in superioribus; perrexerit tamen *Elisabeta*, tum ipsa per se, tum per mercenarios suos nugarum compositores, propagare.

Non contentam *Darlæi* cæde, Scotam; insidiis insuper, *Elisabeta* tam Coronam, quam Caput & vitam, apperisse. Cujus tamen sceleris, nec ullam unquam admissam in animum suum cogitationem fuisse, *Stuarta* sacrosanctis Evangeliorum paginis geminô digito contactis, persanctè juravit. (284)

Exploratum satis, & compertum esse, Nobilitatis etiam Anglicana Pontificiarum partium, in procinctu clam palamve stare; qui, correptis armis, & in custodiam *Fodringhamianam* irruptione factâ, Scotam ereptum eant: aut, in apertum eductis copiis, causâ libertatis ejus, & evectionis ad regnum, acie decerent. Nesciebat hæc, aut fieri *Stuarta*, quæ fiebant; aut postea quoque futura, quæ facta revera sunt. Nec iis ipsa, vel mandatum ullum, vel instinctum, stimulumve, sive dolum, suppeditarat. Voluntarii fuerant omnes: & reginæ, tam indigna, tam diu, tolerantis, dignitate miserationisque permoti,

O

Catho-

Maria Stuarta.

Catholica plerique (si non universi) profapia juvenes , & heröes . In his , *Antonius Babingtonius* ; qui , liberandæ reginæ Scotorum , conjurationem fecerat Anglorum : sed destinatione suâ dejectam . Post hunc , autumnô demum ejus ipsius anni , qui Reginæ fatalem annum antecessit , majore , tum exercitu peditum equitumque , tum fortasse conatu quoque , quàm *Babingtonius* , *Comites quatuor* , ad restituendam regno , libertatîq; , *Scotam* , vires animosq; sociarant . Hi (sicut *Remondus* , octavô decimô capite libri sexti , memorat) *Comites* erant , *Arondelianus* , *Pembrochianus* , *Northumbrius* , ac *Westmoriandianus* . qui , cœpta *Babingtoniana* profecuturi , successu tamen nihilô secundiore fuerunt usi ; DEO providentissimô *Mariæ* libertatem , & *Regnum* , alibi felicius stabilitusque , quàm in *Albiône* , (285) præparante .

Procedebant hi tamen , ac similes alii , regnorum motus , (quantumvis extra *Stuartæ* , tam noxam , quàm conscientiam , exciti ,) non minùs in invidiam , numerumque criminum , quibus hæc incessabatur : ac si vel maximè suâmet ipsa manum eis , auctoritatemque , commodâset . Quò pertinebant & illa

Appendix , ad Annum 1614.

& illa formidinum, terrorumq; panicorum, crepitacula: Quòd *Stuarta* vinculis (tanquam Regum orthodoxorum omnium in iis causa communis ageretur,) intercedere litteris ac legationibus satagerent, Reges Galliarum; Rex Hispaniarum, Philippus II. (286): regi sanguinis, & Insignium, *Gvisiana*, cateraq; *Lotharinga Domus*. Quòd, super hac, & ipsa, praeter ceteris Christianismi culminibus, Roma, *Piò Quinto*, *Gregorio*, *Decimotertiò*, motoribus, coelum pro *Stuarta* terrasq; suscitando, laboraret. Quòd item vulgò passimq; Catholici, cum primis autem *Insula* cultores, eam, tanquam aliquando dominaturam sibi, jam tunc omnibus faustis prosequerentur. in templis, ejus causâ, publicò concordiq; conventu, passim supplicarent: ad aras, & simulacra, vota nuncuparent. Quae talia, taliumque non dissimilia plura, quorsumnam aliò cuncta tendere; nisi, quò *Maria*, receptâ libertate, quàm primum & ubiq; regnet? *Elisabeta*, regnis, & vitâ, quàm celerrimè decedat?

LXXIX. Quid autem (rogo) quid in his omnibus peccabat, aut, novissimis persequendum exemplis, *Scota* delinquebat? Nisi fortè, quòd piorum omnium Amor pu-

O 2

blius

Maria Stuarta

Maria Stuarta

blicus esset *Maria* : propudium, & horror, & odium, *Elisabeta* ? *MOR* Ine quisquam debet idcirco, quia diligitur ? aut ideo vivere diutissime, quia quotidie palamq; devovetur ? Finge quoq; , *Profugii* (siquis carcerem ei patefecisset) facultatem, *Stuarta* non fuisse displicituram . Quid morte dignum in hoc admisura fuerat ? quî magis necari meruisset, quàm avicula quævis *Canarina*, vel *Philippina*, laxatis cavæ clathrîs avolitans ? aut *jureconsultus*, effugium crimine vulgò vacare, pronuncians ; eoque placitò, victis fugam suggerens ? dum, *Libertatem omnî*, clamat, *astimatione superiorem* (287); dum, *astimationem ejus infinitam* esse, decernit : (288) dum, *rebus omnibus esse favorabiliorem*, definit. (289) Id, quod & *Elisabeta* quondam ipsa sensit ; quo tempore, *Londinensî* clausa custodiâ, supplicium à sororis sententia novissimum, pro meritis, expectârat : quæ *Philippi* tamen, *Hispani regis*, pro se precibus condonata, securim fatalem evasit. (290)

Quid erat igitur ? aut, In quonam *Stuarta* facinore, *Capital* hærebat ; cujus causâ decerneret *Elisabeta*, *Dignam eam, qua vivis ejiceretur* ? Quæ namq; prolata modò sunt; aut

Appendix, ad Annum 1614.

aut nulla fuerant, aut humilius super terram incedentia; sicuti nebulae quaedam, ac vapores antelucani; qui, radiô solarî superveniente, confestim evanescunt. Afferendum ergò *Sublimius* erat aliquid, ac *Solidius*, quod pateretur; sicut, supra se natatæ frondatoris, illius *ferrum*, aqua *Jordanis*, (291) ità supra Stuartæ *limpidam Innocentiam*, Elisabethæ *feralem asciam* ascendere. quod aliud non erat, quàm totius Causæ Stuartæ *colulum & jugulum*; quod in hac Regina petebatur, ac premebatur; *Catholica*, putà, *Religionis eminentissimum studium*, & ardor in-
domabilis.

Hôc illa flâgrabat, in se primùm ipsâ, mirandum in modum; uti partim ex his, quæ diversis superiùs occasionibus indicavimus, duci conjectura potest: partim autem, & evidentius, ex eo demonstrari; quòd, in ea (sicut verè dixit, illius Innocentiæ propugnator, *Romualdus Scotus*), vel morti, vel *Calvino*, tradendâ, solidis novemdecim annis laborârunt Angli. cui mortem illi quidem intulerint; sed *Calvinum* ei non persuaserint. (292) *Firmitas* hæc erat *Stuartæ*, quam intrâ se-
ipsam illa, sibiq, propriam, tenebat.

O 3

In

Maria Stuartæ

In aliis autem, (nec id viritum tantum, aut per singulos, sed *universim*,) provinciis ac Regnis integris, *Orthodoxo* nitore reddendis; passim inter *sectarios* differebatur *Maria Scotorum* hæc, ut *Zelotica Mariæ*, reginæ nuper Anglorum, *imitatrix* futura: nec ovum ovo similis ullum fore, quàm *hanc Papanam* illi *Papane*: siquando, citius tardiùsve, *Scotiæ* pariter & *Angliæ*, contingeret eam dominari; jure sanguinis, quo successura foret *Elisabetæ*. Tum enim, uno *Pontificie Reformationis* turbine, *Scotiam*, *Angliam*, *Hiberniam*; tum, *Orcadas*, & *Hébridas*, *Insulas* perculsas, *Romana* denuò dictaturæ succubituræ. Nec id tacitum (ut alibi superius inspersi) *Scota* tenebat: ingenuè professa; *Regimen quodcumque sibi plenò summòque jure divinitus obtingeret*; id è *norma stateraque Religionis-majorum à se libratum* iri. *Rerum mortalium* has esse leges, hunc ordinem; *Homines ut subsint Regibus*, *Reges Deo*: *DEUS* autem ut sanctè colatur, ac *ritu Sacrorum* priscò. novitates antiquentur.

LXXX. Hic igitur, hic ipse, *Religionis* sane fervens Amor, *Stuartam*, suapte bonitate, malitiâ tamen alienâ, mori coëgit.

Nec

Appendix, ad Annum 1614.

Nec id diffiteri, si modò constare sibi velint, possunt hostes, iudices, accusatores, heroidis istius. *Hostis*, Buchananus; nihil crebrius, aut acerbius, in ea fuzillans, quàm *Missa Papisma*₃, prorupturum in tyrannidem aliquando, studium. *Judex*, Cantii Comes; exclamans in consessu, *Disputatricis pro Religione sua Scota Vitam diuturniorem, futuram fuisse Reformata doctrina Mortem.* (293) Demum, *Accusator*; qui simul & *Advocatus*, ac *Prolocutor* (utì vocabant) *Inferioris Aula Parlamenti*, Puckeringius. Hic, annò supra millesimum quingentesimum octogefimum sextò, *Richmundiæ*, die *Novembris duodecimò*, *Stuarta* *necem* argumentis urgebat, & populi festarii vocibus: omni contentione conatus evincere, *Supplicium ejus, & mortem, Elisabetha rebus ac regnis esse necessariam.* Id autem, eò cumprimis nomine; *Quòd esset à reueris instituta Catholicorum ritibus, ac dogmatibus: & Catholicarum se partium etiamnum ferre, non desineret.* (294) Cujus *Puckeringii* deinde premens mentem, ac vestigia, *Stuartai Supplicii NARRATIO*, Londini vulgata, disertis insuper verbis arguit, in *MARIA Scotâ*; *Firmasse sententiam; & in*

O 4

~~Maria Stuarti~~ ~~REVERA~~ ~~DE~~ ~~XIDUQTA~~

id unum eam, immobili decretò, retendisse semper; nec abstituram unquam: quin, in regnum utrumque, cultum sacrorum Pontificum, si præsente, reducat: persuasione mentis, in omnem certitudinem solidatâ. Sic Immortale se Regnum habituram, etiam in Cælo. Summam igitur criminum ejus, in immobilitate consistere voluntatis, Romanensium institutis affixa. S. II. salva. leges, ergo debeant esse Britannia; pereundum esse legirupis.

Quod autem hujc Supplicii narratori Londinensi, quòdque Packeriugio, Londiniqu; maximæ parti, tam altè federat animo, Tollendam ob eas, quas attuli, causas è medio Stuartam esse: multò profundius idem ipsum hærebat in pectore potiorum Elisabethæ consultorum: qui cæteros, & maximè populum, adversùs Scotam exasperârunt; tanquam certissimè (si quando succederet Elisabethæ) sacra jurâque Papâna reducturam. ideòque, conferri quoque stipendia, Belgicam in militiam, Anglis tunc incumbentem, vetuerant: nisi priùs pactò Stuartæ necis rebus ipsis representatò. Ferebantur autem id ii potissimùm ardentius urgere, qui sibi, capitique suo, metuebant; si causa Stuartæ, quam ipsi

Appendix, ad Annus 1689.

ipsi jam capitis condemnâssent, prævaleret : viri, *Maria* præ cæteris infensi, stylôque Romualdi Scoti, Stradæq; perstrikti; *Lecestrus*, *Cicillius*, *Walsinghamus* : si non & *Bacônus*, *Bramleus*, *Haritonius*, *Blontus*, *Crauu- leus* : & aulæ penetralium indigenæ cæteri. Sed nos ad *Elisabetæ* revertimur, adversus *Mariam Scotam*, Acta..

LXXXI. Tantô, tum suæmet mentis, tum Angliæ Scotiæque rebellium, in necem *Stuartæ* consensu stimulata, nihilque jam in posterum dissimulanter, aut civiliter, agendum in eam, *Angla* rata : per contumeliæ quosdam, asperiorisque tractationis, gradus, sic è vita cœpit eam extrudere : quò, se mori, sentiret.

Anni, quem sæpius memoravi, sæculi superioris octogesimi sexti, mense Sextili, die mensis ejus undecimo, qui Divæ *Susanne Martiri* sacer erat, custodiæ *Fodringhamæ* vigiliis, & arci, præpositus, *Paulétus Armi*, (295) primum impetum in ministeria fecit captivæ : quorum alia fugavit ; alia, semotas in custodias conjecit : *Elisabetâ* mandante. Penitenti verò *Reginæ*, conferre verba, super necessariis quibusdam, cum eo, quem à secretis habue-

O 5

habue-

Maria Stuartæ

habuerat (*Navio* nomen erat); à *Pauléto*, præter temporis præteriti morem, id negatur.

Proximum, eodem tempore, furoris turbinem excepêre scrinia, cistæque, forulique libellorum; & occlusarum rerum arcæ. quæ cuncta *Paulétus* obsignata, *Stuarta* deinceps usibus, etiam quotidianis ac necessariis, intercludebat. Immissi quoque *Calviniani* speculatores *gemini*; quidquid chartarum & lucubrationum, reconditarum æquè patentiumque, venerat in manus, id lustrabant, & excutiebant. delectûque præterea factô, schedia, notas, observationes, epistolas, & rationum quotidianarum consignationes, (quibus corbes tres inferferant) auferebant. Et id in oculis *Regine*: spectantis indignitates, quales non nisi suspectissimis irrogantur; ac gemitu (quis dubitet?) altô devorantis. *Nemini facile mortalium* (quod apud *Crispum Cæsar* dicit) *injurie sue parva videntur*. quantô majores videri *Regibus*, & sentiri, par est à quàm non leves *Reginis*? & hîc quidem *Regina*; quam exagitabat alia, non minùs quidem *Regina*, sed genere natalibusque *mirè minor*. Nec tamen dedécorum hîc, offensaque, finis fuit.

Augu-

Appendix, ad Annum 1714

Augusti mensis duodetricesimò die, mandante pariter & hoc *Elisabetâ*, Paulétus idem, de quo dixi, quidquid apud *Mariam*, tot annis inclusam, adhuc auri, quod argenti facti, vel puri, nummorum, supellectilis, ac cimeliorum reperit, id asportat: &, quantum in ipso fuit, *fiscilibus* ei ministrari, plebejè reginam ornari, viveréque cum vulgo, cogit. Ad hæc, viâ vitæque quotidie magis ad exitum declivî, sub *Octobris undecimum* diem, *judices* ad eam, numerò (quò suû formidinem spissaret) *triginta quatuor*, expedit *Elisabeta*. Cæterùm, in his, præter *Thomam Bromlejum*, Anglici regni supremum libellorum magistrum, & *Gulielmum Buchorstum*, regni thesauris præpositum; *Comites* erant *Octo*; *Vicecomes* unus; *Eduardi* tres, & *Arturus Gregus*, auctoritatis & ipsi conspicuæ viri, cum cæteris: judicandi partes obituri. *Quadragenta* verò *septem*, in *Babingthonia* causâ, missos *Cognitores*, *Strada* memorat. Porro simul, & *epistolion* hi *Proceres* afferebant, in quo *Supplicium Stuartæ*, supremâque necessitatem, indicebat *Angla*; die, quem esset ipsa *Scotæ* præscriptura, subeundam. Inscripterat autem exteriori litterarum fronti, nul-

la

Maria Stuartæ.

lâ tituli civilitate, vel pristinae fortunæ memoriâ ; *MARIÆ STUARTÆ*. procûl *REGINÆ*., procûl *SORORIS*., (ut olim) & *consanguinitatis*., vocabula : (296) tanquam Mariæ Scoto-Lotharingæ puderet Anglam Elisabetam, Boleniæ filiam !

Quò verò clariùs hæc *pardalis* expromeret, (etiam *unguibus*, ad nutum suum expeditis,) immanitatem suam, in faciem & imagines, (297) *hominum* ævi sui *venustissima* ; simulque declararet, Quàm indignum *Nobilitatis* ornamentis, ipsa *sanguinem* censeret, *Centum ac sex Regum Scoticorum* (298) *succesorem* : ad ejus imperium *Pauléus*, idem, qui semper, barbariei minister ac satelles, cum *Drurio* quodam, homine concolóre, die Novembris vicesimo, tale nihil expectanti Mariæ, supervenientes ; in *Insignia* primùm, ac *stirpis Imagines*, parietibus penetralium illius affixas, manibus involant. muris ea detrahunt ; & , solò fortasse provolutas, deturpant. *Pauléus* deinde, velut opere laboriosò fessus, *Reginâ* coràm, & utiq; *stans*, *Patricii Ruveni* (de quo dictum superius, *Davidis* in rebus, est,) imitatus rusticitatem ; *sestum* se recipit. Tum, in hoc *Ru-*

veniens

Appendix, ad Annum 1612.

venum etiam superans impudentiâ; tanquam jam non *Carceris* modò, sed *Reginarum* quoque *Rex*, pileô caput suum operiens, fessitare, disponerêque curarum cætera, perseverat. (299) Et hæc erat illa (scilicet!) ab Elisabeta promissa Stuartæ quondam, *honorifica*, si veniret in Angliam, exceptio! *Nolite* talibus, inquit sacer psaltes, nolite *fidere Principibus*; (300) pollicitorum divitibus, rerum autem inanibus; & opere, Punicis. *Maledixit* divinus Jeremias *homini*, qui, sepositâ Dei fiduciâ, *confidit homini*. (301) quem ea propter, & in *myricas* rescribit; inque desertâ solitudinum loca relêgat. *Conjungi* nos Deo vult Sirácides (302), ac *sustinere*; *tanquam aurum*, flammâ fornacularum *examina- natum*. Nec ignoravit ista divini Sapientia monita, multoque minùs est aspernata, *Stuartæ* Pietas. quæ cùm antehac semper inter prima, cœlestium, & conscientiæ, curas habuisset: tum verò cumprimis, ab illo proximo, cujus memini superius, *Octobris undecimò* die, post feralem ab Elisabeta missam ad se chartam, in paternum DEI gremium se totam rejecit; eique se quàm arctissimè posthac astrinxit; (303) in *preces frequen-*

tissi-

Maria Stuartæ,

tissimas, in affectus tenerrimos, in Cœlestis regni desideria, se copiosius, & *juges inter lacrymas*, effundens. Et hæc agebat, in Imaginis *pia*, quam postridie statim Insignibus suis gentilitiis avulsis substituerat, aspectu.

Novissimè porro crudelis *Elisabeta*, Decembris quartô die, quo Divæ *Barbaræ* Virginis, pro Christi gloria, cædem, à consanguineæ manûs ferro factam, Ecclesia recollit; ad eum, inquam, diem, jam non per *epistolam*, neque per internuntios, aut privatas denuntiationes, sed *Editctô publicô*, regię Majestatis annulô subsignato, *Capitis supplicium*, in *Maria Stuarta* cervicem, promulgavit; & ex arce *Richmundiana*, reliquam in Britanniam, sui juris, circumferendum emisit. Visum tamen Providentiæ Numinis est, à *secuturo* potius *annô*, quàm à *præsentis*, ad exitum properantis, metâ, Sanguinem ejus, ac *Supplicium*, spectandum exhiberi. Cujus nos seriem nunc exsequimur:

LXXXII. Annus sæculi superioris *octogesimus septimus*, funere *Stuarta* memorabilis, *Februarium* inchoârat: in cujus *diem undecimum*, jejunii verni tunc initium incidebat. MARIA, quæ (sicut diximus) moriendi

Appendix, ad Annum 1642

riendi certa, *quatuor retrò mensium* tempus universum, omni genere studiorum pietatis, exegerat; tunc tamen, ipsâ temporis invitata professione, quæ *Carbolicis* opera divini cultûs, & *pœnitudinis*, austeriora commendat: eadem, quæ fecerat ad eum diem, ab hoc postea quoque, contentione frequentiaque longè majore, facere pergebat. Orare DEUM, creberrimè: meditari divina, religiosissimè; secumque dispicere, quæ *Spiritus* essent, & conscientie. *castigare corpus*, per jejunia quotidiana, perque cæteri generis spontaneos dolores, atrocius. agere demum omnia solertiùs; per quæ testaretur, *Ecclesia* se, Pauloque, gentium magistro, consentire, clamantibus: *Tunc esse tempus, acceptu dignissimum; tunc dies esse Salutis; (304)* quibus religiosissima quæque mens se Numini commendet, in multa patientia, plagis, carceribus, laboribus, vigiliis, ac jejniis; per arma justitiæ virtutis divina. Talibus his, & id genus aliis Operibus, cœlo placentibus, & Calvino displicentibus, intentæ reginæ *Scotæ*; dies advenerat *Februarii decimus septimus*, hebdomadæ *tertius*, sen *Martis*: cùm, ecce! *Fodringhamium*, ad horam pomeridianam alteram,

Maria Stentor

teram, advehitur, Londinò missum ab *Elisabet*, Judicum, ac prætorum capitalium, agmen densum. Hi, cum arcem intrâssent, unâ simul omnes rectâ conclave petunt, in quo *Stuarta* tunc, minùs commodè valens, ad lectuli pedem sedebat: & intromissi, delecto quidem capite, cæterum, nullis admodum verborum ambagibus, *Eam ante meridiem diei posteri mori jubent. Ità Velle Mandaréque, Reginam Elisabetam.* Is autem crastini dies, *Feria quarta* futurus erat *Quatuor* (ut appellamus) *Temporum*; jejunio quodammodo geminato rigidus; & eo nomine *earnarius* (305) inamabilius. cujus tamen hominum Epicureorum classis, *regina Scotia* non erat.

Ea, supplicium indicentibus, placidè, nihilque cunctans; **UTI JUBETIS**, respondit; **ITA FIAT!** *Poteras* (inquiunt unus, alterque, judicum è numero,) *tragœdiam hanc universam tuis à cervicibus detorquere; si non indurâsses illas; sed potius, post tot, (unde viginti jam annorum) quotidianas, & amicissimas, exhortationes, in negotio Religionis & Anima, relictò detestabili Papatu, nobiscum, & cum Regina nostra, totiùsque fere Britannie mundò,*

Appendix, ad Annum 1620.

mundò, sentire voluisses. Sed neque nunc quidem omne reditùs ad gratiam veniámque praelusum iter est; si resipiscere, vel ante Solis adhuc hujus occasum, decernis; ac, pro Roma deceptricis Egyptiacis tenebris, Evangelii, Ierosolymaq; REFORMATÆ, puram lucem respicere. Potes, MARIA, non vivere modò, sed & aliquando Regnare denuò: si dare magnus Veritati-resuscitata potes. (306)

Ad quæ Stuarta; Non altercatum (infit) de FIDEI questionibus, sed suprema mihi denuntiaturum, advenistis (opinor) iudices. Si me mihi constituram, animique mei decretis veterum immansuram, creditis (uti credere merito debetis); hac ipsa pauca verba vestra, nimis multa sunt: & perditis ea. Conclusum enim dudum est: nihilq; muto. Sin de firmitate mea victoria quiddam vobis pollicemini; nimis pauca dixistis. Quibus, ad me labefactandam, anni toti novendecim, vestram confessionem, non suffecerunt; postremi bidui paucula vix hora, quomodo suffectura sunt? Per tinaciâ, quanta mihi fuit in retinendo sensu meo, tantâ vobis opus erit in expugnando. Nisi fortè, disertior vobis orator futurus videtur, mortis horaria, jam instantis, metus; quàm

P

tantâ

Maria Stuarta.

tanti retrò temporis dura captivitas ; quàm, tractus ex alio carcere, carcerem in alium, pes vagus ; suimet exul ; alieni soli miser hospes. custodiarum fores, intus manenti, stationibus obsessa ; foris, si prodirem, gladiatorum & sarissarum occursum terribiles. quoties ostia creparent penetralium, expectatio nuntiorum lethi : quoties portarum striderent cardines, praestolatio ministrorum - necis. Addite (quae ferè vinctis accidunt) aëris inclusi spissitudinem ; habitationum angustias ; corpori necessariorum frequentem inopiam. quibusdam autem (ut & nobis) extra sortem communem alia compluria, latu gravia : crebras indignitates, contumelias, exspoliationes, sannas ; ad Insignium usque, titulorumque, direptiones. Quae cuncta, quid vobis, tantò tolerata tempore, videntur aliud ; quàm Una, continuatq, (plus dicam!) & regia, mors ? Hanc ego si ferre toties, tot per annos, potui, pro Causa sanctâ : non potero nunc (eò, qui me roborat, assistente, Cœli-DEO,) non, inquam, potero, tolerare sub ultimam mortis-unius unam horam ? Idq, stat ita fixum animò, Catholicè mori. Negotium est hoc, non ludi puerilis, aut nugarum ; sed (quod ipsi fatemini) Religionis, & Animæ. Conscientia
sacra-

Appendix, ad Annum 1614.

sacramentum hujc innexum est. quod si per-
rumpi, tanquam aranea cassem, impunè posse,
questûs humani cujuscunque tandem venatus,
putatis: ne vos in immensum aberratis. Quid
prodest enim homini, Mundum universum,
animæ suæ damnò, lucrifacere? quid dicam,
& æternâ cum jacturâ? (307) *Scotia mea*
regnum, ademerunt mihi mei: quin potius, non
mei, sed, hominis-Inimici, domestici mei (308):
frater supplantans, & omnis amicus, fraudu-
lenter incedens in me. (309) Regnum in-
terim, abstulerunt mihi; non, Regni jus. Sed
& hoc quoque, si qua mihi violenta manus e-
riperet; habeo superstes Regnum in Cælo, ma-
jus, & altius; quod, constanter obsequentibus
sibi, promisit is, qui perfidiam ignorat. Summ
sibi soror Elisabetha servet Imperium, suos in u-
sus: nec mecum, Apostasia mercedem, commu-
nicet. Claves Regiæ-cœlestis, Christo commit-
tente, Petrus habet; & Petri successores. Hæ
mihi, vera lucis & Evangelii puri, Jerosolymæq;
sanctioris, Portas, quas apertas monstrârunt, a-
pertas aservabunt. Hæ portæ Domini: per
quas intrant Justî (310); justeq; judicantes:
adversus quas, Inferorum Porta, non prava-
lebunt; id est, HÆRESES. (311) *Valete!*

P 2

Sic

Maria Stuarta.

Sic finiit sermonem ; & sententiæ fatalis bajulos dimisit.

LXXXIII. A discedentibus tamen, quò constaret, quónam loco pretiòq; curam haberet animæ suæ, sollicitè rogavit : ut, quod morti propinquis omnibus *Solatium* indulgeri suèssset, Conscientiæ rector Sacerdos ; id, sibi quoque, supremas ingeminanti preces, gratificarentur ; ac Suum, à *Sacris*, & *elemosynâ*, quondam habitum, *mystam* invitatione non irritâ vocatum à se, paterentur. Accersitum eum quippe, per internuntium, cum alioquin alacerrimum semper ac promptissimum exhibere se solitus esset, eò demum, tam durò suò tempore, trahere veniendi moras ; incertum, à quibus, & quam ob causam, injectas ? Id autem, in hunc se, quem dicam, modum habebat.

Ex quo tempore MARIA Scota, malis avibus in *Elisabeta* venerat gypsatas & viscosas manus ; omnem illa detraxerat ei *Sacrorum* Catholicorum usum, ac facultatem. *Fo-dringhamii* verò passa quidem erat, adhuc ei *presbyterum*, inter cæteram ministrorum turbam, adesse : sed ad solam, ejus impensâ nominèq; pauperibus largiendæ, stipis operam.

cuj

Appendix, ad Annum 1684.

cuj proinde, jam non *Sacerdotis*, aut aulici Sacrorum Curatoris, sed *Eleemosynarum Quaestoris* titulus, hæreret. Hæc per annos octo-decim ità, quemadmodum *Elisabetæ* præceperat, fiebant; &, ut fierent, is, quem nominavi superius, *Amia Paulétus*, exactor anxius ac rigidus, accurârat. donec annô demum decimo nonô, postridie diei, Divo Laurentio Martyri natalis, cum cætera plerorumq; *Mariæ* domesticorum familiâ, sic Anglâ mandante, castrô *Sacerdotem* etiam hunc, *Eleemosynarum* præsidem, (ut accidisse, nec aliter, rerum tandem eventus docuit) ejecit. Is tamen, ne totam *Reginæ* curam memoriâq; videretur abjecisse; degere latereq; solebat in vicinia, *Reginæ* suæ non ignotâ. Quo proinde fiebat, ut per litterulas, aut preces, ad ipsum fidiorum ministeriô deportatas, facilius eum *Mariæ* conveniret; quàm, si longius ille se *Fodringhamiô* removisset. Egebat autem hóc saltem, quantulocunque, *Spiritûs* afflictî solatiô *Regina*; tantô jam à tempore, rerum & hominum iniquitate, nullum experta paullô sanctioris facundiæ *Barlaâmum*, (312) à quo, tanquam Indus ille Rex Josaphatus, ipsa quoque clausa, constrictâve,

P 3

robur

Maria Steadman

robur animi novum caperet : ex quo tempore, *novemdecim* abhinc annis, *Archiepiscopum* à se dimiserat *Sant-Andreanum* : & ante viginti quinque plus minùs annos, *Româ* misum ad se, *Nicolaum Gandanum*, Societatis JESU Theologum. (313) cujus tamen alloquio frui diuturniore, per *impii Murrayi* formidatum intercursum, haud licuit. Supererat, ut Romanorum subinde Pontificum epistolis, *Stuarta*, pia PETRI, successorumque, filia, refocillaretur. (314) quod & factum est. Sed, Roma procùl; & tunc in proximo, ferale ferrum, & hora decretoria, *Regina* mentem iisdem illis verni jejunii diebus primis, arcanioris stimuli tacitò quodam præsagiò vellicàrant, etiam ante Judicium capitalium supremum adventum; TEMPUS ESSE BREVE. PRÆTERIRE FIGURAM HUIUS MUNDI. quocirca, sese componeret ad abitum, & emigrationem. Hujc impulsui, quò pareret, divinorum alioqui facillima, MARIA; sedet, ac scribit, aut per internuncium accersit in dies illos, *ceu sibi postremos*, Eleemosynarum illum curatorem suum; cujus fidis auribus cum cura recenseat, omnium retrò gestorum

(per

Appendix, ad Annum 1614.

(per capita saltem,) summam, & congeriem. Nec in mora *Sacerdos* est.

Sed venientem, seu *Paulétus*, seu, quos ille sibi substituerat, speculatores, intercipiunt; &, *Stuartia* spe deceptâ, paullisper autem etiam celatâ, nec ad reginam admittunt; nec ex arce tamen emittunt: verum, in castri parte quadam occultiore, detinent. quod in longum tamen latere *Mariam* non potuit. Et id erat, quod abscedentes mortis-denuntiatores rogabat illa, *Sacerdotis sibi sui copiam uti facerent*. Eâ facultate protinus (è genio menteq; suæ *Sacerdotum-Principis*) ei negatâ: cùm *Maria spatiolum unius saltem hora* flagitaret, quâ per *Confessionem conscientiam suam elueret*, ac *divinum è consecratis manibus viaticum perciperet*; etiam horum *utrumque* non modò renuerunt *Judices*, sed multîs insuper, ac *blasphemâ* fanatâ refertîs, ludibriis exhibilârunt: *Delictorum exomologésin*, superstitionem anxiam; *Eucharistia* verò *perceptionem*, uti nudi panis fragmentum, itâ *Divinitatis inutile figmentum*, appellantes. In quæ, nequam-linguarum abominanda sputa, (dolore cor, & ossa, pie *Regina* perurente,) tantus confestim, ex ejus

P

ore.

Maria Stuarta.

ore, tanquam ex *Aetna* flammarum torrens, ità facundiae flagrantis impetus prorupit; ut non jam *Stuarta Scota*, sed omnis ex ea gentium omnium ac terrarum, loqui FIDES, & ECCLESIA, videretur. In *Una Muliere* fortit concordēs astare farique, Petrus, Paulus, Apostolicusq; totus chorus: omnes, à *Græcia*, Chrysostomi, Cyrilli Jerosolymorum, Damasceni Syrorum: ex *Afris*, Augustini, Cypriani, Fulgentii: *Latini Doctores*, Hilarii, Leones, Ambrosii: *Septentrionales*, Patritius Hibernus, Erhardus Scotus, Palladius, Scotorum Apostolus, Anglus Beda; cæterique, pro *Gloria Veritatis Eucharistica*, pro lege, præceptoque DIVINO Confessionis, homini peragenda, disserentes. Ad summam! *Mulierem* se nactos esse supplicem pavidamque, letho tam propinquò, rati Minoes isti; *Fortem invenerunt*, & Heroïnâ; *cujus prosul, & ab ultimis Boreæ finibus advectæ, pretium non in trivio jaceret.* Ità discesum tunc est: à *Regina* quidem, irrità votorum suorum; non irrità facundæ Sacrorum tutelæ: Sed ab *Anglis*, oratione viraginis attonitis, cum desperatione subvertendæ stabilitatis ejus. Et tunc erupit illa, quam

supe-

Appendix, ad Annum 1684.

superiùs subindicavi, *Comitis Cantiani* vox; *Neceſſariò perire Stuartam*: cujus alioqui *Vita*, *Calvinismi futura Mors* eſſet, in *Infula Britannorum*. (315)

LXXXIV. Interim exhilarata *Comitis* hoc *apophthegmate*, (cuj non diſſimilia, cæterorum quoque procerum nonnulli, jam antea muſſitando jecerant,) & hanc de ſe ſuorum hoſtium cenſuram in trophæis *Maria* numerans: gratas ad cœlum manus, cum oculis animòque, ſuſtulit: in DEO, *Salute ſua*, DEI-MATRIS, ſibi cognominis, exemplò geſtiendo; quòd is *Ancillam ſe*, tam indignam, tamen dignari viſus eſſet *miniſtram* deſtinare reſtaurandæ, per Albionis regna, pietatis orthodoxæ. Quo proinde gaudiâ ſubſultans in *Spiritu*; non ſe continuit, quia illico ſedens, hæc ipſa ſummatim *Sacerdoti* ſuo perſcriberet: (316) obſecrans interim; ut, quoniam corporum utriusq. præſentia, perſicienda delictorum *Confefſioni*, negaretur ipſi, eam tamen, quæ mox iſtare, noctem, præci-
bus utroque junctis, etiam abſentes, tranſigerent. Ad peccata quidem in præſens, quoniam HO-
MINI non liceret, NUMINI ſe ſaſma-
ram. Poſtridiæ verò, ſi repetitâ ſupplicatione

P 5

queas

Maria Stuarta.

queat à Judicibus eum impetrare, funerali saltem in pegmate: se, dejectis in humum coram cogensibus, palam omni: spectatorum frequentia, verba, sibi novissimam felicitatem precaturi, tota: animi sensibus excepturam. Magnum, in muliere pia, Sacerdotium reverenter habendi, documentum!

Inter hæc autem, adrepente sensim nocte, cum cœnula, jejuniis Ecclesiasticis permixta, tempus pariter instaret; amotis Regina cuspeditis, & bellarium delictis, ante se positò panis quotidiani stustillò, nec pluribus cibi fomentis, imbecille tunc corpus, reficere cœpit; partim & corrigendo stomachi languori; partim quoque viribus, geminâ Procerum refutatione; per dicendi contentiosam, debilitatis, nonnihilò restaurandis. Quo raptim peractò, cum sola tantisper, ab adventu statim primo *Quæstorum Londinensium*; amandatâ familiâ, permanfisset; eam tunc (ignaram eorum, quæ dicta gestaque secretius intrâ conclave fuerant, ¹¹) tandem ad se, suctò tintinabuli signò, revocat; unâ comparere quoque familiæ præfectò rectoreque jussò. Solliciti, sexus utriusque domesticæ, spem inter, ac metum, pendentibus

ani-

Appendix, ad Annum 1614.

animis, adstabant ; quid imperatura , quidve denuntiatura Regina foret , expectantes .

At illa, voce placidâ; *Sub crastinum*, ait, *diluculum* (*filioli mei, filioleq;*) *subeunda mihi mors est . Et subibitur .* O, (succlamant) *ô Serenissima ! nostris id hostibus , non capiti Tuae Majestatis , eveniat !* Simul in lacrymas nemo non copiosas, in sonoras autem complorationes turba famularum , effunditur ; ejulatu clarô , per totum personante coenaculum . Quos illa, ne *Pauleto* furendi causa nova nasceretur , compescens ; *Et irritus*, inquit , *hic ululatus est , & serus .* *Fussere mortem , & funus , qui modò me convenerunt , judices . Id illis , inferre fixum est : & mihi , ferre . Mutari jam nequit .* *Adhuc una nox : & interveniet , ecce , qui nos totò separet Temporis & Eternitatis intervallô .* Verbis autem his non compressâ , sed in immensum auctâ , lacrymantium moestitiâ ; solabatur eos Regina (quæ talibus abundabat) *Tolerantia Christiana* , sacris è voluminibus depromptâ , *panacéâ* : dolorem animorum leniente . Secundum quæ , spondens , *Non se tamen totam , in eorum unoquoque , morituram : sui pignus amoris , & memoria monumenta ,*

par-

Maria Stuarta.

partitur inter omnes, ac singulos, è scriniolis cubicularibus, siqua nuperam, à *Pauléto* factam, direptionem, aut latére potuissent, aut restitutione suâ recolligi; donariola, munusculaque, seu sacra, seu communia. *Parapherna* quodammodo fuerant ista, (317) cujusquemodi generis, vel aurea, vel argentea: fusa, sculpta, picta, texta, vestitum, ornamentorumque (qualia *Reginis* vulgò multa variæque sunt): post rapinam illam primam, ipsi postulanti, quadam suâ parte, redhibita. Donis autem hîs *MARIA*, pro cuiusque meritis, aut captu, divisîs; pacatos eos, & ut potuit, compositos sedatósque, dimittit in præsens à se. mittit autem eos in aliud quoddam arcis cœnaculum: monitos tamen antè; pro *Domina sua*, viventis aqûe defunctæq;, felici statu rogare *DEUM*, meminissent: ac, siqui diluculò posterò vocarentur ad *suprema*, *sua* quondam, *Regina*; præstare munus hoc, & officium extremum, ne formidarent. Ipsa, secedentibus cæteris, ex universo familiæ numero, duas solas, pedisequarum fidissimas, *Virgines*, secum retentas; abducit unâ, secretius in precarium. (318)

LXXXV. Ibi *CHRISTI*, Regis nostri,

mor-

Appendix, ad Annum 1684.

mortem adituri, pridianam, ad discipulos, exhortationem imitata; duas ad puellas suas conversa; *Sustinete mecum hęc*, inquit, & alia quousq; tolerato, noctis, mihi supremę, solitudinem istam. *Vigilate pariter; & orate simul: ne tentet nos, & supplantet, Sathanas; vos quidem, mei tædio: me verò, formidine mortis imminentis.* Ad me quidem, quod attinet: non expavescō ferrum, quo casura sum. Ad occumbendum, pro Servatoris, & ejus Ecclesię, glorię, Spiritus, DEI donò, promptus & alacer est. Caro verò, suo pectore pondere gravari proclivis, sustentari precum fulcrò debet.

Secundum hæc, ante Christi, pendentis è Cruce, sculptam imaginem, in genua se dejiciens; eò corporis situ duravit, à continio noctis, ad usque posterę diei diluculum, & ultra: *vigil* semper, ac nullò somni gustu. Fecit autem id; nihil de precandi contentione remittens unquam: nisi, quòd, noctis ante medium, imbellem valetudine stomachum, semel iterumque, fomentò perquam exiguo coacta reficere, post noctis autem dimidium aliquid lucubrans; supplicandi constantiam interpolavit. Cæterum, ita pleramque noctis longitudinem, mentis ad

Maria Stuarta.

ad DEUM elevatione, defixa decurrebat, quemadmodum dixi; poplitibus nempe pavimentô conclavis, oculis autem cœlo, vel imagini *Christi morientis*, intentis: ut nunc quidem *vita* (*quæ sinè nevo nemini vulgò decurritur*) præteritos errores deploraret; eosque, cùm *Sacerdoti* non posset, DEO judici fateretur. nunc autem, in agendas eidem gratias effunderetur, pro cunctis, in se plenô sinu congestis, *natura Gratiarû*, donis. quorum in censu, locôque spectabili, MARIA ponebat, id quoque; quòd in *turbam* & ipsa venire sineretur, *magnam* illam, & *innumerabilem*, in Apocalypsi visam à dilectissimo CHRISTI discipulô: cujus multitudinis in ore, *canora DEI laus*, ac *triumphales in manibus essent Palmæ futurae*. (319) Subinde verò, quo promptiùs in causa Religionis ponendi vitam, sibi calcar adderet; ad expendenda REGIS-MARTYRUM tormenta, dolorésque mortis, se convertebat. Et (ad summam) tractando volvendôq; secum, quæ TEMPUS ANIMÆ, CITO MIGRATURÆ, piis à mentibus exposcit; aliàs verbis, & precum *jaculis*; aliàs meditando, *contemplando*, gemendo, suspirandôque,

Appendix, ad Annum 1614.

dóque , præstabat : egregiò morituris omni-
bus, ad paria, documentò.

LXXXVI. Processerat, inter hæc, no-
tis cursus ad horam antelucanam , in ho-
rológio castellano , *Secundam*. cujus *Regum*
sonitu perceptò, cum indigeret somnò, *so-*
pnium reijcit ; & *calamum* arripit : labore,
quem ego (quoties *alieni* promovendi *com-*
modi necessitas id exigit) *Precautioni* cuius
æquilíbrem , pronuntiarem... Præter illam
mirificam comitatem , qua , proximè lapsi
Januarii die duodecimò , *cerævicum suarum*
seſtrici valedixerat , *Elisabeta* , commendans
ei domesticorum suorum , pro præstito sibi
tot annis ministeriò , fidelem mercedis ex-
solutionem : componit etiam ad *Henricum*
Tertium , *Gallia regem* , salutationis extremæ
causâ , litteras. In quibus eum, inter cæ-
tera quædam, etiam, & inprimis, id rogat;
ut ex ea, quam adhuc sibi *Valesiana Regum*
aula domúsque, tanquam *Francia* (sicut lo-
quuntur) *DOTALI* , debeat , auri Summâ,
COLLEGIUM exstruendum dotandúm-
que curet , *SERVORUM* , uti scribit,
DEI ; seu *religiosis in Vatis* , seu *Sacerdoti*
liberioris canonicâ functione, divinis opera-
tium ;

Maria Stuarta.

tium ; piè pfallentium ; & , inter hæc, *Fundatricis* etiam *Salutem* Nannini commen-
dantium.

· · · · · Cæterùm, quid, hīs scriptis, ac missis,
Rex Francorum *ille* statuerit, aut è mente
scribentis exsecutus fuerit ; indagare curio-
sitis, supersedi. (320) MARIA, calamò,
eiusque generis ejus universis, deinceps se-
positis ; cùm paullatim & *Auroram*, sen-
tiret, & *feralem horam*, propinquare ; puel-
las, vigiliarum & orationis socias, ut quietis
nonnihil ac somni degustarent, in cubile,
pedisequarum recessui destinatum, emittit.
Tum demum ipsa ; solam se (tametsi non
penitus inaspectam ; propter claustri fora-
men, & januæ rimulas, observantium foris
oculis pervias :) sed, uti dicere coepi, soli-
tariam prorsus se *videns*, & *credens* ; DEO
jam soli quàm arctissimè sociatur, & inne-
ditur. ardènsque corde, labiis, ac vultu,
sensibusque cunctis ; iterum, & submissius,
quàm unquam antehac, in genua corruit.
dein, inter, scintillantes ex oculis, Amoris
sanctissimi faculas, inter flagrantia deside-
riorum in cœlum jacula ; de collo pendu-
lam, operis, & materiæ pretiosæ, *pyxidem*
resol-

Appendix, ad Annum 1614.

resolvit. Ex ea, CORPUS CHRISTI depromit *Eucharisticum*; quod, in hunc ipsum ultimæ necessitatis usum, Sanctissimi Pontificis *P II Quinti* concessu, dudum circumferebat secum. Id adorans, eximensq; vasculô; quoniam è *mystæ* manu nequibat, è *suâmet* quàm reverentissimè sumit: quod, paullô post mortem-obituri corporis, *custodiret Animam, in Vitam Æternam.* (321) Hoc, quemadmodum retuli, procùl arbitris, & in arcis retrusiore conclavî, præsentem nemine, peractum; observârîne, per ferarum aut forium hiantes commissuras, pedisequarum alterutra, vel útraque; seu, *se fecisse*, postmodum ipsa Regina fidiorum cuipiam detexerit, (quò plures, à morte, *Catholicô ritui finita Vix*, testes ipsa relinqueret;) seu demum, undelibet ad notitiam aliorum exierit: exîsse constat; à Scriptoribus quippe, perquam probatis, posteritati commendatum.

LXXXVII. DUM autem in agendis DEO gratiis, pro cœlesti perceptô *Viancô*, more piorum omnium, est Regina: diluculum interea plenum se fenestris infudit. Eô, de pavimento genibûsque suscitata, futuris sese componit illa: repetitôq; cymbali, sicut

Q. pridia-

Maria Stuarta.

pridianò vespere fecerat, signò, familiam de-
nuò convocatam; partim *precari* DEUM,
unà secum, quoad liceat, illo temporis re-
siduò, jubet; partim ancillis *ornatricibus* mu-
liebris mundi, circa se, curam mandat:
QUO, SOLLEMNI (subdit) ISTO DIE
MEO, SOLITO QUOQUE COM-
PTIUS PROCEDAM; MORTI DE-
SPONSA (322): cujus OCCURSUI,
nihil interim de rerum divinarum intentione
remittens, STUARTA præparabatur.

In his dum sunt; horæ matutinæ *Se-
ptima* pulsus insonat: & arcem *Fodringha-
miam* intrat, ex decreto pridianò, *sanguina-
rium* omne *concilium*; quod, ab *Elisabeta*
Londinò missum, antecedente vesperâ *Ma-
riam* convenerat. Id agmen jam *auctum* e-
rat; aliis super alios aggregari cœptis. Ho-
rum, adversus *Mariam*, & hujus circum
ipso, Acta, sermones, & eventa, cum pos-
sem ego, nullò veritatis vitiandæ periculò,
solis, & cumprimis idoneis, è monumentis
Orthodoxorum afferre: *Calvinisequorum* ta-
men è scriniis, & eorum quidem *Londinen-
sium* Scriptorum auctoritate, narrabo; talia,
recentissimâ re, sub oculis *Elisabeta*, traden-
tium:

Appendix, ad Annum 1614.

tium : quò tantò *clarior* sit *Stuartae Virtutis*,
quantò *concordius* fluens, ex *Hostis* etiam *ore*,
testimonium. **MAGNUM** famæ, quod lu-
cet ab *aqno* iudice, jubar est : sed immensè
majus, quod & ab *Iniquis infestisq;* sparsum.

Coiērent igitur (quod dicere cœperam,) in magnam *Fodringhamensis* arcis *Aulam*, ho-
râ, quam nominavi, complures omnium ge-
nerum, & ordinum. In his, *Comites*, *Baro-*
nes, *equites aurati* ; *clientes eorum*, & à pedi-
bus, numerò circiter *Centum*. quibus adjun-
cti *Pauletiani*, cæterâque castellana multitu-
do ; *trecentorum* facile summam effecerant ;
spectatum omnes ; *judicatum* autem, *conde-*
mnatumq;, pars permagna. (323) Visum
his est, dum eorum, quibus adesse per supre-
mum prætorem licebat, universa turba col-
lecta staret ; *opperiri tempus*, & *Ream*. (324)
Congregatis tandem omnibus, oclusâque
castri primâ principēque portâ, qui iudicio
præerant, *octavam* inter ac *nonam* horam
antemeridianam, mittunt ad *Reginam*, scisci-
tatum ; *Ecquid commodum esset ei, descende-*
re ? Nam *altiore*, supra magnam *Aulam*,
contignatione (quò difficilius elaberetur,) *habitabat*. Deprehenduntur fores, propter

Q 2

com-

Maria Stuarta.

comprecationem (cuj *Regina*, cum suis, aliquantò vocaliùs vacabat,) obsecratæ. quam proinde tunc interpellari, visum erat, in urbanum.

Sed aliquantò post iidem, qui primò, denuò missi; cum patentem reperissent aditum, &, quæ jussi fuerant, interrogâssent; responsum retulerunt; *Nondum etiam omnia finitus esse, quod Regina præ manibus haberet, opus. finitus autem iri, non ita multò post.* Ergò spatii quiddam & tunc, insatiabili precum, *Senaria* datur. Sed demum, hora tertio propemodum, à prima missitatione, lapsò *quaternione*: velut impatiens moræ, quæ spectaculum cruoris regii sibi differret, ac suspenderet, *Georgius, Comes Schrasbariensis*, legationem funestam ipse, prætermisissis internuntiis aliis, obiturus; ad reginam, baculum album, potestatis insigne, dextrâ gestans, tendit. Quam & tunc, *nixam genibus*, & cum gynæcèo, cæterâque familiâ, precibus intentam, inveniens; *Domina!* (suscipit) *exactum tempus est.* Hora sustinendi, quod decretum est, instat. Ad exsequendam facti sententiam, parata stant omnia. (325) *Tu sola deces.* Cuj *Regina*, nihil porro cunctata,

Appendix, ad Annum 1614. 3

ætata, sed ab oratione surgens; *Et ego parata*, respondet, *ac præsto sum*. Simul, inter hæc, digressio *Comite*, duobusque relictis illic aseclis aulicis, qui comitarentur eam; pedisequæ famulique, qui cum regina comprecationis hucusque causâ manserant, secedunt ad eos, qui foris ipsam præstolabantur. *Postrema* sequitur & *Regina*; duorum, quos dixi, comitum honorariorum media: quam egressam, omnis, in procætione collecta, sexûs utriusque familia præstolabatur; largè flens, &, lamentatione clarâ, *Domina* suæ suprema prosequens. Eos omnes illa, dulcibus affata, more suô, verbis, allevat ac solatur: hortatâque, quoad temporis sinebat brevitâs, ad *divinâ Majestatis* timorem; ad *humana potentia* reverens, in rebus licitis, obsequium; vale-postremum *suo sexui* dicit, inter oscula: sexui verò dispari, porrigendo *dextram* ad osculum. quod ei venerabundè nemo non imprimebat, lacrymis infusum, ac permixtum.

LXXXVIII. Post hæc, descendenti, quò citabatur, ad imos scalarum gradus, *Stuartæ* præstò sunt denuò, *Schraasburgensis*, & *Henricus Cantianus*, Comites. (326) Hi,

Q

Maria Stuartæ cari-

cærimoniâ , nescio quâ , quorúmve tribuna-
 lium , *ferali* quidem certè , quiddámq; *Thoan-*
taum (327) & *Scythicum* præ se ferente , pom-
 pam horrificant . Namque *denuntiata* , tum
 antehac dudum , & pridianô modò vespere
 repetitam , *moriendi necessitatem* ; Elisabetæ re-
 ginæ mandatô , Reginæ MARIÆ , *tertium*
 jam , inculcant . Quibus illa , cùm impavidè
 respondisset , & animosè , *Promptam esse se :*
nec ullum uspiam avidiorem , ad inferendam
sibi mortem , repertum iri ; quàm ad eam ex-
cipiendam ipsa foret : inter astantes nonnihilô
 retrò se , *Melvinum* conspicatur quendam , è
 præcipuis aulæ familiæq; suæ . quem allo-
 cuta ; *Fide mihi cateroqui minister , in hunc*
usque diem (inquit) , *Melvine ; tametsi Pro-*
testantium favere te partibus , aut adjunctum
quoque , suspicer , cùm ego Catholicarum è nu-
mero sis : tua tibi Regina , postrema , quæ con-
 secta des , mandata do ; cupioq; , fide , quâ quem
 unquam optimâ , divinîs in oculis , & cœlô (si
 falleres) vindice futurô , *Jacobum , filium meum ,*
à te conveniri , Scotiæ regem . (Is tunc , unum ,
 ac viginti , plus minùs , annos natus ; apud
Scotos , institutus à *Buchanano* , quomodolibet
 regnum tenebat , haud dum firmissimum .)

Hunc,

Appendix , ad Annum 1614.

Hunc, inquit, à te cupio, meïs salutare, doce-
 riq; , verbis : *Me precari DEUM, ut DEI*
sit Servus ; populorum rector ; Ecclesie Catholi-
corum defensor ; orthodoxa doctrina propagator ;
pacis, in regimine, conservator : sui, ne cuius
temere se committat, sollicitus custos ; Spei fidu-
ciâq; sua, non humanis in opibus, sed in divino
præsidio, constitutor : occasionum, Angliæ Reginam
suspicionibus implentium, cautus, & providus.
Hæc facientem illum, fore felicem. ME por-
rò dices (ipsa refero Stuartæ verba) MORI
FIDEM SCOTAM, FIDEM
FRANCAM, FIDEMq; CATHO-
LICAM : UTI SEMPER PROFES-
SA SIM.

In hæc Regine suæ verba cùm, *Omnia se*
facturum ac dicturum ordinè, sicut imperatum
sit, reverentissimè Melvinus respondisset (Ve-
nerandam ac Supremam Principem Suam, non
sinè Majestatis titulis, palàm eam nominans :)
 illa, sermonem ac vultum ad Comites rursus,
 judicii præsides, convertens, *Ut suus sibi Sa-*
cerdos ad extrema vite permittatur in publico,
 rogat. Hoc ipsi beneficiò negatò ; postulat,
 ut, *adesse novissimis suis, familia saltem sua li-*
ceat ; & hoc, universa : primùm quidem, offi-

Q 4

cii.

Maria Stuartæ.

eii, dignitatisque regiæ monstrandæ causâ. deinde, quò major eorum esset, *qui, Catholicè decessisse se testarentur*, multitudo. Rogabat hæc, & urgebat, *Stuarta*. Sed adversum hæc omnia difficiles, *Superstitionis id, vanæq, gloriationis fore genus*, clamant, *Schrasburius, & Cantianus*. Adhæc, & inutilibus tot-*domesticorum lamentiis turbatum, varièq, discerpium eri, moriturientis animum*. Cùm reciperet illa, *turbationis nullam à suis esse causam orituram*: ad extremum *Comites*, ne nihil omnino tribuisse, vel ejus veteri fastigio, vel novissimæ spiritûs lineæ, videri possent; *famulos quinque, puellâsq, duas*, regiæ concesserunt. quod illa gratum utique, quia laxiorem indulgentiam desperabat, habuit: obsecrans interim, & interpositô DEI nomine *his* adjurans, dynastas illos; Ne, quæ de fortunæ suæ tenuibus reliquiis domesticorum unicuique donâset ipsa *vivens*, ea *post obitum* suum, illis, ceu pupillorum ad sortem redactis, adimerentur.

LXXXIX. In hæc, venit ad *amplam* illam arcis *aulam*, infligendo supplicio destinatam: quæ panni nigri tegumentis tota stabat, & horrebat, undequaque cooperta. Lugebat,

Appendix, ad Annum 1674.

gebat, modo quodam, ejusdem coloris stragulis lancis vestitum, Supplicii quoq; theatrum, illic erectum: *altitudine*, pedum duorum, quæque, gradibus foris appositis, ascensum commodum admitteret; *longitudine* verò, *latitudinè*que, paris utrimq; dimensionis, *pedum duodenum*. Incinctum præterea septo ligneo, duorum in altitudinem pedum; crepidinum more, fursum versum muniebatur. Ad theatri caput, *Sedes tres*; quarum, quæ *media*, cæteris aliquantò conspectior.

Intrans autem aulam, MARIA; suū primò statim aspectu diversos, apud confertam turbam (ut cujque studium in illam, aut averfa mens, esset,) animorum motus excitavit. apud universos verò, sensum *admirationis* unum; & hunc, è *pulchritudinis incredibilis*, in immensum ampliore, quàm unquam fortassis antehac, fulgore: qui, sub abscessus ultimi viciniam (*Solis* instar, *horizonte puro jamjam occasuri*), semetipsum inter roseum, croceum, & auratum jubar, incendebat. Verbo! NEMO viderat ullius unquam *Aurora* formosiore *Ortum*; quàm *Stuarta*, sic ad mortem euntis, *Occubitus*. Dixisses, A Cœlitibus invitata, uti *mox* veniret; cœleste

Q

quid.

Maria Stuarta.

quiddam eam annuifse. (328) tam, & *venusta* pariter, & *lata*, species oris erat. Caput autem *peplis*, è quibus viduam regalem agnosceres, opertum erat. pectus, & collum, omni nuditate procùl. Vestis, & ad talos magnificè demissa *cyclas*, ac *palla*, coloris quidem pulli; sed telæ pretiosioris, ex *holoserico* filo. Manuum altera, *Servatoris* in *Crucem* suffixi *ligneam* (an. *osseam*?) imaginem; (329) altera, precum libellum *Latinum*, (330) sustinebat. Ad latus, è cingulo, fertum granorum precatorium, *Salutationum Angelicarum*, pendebat; insigne cultûs *Mariani* testimonium, in *Stuarta*, *Virgini-Matri* cognomine: simul autem & memoria jugis, *Hora-mortis*, quâ precula *Salutate Virginis* clauditur; & cuius tunc *Hora momentum* instabat illud, ex quo *filium* incipit *Æternitatis*. E collo reginæ descendebat, infra pectus aliquantò, *Crux* alia, formæ minoris, *aurea*: cordis, contra *Sathana* jacula, quodammodo *elypeus*; accedente præsertim firmâ mentis in *Christum* fiducia. Nos hîc *STUARTÆ*, qualis & quanta processit funestum ad theatrum, effigiem germanam, & è viva raptam, exercitâ *trium* (ξ) manu, damus.

Con-

Appendix, ad Annum 1614.

Ad Appendicis paginam 248. inserenda.

Jacob. Læto ab Arch. eo. f.

J. Alexad. Boon. sc. Norw.

Conspiciâ porrò, cum hoc, quem dicebam, apparatu, talique vultûs alacritate, *Reginâ*; gemitus undique, suspiriâque, totam per aulam coorta, plurimum aucta mox sunt; ubi vidêre, duobus eam à ministris præfecti castellani (331) deductam, theatri gradus ascendentem; & , à tergo proximè sequentem, *Carnificem* (332). in theatri verò spaciò ferè medio, stantem supplicii, velut *deuterortheatrum* separatum, & victimæ regalis aram: *truncum quernum*. Ibi, jam non, uti priùs, suppressa singultibus, sed aperta complurium, & publica, prorupit comploratio. (333) *Reginâ* verò, nec tunc quidem in fletum, alienò ploratu, tracta; pegma, sibi destinatum, ut dicere cœpi, vultu prorsus impavidò, conscendit. Quo loco, simulac constitit; ad cœtum, infrâ stantem, oculis & oratione conversa; *Siqui fortè (quod vix dubitaret) illic è Catholicis adstarent, Vix suis & ipsi precibus sociatis, in illa postrema lucta se juvarent*, hortabatur, ac rogabat. (334) Cum autem, commodè consistendi diutius, locus non esset; in *Sellam*, ad id (ut antè memoravi) præparatam, sessum sese recipiens: statim assessores utrimque *Comites* accepit,

Schræ-

Maria Stuarta.

Schrasburiensem, & *Cantianum*, in ipsis theatri lateribus. (335) Eò tum continuò procedens, à Secretis Majoris Judicii, *Besslæus* (336) quidam, legere voce clarâ *Decretum* cœpit, quo mandabat *Elisabeta regina* cædem *Mariæ Stuardæ*, Reginae quondam (utì loquebatur) *Scotorum*; ascia palàm feriendæ. Causas addebat, in hæc primò, per compendium, verba. PROPTER MULTA, DIVERSAQ; , LÆSÆ MAJESTATIS FACINORA. quæ dein per seriem à *Bessleø* recitata, non erant alia, quàm illa criminatricis *Anglæ*, partim suis è suspicionibus, partim autem & è rebellium quondam *Scotorum*, mendaciis comportata, figmenta; multorum jam pridem confossa refutationum telis; à *Florimundo Remondo*, *Romualdo Scoto*, *Joanne Leslæo*, *Scotorum* episcopo; statimq; , post reginæ cædem, ab *Oberto Barnestapolio*, validè jugulata. per universum denique nostrum hoc *Apocomma*, passim, ut quæque se gesta nobis obtulerant, quæ notanda visa fuerant in *Stuardæ*, candidè notata; quæ, contrà, defendenda laudandaque, firmis rerum argumentis defensa, laudatæque sunt. Quapropter hœc illa locò repetenda

Appendix, ad Annum 1674.

non

non censuimus. *Falsa semel, suis in fundamentis; falsa sunt semper; quantumvis, hostium ore, veritatis auctoritatem, per violentiam, accipiant. TYRANNI, facere queunt e viventibus mortuos: Innocentiam, facere nocentem avò nullo possunt.*

XC. Regina Scotia, patienter his, quæ *Beslaus* in eam effuderat, attentione præbitâ; surrexit demum; clarâque, non minùs ipsa quoque voce, *DEUM*, rerum omnium scientiâ pollentem, jurejurandò sanctissimò testem advocans, & Judicem; negabat, eorum omnium, quorum postularetur, à se gestum aut structum quidquam. minimè gentium autem, *Elisabeta* regina (quam Sororem constanter, ad exitum usque, nominabat) insidias. Aliis vero causis, & erroribus suis, iram se meruisse *Numinis*: & tunc dare pœnas. Quibus illa verbis, haud obscurè repetitum volebat; quod, Autumnii superioris Octobrì, quadraginta septem Quæstitoribus illis dixerat: *A Deo plecti se. primò quidem, Quòd tam benignam se, liberalémq;, monacho præbuisset Apostata, (Murrayo spurio.) Deinde, quoniam, è Gallis reversa, nimia facilitate, DEI religionisq;, perduelles, in Scotia sua toleravisset.*

Extra

Maria Stuarda.

Extra regnum, peccasse se nihil. Ex animo tamen interim ignoscere se quibusvis eorum, qui suum, oppressa, sanguinem, ac spiritum, jam olim sitissent; & nunc statim essent hausturi. Caterum, idem se, quod professa semper fuisset, nunc etiam, sub vita fugam, profiteri: Romano-Catholica membrum Ecclesiae vixisse se; nec aliter morituram. cuius (inquit adjungens) Religionis tantum est, fuitq, semper in me, studium: ut, si Deo visum fuisset, me, nullâ cujusquam injuriâ, rerum hujus Insula potiri; cultum DEI, quem qualémq, ROMANA tenet, ac docet, ECCLESIA, reductura pro viribus fuerim. Id si scelus est (dicere videbatur): ob hoc, ecce! (libentissimèq,) morior! (337)

Inter hæc, in genua submittit se, precatura; libellum adhuc, & effigiem Crucifixi, qualis ingressu primò venerat, retinens. Quo locò, temporèque, quiddam, quod silentiò prorsus transeundum non videtur, evenit; malignis interpretibus Impatientia colorem (sed falsum,) orthodoxis autem, verae laudis speciem, è pertinaci Sectariorum fugâ, subingesturum. Id, tale fuit.

Ad victimas, immolationi proximas, non

Appendix, ad Annum 1614.

sacrifici modò, popæq; , conveniunt ; sed *musca* quoque *fucig*, libenter convolant ; nido-
 re , fumôve , prolecti. Sic , à sanæ-reli-
 gionis-cultorum supremis , sicubi spes odor-
 ve quispiam depravationis allabitur , difficul-
 ter universim sibi temperat ; potiùs autem
 alacriter subinde *Pseudodoxorum flaminum*
 natio concurrit ; aliquid , si queat , *Catholici*
sensûs à morituro , per speciem & causam
solatorum , ablinctura. Sed (pròh Deum !)
 quàm inanis vulgò sterilisque , quàm debilis
 ac *paralytica* potiùs , quàm *paracletica* , ta-
 lium est *In extremis Consolatio* ? cùm unâ
 semper , & eâdem , oberratur lyrâ ? Faten-
 dorum Sacerdotis auribus delictorum , nulla
 mentio. multa contrà , perpetuâque , *Fidei* ,
Spei , *Salutis* , illic ; ubi *Fides mortua* , Fides
 perfidia ; Spes præsumptio ; pro Spe , despe-
 ratio ; *Salus* , extra veram *Ecclesiam* , nulla ;
Salus , finè solidis ad salutem modis , insalu-
 bris , & infana. *Solatia* (si nescitis) & *So-*
latorum-ministeria certiora , dictat *Jacobus* ,
Christi frater , *Apostolus* : cujus monitum est ,
 ex ore Christi ; *Confiteri nos alterum alteri*
peccata sua , non , *Soli Deo* : quamdiu confiten-
 di nondum præclusa facultas sit. Cujus

item

Maria Stuarta.

item diferta vox est. *Infirmatur quis in vobis,* (aut, morti vicinus est,) *inducat Ecclesiæ (veræ) presbyteros* (ab Ecclesiæ veræ Pontificiis manibus institutos,) & *orent super eum.* (338) PARACLETI verò tales, an sint, qui foris, & non in Ecclesia-genuinâ, Solatia sua morituris venditant; judicet *Antiqua pietas,* & *Religio!* Talésne nostrâ memoriâ fuerint, in hac ipsa Britannia, qui plectendos, anni millesimi sexcentissimi quadragiesimi noni Januariô Martiôque mensibus, Magnates, ac nominatim, *Henricum*, Comitem *Hollandiæ*, *Jacobum*, *Hamiltoniæ* Ducem, & *Cantabrigiæ* Comitem, & *Arthurum* Lord-Capellum, stipârunt? an tales, inquam, *Sibaldus*, *Boltônus*, *Hodgesius*: id illius *Tragici Theatri* propalabunt *Acta*, quæ publici juris & lucis fecit *Ambstelodamum*.

XCI. Ad *MARIAM* nos *Stuartam* ut revertamur; Ex hujus generis, infectorum hæresi, *Consolatorum* grege, quendam *Stuarta*, sub eum ipsum temporis articulum, immiserant ii; qui proprium ipsi, domesticumque, toties efflagitatum, *mystem* negârant, Judices: *Petrum Borumgum* nomine, dignitate *Decanum*, (utî conjicio, *Petroburgensem*,) titulô littera-

Appendix, ad Annum 1614.

litterariò Doctorem illius, quam Reformatam ipsi vocant, Theologiæ; qui (quò verbis utar Narrationis Londinensis) eam hortaretur, ut Christo fideret, & Christianè moreretur.

Quasi verò, quæ Catholicè mori se profitebatur, Christianè se morituram, negaret? aut, apud eam, Christo diffidendi, periculum esset ullum; quæ Christi Crucem gestabat in pectore; Christi morientis imaginem in digitis suis, ac manu? Transfugeret à Christo; nisi *Borumgus* eam *Prædicans*, inculcans Christum, retineret in Christo? Sed nempe, præiturus Reginam orantem, suis ipse præibis erat. immò, *prece Dominicâ*, quam præscripsit Servator. At, quibûsnam Latinæ linguæ verbis? Latinè namque docta Regina, Latinis, tam è libello, quàm memoriâ, precibus illic utebatur. verbis autem, *Editionis*, à plusquam duodecim retrò sæculis usurpatæ. cùm *Borumgus* è diverso, solo *Vulgata* fastidiò contemptûq; stimulante, dicturus è *Versione sua Calviniana* foret; (339) *Remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus.* & causam remittendi subjungeret, verbis haud disparibus. *Inimicorum* autem ad amorem hortaretur ità, sicuti *Cantabri-*

R

gia

Maria Stuarta.

giæ Comitem , eodem in articulo mortis op-
petendæ , præco Calviniani dogmatis , Sibal-
dus : *Benedicite eis , qui exsecrantur vos : &
orate pro iis , qui vobis sunt infensi.* (340)
quæ cuncta *Vulgata* lectionis præcepta , majore-
rem habent sententiarum planitiem ; & dul-
ciorem , à *Vetustate* , pietatis-gustum. At,
Si non oraret Borumgus (inquis) ; certè tamen
solaretur. Nolo verò *Solatum* ab iis , qui
Pacem, *pacem*, ingeminant : & ecce , clamor,
tumultus , ac *bellum anima* , pugnaque dissi-
dentis intus conscientia ! (341) Quid mi-
hi , pectore nondum aliunde legitimis Eccle-
siae remediis expurgatò , quid tibi , roboris
accedet , inexpugnabilis , ac duraturi ; si , quod
Hamiltonio duci postea *Sibaldus* idem accla-
mavit , id auribus etiam meis occineret , &
tunc *Stuartais* ingessisset : *Spes tua , jam est
certa , jam firma , jam Sanguine JESU Christi
confirmata ; quòd DEUS tibi reconciliatus sit.
Spiritus Domini , tibi testis est , quòd Christus ,
tuus JESUS sit factus* (id est , *Salutis , abso-
luta certitudine , consummator ; ut adeò Cœli
possessione deinceps excidere non possis :)*
Quid ista , me , quid te , quid *Stuartam* , ju-
varent ? si *Paulus* interim , *tuba Christi* , clan-
gat

Appendix , ad Annum 1614.

gat & clamet, *Cum metu tremorēq, Salutem nostram operandam?* (342) si Synodi sacra, divinis ē litteris, vetent, *Seclusā manifestatione divinā*, quenquam asserere, *certō Se prorsus, omninoq,* de numero *Predestinatorum* (quos vocamus) *esse?* (343) quod utique, cui *Sibaldus* quispiam id persuasisset, is superbā fecum, & noxiā temeritate, statueret.

Propter hæc igitur, & alia talia, quæ, timendum fuerat, etiam à *Borumgo* dictum iri; simul autem, & ejus præcepti reverentiā, quod à *Christo* relictum piis & *orthodoxis* est, de *fuga pseudoprophetarum*, ac *luporum*, sub ovilla pelle rapacium; à *Divo Paulo*, de *vitandis hominum hereticorum*, in Religionis negotio, *commercii* (344); à *Joanne*, discipulorum charissimō, de *nec recipiendis eis, nec saltem salutatione* (tanquam fratrum) *dignandis*: (345) indignè *Regina*, dolentérque, ferebat, simulac notare cœperat, sacrorum non-suorum bajulum, & ministrum, assistentem. nam theatro præsens, ac *Mariæ* proximus, quem dixi, *Borumgus* adstabat. Hic, ut primū in genua se demisit illa, sermonem ingressus, de *figendā firmiter in Deo, transmittendāq,* totā spe *Salutis*, in solum *Chri-*

R 2

stum:

Maria Stuarta.

stum : continuò filere jubetur à Regina, voce clarâ mandante; *Quidvis* ageret aliud: occupationem eam omitteret: morti se, Deo vires largiente, satis preparatam occurrere. Cùm *Borumgus* opponeret; Enimverò nec facturum se quidquam, nisi, quod *Maſorum* imperio: nec dicturum, nisi, quod *Vero* rectoq, congrueret; & hortari diſſereréque nihilofecius perſeveraret: *Regina* (cujus, ad ſyllabam apicémque verba, ſicut à præſentibus, iſſque *Calviniſequis*, excepta ſunt, adfero) vocaliùs exſurgens; *Sile*, (clamat) *magiſter Decane!* nam audire te nolo. nihil mihi negotii tecum eſt. diſturbas me. *Calvinianus* es. quaſi ſubderet, cùm ego *Catholica ſim*. quo *Catholica* vocabulô, tum ipſa Regina, ceu ſanctè glorians ac triumphans, ad extremum uſque ſpiritus halitum, libenter utebatur: & ego plerumque, cùm res fert, ut ejus adducenda dicta ſint, ea de composito, malo ſic ſimpliciter, quàm per circumlocutionem, aut aliâ Græcâ voce quapiam, efferre.

XCII. Cùm appareret igitur; & inutiliter, & contrâ, quàm decens foret, inter ſeſe *Reginam*, ac *decanum*, hunc obtundentem, & illam reclamantem, altercaturos;

Comet

Appendix, ad Annum 1614.

Comes Schrasburius, præconi *Borumgo*, ne diutius *Stuarta* molestus esset, silentium indixit. isque, sed necdum tamen in universum quieturus, ad theatri gradus se retulit: aliquotusque, sed ægrè, silens. At Duumvirum alter, *Comes*, inquam, *Cantii*, quem superius retulimus, Illius sanguinarii concilii velut redivivum quempiam *Caypham*, exclamâsse; *Non expedire tantum, sed planè necessarium Reformatæ Britannia* futurum esse; *Viraginem unam* interire, ne tota per *Insulam* religio pereat: Is vir igitur, is ipse, *Comes* quidem dignitate, sed cum *Stuartæo* culmine nunquam in contentionem venturus; ut tamen quodammodo natus factusve videri posset, ad insectandam, jam antè circumfessam ærumnis omnibus, *Reginam*: etiam tum sugillandum ejus institutum, ritusque, sibi sumpsit. dissimulantéque per modestam civitatem isthæc talia *Schrasburiô* (cujus in illo tamen conventu partes erant potiores) ipse cœpit in *precum corollam*, & *Crucifixi* præcipuè simulacrum, itémque pectoris auream illam *Crucem*, invehi: *Cruciari* se, dictitans, eò nomine, quod *nugas* illas, & *superstitiones*, in manibus ejus, olim *sceptro* potius gestando, quàm

R 3

ad

Maria Stuarta.

ad illa crepundia natis, & assuetis, aspiceret. Hujc illa cum occurreret: *CHRISTI*, sui Regis, in Crucem pro se suffixi, monumentum istud oculis obversari, par esse: cavillator ille, quasi Gryllus Ulysem, aut Chœrilus Miner-
vam, docturus; In Corde, (sueclamat,) in me-
moriam, non in osse, vel ligno manibusve nostris,
ferendus Christus est. Quasi verò non, &
intus, & foris, suscitari Christi recordationem
piam, & liceat, & contingat? Jactabat au-
tem ista, quæ retuli, Cantii dynasta; parùm
expendens, Distincta multùm inter se, Co-
mitis, & Concionantis, esse munia; Luthe-
ròque vel ipso teste, cum jam morti vici-
nus ageret, AD aliorum in divinis Instru-
ctionem, Vitæ requiri totius Exercitationem,
& intimam cum Deo, Virisque Cœlestibus,
conjunctionem. (σ) Id quod à Cantiano
procul erat. Subjungente nihilominus eò,
ceu viro, longè, quàm par esset, *verbosior*:
Tametsi, piis apud eam monitis operam per-
di, cernat, & verba; se tamen, ipsius pro
Salute, veniæque delictorum ejus, concipere
preces ac vota, non omisurum: in ventum
verba fusa sunt. Visusq; prudentibus est, su-
perbe satis hac & amarulente dixisse, Cantia-

nim;

Appendix, ad Annum 1614.

nus ; averſante propterea jaſtantiam illius *Reginâ* : ſibiſque res ſuas, ac preces habere, jubente.

Dum autem in his, *Cantii Comes*, ac *Regina*, ſunt ; naſtus interim (ut putabat) *functionis ſuæ repetendæ furivam* opportunitatem, *Borumgus* : ad gradus theatri flexis poplitibus, voce ſonorâ, diſtinctâque pronuntiatione, *Precationem* orditur (uti *Calvinianus* loquitur *Narrator*) *efficacem*, & *illitum Aſſui convenientem*. Quam, quoniam is (homo, trahendarum ad *Aulæ* regiæ placitum affectionum ſtudioſus, & callidus,) in *Anglorum* reginæ regnîque proſperitatem unice direxerat : ad comprecandam unâ, ſpectantium cœtum omnem pertraxit. Ne nihil autem inter hæc ageret; aut agens, oppreſſa contemptâq; *Stuarta* videri poſſet, in *Eccleſiam* redundaturô pœcum ejus deſpectu: cœpit ipſa voce, quàm *Borumgus*, & populus, elatiore, ſuâmet ipſa, quam principio jam inchoârat, orationem, verbis Latinis, pronuntiare: *Crucifixi* ſimul, à *Cantiano* deriſam, effigiem manu geſtare pergens. Precabatur verò non paullo prolixius, quàm *Borumgus*. idque ſciri, non erit alienum in-

R 4

ſitu-

Maria Stuarta.

stituto nostro, vel lectoris à pietate: quò re-
 luceat; quàm ea constanter Ecclesiæ sensui riti-
 búisque, vivens ac moriens, inhæserit. Pre-
 cabatur, inquam, inter cætera, quæ temporis
 erant illius, è *tertio*, quod appellamus,
 Exsequiarum Nocturnò: *Liberaret eam DEUS*
à morte sempiternâ, nunc, mox, & post hæc,
illò die tremendò; *Quando cælum, & terra,*
contuentur: *quando veniet, qui judicet or-*
bem terrarum flammis, & opera mortalium
igne discussionis examinet: *die furoris, & ira:*
die calamitatis, & miserie; *die magnò, cun-*
ctisque gentibus amarò. Subjecit his, psal-
 mum Davidis *quingagesimum*, quo suum is,
 & Bethsabéæ, delictum defflevit. (346)

XCIII. Sub hæc, cùm, manu *ter* ex-
 pressâ Crucis figurâ, frontem, os, & pectus,
 antiquissimâ Christianorum pietate, Regina
 signâset; de genibus assurrexit. Accedit
 continuò, de quo dixi superius, qui secutus
 Reginam in theatrum venerat, *Carnifex*; &
 à tergo proximus ei, feralis negotii minister.
hic, habitu lictoris; at *ille*, cultu vestitûque
 lictorum-principis: amictu quippe, prorsus
 holosericò, sed ornatu cervicum & pectoris,
 plusquam patriciò. nam, aurò solidò, largè
 tor-

Appendix, ad Annum 1614.

torquatus, incedebat. (347) Is, positis humi genibus, necessitati, qua cogatur ei, quod homini charissimum est, auferre, supplex veniam orat. quam *Regina*, promptissimè, statimque, non ipsi modò, qui, compulsus imperiò, facturus officium suum esset, sed omnibus etiam iis, qui jam olim, ac dudum, sanguini suo volentes libentes inhiassent, dare se, dixit: eà cordis sinceritate, qua peteret; à DEO misericordî, sua sibi quoque delicta, condonari. (348) Secundum hæc, in ardentem denuò (velut Londinensis loquitur, isque Calvinianus, Actorum expositor), & affectibus plenam, precationem, flexis itidem genibus effusa; DEO ter opt. max. supplicare pergit, pro se, suisque generatim, omnî retrò vitâ secius, ac decuisset, actis. In hunc autem modum, & pro se Servatori CHRISTO *Stuarta* supplicabat, & pro cæteris; *Placare mihi, clementissime Domine, propitiûmq, te peccatis meis exhibeto. Fateor quidem, indignam esse me divina misericordie tue thesaurò. Sed tu, memento, pro me, peccatisque meis abluendis, obita dira mortis. recordare pretiosi, pro nobis effusi, cruoris. MORS tua, mea sit Vita: vulnera tua,*

R s

mea

Maria Stuarta.

mea sanitas : tua , pro nobis , ad necem condemnatio , nostra fiat à noxis absolutio . Nullis meis , sed tua pro me necis , & cruciatum , meritis , à te vitam & felicitatem expecto sempiternam . Tota mea Spes , tu DEUS es , Amor meus . Non possum quidem , quantum vis vellem , sicut Petrus & Magdalena , sicut Jairus archisynagogus , (349) sicut cecus-natus , lumine donatus , advolvi sanctissimis tuis , quibus Palaestinam perambulasti , pedibus . Prostrata tamen , accido genibus illis tuis , & in cruce pendentibus membris incontaminatis ; quae representantur ab hac , ecce , quam amplector & exosculor , Crucifixi IESU mei figurâ ; non profundius in hac materia suâ , quam in fundo cordis mei , sculptâ . Profudisti tu , Servator anime mea , pro me ; quidquid in te Sanguinis extitit . Agè , refundam & ego Gloria , placitôq. Tuo , volens ac lubens , oblatione spontaneâ (350) sanguinem meum .

Oro te deinde , rex potentissime , Scotorum ego nunc umbellæ Regina , pro Regina gentis Anglorum , Elisabethâ (sic enim conveniebat , Stuartam , ab inimicis sanæ religionis semper excitatam , etiam ipsam in extremis imitatricem inveniri , Christi , Stephani , Jacobi ; perfe-

que

Appendix , ad Annum 1654.

quentibus se bona precantium): *precor, ut hac, ope tuâ, diu, pacatè, bene, populos suos regat; Divineq; Tua Majestatis fidelem se famulam exhibeat. Insula præterea Britannorum univ-
 versa, proffera sic è cœlo largiaris in terris, precor; ut interim, malis omnibus circumfessam Ecclesiam tuam, memineris Sponsam tamen manere tuam: & ob hoc, præsidio tuò, tutelâque, dignam. Ad extremum denique, providentissime DEUS, per quem Reges regnant; à quo contrà deserti, corruunt: obsecro te quoque pro meo, quem tantùm non in vinculis genui, filiò Jacobo, Scotia rege. Te præstante, Scotiam justè, pacificèque, civilibus in negotiis administres: Sacra, sacrorum Regi, Vicario tuo, Pontifici Romano, permutat. Sit ipse tuus, in VERO tuî CULTU, famulus fideus; vivûmq; Romano-Catholica, nec alterius alicujus, in Christo membrum Ecclesie!*

Cùm in hunc, ut dixi, modum Regina, palàm omnibus, & clarâ voce, perorâset; adjunctâ quoque Cœlestium Universorum, ut in eum diem suis se comprecationibus apud Deum juvarent, invocatione: nequaquam Angelorum oblita, particulatim sanctis eorum manibus (putà, ministris) suam, mox jam

COR-

Maria Stuarta.

corpore solvendam, *Animam*, recipi *cœlestem* in regiam, postulavit. (351) Indè, de genibus erecta rursus, componere se morti, securique percussuræ cervicem aptare, cœpit.

XCIV. Ac primùm quidem, *duabus* adjuvantibus pedisequis, quas secum adduxerat, ornamenta sibi colli, capitisque, vittâ solâ retentâ, dēmit: peplum, calyptram, calānticam; cervicum (352) quoque tegumenta, quæque cæterorum, circa tempora, verticem, aures, nitebant. *Tunicam* dein exteriorem exuitur. quam, dum *eadem*, quas dixi, *virgines* ad lumborum ferè confinia detrahunt, & aliquantò laboriosius id agere videntur; *Carnifex*, cum assecla suo, venturus in partem operæ, manum admove nititur. quam hominis audaciam, ne *Scotici* sceptri decus antiquum, & posteritatis gloriosam successionem, inquinaret, anticipans Regina generosa; *Supers prohibeant*, inquit, *hoc nefas!* Equidem, in hunc usque diem, tantâ præsertim in coronâ spectatorum, ejuscemodî Nobilitatis uti ministeriô, non assuevi. Quocirca suis, & famularum, (ægrè licet carnifice cedente) contenta manibus, in reliqua sui spoliatione finiendâ (sicut & antè,) valde

Appendix, ad Annum 1614.

de festinabat: nequid suū, per moram, præsentium oculis diutius, quàm necessitas exigeret, delibaretur. Quam illius tamen curam, multum imminuebat; quòd intima demum, è bysso, tunica, domi jam ità sartrici ingenio, circa collum, & scapularum oras, excisa patebat, in tergo ligamine sic colligente geminas extremitates: ut, cum feriendæ cervicis tempus esset, momentò resoluta ligula, colli, per omnem ejus ambitum, apertissimam nuditatem exhiberet; & infligendæ plagæ locum inoffensum patefaceret. Restabat, supra pectus, de collo pendens illa, de qua dictum est alibi, *Cruce aurea*. quam, ne *Carnifici*, vel impedimento foret, vel ludibrio, donatura puellarum suarum alteri *Stuarta* fuerat. Sed, quamvis pretium percussori duplex, in compensationem ejus, offerret; repulsam tulit: à Carnifice scilicet reorum, *Regina Scotorum*; *Morte*, *sceptra ligonibus aequante*. Parendum igitur & hîc *Mortis legibus* erat. Tandem, his ità, sicuti dictum est, expeditis, *Regina* denuò pedisequarum utriq; sanctum pangens osculum; *Vale supremum* eis dixit. quod dum facit, puellarum altera, (*charitate Domina*, *postremo*

Maria Stuarta.

mum videnda, teneriores ciente sensus,) copiosas in lacrymas erumpens; simul altum ejulare cœpit, ac lamentari. Quid est, inquit Regina, quod fies, quod clamas? An non, vos tale nihil facturam hic, pro vobis ego spondeam, mea filia? Desinite verò, gaudeteque potius, meam vicem. Non enim luctus iste mihi, sed letitia, dies est. Simul inter hæc, manu signum, bene precantis eis, edens; eam, quæ plorabat, secedere jubet. Ad quinque verò famulos vultu conversa, qui non procul indè, genibus flexis, Domine suæ supremis aderant, itidem manu Crucis expresso signò super eos, & felicitatem illis omnem à DEO precata, sicut modò puellis; mandabat pariter, ut & ipsi vicissim pro se DEUM rogarent; & universim, apud omnes, Catholico ritu finita vita sibi testes existerent. Quod ut, mereri se, manifestius demonstraret; iterum iterumque Crucifixi, tunc quoque, simulacrum exosculans, pectori sensibus intimis illud apprimebat.

Subito deindè (verbis utor Enarrationis Londinensis) in genua, magnò prorsus & intrepido præcédens animò, nullà penitus coloris immutatione, nec ullo formidata mortis editò signò;

Appendix, ad Annum 1614.

signò ; dum altera pedisequarum linteò velat oculos ejus, *Regina*, sic humi fixa, pronuntiatione clarâ sonorâque, Psalmum orditur *editionis Vulgate* septuagesimum (353), cujus initium est ; *In te, Domine, speravi : non confundar in aeternum*. Jacebat heroina fortis ; & orabat ; manuum palmas ambas, easque pronas, supra pavementum, ante truncum feralem, expandens ; & digitos dispescens. Inclinatò verò constanter corpore, collòque lacteò, quod circumquaque nudatum jam erat, appositè super truncum in ictum exporrectò : lictorum alter (quod ei licere non debuerat, in regio corpore,) manus ejus, majorem ad firmitudinem, & stabilitatem, à latere dextro genibus insistens, infrà continebat. A latere verò *Regina* lævò, *carnifex* astans, ingentem, & vel aspectu solo terribilem, intentabat asciam : expectans, quàm mox in cervices *Reginæ* jacentis irrueret : quæ precari vî validâ, non cessabat ; donec ad extremum, voce magnâ clamans, *In manus tuas, diceret, commendo Spiritum meum !* quo, tanquam percussione acceptò signò, manu *carnifex* utrâq; feriens, *sempiagâ* (354) duntaxat, cervicem incidit ; reverentiâ (velut reor)

Maria Stuarta.

reor) & horrore quodam, *victima tam excelsa*,
 perterrefactus. Repetens autem illicò pla-
 gam inchoatam; ne tunc quidem collum
 persecuit: frementibus, quotquot spectabant,
 & aspectum avertentibus, ob atrocitatem rei.
 Diversique mentium sensus erumpebant: a-
 liis quidem lacrymas, & commiserationem,
 non reprimentibus; quibusdam autem & oc-
 clamare non dubitantibus: universim de-
 mum, stomachantibus, & ne *Cantiano* qui-
 dem (opinor) patienter hæc spectante. Po-
 stremò, quam *ictu* non potuit, *laceratione*
 lanius hic, *Reginam* confecit: (355) cujus
 cruorem, è juguli medio profluentem, à li-
 ctore subjecta, *pelvis argentea* suscepit. Sed
 extra lancem, jam antè sparsò, regiò san-
 guine natabat theatri pars illa, cui *truncus*
 institerat, universa. truncus ipse, lanienà
 cruorèque dimanans: pavimenti teges, & as-
 feres, sanguinis circumquaque rivò fluentes.
 carnificis, & lictoris, indumenta, cruoris
 aspergine rorantia. (356) Spectatores de-
 mum, famulique, paullò propiùs astantes,
 supplicii stillis contacti: corpùsque cæsæ,
 fœdè conceptò collò, truncatum.

XCV. Quæ (malum!) tam barbara te,
 vel

Appendix, ad Annum 1614.

vel *tellus*, *Elisabeta*, genuit, vel *mater* edidit, aut *nutrix* aluit, aut *institutrix* educavit? Etsi sinè causâ de *tellure* queror, quæ gentis est *Anglorum*; omnis antehac, ex quo tempore *Sacra Christiana* recepit, semper humanitaris mater, & custos, habita. De *tuâmet* autem *genitrice* queror; cuj sanguis & interitus infantium nunquam non voluptati fuit; ad libidinem ejus ac nutum cæsis, Thomâ Moro, Joannéque præfule Roffensi; Foresto Franciscano; Carthusianis, & aliis piis, ac bonis. *Altricem* tuam, non verebor, aut *Neronianam*, (357) aut *Caliguleam* fuisse, suspicari. Cætera de te laboriosius inquirere, necesse non est. nam *Educatam* te quidē, ab *Hyæna* tali, quæ *Secta*, feritatis est magistra; constat inter omnes: &, *dubium* si cujquam adhuc super eo remaneret; id novissimo *Regine Scotorum* isto supplicio dissolveretur. *Securi percussendam* tradis. Nondum dico, *Quam*? hoc enim inferius audies. Interrogo nunc, *Qualem*? *Nocentem*, inquires. tibi quidem fortassis, & amiculis tuis. Tribunalibus autem æquioribus, & in his, Eboracensis Curiae Quæstoribus, *Infantem*. Certèque, non modò non *Convi-*

S

stans;

Maria Stuart.

Etiam; verum, suos potius accusatores clarissimè convincentem.

Sed sanè, *suspendamus* interim, non verò *demus*, aut concedamus, *Meruisse supplicium* eam, cujus omnia nos *Accusationis* hostilis *Capita* jugulata, diffilatàque, superiùs ostendimus: *totumque, maximum, & unicum*, illius *Peccatum* fuerit, *EGREGIE* fuisse, constantèrque perseveràsse, *CATHOLICAM*. (358) ideòne tuis *asciis universus* succubiturus fuerat *orbis orthodoxus*: si tu *Mundi* fuisses totius *Imperatrix*; & *Ecclesie* quoque *Christianorum Caput œcumenicum*? Sed appende tamen hujc *Romano-Catholica* religionis *culpa* (quam vos appellatis) & hujc capitali noxæ, *vita* quoque, (quos excogitastis in *Maria Scota*, sed adhuc, tantò pòst, nondum demonstràstis,) *navos*: fueritque morte digna vobis, *extera*, nec ullà suì parte vestri juris, *Regina*! continuòne devolandum fuit ad mortis hoc immanissimum instrumentum, mandante te; *SECURIM*?

Anglorum id esse dices institutum antiquissimum. Audio. sed, In *Reginarum* quoque *cervices*? & hoc, regum, aut reginarum, imperiò? Quid est igitur, *Elisabeta*, quid-

Appendix, ad Annum 1614.

quidve causæ fuit; cur *lex* ea *Securum* laxaretur; cum, in cunabulis adhuc jacente te, GLADIO simplice, nec horridioris ullius ferri genere, feriretur, Henrici regis, patris tui, decretò, *tua* mater, *Anna Bolenia*? Quænam autem ea, vel qualis; ad *Stuartam* hanc collata *Scoticam*? *Tua* genitrix illa; tui parentis munere, *Regina* quidem, (non diffiteor,) *facta*, *jussaque*; quin, & *coronata*. sed *Stuarta*, simul orta, simul eodem momentò temporis in regnum nata. *Tua*, natalibus suis *equestrem* gradum haud admodum supergressa. (359) *Stuarta*, tot nominis sanguinisque sui reges *Scotiæ* clarissimos, inter majores suos; *Angliæ* verò, *Daniæ*, *Franciæ*, coronas, in cognatione, propinquitatèque, numerans. *Mariam Scotam*, cum innocentis, & inculpati thori, cum expers omnis sanguinariæ manûs, evinceretur; vos figmentis *Buchananeis* traduxistis, in commercio *Sabaudi Davidis*, & *Bothuelii Comit*is nuptiis; in cæde quoque, quam ipsi procurastis, *Darlæi* regis. & ecce, *Bolenia tua*, cujus votis & grato spectaculo, teste cunctâ *Britanniâ*, tot viri clarissimi procubuerunt in hostiam, *Morus*, *Roffensis*, *Forestus*;

S 2

Hon-

Maria Stuarta.

Hongthónus, & Websterus, Carthusiæ primores; Richardus Reginaldus, Theologiæ lumen, (360) & ipsa quoque Regina gentis vestræ, Catharina; Bolenianis exagitata contumeliis, ad mortis denique necessitudinem inter ærumnas adaucta. *Bolenia*, mulier, cujus exploratis convictisq; libidinibus, & adulteriis, amplexus primò suos, ad extremum verò, colla quoque, stuprorumque capitalem pœnam, impenderunt amatores ejus; Henricus Norisius, Gulielmus Briertonus, Franciscus Westónus, regii cubiculi ministri; Marcus quoque Smetónus, phonnascus; ac, super hos, *Vice-comes* Rochefordius, *Georgius Bolenius*, ipsius Reginae Boleniæ (proh nefas!) germanus, & incesti concubitûs reus peractus: (361) omnes, ad locum Londinensis urbis, *Touverbillum* vulgò dictum, securi palàm percussi. Cur *equalis* (rogo) supplicii dritatem, & verò *majorem* etiam, in *Ictu triplici*, subire cogebas, *Elisabetha*, captivam hanc tuam; in criminibus, quorum infimulabas eam, multum, & numero disparibus, & gravitate rerum inferioribus? Cur item pœnam eandem, & Regina *casta* fert; & *inceste* reginæ ministri? Quid

Appendix, ad Annum 1614.

Quid ità, geminas etiam inter reginas, si vel ambæ fuissent nocentes, altera cum noxis innumeris *ferrò mitiore*; cum *umbella* verò, suspicionéque mendacî, facinoris unius, aut alterius, altera *bipennî* mactatur? At, si cerè reginarum utramque ferrum par, & æqualis acies, sustulisset; nondum, *Elisabeta*, ne sic quidem, orbis æquioris opinionem effugisses hanc; Te, sic feriendo *Scoticam reginam*, ad latus *reginae, matris tuae*, de composito conatam fuisse, producere culminis æqualis *heroidem*; quam & ipsam par supplicium, ac probum, abstulisset: quò minùs erubescere cogereris, (è dedecore matris,) Angliæ tu regina; quantò vix-inferiorem erubescendi causam, è suæ quoque matris exitu, putabas habiturum esse, *Scotia Regem, Jacobum*. Et idcirco, vel hõc quoque nomine, nunquam è custodia Fodringhamæa, capite cervicibûsque salvîs, emittere Stuartam, decrevisti. Sed multùm hæc te fefellit persuasio. non fefellit sensum ac iudicium *sansoris Orbis*: qui tantùm, inter Stuartam, ac Boleniam, inter hujus illiusque causam, distinguere noverat; quantùm inter lupam, & oviculam, intérque stellam lucidam,

S 3

cidam,

Maria Stuarta.

cidam, & Antarcticis tenebris damnatam noctem.

XCVI. Sed, quæ dicta sunt hucusq; non *mea* sunt in Elisabetam *declamationes*; verum ORBIS melioris, in funere Stuarto, LACRYMÆ. Longè sæviorem interim Elisabeta *Satyricum*, intrâ seipsam, mandatâ peractâque tam atrocî cæde, circumferebat.

HÆC, eâ, quæ *Maria* necem antecessit, nocte, fertur, ut plurimum infomniâ, partim autem, (siquando soporis aliquantum degustare cœpisset,) tetricis agitata terrorum imaginibus; participem habuisse turbulentarum curarum, etiam *matronam* illam, (*Staffordiam*, opinor,) quæ soleret prope reginæ thalamum cubitare. dùmque vociferaretur hæc, *Videre se, Scotia reginam capite multari, protinusq; post eam, eâdem ascia, Reginam etiam Anglorum*: exsilisse lecto narrabant, tanquam *furiis* excitam, *Elisabetam*: & , angoris impatientiâ, quantâ prius mandasset celeritate *Stuartæ* supplicium admatuari; tantâ tunc imperasse festinatione mitti, qui, Reginæ verbis & auctoritate, juberet illud differri. Cæterum dilationis il-
lum

Appendix, ad Annum 1614.

lum internuntium, Londinô Fodringhamium advenisse; postquam à quatuor jam horis antè vivere Maria desisset. (362)

Utut hæc habuerint se; circumactam ego Furiis sub id tempus *Elisabetam*, dubitare vix ausim: Furiis tamen, nondum adeò *Tartareis* illis, quas sub *Alectis*, *Megara*, *Tisiphonæ*q; titulis antiquitas theatris induxit: sed intestinis ac domesticis, sub unius solius funestæ *Noctuae* simulacro, sexcentas Dirarum facies exhibentibus. sub monstro, dico, SCCELERATÆ CONSCIENTIÆ: quæ MILLE, sicut TESTES, ita tortores est & Carnifices. Hæc, tanti sceleris primùm apparatu, deinde consummatione, lancinata; nuntiatâ *MARIÆ tyrannicâ* lanienâ, quasnam potuit, ac debuit, (recenti præsertim re,) benigniores, in mali pectoris carnificina, vel imaginari, vel sentire quoque, voces; quàm hæc furiales?

TU, cum tui sexûs & ordinis, per terrarum Orbem religiosiorem, facile deterrima vel esses, vel circumferreris; ausa fuisti necem mandare Principis, ac Regina, jam olim, apud exterar quoque nationes, *OPTIMÆ* titulô gaudentis. *TU*, pestilentis Invidia venenis

S 4

infe-

Maria Stuarta.

infecta, vicinaq; majestatis emulatione prava
 livens, agrè corporis quoque dotes ejus, & ex-
 cellentis naturæ præconia, tulisti; cùm Stuarda
 passim, & quidem à Tuismet, (363) suas in-
 ter laudes audiret; **PRINCEPS FORMO-**
SISSIMA; Princeps, **OMNES ÆTA-**
TIS SUÆ PULCRITUDINE SUPE-
RANS. Hunc tu florem urfa conculcâsti.
 TU Stuarium, fratrem Mariæ spurium, ido-
 neum tibi nacta, Scotiæ turbandis rebus ac re-
 ligionibus; Knoxio, pestifero sectarum satori,
 pejùs insuper, quàm venerat à Ramo, cor-
 rumpendum tradidisti. TU nothum hunc
 eundem, post hæc; tu scelestum Buchananum,
 tu Mortonium, Ruvenum, Lindesum, ceteros,
 per teque, perque tuos emissarios, in Mariam,
 rebellione suorum conflictatam, artibus omni-
 bus instigâsti. TU postea luteris nunciisq;
 perfidia plenissimis, pellectam ad te, circumscri-
 pisti verbis; circumreisti custodiis; clausam
 attinisti sedecim carceribus; annorumq; prope
 viginti cavernis, ac solitudinibus, captivam cru-
 ciâsti. TU, tribunalis Eboracensis cognitioni-
 bus Innocentem compertam, sententiisq; que-
 storum Absolutam; proclamâsti, TE Stuar-
 tam, vel Infontem repertam, tamen esse
 perdi-

Appendix, ad Annum 1614.

perdituram ! & ita fecisti , sicut denunciasti .
Quocirca nunc illa jacet , ecce ! nec , nisi die
novissimò , resurget . Illic tunc , duæ vos , unâ
convenietis in Valle . sed , vereor , ut Uno
Judicis à latere constituræ ! Tardè locò ,
statùque , convenietis illic ; quæ tam procùl
hic moribus ; ac Religione , discedistis .

XCVII. Hæc , & horum similia , si
(quod fieri potuit) *Elisabeta* , malorum sibi
consciùs animus ingessit , & inquieta gesto-
rum exprobravit *memoria* : numquid non
FURIARUM satìs , & abunde , quoquover-
sum respiceret incederétque , secum traxisse
debuit , & experiri ? Quam , si cætera cuncta
movissent minùs ; extra se certè ponere po-
tuerat , ac debuerat , illa , quæ virum quoque
sanctissimum *Hieronymum* , semper attonuit ,
Novissima cœlestium buccinatorum vox ac
tuba : quæ *Surgere* jubebit , & *anteactorum*
reddere rationem . Tunc , tunc , & *Stuarta* ,
de qua loquimur , & omnes omnium tempo-
rum , per nefas oppressi , stabunt : invictâ con-
stantiâ triumphantes adversum eos ; qui per
scelus , & calumniam , probra facinorum eis
impegère , quorum hi ne cogitationem quidem
nullam in se , vitæ totius cursu , susceperant :

S ;

ac

Maria Stuarta.

ac sæpe, flagitiorum ejuscemodi, potius ignorantia per simplicitatem laborantes, quàm effectu conatùve per *malitiam* occupati, suos annos exegerunt.

Neronem, Tranquillus tradit, (364) *persuasissimum habuisse; Neminem hominem esse pudicum, aut ullà corporis parte parum*: hoc est, Omnes mortales, credidisse, suū similes. Et *Elisabeta*, Judicii *Neroniani* quadam leprâ contacta, fortassis idem, suo de sexu, censuit; ipsa, formosos inter proceres, & aulæ *Narcissos*, *Lecestrios*, *Essexiósque*, cæterosque, familiariter, & assiduè, versari sueta. *suspensia verò, securésque*, præsertim *orthodoxorum*, finè modo finèque mandans.

Hæc igitur, ut & *aliam* suæ sortis ostenderet, *aliquā saltem suū parte*, paribus aspersam maculis; *Obertō* teste, (365) *Germaniæ* propemodum omnibus in angulis habebat, qui libellos (ut & alibi libavi rem) rumorésque spargerent; à *Scota casti mariti*, *foedati lecti*, *contemptaq;* *Religionis*.

Refelli cætera. sed, quam tu RELIGIONEM, *Elisabeta*, dicas CONTEMPTAM; nec refelli, nec adhuc assequor. Si *Tuam*, contendas, *contemptam*; ut quæ, *Calviniana*,
nec

Appendix, ad Annum 1614.

nec ipsi quidem Calvino placuisset in foemina, Sacrorum Anglicanorum Supremo Capite: sanctissimè *Stuarta*, rectissimèque, contempsit eā. Sin Religionem designes, generatim Christo juratam: hanc *Stuarta*, non modò nunquam est aspernata, sed vel maximè semper, & moribus est, & professione dogmatum, exprimere, maximèque facere, conata. Vita verò postremus decursus adèò gloriam coronavit professionis ac Pietatis Christiana; vix ut, addi potuisset quidquam, judicari queat. Innocens fuit; uti monstrarunt ante me, plurimorum Vindiciæ. Nocens interim à grege traducta sectariorum, in nullo tamen eis visa dictaq; nocentior; quàm, quòd RIGIDE CATHOLICA. Fingamus nihilò fecius, vel per somnium; id eam aliquando fuisse, quod nunquam fuit; id est, *Improbam*. Addamus insuper, & congeramus in caput ejus, *Impietatem* Jezabelis Sidoniæ; *Crudelitatem*, & Infanticidium, Athaliae; *procacitatem* & libidines, Cleopatrar, Messallinar, Poppæar, Faustinar, Fredegundis. Harum aliquam produc; & ostende, relictis moribus improbis, amplexam Christum, sicut *Stuartam* nostram; inhærentem Christi vesti-

Maria Stuarta.

vestigiiis, ac vulneribus, ut *Stuartam* hanc: patientem tot annis, supplicemque toties Deo, pro venia delictorum; *fidei*, Christo datæ, tam firmam ac tenacem; *Spei* fiduciæque tam immobilem; *sanguinis*, pro DEI gloria *profundendi*, tam avidam; in ipsa denique regii cruoris effusione, *DEUM* super omnia diligentem, inimicis injurias condonantem, &, halitus supremi clarissimis vocibus, *In manus JESU tradentem Spiritum suum* (ut hæc omnia MARIA fecit STUARTA): dubitare quisquam pius, doctus, ac prudens, audeat; *Animulam* ejusmodi, migrantem terris, receptam Cælo? *Vitâ vivet, & non morietur!* clamat, Ezechielis ore, divinum verbum, ac Jusjurandum. (366) Aude nunc, aude, *maie felix Elisabetha*, tuam, mollibus inculcitis post hæc obitam, *supremam horam*, componere, tuis cum lamentis & querelis. pacatissimo promptissimoque *Stuartæ*, sub ipsis jam ascie plagis, excessui! Peream ego! nisi sic cum *Scota* *mori* malim; quàm, cum *Angla* vel annis mille *vivere!*

TU quidem, importuna *Dictatrix*, omnia, quæcunque *Stuartæ* cruore quoquomodo contacta (367) fuissent, tolli mandasti;

Appendix, ad Annum 1614.

fti; lymphis elui; flammis absumi; flumini,
vel ventis, avehenda tradi: theatri feralis
pannos, asseres, truncum, indumenta lictorum;
&, quid non, præter hæc? NE (velut
ajebas) SUPERSTITIONI fervirent ulli:
(Superstites putà, quasi *Martyris* cujusdam,
RELIQUIÆ *Catholicis* futuræ.) Quod imperasti
tunc; id perfecisti. STUARTÆ,
Regii-cruoris, amictus, ornamentorum, reli-
ctum piis nihil est. Unum, & unicum, ex
ea relictum sic est, apud Mundi quoque Re-
ges & Principes, (quorum, hac in Cæde,
despecta Majestas, & respectus, est,) ut ab-
oleri nequeat: REGINÆ nobilissimæ, sic, à
tali Regina, trucidatæ, MEMORIA SEM-
PITERNA.

XCVIII. Quæ narrata sunt hæc te-
nus; ea *promissum*, operis hujus fronti præfi-
xum, *exsolverunt*: ut *Maria* nimirum *Stuar-
ta*, Scotorum Reginæ, *viventis* ac *vivere de-
sinentis*, Acta potiora sub conspectum da-
rent. Addamus nunc, & *quæ promissa non
fuerunt*; nec ingrata tamen fortassis acces-
sura. Sunt autem, tanquam ex abundanti,
pauca nonnulla; quæ, Reginæ mortem con-
secuta, pertinere nihilò secius ad illius illu-
stran-

Maria Stuarta,

strandam gloriam utcunque poterunt. Nam & arida jam rosa, suus tamen adhuc aliquis halat è foliis odor; & palmæ, terebinthique, vel ébeni stratae; pondere, pretiòque quodam suò, supersunt, ac vigent. Spectant autem hæc tripartitò; pars ad corpus Stuartæ, pars ad Animam: alia demum, ad famam, ac memoriæ celebritatem.

In Corpore, nihil æquè conspicuum, atque CAPUT est. Hoc, à Stuartæ cervicibus revulsum, torquatus ille, quem descripsi, lanius, manu sublatum, non clementius aliquamdiu præsentium oculis ostentavit, quàm paullo priùs decollârat. Tanquam enim præclarè gestâ re, ficarius hic, cui pro cæde tam indoctâ, cædes par debebatur; jactare se modò quodam ausus est: ac, quasi populi totius, & regni, Calchas, hâc Iphigenia mactatâ, preces & vota præiturus vates, & aruspex; primus exclamavit, (carnifex ajo) DEUS incolumem servet Reginam Elisabetham! (368) Quem augurem secuta spectatorum turba tota, pariter exclamavit & ipsa; DEUS ut servaret Reginam suam: sicque perirent (utì Scota periisset) hostes universi Verbi-Dei, suæq; Majestatis inimici!

Appendix, ad Annum 1614.

mici ! Nempe , vulgus id , & hæresis , precabantur , & imprecabantur : malis bona , bonis mala ; variabilis , ad omnia fortunæ flabra , Sectarum sensus ! & Eurípus mentium , fluens , ac refluens ; ante paululum , laniatæ Scotæ miseratione stricta , corda ; nunc eandem diris devoventia : summátimque , fluctus animorum , flentium scelus , quod in moriente regina fiebat ; & mox in mortua , quod fleverant , idē facientium . Reddet dies ultimus unicujq ; , pro meritorum habitudine .

Cadaver regium , ipsa , vivens adhuc , Regina , transferri desiderárat , ex Angliæ terris in aliquam Galliæ , sectarum intactam , urbem . eâque causâ , quæ funeris , & exsequiarum forent , exactè suismet ex impendiis , ac censu , descripserat . pro *Corporis* autem , quam memoravi , *translatione* , supplicárat intentis precibus *Elisabete* : suiq ; desiderii tanti causas , etiam *Pauléto* , fatalem jamjam accessura truncum , palàm exposuerat . Cùm autem nec apud illam preces , nec apud hunc ullæ precum rationes , profecissent ; idque significatum Reginae domesticis fuisset : ne nihil tamen ad dominæ suæ Suprema , Justaque funebria , contulisse , fideles *saltem familia* ,

Maria Stuarta.

mula, dici possent: *Pauléto* tantum non ad pedes gynæcéum *Stuarta* residuum accessit; petentes, ut, amotò, qui negotium id pollicituræ suscepturus adstabat, *Carnifice*, sibi solis fas, & facultas esset, amictum detrahendi; corpus abluendi; caputque cum cadavere decenti sepulchrò condendi. Sed repertus est idem & tunc, qui semper antehac, *Paulétus*, cum monstro superciliosi vultus; quique plus in capite gereret imperiorum *Elisabetæ*, quàm legum & urbanitatis *Eutrapeliæ*. Repulsæ virgines ab officio sunt; & admissus *carnificantium* globus: ut idem & munere fungeretur *vespillonum*, in regio collapsæ-*Scotiæ* conditorio. *Sitícines* hi, pròh nefas! nudavère *Stuartam*; inspexerunt; in cubile vicinum asportatam, deposuerunt. ubi jacuit, quoad, per *Veris* humidi clausum parietibus aërem, trahere situm, & concipere putorem, cœpit. Tum enim demum, *Elisabetæ* permisso, delibutum inunctumq; balsamò, cadaver; feretro plumbeo fuit illatum. indè, *Fodringhamiò*, nullà penitus exsequiarum celebritate, funerisve cærimoniis, translatum est *Petroburgum*: opidum, ad amnem *Nynem* Grum. Illius oppidi

Appendix, ad Annum 1614.

oppidi templo *Maria Stuarta* cōdita, tē-
ctum habuit cum *Catharina* reginā, (quæ
conjug *Henrici* fuerat *Octavi*,) commune
(369): quievitque, nemine *Ministrorum* re-
gionum illarum illi *REQUIEM* exoptante,
per annos *septem & viginti*.

XCIX. Sed, quid illi curæ de *Carne*,
quæ die sæculorum novissimō secutura *Spi-
ritum* erat; dummodo bonō felicique, post
obitum, locō situs foret *Immortalis Ani-
mus*? Et verò non infelicitè actum cum
Anima *Stuartæ* fuisse; suadent, ut creda-
mus, innumeræ, quæ peti ducique possent,
è divinis pariter & humanis indiciis, con-
jecturæ. Sed, in ea diffundi, non vacat
nunc. Breviaria nobis *axiomatum sacrorum*
sufficiant. & horum quidem ipsorum, u-
num alterumve, sexcentorum instar. Qua-
lia sunt: *Beatos esse, persecutionem patientes,*
propter justitiam, ac rectum *DEI* cultum.
Beatos, quotquot in Domino moriuntur: ut-
pote, quos illuc *Opera sua bona* sequantur.
(370) *Non privatum iri bonis cœlestibus,*
ambulantes hîc in Innocentia. (371) *NO-*
CENTEM autem fuisse *Stuartam*, nec u-
nus, coram productus, docuit, multoque mi-

T

nūs

Maria Stuarta.

nus evicit, *testis*. (372) Eboracense tribunal, condemnare Mariam non potuit. Elisabetæ verò, *quasi* in eam rigor, etiam absoluit: &, in propria causâ iudex, eaq, mulier, etiam ream fecisset insentem. Ne multis! Sinè macula vitæ graviore, *Stuartæ* controversia stetit, in prætoriis humanis. Sinè vitiorum sordibus, ante thronum *Agni cœlestis*, defunctæ Spiritus; ut meritò confidunt, quotquot piè judicant: ac, si quibus (ut humana sunt,) aliquando nævis aspergi visus fuisset; ejusdem illius *Agni*, peccatò carentis, ac proprio quoque cruore fusò, sub bipenni, *Stuartæ* sibi restitutus candor ac splendor est.

Ad summam! Quàm fortunatas ad *Insulas*, Albionis ex insula funestâ, post emigrationem suam, Reginae Scottorum ANIMA transierit; eò, quòd à tenore constantiâque recti nec hilum discedere spirans exspiransque decreverit: duci conjectura, vel ex eo quoque, possit; quòd, in locum, multò feraliorem, à morte relegatos fuisse, satis constet, eorum quosdam; qui, cum STUARTA nuper vivos, à *Stuartæ* tamen, partim *Religione*, partim *Æquitate causâ*, per nefas

Appendix, ad Annum 1614.

nefas recesserunt: & inextinctâ Numinis offensâ mortalitatem finierunt. *Non reliquit*, nec Stuartæ rectum iter indefensum, nec se ipsum DEUS (ut illius vindex,) *sine testimonio*: quod, ubi viventes tacerent, ibi mortuorum linguæ promerent. Quo locô (quoniam ad *Apparitiones* venimus, & *phenomena subterranea*,) patiatur adversaria pars, me scribere, quod nunquam illa credet: cùm & ab ipsa scribi multa quotidie patiamur, quæ nos invicem nullo tempore credemus. *Côndimus nos ista, nostris: illi sua, suis.*

C. FUIT in Scotia primariæ nobilitatis matrona; quantum ad maritalem attinet stirpem, *Elphinstonia*; quâ verò proprio censeretur ortu, *Stuartæ* propinquitatis, ac nominis: quippe, *cognationis alterô gradu*, MARIAM Stuartam, Scotiæ reginam, attingens. Hæc, anno sæculi superioris sexagesimô tertiô, decimô quartô mensis Aprilis die, filium ediderat, *Guilielmum* nomine; qui, posteris annis, inter æquales, & cognatos ephebos *Jacobi Sexti*, Scotorum regis, institui cœpit, & educari; sub *Buchanani* Puritanâ disciplinâ. Sed is, post hæc, variis rerum in Scotia mutationibus intersili-

T 2

enti-

Maria Stuarta.

entibus, in terras ablatus transmarinas, & itinerum ambagibus *Neapolim* appulsus *Italicam*: ibi demum portum intravit, quantum vixit, *Religiosi* cujusdam cœtus: ac, vitâ post paullulum decursâ, *Sinu* receptus est *patria cœlestis*; ut omnes, qui circum eum tunc erant, nullâ reclamante dubitatione, tenebant. Deceſſerat enim, cum virtutum odore suavissimô, latè sparsô; neque finè manifestis animæ, *Paradiso* receptæ, notis, decimô sextô Calendas Majas, anni, qui Sæculi fuit illius octogesimus quartus; trienniô prius, quàm Maria cognata Fodringtonii carnificis securi succumberet. Maluit hic, in peregrinatione sua, Calvinô, (quem adolescentulus imbiberat,) regeſtô rejectôq; respicere familiæ suæ paternum consanguineum, sibi cognominem, *Guillelmum Elphinstonium*: quàm, propinquiores origine, sed à via pietatis alieniores, parentes. Ille namque, Magnus regni Scotici *Cancellarius*; & Episcopus, sub hac, Aderbonensis: Academiæ quoque, nominis ejusdem, & Collegiorum litterariorum, suismet impensis auctor, ac positor; animi sapientiâ, morum sanctimoniâ, Religionisque veteris ardentissimô studiô,

Appendix, ad Annum 1614.

studiô, gentem suam, & Scotiæ regnum universum, in paucis ipse conspicuus, illustrâ-
rat. *Parentes*, è diverso, *junioris Elphinsto-*
ni, reliâto sacrorum orthodoxo lumine, pas-
si fuerant, in tenebras abripi se Cnoxiano-
rum, & Sophocardi, *fumorum*; quos ii tunc
per Scotiam pro DEI VERBO venditabant.
Ac ne tunc quidem, postquam, è Galliis
reversa *Stuarta* regina, vidua, passim omnes,
& suam maximè propinquitatem, verbis &
exemplô revocare cœperat in *Ecclesiæ* legi-
timam viam; ne tum quidem, inquam, id
reverentiæ cognationi regiæ, parentes El-
phinstoniani tribuebant; ut resipiscerent; sed
in errore perseverârunt; & in eo, *mater*
præsertim Guilielmi minoris, ante senium
extincta. Super eo porrò rerum eventu
mœstus *Guilielmus filius*, jam Ecclesiæ veræ
membrum effectus, & extra Scotiam agens,
Guilielmo cujdam alii, *Cheisolvio*, consobрино
suo, contubernalique, die quodam tristissi-
mus asseveravit: Noctu visam sibi *Matrem*,
formâ miserabilî præsentem, adstantem, &
clare profitentem; *Se Matrem ejus esse.*
Quemadmodum autem felix esset ipse, viâ,
qua duceret ad Salutem eternam, apprehensâ;

T 3.

sic,

Maria Stuarta.

sic, è contrario, milles infelicissimam se: quippe, flammis addictam sempiternis. Interrogatam sub hæc à se, Num illis in incendiis & excelsa torquerentur hujus mundi capita? Torqueri, respondisse, ne dubitaret, (& quidem multa,) pœnīs inferīs, & incendiis atrocioribus, multoꝛque profundius, quàm plebem, involuta. Sic fatam, videri desiisse. (373)
TANTO stetit, stabitq; perpetuīs sœculis, hujc miserrimæ; non institisse cognatæ **STUARTÆ** saluberrimis monitis, & firmitudinis exemplis!

CI. Palàm facit hæc narratio, quàm malè sit actum cum ea, quæ *Sacra* projecit *consanguinea Regina*: nec ea, cùm deberet, & posset, ac stimularetur, resumpsit. Ne prætereamus igitur, nec eum, qui *Stuartam* ipsam, ejusq; causam, ad tribunalia deferunt.

Comitis regni Londinensibus, quibus postremò relatum ad Ordines congregatos erat, de Regina Scotiæ, Stuartâ, tanquam perduellionis adversus Elisabetam convictâ, (quæ convicta tamen revera nequaquam erat,) interfuerat, ac sententiam dixerat, Anglicanæ nobilitatis dynasta, *Baro Sturtonus*. Is, aliquantò post tempore mortem obierat, sed

Appendix, ad Annum 16

sed vitæ delicta (quippe *Catholicus*) orthodoxo Sacerdoti, priusquam emigraret, magnâ poenitudine confessus; & culpâ tenus, expiatus. Pro cuius tamen *Anima* quietiore statu, non ità multò post funus, seu sponte suâ, seu rogatus à defuncti propinquis, ad offerendam *Salutis hostiam*, se contulit; & ad *Oratorium* ædium sibi notarum abditum, sed frequentî satîs comprecantium cœtu refertum, habitu dissimulatò, venit, *Joannes* quidam, cognomentò *Cornelius*: oriundus ab *Hibernis*, sed natus in *Anglia* nobilibus parentibus. Accessit autem eodem & *laica* conditionis alius, maturi iudicii, *Joannis* assecla, deincepsque comes ejus, ad usque mortem, individuus: & tunc, *Corneliò* litaturò, ministri partes obituros. Ventum erat ad Sacrificii divini dimidium; elevatò jam ad adorationem consuetam *Venerabilis Mysteriò*: cùm ab initio precum illarum, quæ peraguntur ad *Memoriam* usque *Defunctorum*, *Cornelium* mysten extra se rapuit, & in opere sacro prolixius attinuit, ostentum terrificum. quod, qualénam esset, *Sacrificans* solus, & sacrificanti *famulans*, clarè cernebant. cæteri verò, qui coram,

T 4

ram,

Maria Stuarta.

ram, & circum Aram supplicabant, atrox quiddam esse, suspicabantur veriùs, quàm assequerentur; è luce, quam ex altaris alterutro cornu promicantem animadvertabant, caliginosò mistam horrore, vivorùmque carbonum sanguineò fulgore scintillantem. Suspensi stabant igitur, ac trepidantes omnes; avidi scire, Quid ista portenderent? Sed ignorantiam eorum, narratione rei gestæ, Sacerdos, ac Sacri minister, sustulerunt. Expletâ namque re divinâ, vir, omnî fide dignissimus, Sacerdos, ad populum conversus, ac verbis, in Apocalypsi clamantis vocis cœlestis, exorsus, **BEATI MORTUI! QUI IN DOMINO MORIUNTUR!** Sic (inquit) sic, filii filieq, DEI, transigite vitam; ut in Christo, quieteq; sempiternâ, mors esse vestra mereatur. Mibi Deus ostendit, eò Missa spatio, quò productius solitò moratus sum ad aram, Sturtóno barone, pro quo litavimus in terra, quidnam fiat infra terram. Ego Joannes Cornelius, (pergit, in lacrymas solutus,) ego frater vester, & ærumnarum vestrarum particeps; vidi sylvam, magnitudinis immanis: vidi sylvæ flammam, unò flagrantem incendio continentî: mediòque flammæ crepitantis, Animam

Appendix, ad Annum 1614.

mam Sturtóni baronis, humani corporis habitus conspicui, necnon, è capitis solito calvitio mihi cogniti (nam, ut meministis, glabri sin-
cipitis in vita fuerat) crudelia patientem. Au-
divi quoque, dirè stridentem, ac lamentis mise-
rabilibus ejulantem; ob vitæ præteritæ memora-
bilia quadam, nec adhuc ad assem novissi-
mum exsoluta, delictorum nomina. Singilla-
tim autem in se Sturtónus accusabat: quòd,
Catholicus cùm esset, animòque nunquam esse
desisset; inter allophylos, tamen Anglos, ne di-
versum ab iis sentire videretur, ignavâ vecor-
dique dissimulatione, nonnunquam, velut unum
ex illis, sese gesserit: ubi publica religionis in-
corrupta professio, tam è sua, quàm aliorum
re, futura fuisset. Quòd item in Aula quon-
dam, antecè magis, quàm piè, versari suetus;
more paganò potius, quàm Christiano, solutiùs
multa dicere, facere, præ se ferre, cum offensio-
ne mentium teneriorum, ausus esset. Quòd
denique (ponam propria Sturtóni verba,) quòd eorum ipse quoque fuisset è numero,
quorum suffragatione perierat INNOCEN-
TISSIMA Scotiæ Regina: piaculò, jam an-
tè quidem per pœnitudinem retractatò, sed ad-
huc pœna reliquias, ut debente, sic dante. Tam

T 5

autem

Maria Stuarta.

autem profundèmersus dabat has Baro pœnas; et è flammis solo vultu, capitisque vertice, conspicuus extans, alto simul ululatu vociferaretur, Misericordiam ingeminans, imploransque, Jobi verbis (374), amicorum saltem suorum: eò, quòd vindicæ Divinae manûs tactu premeretur, & astuaret.

Hæc, in gradu stans aræ, multùmque flens, Sacerdos *Cornelius*, invicem effusè flentis multitudini (quæ caput erat circiter octoginta) narravit. Cui talia dicenti fidem conciliabat, non modò pars, luridè micans, lucis, ab omni cœtu (velut dixi) conspecta: sed & is, qui sacrificanti minister adstiterat; eadem omnia, vidisse se quoque, quæ Sacerdos retulerat, eadem & audisse, contemendo. Maximum autem auctoritati verborum *Cornelii* pondus appendit, & *Virtutis* insigne meritum; quo fulgebat apud omnes, exemplar ipse virtutum, ac sanctimonix, multis annis: & postea, decus mortis, pro tutela Catholicæ Veritatis & Causæ, Dorcestriæ toleratæ, die tertio Julii mensis, anno sæculi superioris nonagesimo quarto, vivente, nec adhuc cessante tunc extirpare Pontificios, *Elisabetâ Bolenianâ*.

Stur-

Appendix, ad Annum 1616.

Sturtóni porro *Baronis* illa posthuma calamitas, & è flammis ejulatus, accidit intra septennium illud, quod inter cædem reginæ *Scotorum*, & suspendium *lanienámque Cornelii Sacerdotis*, intercessit. quod ostentum ità se, quemadmodum retulimus, habuisse; sinè retractatione secum in regnum intulit *Æternitatis*, non *Joannes* hic *Cornelius* tantum, ex *Omagannorum* stirpe nobilissimâ testis irreprehensus: verum ille lateris quoque *Corneliani*, non inter sacrificandum modò, sed in omni deinceps vitâ viâque, comes; ad mortis usque (sicut *Alegambe* loquitur) consortium. (375) QUI non discessit à scalis magistri sui funeralibus; cur recesserit à narrantis, sibi quoque compertâ, Veritate? Quod utinam sedisset animo quoque *Sturtóni Baronis*! ut ab agnita semel *Innocentia Stuartæ* sertitudine, per calculi præcipitium, non declinasset! Quid agendum esset, in iudicio ferali; scivit. sed, ut ageres bene, suffragii lator, intelligere vel noluit, vel veriùs timuit: secutus in ferenda sententia, non jus, ac fas, sed turbam; adversus cujus prævaliturum *Iniquitatis* torrentem, suam *Uinius absolventem* voculam, vidit utique profutu-

Maria Stuarta.

futuram Stuartæ nihil : & Sturtóno nocituram, ex dissenſu, plurimum. Sed, quid tum? *Stetisset Justitia : cecidisset Mundus!*

CII. Dicta sunt isthæc, & hucusque, de Statu Corporis Mariæ reginæ, post ejus è vita disceſſum. dicta quoque, de Spiritus, in loca feliciora, transitu, nulli Piorum dubitabili : quippe, glorioſæ Viraginis Innocentiâ, testimoniis etiam pluſquam humani tribunalis, ac fori, confirmatâ. Reſtat F A M A decollatæ *Stuarta* : quam famam, Exſequiæ vulgò, Sepulcrâque, vel celebrant eximiè, vel contumelioſè deturpant.

Posterius horum, apparet, ab *Elſabeta* quæſitum in *Stuarta* fuiſſe funus : ne caret & hõc opprobriõ. Quamvis enim hæc, auditõ, cecidiſſe Fodringhamii Mariam (votorum ſuorum victimam principem) lætioribus exuta, lugubria ſumpſerit indumenta ; mœſtitiâ præ ſe tulerit ; fremitu dolorem oſtendat, adverſus eos, qui decretum ſibi cruentum extorſiſſent ; *Davidſonum*, à Secretis ſibi, ceu præfeſtinum in eo Sanguinis negotio, pecuniâ multarit, & carcere ; ſemetipſam denique, primum ſtatim ad ſupplicii nuntium allatum, in ſilentii ſolitudinem abſtruſe-

Appendix, ad Annum 1614.

truserit: Quamvis, inquam, hæc *Elisabeta* fecerit; omnia tamen ista, non mœror erant, Stuartæis tributus honoribus, sed mœroris ludicra simulacra, foro temporique data.

Nam, & postridie statim cædis, Londinum allatô rumore, discursum urbe totâ, cum lætitiæ significationibus est: ignes festi passim, & palam, excitati; compulsata de turribus æra *Campana*; gestis *Elisabeta*, cum ævi longi votis, applausum; *Stuarta* verò, non sinè Diris, reclamatum est. parùmque visus, (in Regia præsertim) *Anglicanus* erat; qui *Scota* morte tantummodo parùm, ac jejune, lætaretur. Hæc omnia, videbat, audiebat, ferebat, *Elisabeta*; flens *Julianis*, ad Pompejani capitis aspectum, lacrymîs; pectoreque lato gemitibus expressis, singulciens. (376) *Apologiâ* præterea conductâ, sua contra Scotam Acta, per terrarum orbem populis approbare, satagens; *Stuarta* nomen ac gesta, passim, ac fœdè, lacerabat. Tumulum ipsius neglectum, & inhonorum, sinebat.

Sed, quid horum, *MARIÆ* cineres urebat? quid *Animam* ejus affligebat? in beata jam utique requie sitam, ac respirantem?

Male.

Maria Stuarta.

Maledicat illius laudibus, unius Insulæ pars una, vel angulus; in cœlum ferat eam, concors religiosioris Orbis auctoritas. Laudet te bonus, quisquis bonus es. Laus impiorum, ac vituperium, in pari statera sunt. Malô dignus est; quisquis probus, ab improbo se rumore malum credit. *Morum* censurâ, non *diſteriorum*, ponderamur. Fatuus est; qui fatuorum sermonibus arietatur, & labat. Quòd si verò *Potentia Probitatem* urgeat, & calcet: etiam funerata jam *Virtus*, etiam sepulta, de saxi tamen mole caput proferet; atque revirescet. Ut proinde *NEMO* celsius *Innocentiam* levet, quàm, qui nimio-plus eam premit: sicut *Elisabetâ Stuartam*, nihil minùs ipsa quærens, extulit. Carcer illius, & latebra *vicennis*, hujc lucem attulit *omnium Saculorum*.

Vixit hîc annis *STUARTA* quadraginta quatuor (377). Vivet in ore, sensibùsque bonorum, *totam aternitatem*. quam ut & in *Memoria* posterorum omnium haberet illa; *Filius* ejus, Rex, *Elisabetâ* potente potentior, cùm *Petroburgô* denique corpus maternum *Westmonasterium* transtulisset: hîc *Cineribus* illius erectô mausoleo, *JACOBUS*

Appendix, ad Annum 1614.

COBUS I. effecit. Qui conditorii verba leges ; ex his , quæ scripta sunt hucusq ; (modò livor absit ,) intelliges . Ad Monumentum istud , hæc , à lucubran- te me , Lampas esto !

D. O. M.

BONÆ MEMORIÆ , ET
SPEI ÆTERNÆ ,

MARIÆ Stovardæ , (378)
Scotorum Regina , Fran-
ciæ Dotaria , Jacobi V. Scoto-
rum Regis filia , & Hæredis u-
nica : Henrici septimi Angliæ
Regis , ex Margaretha majore
natu filiâ , Jacobo quarto Regi
Scotorum matrimoniô copula-
tâ , proneptis : Eduardi quarti
Angliæ Regis , ex Elisabeta , fi-
lia-

Maria Stuarta.

liarum suarum natu maximâ,
abneptis : Francisci Secundi,
Galliarum regis, Conjugis : co-
ronæ Angliæ, dum vixit, certæ
& indubitata hæredis ; & Ja-
cobi, Magnæ Britannia Monar-
chæ Potentissimi, matris : stirpe
verò Regiâ & antiquissimâ pro-
gnatæ.

Erat maximis totius Euro-
pæ Principibus agnatione & co-
gnatione conjuncta : & exqui-
sitissimîs animi & corporis do-
tibus & ornamentis cumulatis-
sima. Verùm, ut sunt variæ
rerum humanarum vices, post-
quam, annos plus minùs vi-
ginti in custodia detenta, for-
titer & strenuè, sed frustra, cum
malc-

Appendix, ad Annum 1614.

malevolorum obtreſtationibus, timidorum ſuſpicionibus, & inimicorum capitalium inſidiis, conflictata eſſet : tandem, inauditô, & inſeſtô Regibus exemplô, ſecurî percutitur : &, contemptô mundô, devictâ morte, laſſatô carnifice, Chriſto ſervatori animæ-ſalutem, Jacobo filio ſpem Regni & poſteritatis ; & univerſis cædis-infauſtæ ſpectatoribus, exemplum patientiæ commendans ; piè, patienter, intrepidè, cervicem Regiam SECURI MALEDICTÆ ſubjecit : & vitæ caducæ ſortem, cum cœleſtis Regni perennitate commutavit. 6. Idus Febr. Anno 1587. ætatis 46. — (179)

V

IN

Maria Stuarta.

IN HISTORIAM
MARIÆ STUARTÆ,
TESTIMONIA, ac NOTÆ.

(1) *In Academico templo, Dilingæ.* (2) *Florimund. Remond. de Ortu & progressu heresum, lib. 6. cap. 19. fin. & Chronologia Coloniensis, initio.* (3) *Sic numerat Famian. Strada, lib. 8. decadis 2. pag. 471. editionis Batavica, in 12. §. Et profectò. &c. At, juxta numerationem mea Panegyris, è Chronologia Coloniensi deductam, §. Quarto Calend. Augusti, Maria Stuarta, regina Scotica fuit centesima septima: adeoque, Jacobus Quintus, pater ejus, Rex Scotia Centesimus sextus. Ad hanc, tam numerosam Regum Scotia successionem, Maria Stuarta avum precedentium, respexit & Georg. Buchananus, in Programmate Psalmorum Davidis cantans;*

Nympha, Caledoniæ quæ nunc feliciter
oræ,

Missa per innumeros, sceptrâ tueris, avos;
(4) *De cæteris, à Jacobo V. Scotorum rege sub-*
latis, & exagitatis, Sacrorum desertoribus, &
here-

Appendix, ad Annum 1614.

hereticis ; vide *Lejlaum antistitem lib. 9. Scotie. histor. &*, ex eo, *Appamianum, in Continuatione*, anno 1539. num. 7. De Buchanani verò proscriptione, lege *Decadis 2. librum 8. Famiani Strada, pag. 486. ante med. §. Auditâ morte.* (5) *Diem octavum, ab ortu Maria, assignat Chronologia Colonienfis, vetustior. Strada, pag. 471. septimum.* (6) *Auctor narrationis supplicii Stuarda, Londini, & Ingolstadii, typis vulgatus, pag. 93. fin. & 94. princ. in forma 2. Strada quoque, decad. 2. lib. 8. pag. 471. med. Et hujus pulcritudinis, ac suaviloquentia, vivam Stuarda imaginem retinuit, etiam quadraginta jam quatuor annorum natu, sub ipsa mortis horam: ut partim effigies ejus monstrat; & inferius quoq., suò locò, dicitur.* (7) *Annum hunc mortis Francisci I. regis, adnotavit Buchananus quoque, lib. 17. histor. Scotica: Diem verò (qui S. Barbara Virg. & Mart. sacer erat) Chronologia Colonienf. supra citata.* (8) *Libro 3. regum, cap. 1. v. 3.* (9) *Colligitur id è Chronologia Colonienfi, §. Succedit illi. & ex anno mortis ejus, paullo supra assignatò.* (10) *Lejtha, vel Lejth, geographis, aditus astuarii Forthe (seu maris Scotici) supra Edynburghum urbem. Lethæ-portum nomi-*

V 2

nat

Maria Stuarda.

nat Franc. Sacchinus, histor. Soc. P. 2. lib. 6. num. 106. (11) In *Jod. Hondii Atlante*, tabulâ *Scotia Meridionalis*, pag. 50. invenio quoque *fratrem Jacobi V. Scotorum regis, naturalem alium, Joannem nomine*; *sorori Comitis Bothwellia Jacobi matrimonio junctum. Apud Buchanannum quoque Joannes est.* (12) *Lib. Sapient. sap. 4. versu 3.* (13) *Strada*, *decad. 2. lib. 8. pag. 472.* cum nonnullis aliis, *Moraviam*: alii *Morraviam*, nominant. *Barneſtapolius* pag. 13. *de Stuarta Imoc. Murravium Comitem vocat*: ut & pag. 58. *J. Hondius*, & *Jo. Janssonius*, in *tabulis Scotiae*, *regionem Murrayam*: quò discriminetur à *Moraviae Marchionatu Germanicò*, sicut terris, ita quoque vocabulò. (14) *Loca & aedificia ascetarum. Vide Heribertum Rosendorfum*, in *Vitas Patrum*. (15) *Princeps de plenitudine potestatis, legitimare potest.* & *Alex. conf. 228. inc. Visis Codicillis. &c. Ceterum*, *spuri Jacobi elevationem ad Comitatum Murrayanum*, *Buchananus* lib. 17. pag. 611. post *med.* ait accidisse, post *regina reditum è Gallia*. *Strada* verò sentire videtur, prius jam id accidisse. (16) *Valerii Max. sub Tiberio scribens*, *vox est lib. 5. cap. 3.* non tamen ultra titulum. *Istam perro spurii Ingratitudinem nota-*

vii

Appendix, ad Annum 1614.

vit etiam Barneſtapolius, pag. 13. ad med. (17)
Ad Atticum. (18) Tom. 2. *hiſtor. Societ. lib.*
6. num. 106. (19) 3. Reg. 18. v. 19. &c. Ubi ſic
 ad Achabum S. Elias loquitur. Congrega ad
 me prophetas Baal quadringentos quinquaginta., prophetasq; lucorum quadringentos:
 qui comedunt de menſa Jézabel. &c. (20)
Diaria., non ſunt ἐμπειρίδες tantummodo pagella., ſicut vulgò; ſed (ſicut hōc locò) quotidiana ſtatq; alimenta. apud Arbitrum, ante fin. libri, de 3. ſacris Anſeribus. Militum dimenſum, vocabulò caſtrenſi, Canon eſt. Vide *Annamian. Marcellin.* (21) *Chronologia Stuartæa*, Colonia edita. S. Regina, unde. Ex Buchananano. (22) De miſero hoc Sacrorum ſtatu., *Florimund. Remond. lib. 6. de Orig. hæreſ. pag. 298. in 4. & al.* (23) Anno 1562. teſte *Franc. Sacchino.*, tom. 2. *hiſtor. lib. 6. num. 108. & 109.* (24) Idem ibid. num. 106. (25) *Sauraus*, in *Urbibus. V. S. André.* Quam rem prolixè., ante *Sauraum*, deſcripſit & *Georg. Buchananus*, *Scotiſcor. lib. 15. à pag. 536. uſque 543.* qui paſſim miſcet, vitiata veritatis merito ſuſpicionem laborantia: quippe, ab homine ſcripta, apoſtatâ, *Sophocardii amicò*, & ipſo Sæctariò: proptereaq; à *Jacobo V. rege*, in exilium ejeçto.

V 3.

anno

Maria Stuartæ.

anno 1539. uti de se ipse scribit *Scoticorum lib.*
14. pag. 509. edition. Edimburg. aut veriùs Ba-
tarica. (26) Joan. 6. v. 33. & 41. & 58. (27)
A pag. 123. usq; 143. editionis Elseviriana an.
1648. in 8. (28) Jodoci Cocci, Bileveldiani,
Theologi, & Canonici Juliacensis, Tomi 2. lib.
6. artic. 1. & 7. (29) Vide de hac, & aliorum
generum, impietate, Florim. Remond. de Orig.
hæresum lib. 6. cit. à pag. 298. (30) Pag. 575.
post med. (31) Ex Oberto Barneſtapolio, in
Stuarta Innocente, pag. 15. med. (32) E Bar-
neſtapolii pag. 14. post princip. inferiùs afferam
testimonium. (33) Buchanan. lib. 16. pag. 575.
ante fin. (34) Ante Paraphrasin Psalmorum
Davidis, superiùs allati. (35) Joannem Les-
leum lege, Rossensem episcopum, Scotum, pag.
585. histor. Scot. (36) Vide & Michaëlem ab
Iselt. pag. 42. de Stuarta. (37) Ità loquitur
& Cornel. Nepos, scriptor, siquis alius, ῥωμαϊό-
τατος, ac Ciceroni coævus. in Vita Pomponii
Attici, med. Quibus ex malis ut se emerſit,
nihil egit aliud. &c. de periculo, quod ei im-
pendere credebatur à Mar. Antoniò, proſcri-
pturo Ciceronis amicos. (38) Colligitur è Bu-
chanano, hist. Scot. lib. 17. pag. 622. post princip.
(39) Ità refert, in Genealogia Regum Scotie,
Nicol.

Appendix, ad Annum 1614.

Nicol. Rittershusius, de Matthæo Stuart, Comite
 Levisia. cujus secundam quoque uxorem no-
 minat Margaritam, sed Archibaldi Duglassii fi-
 liam. De prima, consentit etiam Buchanan.
 Scotie. histor. lib. 13. pag. 446. post princip. Ut
 proinde non assequar, quid sibi velint, in edi-
 tione Batavica Strada, decad. 2. pag. 473. ante
 fin. illa marginis verba, parenthesi inclusa
 (Maria Lenox) ubi in corpore mentio fit de
 matre Henrici Stuarti, genus ex Henrici 7. re-
 gis Anglorum nepte. Hujus Henrici pater,
 fuit Matthæus ille Stuart, Comes Levinia. (al.
 Lenox.) Livinia Comitem, pro Levinia, Stra-
 da nominat. (40) Buchananus lib. 17. pag. 626.
 Davide (inquit) contendente, Ex usu rei
 Christianæ nuptias eas futuras: quod Henri-
 cus Darlæus, & pater ejus, sectæ Papanæ
 æcerrimi essent assertores. &c. de Davidis
 Rieci Consilio loquitur, quod regina nupturienti
 inculcabat. (41) Obertus Barnestapoliensis, in
 Stuarda Innocente, pag. 16. post princip. (42)
 Verba sunt Buchananus lib. 18. pag. 644. post med.
 (43) Buchanan. lib. 17. pag. 622. ad med. (†)
 Buchanan. lib. 17. Scot. pag. 622. med. (44) U-
 lissis ac Penelopæ, etsi diversô nonnihil sensu,
 meminist in Stuarda Innocente, Barnestapoliensis

V 4

quo-

Maria Stuarda.

quoque pag. 16. princip. (45) Meminit huius Pontificie dispensationis facta, in causa harum nuptiarum, Buchananus, aliud licet agens, lib. Scotie. rer. 18. pag. 638. post princ. (46) Rothefayæ Ducem, Rutershusius, in Genealogia regum Scotia, nominat. ac Rothefajum quoque Buchanan. lib. 17. pag. 625. ad fin. (47) Idem, histor. Scotice lib. 17. pag. 625. post med. (48) Barnestapoliis, pag. 2. post med. (49) pag. 48. med. (††) Strada decad. 2. lib. 8. pag. 686. med. de Siuarta, & Buchan. (50) Barnestapol. pag. 14. ante med. (51) De hoc Epicæno, Corvò fœmina, ceterisq; generis ejusdem, doctè festivèq; disserit Emman. Alvarus libro 1. Institutuum Grammaticar. titulò, De Generibus Nominum, ipso fine, pag. 54. & 55. editionis Brunerutana, in 8. quem legisse, juverit, & oblectamento fuerit. (52) Expende Barnestapoli verba illa pag. 14. med. ubi de natalibus nothi ait: Ex regio (QUOD PUTATUR) femine. &c. (53) Hoc typographi nominant hodièq; , Xamistisch sehen. (54) Barnestapoliis pag. 13. à med. usque ad fin. (55) Colligitur è Buchananì Scoticarum rerum lib. 18. pag. 640. ante fin. & inferius rursus, pag. 642. post princip. ubi nuntii frequentes afferebant, Uxorem Mur-

Appendix, ad Annum 1614.

Murrayi, abortu factô, anno 1565. in exigua
spe vita, animam agere. (56) *Famian. Strada*,
decad. 2. lib. 8. pag. 486. ante med. (57)
Buchanan. Scotic. lib. 17. pag. 611. (58) *Idem*,
eod. lib. pag. 623. prope med. & pag. 609. med.
& pag. 609. fin. & 610. med. & p. 613. ante med.
(59) *Buchanan. lib. 17. pag. 611. post med.* (60)
Cum Sabauda Italico, de quo mox infra: & cum
Bethuelio Cornute: de quo & ipso inferius. (61)
Quæ tria crimina Barnestapoliis quoque pag. 3.
med. nominat à Buchanano Stuarda impacta:
& redarguit, in sequentibus. (62) *Buchanan.*
Scotic. rer. lib. 17. pag. 609. ante fin. & pag. 629.
à princ. &c. (63) *Strada verba*, lib. 8. pag.
486. med. (64) *Decad. 2. lib. 8. pag. 485. &*
486. in marginibus. (65) *Valer. Maxim. lib.*
3. cap. 7. num. 8. M. Æmilii Scauri sparsim
meminit, in Jugurtha suo, Crisp. Sallustius.
(66) *Hunc Michaël ab Isselt, pag. 42. & Bu-*
chanan. pag. 622. &c. Rizioium nominant. A-
lis, nobiscum, Riccium. (67) *Libro 17. rer.*
Scot. pag. 623. fin. (68) *Eunuch. Act. 4. sc. 4.*
post princip. (69) *Remond. de Orig. hereseon,*
lib. 6. cap. 16. num. 3. ad med. (70) *Scotic. rer.*
lib. 17. pag. 601. fin. & 602. ante med. (71)
Barnestapoliis, in Stuarda Innocente, de nu-

V 5

ptiū

Maria Stuarda.

ptis ipsius Bothvello suasit, pag. 34. v. 5. ante fin. (72) Lib. 17. pag. 630. ante fin. (73) Partem Scotia tenebant. Picti: ut Septenniô quoq, I. in Notis adstruxi. (74) Ovid. 2. Tristium, med. Hospitis igne duas, &c. (75) 2. Reg. cap. XI. (76) Cornel. Tacit. lib. 12. Annal. de adoptione Domitii Neronis, à Claudio factâ. (77) Sueton. Tranquill. in Tito Flavio Vespas. cap. 7. & Tacitus, Historiar. lib. 2. ad inst. & alii. (78) Aelius Spartianus, in Vita Adriani. (79) Nicol. Sanderus, de Schism. Anglicano, lib. 1. (80) Lib. 17. pag. 602. (81) Libro 6. historia Societ. pag. 331. num. 107. In Annum nempe 1562. post quem, anno deinde 1564. exitus Julii, nuptia Darleana sunt peracta. (82) Videtur mihi hoc loco desiderari vox, Profundendâ, vel Impendendâ, similève quidpiam à culpâ librariorum. (83) Sacchin. lib. 6. citat. à numero 105. usq, 109. exclus. (84) Vide Tomum 5. hist. Societatis, Possinô auctore, lib. 2. à num. 140. usque 145. (85) Franc. Sacchin. Tom. 3. lib. 3. histor. Societat. num. 167. & 168. (86) 1. ad Corinth. 6. v. 18. (87) Epist. 1. ad Timoth. cap. 2. v. 2. (88) Ad Romanos, cap. 12. v. 18. (89) 1. ad Thessalonic. cap. 5. v. 22. (90) Scandalum, quod præcisè - Accepto, sem

Pas-

Appendix, ad Annum 1614.

Passivo, opponitur è directo: de quo agit S. Thom. in 2. 2. quest. 43. artic. 1. ad 4. & alibi. De Dato, seu Activò, ait Christus Matth. 18. v. 6. 7. 8. Væ mundo, à Scandalis! væ homini illi, per quem Scandalum venit! &c. (91) *Matthæi* cap. 10. v. 17. & v. 36. (92) *Ibid.* v. 21. (93) *Ibid.* v. 22. & *Psal.* 1. v. 1. (94) *Obertus Barneſtapolius*, in *Stuarta Innoc.* pag. 41. post med. (95) *Pag.* 53. ante med. (96) *Buchanan.* lib. 17. rer. Scot. pag. 600. ante fin. (97) *Buchanan.* Scotie. rer. lib. 17. pag. 609. à princ. ad med. (98) *Auctor* *Stuarta Innocentis*, pag. 49. ad fin. & pag. 20. usque ad fin. per totum. (99) *Arbiter* in *Satyrico*: longè post princ. (100) 3. *Regum* cap. 21. v. 3. &c. (101) *De qua habet* 4. *Reg.* cap. XI. per totum. (102) *Barneſtapolius* pag. 20. fin. & pag. 21. usq. ad med. (103) *Hi tres, sed diversis è matribus, Jacobi V. fuerunt*, nothi; quos & *Buchananus* nominat, & *Nicol. Rittershusius*, in *Genealogia Regum Scotia*: *Jacobus, inquam, Joannes, ac Robertus.* *Rittershusius* autem & *Wilhelmi cujusdam* meminit, qui *Moravia Comes fuerit, ante Jacobum spurium.* *Originem tot spuriorum indicat (si non falsus)* *Buchan.* libri 14. fine: quod ad mulieres proniorem

Maria Stuarta.

norem reddidissent Regem, ejus Adoleſcentiæ educatores : qui hac ratione diutiſſimè eum ſibi obnoxium fore , ſint arbitrati. (104) *Buchan. lib. 17. pag. 610.* (105) *Idem, lib. 18. pag. 641. ante med.* (106) *Obertus Barneſtapol. in Vindictis Stuartæ, pag. 54. poſt med.* (107) *Fuit is Archiepiſcopus. de quâ re, Buchanan. lib. 20. pag. 727. princ. Vide autem & ſine pag. de Sacerdote plexo, qui tertio jam Miſericordiaverat. hujus enim ipſius vocis uſu, in SS. Altaris ſacrificium ſcurrari, placuit iſtâ nebuloni.* (108) *Obertus, pag. 12. med. & ſin.* (109) *De Origine hæreſeon lib. 6. cap. 16. num. 3. ante med.* (110) *Obertus, pag. 26. med. in Vindictis Stuartæ.* (111) *Expende verba Florimundi Remondi lib. 6. cap. 16. num. 2. ante ſin.* (112) *Auctor Chronologiæ Stuartæ, Colonia impreſſus. J. Perduelles.* (113) *Obertus, ſuprà citat. pag. 23. poſt med.* (114) *C. de proba. l. ſin.* (115) *Marci 6. v. 23. & 26.* (116) *Hiſ, à Buchananano traditis lib. 17. pag. 632. ſin. & 633. poſt princip. non contradicunt Barneſtapolius, & Florimund. neque Chronologia Stuartæa Coloniens.* (117) *Buchananus enim ait, Poſt idus Apriles cum reſeſiſſe rerum motum : lib. 17. ſine. Colligi-*

1168

Appendix, ad Annum 1614.

eur autem & ex eo ; quod ab Oberto Regina
 memoretur partui fuisse proxima, quo tempore
 gerebantur ista, pag. 24. post med. Peperisse
 verò eam decimò nono die Junii, constat ex eo-
 dem Buchan. ibid. fin. nec dissidet in Genealogia
 Regum Scotia Rittershusius : uti nec Michaël ab
 Issels. pag. 45. (118) Obertus, in Vindiciis
 Reginae, pag. 23. princ. (119) μορμολύκειον
 Græcis, & μορμολυκέον, immò & μορμολύκια
 in plurali : monstra sunt larvarum ; seu spectra
 & terricula, pueris ac pregnantibus exster-
 nandis valida. (120) Qui & à pedibus,
 & mense ministerio. Ciceronis est, Actione
 3. in Verrem. (121) De sclopo, ejusq; de-
 torsione, narrat Obertus, in Vindiciis, pag. 24.
 post med. & 26. med. (122) De pugione,
 Florim. Remond. lib. 6. de Orig. heres. cap. 16.
 num. 3. ante med. (123) Antichalamum ;
 Antichambre, Gallis. Antecubiculum, Vitru-
 vio : Locum excubitorum-regia. (124) O-
 bertus, pag. 62. post med. Reginae Secretarium,
 Supplicem, extrahit (Darleus) ad cædem.
 (125) De Invocatione Justitiæ, Florimundus
 tradit, lib. 6. cap. 16. ante med. (126) Hoc
 Buchanan. observat, lib. 17. pag. 34. post princ.
 (127) Terent. Eunuch. Act. 1. sc. 2. post princ.
 (128)

Maria Stuarta.

(128) *Vide nihilofecius*, *Chronologia Stuartea auctorem*, Edition. Colonienf. 5. Perduelles.
 (129) *Frequenter in Deuteronomio*, *diverſis capitibus*. (130) *Pag. 26. poſt med.* (131) *Pag. 22. ante med.* (132) *Obertus*, *pag. 26. med.* (133) *Idem*, *ibid.* (134) *Corneliſ Nepotis eſt*, *in Præfatione ad Atticum. Eſtq;*, *Interior pars ædium*, *in qua materfamilias habitat: inquit idem.* (135) *Hanc Seſſionem Ruveni*, *coram ſe*, *dum ſtaret ipſa*, *ſignate præter alia*, *Reginam ei exprobrâſſe*, *non omiſit annotare Buchanan. lib. 17. Scoticar. rerum*, *pag. 634. med.* (136) *Scotica. à Caledonia ſylva*, *Scotia parte.* (137) *De quo Buchananus*, *non ſolum in hoc Patricii Ruveni ſermone*, *pag. 634. libri 17. ante finem*; *ſed univerſo ſuo Opere*, *quod inſcripſit*, *Dialogum de Jure Regni apud Scotos*, *inter Georgium Buchananum*, *& Thomam Metellanum*, *Calvinianos*, *agit: improbane poſtea*, *proſcribentēq;*, *Scriptum iſtud*, *ſacbo I. opuſculô ad Henricum filium*, *VVallia factum Principem.* (138) *Sic enim Scoti nominabant* (*per contemptum fortâſſe*, *pro Davide Riccio*) *Buchanan. lib. 17. pag. 624. poſt med. & alibi.* (139) *Non ergo Pauci*, *qui vigilas agerent: ut ait Buchan.*
pag.

Appendix, ad Annum 1614.

pag. 634. Vide Chronolog. Colon. Stuarta. 5. Perduelles. &c. (140) Barneſtapoliuſ, de Jacobo Stuarto, ſpurio. Hanc potiendi imperii (in Scotia) ſpem, acerrimi animi adoleſcens, non priuſ dimiſerat, quàm vitam. pag. 12. poſt princ. (141) Oberiuſ in Vindiciis, pag. 26. ante fin. (142) Vide Florim. Remond. de Orig. herèſ. lib. 6. cap. 16. num. 3. ad med. (143) Luca 1. verſ. 71. (144) Buchanan. lib. 17. Scotie. pag. 635. poſt princip. (145) Oberiuſ, in Stuartæ Vindiciis, Cardinali Alano dedicatiſ, pag. 26. fin. (146) Florimund. lib. 6. cap. 16. num. 2. & 3. med. (147) Buchananuſ, libri 17. fine, ait; peperitſe Reginam 19. Junii, paullò poſt horam nonam **ÆQUINOCTIALEM**. Preceſſerat porro jam (utpoſe Julianiſ in Faſtiſ.) Solſtitium æſtiuum; Soluſ in Cancrum ingreſſu. (148) Michaël ab Iſſelt. pag. 45. & Nicol. Battershuſiſ, in Genealogia regum Scotia: & aliâ Genealog. Regum Anglia. (149) Ad Roman. cap. 12. v. 17. & v. 21. (150) Luciliſ eſt, Satyrarum lib. 6. ſicut Prodigentia Cornel. Taſiti, lib. 13. Annal. (151) Barneſtapoliuſ pag. 39. poſt princ. qui pag. quoque 14. poſt princip. genere dicit oriã Alſkinorum. (152) Apud quem,

Maria Stuarta.

quem, *hist. rerum Scotticarum* libro 17. pag. 600. princip. *Jacobus hic Stuartus sororem Reginam Mariam in Gallia alloquens, & in Scotiam invitans, inter cetera ait; Præsertim cum is esset (Jacobus), cujus fidei se maximè tutò posset committere, NATURA frater. id est, Jacobi V. filius naturalis. Si namque legitimus fuisset: ad eum Scotia regnum, & ut marem, & ut natu majorem, non ad Mariam, pertinuisset. Idem tamen libro 16. pag. 375. aperte Proximi regis (id est, Jacobi V.) nothus appellatur. post med. Oblique verò, pag. 634. (153) Buchan. lib. 17. *Scotic.* pag. 611. med. & fin. (154) Obert. pag. 30. fin. & 31. princip. (155) Idem, pag. 31. princ. (156) Ità nominat hunc Auctor *Chronologia Stuartae, Colonia impressus*, §. *Jacobus Heburnus. &c.* Alii, inter quos *Sirada, decad. 2. lib. 8. pag. 474. post med. Jacobum Eburnum, Botwelli Comitem, Scotici Maris præfectum (Admiralium vocant.) Obertus pag. 69. ad fin. Hepburnum, scribit. Rittershusius, in Genealogia Regum Scotiae, Heburnum. (157) Qualis ad extremum captus à Danis, & mortuus est: Buchananò referente, lib. 18. pag. 667. & 671. (158) Omnium scelerum inventor, & opifex. (159)**

Appendix, ad Annum 1614.

(159) Obertus in Vindiciis, pag. 19. ante fin.
 (160) Buchanan. lib. 17. pag. 625. princ. Vide
 autem & Indicem illius, V. Andreas Stuartus:
 & pag. 418. Is anno postea 1567. in pugna vul-
 neratus traditur, lib. 19. pag. 677. ante fin. (161)
 Michaël ab Isselt. pag. 88. de rebus Stuartæ.
 (162) Florim. Remond. lib. 6. cap. 16. num. 4.
 post princ. Nec dissentit, de visitationibus, Bu-
 chanan. lib. 18. Scotie. pag. 642. med. (163)
 Vox Rubeni, de Josepho vendito, Genes. cap. 42.
 vers. 22. (164) Genesis cap. 9. v. 6. (165)
 Hunc calculum accuratè duxit ipsa Stuarta,
 apud Buchananum, lib. 18. Scotie. pag. 642. med.
 (166) Hos omnes nominat Obertus in Vindi-
 ciis Stuartæ, pag. 56. à med. ad fin. de plexis
 post hac agens. (167) Michaël ab Isselt. pag.
 88. quem Buchanan. lib. 18. pag. 642. ait fuisse
 Dominicum. (168) Sic semper hunc nomi-
 nat Obertus in Vindiciis. Buchananus, Here-
 sium. (169) Barnestapoliis pag. 54. de Baro-
 ne Harrifio. à med. (170) Libro 18. Scotie.
 pag. 642. post princip. (171) Florimundi Re-
 mondi lib. 6. cap. 16. num. 1V. verba expendo.
 Inter tertiam, & quartam noctis horam, æ-
 des, in quibus rex diversabatur, suppositò &
 incenso pulvere convulsas. &c. Atqui, è nar-
 ratio.

X

Maria Stuarta.

ratione Buchanani, lib. 18. pag. 643. ad med. Cades prius peracta fuerat, quam ades incensa dispergerentur. Cuj temporis intervallo tribuo semihoram saltem; inter regis necem, & domus incendium, interjectam. (172) Florimund. lib. cit. 6. & cap. numerog, modo citatis: circa med. (173) Barnestapoliis, in Stuarta Innocente, pag. 35. med. (174) Lib. 18. Scotie. pag. 643. fin. & 644. post med. Aliter multo alii. in quibus Florim. Remond. de Orig. hares. lib. 6. cap. 16. num. 4. post med. Facinus hoc Regina, uti par erat, indignissime tulit. &c. & ibid. Mariti Corpus, non sine lacrymis, regis majorum tumultis inferri jussit. (175) Confer e Buchanano, libri Scoticarum rerum decimi quarti verba, ante fin. pag. 514. paullo ante med. de sepultura Jacobi V. & postea libri 17. iidem finem, pag. 635. med. de sepulcro Davidis Riccii. Denique libri 18. pag. 644. ante fin. de sepulcro regis Henrici Darlei. Sepeluit autem Stuarta Darleum (inquit Florimund. lib. 6. cap. 16. num. 4. ante §. Non multo &c.) sine ulla ferè pompâ: ut, quæ in toto suo comitatu Unum tantum Sacerdotem haberet. (176) Nam hoc ipso argumenti Achille usum in ea persuasione Murrayum, & Bothwellium cap-

ptum,

Appendix, ad Annum 1614.

ptum, Oberius in Vindiciis refert : pag. 46. à med. (177) Idem citatà pag. 46. & Florim. Remond. lib. 6. cap. 16. num. 4. post init. (178) Idem, pag. 51. à med. (179) Quas rationes partim pag. 46. à med. partim pag. 51. fin. & pag. 52. à princ. Oberius indicat in Vindiciis. (180) Idem ibid. pag. 52. princ. (181) Barnestapolius, in Stuarta Innoc. pag. 52. ante med. Quid, si hoc verò Kirchlestoum quoque Geographis dicatur, quod infra Edimburgum, ad Occasum venum amni adjacet? & in via Sterlinum versus situm est? (182) Florimund. lib. 6. cap. 16. num. V. princip. §. Non multò. (183) Famian. Strada, decad. 2. lib. 8. pag. 475. princip. (184) Ad Romanos, cap. 3. v. 8. (185) 1. Corinth. 6. v. 12. (186) Antonium Dauroultium vide, in Catechismo Historiali, posteriorum præsertim editionum, cap. 2. ad fin. (187) Multa, jam antiquitus cõdita, Juris Decreta, contra Matrimonia cum Impedimento Criminis, affert etiam Laymannus, nostri ævi Canonum doct̃or, Lib. 5. Theol. Moral. tract. 10. Part. 4. cap. X. à num. 1. & seqq. (188) Oberius, in Vindiciis, pag. 37. fin. (189) Simile quiddam concio Judeorum clamitavit ferosolymis, adversus invisum sibi Paulum, Actor. 22. v. 22.

X 2

(190)

Maria Stuarta.

(190) *Barneſtapolius*, in *Stuarta Innoc.* pag. 64. è *Buchanano*. (191) *Hac*, & proximè ſuperiora, conſenſu magnò tradunt, *Barneſtapol.* in *Stuarta Innoc.* pag. 63. & 64. *Florimund. Remond.* lib. 6. cap. 16. num. 5. *Auctor M. S.* *Oratione 1. de Stuarta.* *Strada*, l. 3. pag. 475. & alii. (192) *Arx* enim regia jam à rebel- libus tenebatur, *Palfurio* quodam *Prefectò* im- poſito. *Florim. Buchan. &c.* (193) *Carcere* *Roma* teterrimus, à *Salluſtio* in *Catilina* descrip- tus. in quo ſtrangulatus *Lentulus Sura*, & alii *Conjuratorum*. *Caterum*, quòd *Posterò* sta- tim die *Stuartam* abductam in *Levinum* lacum ait; alii cum *Buchanano* pag. 666. med. poſt duos id dies accidisse tradunt. *Auctor M. S.* & laudantur pro teſtimonio, in univerſa nar- ratione iſta, ad marginem, *Romuald. Scotus*, pag. 80. & *Michael Iſſelt.* pag. 119. & c. (194) *Buchananus* lib. 18. pag. 668. poſt med. (195) *Hac* hætenus tradit, majori parte, *Florimund.* lib. 6. cap. 16. num. 5. (196) *Buchanan.* lib. 17. pag. 630. ante med. (197) *Danielis* cap. 13. v. 22. de *Suſanna*. (198) *Luca* 1. v. 79. (199) *De Profundo-Maris*, *S. Paulus* 2. *Co- rinth.* XI. v. 25. *Id* *Baronius* eruditè trahit ad *Carcerem* illum *Cyzicenorum*, de quo *Venerab. Beda*,

Appendix, ad Annum 1614.

Beda, ex *Theodoro Tarsensi*. *Spondan. Epitoma*
 anni 58. num. 18. (200) *Apocal. cap. 17. toto.*
 (201) *Obertus in Vindiciis*, pag. 39. ante med.
 (202) *Uxorum scilicet Jacobi V. Scotia regis*;
 (in congressu cum rege, marito earum,) vica-
 ria, seu substituta. Hoc enim, latinitate pro-
 pria, vox Pellicis notat: ut sit uxoris pellex,
 & mariti concubina. Fuerunt autem uxores
 Jacobi V. legitima, simulq; Scotorum Regina,
 (ut Nicol. Rittershusius in *Genealogia Regum*
Scot. assignat) I. *Magdalena Valesia*, *Francisci*
I. Regis Gallie, filia. Post hujus verò mor-
 tem, II. uxor, *Maria*, *Claudii Guisii Ducis*,
 filia; ex qua *Maria Stuarta* nostra. (203)
Daniel. 13. v. 35. (204) *Ibid. v. 42.* (205)
Ibid. v. 44. & 45. & c. (206) *Florimund.*
Remond. lib. 6. cap. 17. num. 2. (207) *Hac*
& Buchananus attingit, librò *Scoticar. rer. 19.*
pag. 672. fin. & 673. ultra med. (208) *Idem*
Buchanan. ibid. pag. 673. & 674. princ. (209)
Florimundus lib. 6. cap. 17. num. 1. post med.
 (210) *Cartham nominat hoc flumen Buchan.*
lib. 19. pag. 676. post princ. Geographi, Cart-
cartum. (211) *Florim. & Buchanan. He-*
resios eos nominant. Obertus autem in Vindi-
ciis, Harrisios. pag. 54. med. & alibi. (212)

X 3

Flori-

Maria Stuarta

Florimund. lib. 6. cap. 17. num. 2. Ogilvium nominat. Hic idem & ceteros, quos memoravi, duces recenset: ut & Buchanan. lib. 19. pag. 676. post med. (213) Michaël ab Ifselt pag. 146. de rebus Stuarta. (214) Ità numerat Buchanan. lib. 19. pag. 677. ad fin. (215) Capta namque anni 1567. die 15. Junii; sedit in Leviniana custodia, usq; ad tertium Maji diem, anni sequentis 1568. quo die per VVilhelmum est educta. (216) Joann. cap. 18. v. 36. Respondit Jesus (Pilato); Regnum meum non est de hoc mundo. &c. (217) 1. ad Thesalonie. cap. 3. à v. 3. usque ad 6. (218) Livius, lib. 1. (219) Ut primùm enim è Gallia rediit in Scotiam Stuarta; Elisabetha tesseram, ac pignus, amoris amicitiaq; misit ei dono, adamantis, in partes duas aequales diffissi, semissem: pollicita, signando, gravata malis, dimidium illud gemma alterum sibi remitteret, recepturam ex Anglia opem. Hujc adamantia statim alterum redonavit Stuarta, in annulo aureo, cordis figurâ incisum; & hendecasyllabici Buchananais viginti septem, non tamen expositissimis, aut usquequaque regis, comitatum. De adamante priore, narrat Strada quoq; de cadis 2. lib. 8. pag. 475. de utroque verò simul,

Flori-

Appendix, ad Annum 1604

Florimund. lib. 6. cap. 16. post initium. ubi & epigramma Buchan. (219) Maro lib. 3. Æneid. ante med. de Strophadibus Insulis. (220) Habacuc cap. 1. v. 16. de tyranno Chaldaicō. (221) Hic Orator fuit La Motte, Fenelone. de quo Florim. Remond. lib. 6. cap. 17. num. 2. ante fin. (222) Libro 20. pag. 726. & 727. ubi seipsum scriptor implicat. princip. & med. (223) Introitus sacra Milsæ, de Communi plurimorum martyrum. ex Ecclesiastici cap. 39. v. 14. (224) Exit enim anno Christi 1568. Nos hodie, dum hac eduntur, annum numeramus 1675. (225) Ecclesiastici cap. 21. v. 10. (226) Matthæi cap. 24. v. 15. (227) Sic Scoti Edimburgenses insigneabant Crucem, insutam vesti Equitis S. Spiritus, oratoris Gallici. Florim. lib. 6. cap. 16. num. 6. (Δ) E cap. 2. vers. 3. S. Malachia propheta. (228) Quæ vide apud eundem, ibid. num. 6. a S. Porro. cujusmodi delirium est, v. g. Adulteris publice super vestes ceteras superinjici Indusium Album, in ludibrium (opinor) Alba Sacerdotalis. unde vestis similis iis quoque injicitur, qui SS. Milsæ interfuerunt. (229) Quæ eadem est Angliæ regio, cum Cumbria. (230) Ità Geographi nominant: quem Atlas Hondianus, Irænam.

X 4

Maria Stuarta.

tūnam. (231) Sic Atlas, in descriptione Anglia, Tabula 2. At Geographia nova, Peterellum quidem eum nominat. sed is, non ab Ortu, (sicut Atlas ait,) sed pene totus à meridie, Carlilum accedit. (232) Hujus cognomen Ludibriò conspuit proavia sua Livie memoriam Caius Caligula, Imperator; propter ejus, in astitia, amulationem Ulyssis. ut & alibi observavi, è Tranquillo, in Vita Caligulae. cap. 23. (233) De Fredegunde, vide, præter innumeros, J. Lipsium, in Monitiis & Exemplis Politicis, de Regimine Fœminarum: De Tanáquile, Romam, adhuc nascentem, agitante suum ad libitum, in marito Lucumône, Livium librò I. ab U. C. (234) Florimund. lib. 6. cap. 17. num. 3. meminit hujus Scrupi. Buchananus quoque lib. 19. pag. 697. fin. (235) Buchan. lib. 19. pag. 680. fin. (236) Eset his adnumerandus, hóc locò, Gulielmus quoque Metellanus. sed, quoniam hic in Regina Maria partes jam inclinatus, & planè veniens invitusq., ivit, (teste Buchananò, lib. 19. pag. 680. med.) pro non-eunte meritò censeatur. (237) Enumerant hos legatos, Florimundus lib. 6. cap. 17. num. 3. post med. qui nominat inter eos, Robertos quoque duos, Petcarnium (is ipse tamen diver-

Appendix, ad Annum 1614.

diversus non fuit ab Abbate Fermelinod.) & Duglassium (aliud, ac diversum, à Mortonio). Buchananus item, lib. 19. pag. 680. post med. iis utitur nominibus, quæ posui: dicūq, Se inter illos fuisse Nonum. (238) Maro lib. 3. Æneid. ante fin. de Cyclopibus. (239) Sic Florimundus eum locum appellat, lib. 6. cap. 17. num. 3. post princip. Geographi, Burtōnum, vulgò. (240) Hos enumerat Florimund. lib. sæpe laudato 6. de Orig. hereseon. cap. 17. num. 3. ante med. (241) Maro, 1. Georgic. longè post med. de Signis nimborum imminentium. Pisticæ porro, idem, quod Scoticæ: ut alibi adnotavi. (242) Bolis, perpendiculum est nauticum, hōc locō, seu funis: cui alligata massa plumbea, ferreæve, demittitur in profundum, ad explorandam maris altitudinem. Græcis Βολίς, de cuius usu Act. 27. v. 28. S. Lucas, Βολίσαντες, εὖρον ὀρχυὰς εἵκοσι. Submittentēs bolidem, invēnimus pāsus XX. Hoc locō, translātè sumitur. (243) Propertius, Mevania natus, in Umbria. Librō 2. post med. eleg. Hoc erat in primis. &c. (244) Vide Barnestapoliū, in Maria Stuarta Innocente, pag. 62. & 63. & inferius pag. 69. idem relibatur, med. (245) Castoris & Pollucis cælestes

X s

& nau-

Maria Stuarta.

& nautica flammula, ignis specie relucens.
 Græcis, Διοσκουροι & Διοσκουροι, Jovis filii ve-
 teribus: qui & simpliciter Cástores appellan-
 tur, Actor. cap. ult. v. XI. (246) His eum
 epithetis Obertus cohonestat, in Vindiciis Stuar-
 tæ, pag. 55. med. (247) Idem, pag. ead. ad
 med. (248) Sic eam & Buchananus appel-
 lat, lib. 18. pag. 652. v. 3. quod ego familia po-
 tius nomen, quam è lustrico haustum lavacro,
 reor. (249) Hæc ferè verbatim, ne recede-
 rem à fonte epistola, retuli ex Oberto cit. pag.
 51. fin. & pag. 52. princip. (250) Florimund.
 lib. 6. cap. 17. num. 3. fin. (251) Idem, ibid.
 cap. 16. num. 5. post princ. (252) Hæc Ober-
 tus Barnestap. in Stuarta Innocente, diducit,
 à pag. 55. post med. usq. ad pag. 57. fin. (253)
 Hæc Florimundus tradit, lib. 6. cap. 16. num. 5.
 & diffusius Obertus in Vindiciis, pag. 57. fin. &
 pag. 58. tota. (254) Matth. cap. 28. vers. 15.
 (255) Florimundus quidem lib. 6. citatò, cap.
 17. num. 3. ait; Rebellium rogatu, Buchana-
 num id scriptum concinnasse. Sed, qui verba
 Florimundi, Primum ergò, expendit; satis
 assequitur, Eos potissimum fuisse, qui tunc ab
 Elisabetha Londinò, cum calcari ad opprimen-
 dam Stuartam, redierant; inter quos Mur-
 rayus

Appendix, ad Annum 1703

rayus Prorex eminebat : qui Buchanani iopan-
 ta, & Idolum, erat. (256) Obertus in Vin-
 diciis Stuarie, pag. 58. post med. & Buchananus
 sanè, in Amentia mortuum Bothuelum, libri 19.
 principiò tradit, pag. 671. v. 10. (257) Ipsa
 Florimundi verba pono, lib. 6. cap. 17. num. 2.
 longè post med. (258) Florimundus, de Apo-
 logia, lib. 6. cap. 16. num. 5. longè post med.
 De Hollingsfèdi Annalibus verò, cap. 17. num. 2.
 post med. (259) Obertus, in Epistola ad Car-
 dinalem Alanum, post med. (260) Idem ibid.
 Erat autem annus Saculi superioris octogesimus
 octavius ; & editiones illa gemina jam exta-
 bant : cùm Obertus, hæc scribens, Ingolstadii
 prodierit anno 1588. typis VVolfg. Ederi. Stuar-
 ta verò occubuerat annò proximè præterito.
 (261) Florimund. lib. 6. de Orig. hæres. cap. 16.
 num. 4. fin. (262) Remondus lib. 6. cap. 17.
 num. 3. & 4. usque ad 5. exclus. (263) Hunc
 diem nominat Buchananus, lib. 19. pag. 705. notis
 Fastorum Romanis, X. Cal. Februarias : isque
 nobis est, 23. Januar. festò S. Emerentiana no-
 tatus. Florimundus autem lib. 6. cap. 17. num.
 5. fin. ad marginem assignat. 27. Januar. ut
 adeò necesse sit, in alterutro mendum intervenis-
 se, seu scriptoris, seu librarii. (264) Buchan.
 loc.

Maria Stuart

loc. cit. Letham Remondus nominat. (265)
 Vide Buchanan. lib. 19. pag. 678. princ. (266)
 Psal. 7. v. 15. &c. (267) 1. Timoth. 1. v. 13.
 (268) Remond. lib. 6. cap. 17. num. 5. post med.
 Buchanan. lib. 19. ante fin. pag. 704. & 705:
 (269) Idem, pag. 705. post med. (270) Ex
 1. reg. cap. 25. v. 22. Item ex 3. reg. 21. v. 21.
 (271) Remondus, de Orig. hares. lib. 6. cap. 17.
 num. 5. post med. Vide & Michaël. ab Issele,
 de Stuarta, pag. 223. (272) Lib. 19. Scotic.
 rerum, fin. pag. 705. & 706. (273) Remond.
 lib. 6. de Orig. hares. cap. 16. num. 1. fin. (274)
 Idem lib. 6. cap. 16. num. 6. ad med. (275)
 Idem, ibid. cap. 17. fin. num. 6. Porro, Philip-
 po Macedoni, per epistolam petenti à se, dedi
 sibi Laconum rempublicam, Lacedæmonii re-
 sponderunt, *Ἐὶ ὦν ἔχρατας ὄν.* (276) Idem,
 ibid. num. 6. post med. (277) Stradam vi-
 de, pag. 485. edit. Rom. princip. & M. S. de
 Stuarta. (278) Barnestapoliis, in Stuarta
 Innocente, pag. 67. med. (279) Idem, pag.
 61. post princip. (280) Undecimo Augusti:
 ut infra dicitur. (281) Infantibus, & fa-
 renis, formidabilia spectrorum simulacra. Ger-
 manis etiam, Blinde Bogelscheuen/ vnd Phant-
 aseyen. de quo & alibi dixi. (282) Remond.
 de

Appendix, ad Annales.

de Orig. heres. pag. 287. Edit. Colon. antiquioris, ad fin. pag. (283) Romualdus Scotus, in Summario de Morte Stuarta, Ingolstadii excusô, pag. 69. (284) Florimund. Remond. pag. 337. editionis, proximè cit. (285) Albion olim dicebatur universa; quæ nunc Angliâ Scotiâq; continetur, Insula. (286) Michael ab Isselt, pag. 254. (287) l. libertas. 106. de reg. jur. (288) l. non est. 176. §. infinita. (289) l. libertas. 122. (290) In custodia fuisse Elisabetham, & inde à Maria sorore evocatam; Remondus quoque, præter alios complures, testatur. lib. 6. de Orig. heres. cap. 10. num. 3. princ. At clariùs, de inclusione Elisabethæ in Turrim Londinensem, idem eod. lib. cap. 9. num. 2. §. Decimò octavò Martii &c. ubi de ejusdem præterea Richmundianâ, & Nolstochianâ, custodiis, narrat: &, cur ea translationes factæ sint. Diùq; captivam fuisse, refert. (291) 4. reg. cap. 6. v. 6. (292) pag. 20. ad fin. (293) Stradam vide, decad. 2. lib. 8. pag. 482. fin. & seq. ad marginem quoque. pag. 482. fin. (294) Chronologia Sinariae, Colonia impressa, in 8. §. Examine peractò. (295) Famian. Strada, lib. 8. decad. 2. Amicium nominat. (296) Florim. Remond. pag. 317. med. (297) Pardi,

leo-

Maria Stuarta

leopardi, &c. non invento homine, quem oderunt, effigiem illius invadere feruntur, & lacerare. (298) Tot numerat Buchananus, usq^{ue} ad Jacobum V. inclusivè. in initio operis histor. (299) Ex litteris Reginae Mariae, è carcere datis, ad quendam Galliae magnatem. apud Florimund. pag. 328. (300) Psal. 145. v. 2. (301) Jerem. cap. 17. v. 5. (302) Ecclesiastici cap. 2. v. 3. & 5. (303) Florimund. pag. 320. med. (304) 2. Corinth. cap. 6. v. 2. & Ecclesia, responsorio 1. nocturni 1. Dominica I. Quadragesima. (305) Valerii Martialis vox est, notans eos, qui Carne delectantur. (306) De hac Stuarta sollicitatione ad apostasiam, & alias toto Captivitatis tempore, & novissimè quoque ante mortem, tradunt; partim Romuald. Scotus, in Summario Supplicii, pag. 20. fin. partim Famian. Strada, pag. 482. edit. Romana, decad. 2. partim Florimund. pag. 337. fin. & Ipsa denique Stuarta, epistolâ ad Eleemosynarium suum, pridie mortis datâ. (307) Matthaei 16. v. 26. (308) Matthaei 10. v. 36. (309) Jeremia cap. 9. v. 4. (310) Psalmi 117. ad med. Verba Psalmi sunt, Aperite mihi Portas Iustitiae. ingressus in eas, confitebor Domino. hæc Porta Domini: Iusti intrabunt in eam.

Appendix, ad Annum 1644

eam. In quem Davidis locum, Origenes, libro 6. adversus Celsum, philosophum Epicuræum, cum prius explicasset verba Psalmi noni, de Portis mortis, & portis filiae Sion, (Jerusalem,) in sensum, planè non Sectarum hujus ævi, sed Stuartæum, & orthodoxum; ante secula plusquam Quatuordecim ἑτερολογήσας, ità loquitur, respiciens pariter & ad verba psalmi noni. Πύλας θανάτου, τὰς ἐπὶ τῷ ἀπώλειαν φερέσας, ἁμαρτίας φερεῖν εἶναι ὁ λόγος· ὥσπερ καὶ πύλας Σιών, ἐν τοῦ ἐναντίου, τὰς καλὰς πράξεις. Οὕτω δὲ καὶ πύλας Δικαιοσύνης, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τὸ τὰς πύλας τῆς ἀρετῆς· αὐταὶ γὰρ ἐξ ἐτοίμης ἀνοίγονται, πῶ μεταδιώκοντες τὰς κατ' ἀρετὴν πράξεις. Ubi vides, Ingressum Beata immortalitatis pandi, justitiam in vita sectantibus, & Virtutem, & OPERA BONA. Id quod negare nec Gulielmus Spencerus Cantabrigiænsis, recognitor Versionum Latinarum Origenis, voluit: in Editione anni 1658. immotas sinens, in glossis quoq., Portas Virtutis; & Bona Opera, καλὰς πράξεις. &c. pag. 299. ad med. (311) Matth. 16. v. 18. (312) Is Eremita cultor, & Josaphati, principis Indorum, clandestinus instructor, describitur à S. Joanne Damasceno, in Vita utriusque, pulcherrime

Maria Stuarta.

mè explicatâ. (313) Annô nempe, 1562. apud Sacchinum histor. Tomo 2. lib. 6. à num. 105. &c. (314) Famian. Strada, decad. 2. lib. 8. pag. 485. à med. (315) Strada, decad. 2. lib. 8. pag. 482. fin. (316) Extat epistola, apud Remondum lib. 6. de Orig, hares. cap. 19. (317) Parapherna, propriè, qua Sponso, præter dotem, accedunt. Horum pars ad Mariam Stuartam pervénit, à primo Marito, Francisco II. rege Gallie. quod intelligitur ex iis, qua infra dicentur. (318) Arbitr. Dispensatorem, aureos in precario numerantem, deprecari sumus. &c. Quantumvis VVoveren, ex Josepho Scaligero se audisse, dicat; Prætorio legendum. quod multis refelli posset, si opus esset. In Augustaa historia, Lararia legimus: ubi lares, & Deorum, Indigetumq, simulacra. Vide Vitam Alexandri Severi. (319) Apocalyps. cap. 7. med. (320) Epistolam habes apud Florimund. lib. 6. Origin. heretic. cap. 19. pag. edition. German. 325. in qua Stuarta horam nominat, qua scribere cœperit. (321) Hòc epiphonemate Catholici sumptionem SS. Eucharistiæ, tam suam, quam alienam, prosequuntur. Porro, de Stuarta, seipsam in fine vita pascente divino viaticò, Florimundus pag.

338. edi-

Appendix, ad Annos 1564.

338. editionis Germ. & Strada, decad. 2. lib. 8. pag. 483. tradunt. (322) Expende, quæ Strada pag. 484. à versu 4. ad 6. scribit, ex ore Regina Diem illum lætissimum ac triumphalem nominans. & infra, v. 7. Vestibus preciosioribus indutam, referens. (323) Narratio Londinensis, pag. 86. prope med. Quæ conjungas, licet, iis, quorum Florimundus meminit pag. 340. (324) Convenit Rei, rexq; vox cuius, quem Actor in judicium vocat, trahitve: tametsi revera sit Innocens. (325) Narratio Londinens. die 18. Martii, ann. 1587. (326) Comes Cantii, de quo supra. vulgo, Kennth, Anglis. (327) De Thoante, Chersonesi Taurice Rege, tyrannog, dictum & alibi, ex Ovid. lib. 4. Trist. eleg. 4. (328) Vide & Stradam, de hoc. decad. 2. lib. 8. pag. 484. ad med. (329) Narratio Londinensis, pag. 89. ita loquitur. Unâ manu ferebat Crucem ligneam, vel Osseam, cum effigie Christi, ex ea dependentis. Poterat revera esse Ossea; &, regia supellectili convenienter, eburnea. poterat & esse è ligni candidioris quodam genere, v. g. tilie, quod ossis speciem videntibus è distanti loco referret. (330) Latinum fuisse, patebit ex iis, quæ dicentur inferius. Libelli

Y

mentio-

Maria Stuarta.

mentionem omittit Strada. sed Narratio Londinensis exprimit: & necessario. (ξ) Houretti Galli, primi Inventoris: Jacobi Loets, ab Arches, delineatoris, & pictoris. Joann. Alexandri Bœneri, Norimbergensis chalcoglypta. (331) Londinensis narratio. pag. 89. med. (332) Famian. Strada, decad. 2. lib. 8. pag. 484. ad med. (333) Idem, ibid. ante med. Crevitque palam comploratio. &c. (334) Idem, ibid. quod Londinensis Narratio, hoc locò, praterit. (335) Hoc signatè ita tradit Narratio Londinensis, pag. 89. post med. (336) Chronologia Stuartea, Colonia impressa; & Narratio Londin. pag. 89. med. Beale vocant istum, dialectò Gall. Florimundus verò, cum aliis, Besslaum. (337) Vide Narrationem Londinensem, pag. 90. & Florimund. pag. 341. (338) Jacobi Catholica epist. cap. 5. v. 14. & 16. (339) Sicut annò 1649. die 19. Martii, Londini, cum jam securi feriendus esset, palam Orationem recitavit Dominicam; & ea, quæ posui, verba. Vide Theatri Tragici Londinens. pag. 226. ad princ. (340) Ibid. eadem pag. (341) Jerem. cap. 6. vers. 14. (342) Ad Philippens. cap. 2. vers. 12. (343) Novissimè id etiam decrevit Trident. Concil. Sessione 6. celebratâ 13. Januar. an. 1547. cap.

Appendix, ad Annum 1614.

cap. 12. &c. Canone quoq₃ 16. anathema dicitur, Contrarium asserentibus. & auctores margini adstruuntur; omni auctoritate humanâ majores. (344) Ad Titum 3. v. 10. (345) Joan. epist. 2. v. 10. (σ) Postquam Lutherus, plerog₃ Vi-
ra Predicationisq₃ suæ tempore, plurimus semper
fuisse, in iis insectandis; qui ambitione solâ,
suâq₃-sacra-Eloquentia palam ostentanda causâ,
pruriebant ad Conciones, disputationes, & curas
animarum obeundas, ideôq₃ profiliebant ad alter-
candum de controversiis Religionis (cujusmodi
Spiritu targebat etiam Henricus hic, Cantii
Comes, Stuarta impugnator,): sub nomine
Swermorum eos passim exagitabat; ut etiam
Sermonum Convivalium capite 36. fusè declara-
tur. Eos, tanquam Inexercitados imperitoq₃,
& tamen, superbiâ stimulante, currentes, quò
non mittebantur; acerbè, nec sinè sarcasmis,
lacerabat: ut, Carlstadium, Zuvinglium, Tho-
mam Münzerum, Oecolampadium, Campa-
num; aliôq₃ logozelôtas: ut ἀπαρθεύτας eos,
& ἀναστάντας, subsannans; & urgens, ut,
Quod passim docere vellent, prius accura-
tè diuque discerent. In eôq₃ Sententia de-
creto perstitit, ad finem usque. Itaque, cùm
anno 1546. die Februarii 18. Eyslebi, in palatio

Y 2

sedève

Maria Stuarta,

*sedēve Comitum Mansfeldiorum decessisset, in cubiculo, sibi assignatō: nonnulli familiarium ejus, jam eo defunctō, musēum illius intrā-
runt; rerum ejus, scripturāmq, reliquias in-
specturi. Statimq, in ejus chartaceum inci-
derunt monimentum hoc; in schediasmate, solō
biduō ante obitum, latinis his verbis exara-
tum, & super mensam relictum.*

*I. Virgilium in Bucolicis nemo potest
intelligere: nisi fuerit Quinque annis Pastor.*

*Virgilium in Georgicis, nemo potest in-
telligere, nisi fuerit quinque annis agricola.*

*II. Ciceronem in Epistolis (sic prae-
cipio) nemo integrè intelligit; nisi Viginti
annis sit versatus in Republica aliqua insigni.*

*III. Scripturas sanctas sciat se nemo
deguſtāſſe ſatis, niſi centum annis cum Pro-
phetis, ut Eliā & Eliſæo, Joanne Baptiſtā,
Chriſto & Apoſtolis, Eccleſias gubernārit.*

*Subdit his, laceſſitus (mi reor) per dies illos
ultimos, ab aliquo generis ejus contentioſorum.*

— Hanc tu ne divinam Æneida tenta,
Sed Vestigia pronus adora.

*Wir ſind Bettler. Hoc eſt verum. 16. Fe-
bruarii, Anno 1546.*

*Hanc Martini Lutheri ſententiam, ſic ad
ver-*

Appendix, ad Annum 1614.

verbum in pagella solitaria expressam, alicujus fortassis, (ut dixi) disputatoris importunitate recentî extortam ei; Joannes Aurifaber, Convivialium 1. capite, folii tertii paginâ alterâ, vidisse se, & exscripsisse; Justum verò Jonam, Superintendentem Halensem, adservasse, tradit: testimonium quidem (nisi rhetorum hyperbolâ, & auxesi, se defendat) contra auctoris ipsiusmet Acta scriptâq; pugnaturum. Monstrat tamen abunde, De precipitibus & ambitiosis doctrina sacra novatoribus, & synagogarum curionibus, ultrò se ingerentibus, quidnam, etiam biduò post animam acturus, censuerit Islebii civis hic; & suorum Calypha: Calvinianorum Avus. (346) Vide de his precibus Florim. Remond. lib. 6. hæres. pag. 342. (347) Idem, ibid. pag. 342. ad med. (348) Hanc, ex animo factæ remissionis laudem, ei Calvinianus quoq; Narrator tribuit, verbis his: Veniam & illi, & omnibus, qui &c. sincerè concessit, sicut à Domino sibi &c. (349) De Petro, ad genua JESU procidente, S. Lucas habet cap. 5. v. 8. De Jairo, idem cap. 8. v. 41. De Magdalena, idem cap. 7. à v. 38. & Joann. 20. v. 17. è pictorum, & piorum, sententiâ. De caco nato, Joan. 9. v. 38. (350) Sic enim & Narra-

Y 3

tio

Maria Stuarta.

rio Londinensis loquitur, pag. 91. princ. Spontè, lubentique animò, &c. (351) Orationem hanc *Stuarta* totam, in actu (ut loquimur) signato, habet *Narratio Londinensis*. pag. 90. fin. & pag. 91. ultra med. quam in Actu Exercito ego posui: sententiis & sensibus iisdem herens; non semper & verbis. Quod autem & Sancto-
rum Omnium eo die petisse pro se Interces-
sionem, idem Narrator Londin. ait; quis du-
bitare pius potest, quin signatè præ omnibus
Mariæ, gloriosissimæ Dei matris, & Virginum-
Virginis, cœu Reginae Sanctorum Omnium,
meminerit regina Maria; Marianum, è cin-
gulo, rosarium gestans? Calvinista historicus
compendii (an aliâ quapiam?) causâ, satis ha-
buit, Omnium, dixisse. In toto enim, &
pars continetur. cap. In toto, 80. de reg. juris,
in 6. & l. in toto 113. D. eod. (352) Calyptra,
operimentum capitis mulierum, generale. Ca-
lantica, operimentum capitis, in humeros de-
missum. (353) An trigesimum? cujus idem
est, cum Septuagesimo, verborum initium: &
cujus verba versu 6. sunt illa, in quibus *Stu-
arta* precem clausit, ac vitam, In manus tuas
commendo spiritum meum. quæ verba psal-
mus septuagesimus non habet. Sed potius, numeris

Roma-

Appendix, ad Annum 1614.

Romanis expressis, Londinensis narrator psalmum ponit LXX. & non XXX. à quo recedendum ego non duxi. (354) Hujus vocabuli, quod novatum videri possit, vis intelligetur, sicut & hujus supplicii imago tota illustrabitur, imitatione vivâ, ex Annalium Corn. Taciti libro 15. paullo longius à fine, post Seneca narratum interitum. Poena Subrii Flavii (inquit) Vejano Nigro, tribuno, mandatur (ab Nerone.) Ab hoc Vejano Flavius admonitus, fortiter protendere cervicem; Utinam, ait Flavius, tu tam fortiter ferias. Et ille (Vejanus scil.) multum tremens, cum vix duobus ictibus caput amputasset; sævitiam apud Neronem jactavit, SESQUI-PLAGA interfectum à se, dicendo. hoc est, uno ac dimidio insuper, ictu vulnerē, à se affectum fuisse Subrium Flavium tribunum. (355) Londinensis quidem Narrator ait, pag. 92. post med. Utrâque manu, Securi eam BIS feriendo (hætor) caput præcidit. Aurō, vel gratiā, corruptum dicas à carnifice. Cateri namque, re postea diligentius exploratâ cognitiō, de TRIBUS ictibus expresse tradunt: ut Florimundus, lib. 6. & Famianus Strada, decad. 2. lib. 8. pag. 484. post med. & M. S. De pelvi argentea, nar-

Y 4

rat

Maria Stuarta.

rat Remondus, paginâ 342. post med. (356) Expende, quæ Londinensis narrat, pag. 93. med. 5. Nihil vestimentorum. (357) *Qui de Institutione, & nutritu infantium, præcepta conscripserunt, observârunt; Vinosis principibus, qualis Tiberius, aut crudelibus, cujusmodi C. Caligula, & Nero, ac Domitianus, foeminas adhibitas, vitia pueris illa, ad quæ propendebant ipsæ, cum lacte instillantes.* (358) Catholica namque Religio, Stuartæ regina fuit imposita pro Crimine. ut constat ex Narratione Londinensi, pag. 78. med. Romanæ, ac Catholicæ fidei sectatricem eam appellans, dum ad mortem eam refert produci jussam. Hic exclamat Romuald. Scotus, pag. 79. med. Et sanè, si verum fateantur Angli; Hæc sola mortis est causa! (359) *Anonymi rerum Anglicanarum scriptoris, ex officina Nortoniana, in fol. vulgati anno 1616. in annum Christi 1536. pag. 58. post med. verba sunt de Bolenia hac. Illa, tanquam è pulvere suscitata, & tantis honoribus à Rege cumulata. &c. quippe, die Pentecostès anni 1533. publicè coronata, pompâ, quâ nulla unquam Reginarum splendidiore, ut loquitur idem auctor, pag. 52. ante med. quæ tamen post triennium deinde capite plexa*

Appendix, ad Annum 1614.

plexa est. (360) *Enndem vide Anonymum, in annum 1535. pag. 56. ante med. de quibus & Sanderus, de Schismate Anglic. lib. 1. & alii.* (361) *Hi omnes enumerantur, in causa stuprorum Bolenia condemnati, & plexi; primum à Nicol. Sanderò, & aliis orthodoxis. dein etiam, à Calviniano illo anonymo, supra citato. ann. 1536. pag. 58. princip. & med.* (362) *Bernardinus Mendoza, Hispani regis legatus in Gallia, in epistola, ad Alexandrum Farnesium data, 1. Martii anno 1587. apud Stradam, pag. 483.* (363) *Narrator Supplicii: qui Londinensis; & secta Calvinianus. pag. 93. fin. & 94. princ.* (364) *Suetonius in Nerone, cap. 29.* (365) *Barnestapol. epistolâ ad Cardinalem Alanum.* (366) *Ezechiel. cap. 18. v. 21.* (367) *Narrationem vide Londinensem, pag. 93. med.* (368) *Florimund. lib. 6. cap. 19. num. 6.* (369) *Idem, ibid. pag. 343. med.* (370) *Apocal. 14. v. 13.* (371) *Psalmo 83. fin.* (372) *Strada, decad. 2. lib. 8. pag. 485. princip.* (373) *Hæc partim Petrus memorat Possinus, parte 5. historia Societ. libro 4. à num. 22. partim, Joann. Nádasí, in Anno Dierum Memorabilium, die 16. Aprilis.* (374) *Job. cap. 19. v. 21.* (375) *Philippus Alegambe, in Moribus Illustribus,*

Y 5.

anni

Maria Stuarta.

anni 1594. die 3. Julii. (376) *Lucanus, Pharsalia lib. 9. ante fin.* (377) *Londinensis narratio Supplicii, pag. 93. fin.* *A. item Boudun, in Icone Stuarda chalcotypicâ.* Et res ipsa, supplicatioq^{ue}, docet, per annos ejus integros, ab ortu ductos, usque ad occubitum. (378) *Gentis dialecto. vulgò, (& Latinis praesertim,) Stuarda, & Stuarti, increbuerunt, apud Scriptores passim, ipsûmque Buchananum.* Stuartorum porro, seu Stovardorum familia, coepta est à Waltero Banchoniade, regni Scotici stuarto, hoc est, Supremo Oeconomò, Censuumque regionum omnium collectore. *Buchanan. historia Scotica lib. 7. pag. 212. & 213. editionis Edimburgensis.* (379) *Anni Octogesimi Septimi Diem, rex posuit, Sextum Idus Februarii; Julianis è Fastis, Octavum Februarii. qui tamen, è Gregorianis numeratus; erat, & est hodie, Februarii decimus-octavus; seu, Duodecimus, ante Kalendas Martias.* Ceterum ex *Annis Vita Stuardae*, quos ponit ipse *Quadraginta Sex*, primus, ac postremus, exiguam dumtaxat sui particulam obtinuerunt. annus videlicet primus, Decembrem mensem; quantus à die septimo excurrit, in diem trigesimum primum. Annus verò postremus, Januarium, ac. Februa-
rii

Appendix, ad Annum 1614.

rii dies octodecim. Medu verò, inter primum
& ultimum, anni; pleni sunt, & completi,
quadraginta quatuor. Id supputatio facile
evincet, ducentibus nobis calculum ab anno 1542.
cujus septimo Decembris Stuarta nata est; usq;
ad annum 1587. cuius 18. Februarii est extincta.
Vixit igitur, ad summam exactam perducen-
do Chronologiam ejus, Annos consummatos,
Quadraginta quatuor, Mensésque duos, &
dies Undecim. Ut proinde nos, cum Ancto-
ribus aliis, numeremus Annos, QUOS Stuar-
ta vixit: rex autem, IN QUI-
BUS illa vixit.

MARIÆ

M aria Stuarta.

MARIÆ STUARTÆ,
Viventis, ac Morientis,
 A C T O R U M
 Breviarium.

I. Maria Stuarta, cum alioquin, ordine chronotactico, non spectet ad Annum M. DC. XIV. cur nihilominus ejus anni meritò fiat Appendix; indicatur. A pagina 1.

II. Mariæ Stuartæ ortus. Majorum claritudo generis. Matris ejus laus. Patris, & zelus antiquæ Religionis. A pagina 2.

III. Stuarta, morte patris, pupilla: mox tamen, & Infans, Regina Scotiæ declarata, & coronata. Puellulæ, pulcritudo incomparabilis, & jam tum spirare deprehensum in ea Catholicæ Pietatis studium. A pag. 4.

IV. Sexennium orsa vitæ, mittitur in Lotharingiam Maria. quo locò, præstantissimè educatur, & instituitur. A pag. 5.

V. Mar. Stuartæ, cum Francisco, Galliæ Delphinò, nuptiæ. Extincto socerò, regnum Galliæ, cum marito, adit. Sed eadem citò, vivis excedente virò, regni Gallici possessione decedit, in Lotharingiam. ubi Vidua aliquamdiu versatur. A pag. 6.

VI. Matris in Scotia morte, revocatur in Scotiam suam. ubi disturbata reperit omnia; unius scelesti culpâ. A pag. 8.

VII. Filiorum Jacobi V. regis, illegitimorum, pessimus, Jacobus Stuartus; re, & agnomentò, spurcius: coactus, (& idèò resiliens,) monachus, ab Ecclesia quoque deficit;

deficit ; & Religiosos omnes persequitur. Mariam Stuartam odit. A pag. 9.

VIII. Odii causam spurius arripit, postulata à sore Stuartae Comitatus dignitatem & possessionem : nec tamen impetratam. Murraye , in Scotia , Comitatus , praedescibitur. A pag. 11.

IX. Dolore repulsae furatus, Spurius ; in omnia Sacra, sacratosq; homines , impetum capit : & captum, seve exercet ; cum suis impiorum catervis. Quem (ne omnia exscinderet) placatura Regina ; demum ad vota sua evehit : imprudenter fortasse noxiq; ; sed, ex Ingratorum deterrimo Ingenio (plerosque decipere solito,) parum tunc cognitò, visa excusabilis. Ingrati, erga beneficium, hominis, hypothetica pictura. A pag. 12.

X. Jacobus spurius, Murraye factus Comes , & , in se collata gratia , plurimum abuti incipiens ; haeresinque in Scotia magnopere ubique promovens ; Mariae sororis curas plurimum gravat, & exacuat. A pag. 16.

XI. Regina Maria , scelere spurii fratris , & haereseos invalescentis ; aegrè habet, unde vivat : opibus sibi accisis. A pag. 18.

XII. Sacrorum, ac Sacerdotiorum, miserimus in Scotia status. Episcoporum quoque res artae : & unius eorum, ab haereticis non multò antè, caedes. A pag. 19.

XIII. Scotorum illius temporis sectariorum , erga Sacrosanctam Eucharistiam, impietas insandissima. Irrisor ejus , in Scotia , Buchananus ; foris , impugnatrix Schurmanna, per scripta. A pag. 21.

XIV. Regina Stuarta , in privatum regie sacellum compacta , solò unico Sacerdote cogitur esse contenta. Multa, cum illo, indigna sustinet, à Murrayanis. Compellatur à Murrayo spurio, de regno sibi cedendo. Regni Comitiorum assensu , & custodia pratoriana , privatur :
scelere

scelere fratris spurii, Ingratitudinem suam exercentis.

A pag. 23.

XV. Tantis obsessa malis regina Vidua, secundae ad nuptias adjicit animum. quas, pro filiis, aut aliis sibi charis, diversi Principes ambiunt: ipsâ Virum, non nisi Catholicum, querente. A pag. 27.

XVI. Mattheo igitur Stuartho, Levinie Comite, artâ sibi propinquitate juncto, patriæ, unde exulârat, à se restitutâ; filium ejus Henricum, Darlei Baronem, sibi Sponsum designat: propter ejus præsertim egregiè Catholicum pietatis studium; & spem, reformandi sic Regni. A pag. 29.

XVII. Quocirca Sponsalia, cum Darleo, Stuartho init. quæ, vindictæ lividâ cupiditate, legatione missâ geminâ, disturbare Elisabeta, Angliæ regina, conatur. A pag. 31.

XVIII. Hujus querelis, ac minis, insuper habitis, nuptiæ Stuarthæ & Darlei sunt. Reges palam proclamantur; frustra ringente, & absente, cum cæteris improbis, Comite Murrayo, spurio. Spes è nuptiis his, pacati regiminis: nisi pacem postea turbæ intestina rupissent. Quarum in origine referendâ, sublesta Buchanani fides lectori fugienda. A pag. 33.

XIX. Georgii Buchanani, per transfennam saltem, inspectio: nominatim, generis, ingenii, scientiæ, nobilitationis: ingratitude, in nobilitantem se: pravitate morum ejus: & suâmet confessione, Mendacis historie. A pag. 35.

XX. Buchanani Idolum, Jacobus Stuartus, Murrayæ Comes, producit: A natalibus, à matre, multimodis infami: A Petri Rami nefariâ institutione. A seditioso in Scotiam reditu, & prodigentiâ. A pag. 38.

XXI. Murrayi spurii, insolentia; sacrilega rapaci-

bas;

tas; cum Angla, fœdus instauratum: cum Ketha, nuptie; quarum profusissimis sumptibus illas, à Buchananò immensas, sed falsissimas, in se congestas laudes, in extremo vitiat, & evertit. A pag. 41.

XXII. Eorum, quæ de improbitate duorum Stuartæ Infamatorum (Murrayi, & Buchanani,) dicta sunt, anacephaleosis. Buchanani verò singillatim, maledicentia; digna omnium odiò, & ab auctore ipso recantata diris, exagitur in cumulum. A pag. 44.

XXIII. Auctorum, è contrario, qui Stuartam laudant, ac tuentur, agmen, sat ingens. Post quos, Æmiliū Scauri (accusatorem auctoritate sua refutantis) affertur exemplum; Stuartæ causæ non inconvenienter aptandum: explosò Stuartæ Momò recente, Teutonicò. A pag. 46.

XXIV. Davidis Riccii, Musici Sabaudi, patria, genus, ars harmonica. Profectio in Scotiam: singularis, apud Reginam, gratia; arcana consiliorum communicatio; & ex hac, ob frequentem utrimq; conventum, livor, ac sinistri sermones invidorum: Murrayi maximè, factio-nisq; Murrayana. Suspiciones interim levas refutabant, iudices meliores; & res ipsa, Ricciiq; inamabilis forma: ejusq; pro Darleanis nuptiis, seria consilia. A pag. 50.

XXV. Eandem purgabat, eodem tempore, subricam de Reginâ suspensionem, optimi cujusque, de moribus ejus, præclara existimatio: historie, legationes episcoporum; studia Summorum, erga eam, Pontificum; maximèque, PII Quinti. A pag. 56.

XXVI. Tam artis in rebus, & hereticorum in eam odiis, insidiisque assiduis; jam eminens ostenditur, Regine creberrimas cum Davide Riccio consultationes, unice fuisse necessarias: ad rem Catholicam, exemplo Marie Anglæ, fulciendam, & instaurandam. A pag. 60.

XXVII.

XXVII. Occasione Festi Sanctorum omnium, sollemnius à Regina Stuarta peracti; tumultuantur Puritani Verbi-Ministri: concitantque, adversus eam, Scotiæ sectariam Nobilitatem. A pag. 63.

XXVIII. Affundit oleum isti flammæ, Jacobus Murrayus, spurius: sacrorum juxta, regionumque expilationis sceleri, cum cetera Nobilitate hæreticâ, illigatus; ac sibi metuens, Reginâ Regiæ spolia severè, meritoque, repetente. Quocirca Murrayus in ipsam, omne prædonum, Ecclesiasticarum quoque opum, nomen concitat; tanquam & ab ipsis raptâ, mox pariter ablaturam; & Sacra vetera reducturam. Armatur, & confligit, Rebellio. Sed, cum duce suo Murrayo, profligatur. A pag. 64.

XXIX. Demonstratur, per singulos, breviter, & summatim; Nemini tunc Scotorum, successu stabili, fidere Stuartam potuisse. A pag. 68.

XXX. A Scotis ergò transeundum ad Sabaudi (Davidis) fida consilia, periclitanti reginæ fuit: utpote, cujus viri invicta prudentia sola Murrayi scelestis artibus prævalitura esset. A pag. 69.

XXXI. Sed prævenit Davidem, Scotorum, (admixtis Anglorum consiliis) adversus eum internecina rabies, & Conjuratio. Cujus principes nominantur; & in capite, Rex Darleus ipse: quem Ruvénus quidam, calumniis suis, accendit in necem ejus, ceu Contemptoris Scotorum, ipsiusque Regis. In hoc, annon immodicus fuerit Riccius; & idèd nonnihilò improbandus? A pag. 71.

XXXII. Suspicionem, perperam zelotypâ, accensus à Ruvèno, rex Darleus; mortem Riccii, juramentò quoque sancit, illicò inferendam. A pag. 74.

XXXIII. Apud Reginam gravidam, cum Riccio, & marrona conjunctissimâ, cernantem, somnium, instantis sibi

sibi necis, Riccius narrat : & eluditur. In eum interim Sicarii, stant congregati. A pag. 75.

XXXIV. Hi, auctoribus Rege Darlæo, & Ruvenô, tandem (& improvise) super cœnam irrumpunt. Riccium, reginæ manibus evulsum, extrahunt : plagisq; innumeris, etiam Rege percussore, confodiunt. indignâ cade. A pag. 78.

XXXV. Post cœdem, ad Reginam lamentantem Ruvenus impudens revertitur : eamque adversus se, impudentiâ postulati inopini novâ, incendit : quæ hominis irreverentiam coarguit. A pag. 83.

XXXVI. At Ruvenus, satisfacere arguenti, parùm sollicitus ; in Reginam ultro probra, minasq; regerit : hæreseos suæ spiritu temulentus, ac vecors. A pag. 86.

XXXVII. A discessu Ruveni, Regina, ubi cœdærat, illic includitur ; densis septa foris excubiis. Quæ, tot in malis, invocatâ suppliciter Numinis ope ; post paullum ab ea recreatur : maritô rege facinus suum apud eam deprecante ; cumque læsa, in gratiam veterem redeunte. A pag. 87.

XXXVIII. Rege Darlæo, fugæ sociò, Scotique nobilis armatò ministeriò deducente ; Regina, elusâ custodiâ, evadit in libertatem. Dumbarri, judicia exercet. Edimburgum reversa, parit. Regnum, Darleus, & ipsa, (suas uterque partes agentes, sed reginâ attemperante,) pacatè administrant. A pag. 91.

XXXIX. Non autem multò post, graviora præteritis mala struuntur aulæ : quibus occasionem præbet, nimia Regine lenitas, in extollendo fratre notho, Murrayo ; arcanis intimis, haud secus, ac legitimò, admoventi cœptò. regem quoque maritum, suprâ, quàm unquam antehac, comitter habendo. A pag. 93.

XL. Unde, Rex, & Comes Murrayus, alter alteri

Z

sceler-

scelerum, in Reginam intentatorum, conscius, suspitionibus inter se grassari, mutuam in perniciem, ordiuntur. Uter utrum insidiis & vi præveniat; consilia modòsq; volunt: nimis apertè rex, & hinc, inutiliter: nimis tectè Murrayus, ac nequiter; sociis sibi conjurationis clam adscitis, & silere gnaris. Eorum nomina: & consiliorum, pro Calvinismo Puritanò, scopus. A pag. 96.

XL I. Rex Darlaeus, in aedes, à Regia distinctas, migrat; corrigendæ valetudinis causâ: quam morbus infestabat, Davidis Riccii, (ab eo, sociisque cædis, furiosè confossi,) vindex futurus; lege talionis. A pag. 100.

XL II. Instinctu Murrayi spurii, (eadem regiam in diem illum prædicentis,) à Bothuelio, consciisque, Rex Darlaeus noctu, cum puero ministro, suffocatur. translatisque aliò cadaveribus, mortis illatæ genus aliud simulatur; ab incenso pulvere nitrato regis diversoriò quaqua-versum dissiliente. A pag. 103.

XL III. Luget Regina. sepelitur occisus Rex. In auctorem necis inquiritur: & comprehensus Comes Bothuclius, iniquitate Judicum (utpote, sceleris participum,) immeritò absolutus; redit à tribunali, cum spe certâ insuper nuptiarum Regine viduæ: quippe, à Conjuratis ei depa-ctarum; si regem tolleret. A pag. 108.

XL IV. Ejus pacti nefarii, insciâ prorsus Regine initi, series explicatur. Hoc Bothuclius urget; & conjurati, (duce Murrayo,) apud viduam evincere conantur: Bothuclii præsertim uxore, sub idem tempus, divortio, mox autem & obitu, à viro separatâ. A pag. 111.

XL V. Murrayo, qui nuptias olim secundas regine sorori dissuaserat, nunc & verbis, & epistolis, eidem etiam tertias, nimis quàm suadenti, & apud eam urgenti; Regina constans negat assensum. Sed, ejusdem instinctu, violenter in itinere à Bothuelio, satellitiq; armato, in-

ter-

tercepta, abducta, metu mortis adacta; demum ei nubit: sub prævio Religionis orthodoxæ restituendæ patlo. A pag. 115.

XLVI. Hoc Stuartæ factum, à plerisque improbatum: à nobis, solâ ferè sexûs imbellis inconsiderantiâ, malefurmè fulcitur, & excusatur. A pag. 118.

XLVII. A nullis autem novi sponsi celerius, ac maledicentiis, infamantur, & incessuntur, sub nota incurfi Impedimenti Criminis; quàm ab iis ipsis, quâ, ad nuptias illas, eos adegerant: Murray præsertim; qui cum suis id ipsum quæsierat, & tunc obtinebat: ut eos, tanquam Regis occisi reos, populorum odiis & iræ objiceret. Decernuntur adversus Stuartam Bothuelisq., & corripuntur, arma: eâque, sub vexillo, reginæ probrosissimò. A pag. 121.

XLVIII. Invicem & Regina, contractò adversus rebelles exercitu, conferere manum parat. Sed delenita precibus, ac patlis, Kircadii cujusdam; & Bothueliò se abdicat, & exercitu: venitque in castra hostium, tanquam jam pacatorum, inermis. A pag. 124.

XLIX. Verùm, decepta turpiter; à rebellibus comprehenditur: & Edimburgum captiva, sub eodem illo probroso, circum eam volitante, vexillo, abducitur: in custodiam primò urbicam, dein paulò post Levini lacis feraliorem, retrusa. A pag. 125.

L. Super Stuartæ, dum illic sedet, interitu, consilia Procerum rebellium ineuntur. Anglæ reginæ suasu callidò, differtur impendens ei malum: Stuartæque litteris ejus, & legatione, convenitur. A pag. 128.

LI. A Stuarta, poscunt Proceres turbulenti; regni translationem in filium Jacobum, infantem: & ut pueritiæ reginæ tutores certi designentur. Ii nominantur: capita ferè seditiosorum. A pag. 130.

LII. Maria Stuarta regno Scotiæ sic abdicat se; ut protestetur; Nolentem, & coactam, id se facere. Comitibus Procerum, ejus hostium, dejecta regnò declaratur: Jacobus filius ejus, Rex promulgatur; Murrayus spurius, Prorex. A pag. 132.

LIII. Carcer Stuartæ, in lacus Levinii castello, durus; etiam, ob dominantem illic Murrayanorum fratrum, & matris, familiam; captivæ pleramque inimicam, & obtrectantem. A pag. 133.

LIV. Stuartæ miseras, & invidiam, adgravat, optima mens, eam eruendi, restituendique Regno, Archiepiscopi Joan. Hamiltonii: qui Comitibus, ex adverso, fidelioribus, sed successu tardioribus, Regina libertatem moliebantur. Dira interim, (etiam ob idipsum,) in carcere patiebatur, à plerisque subsidiis humanis deserta, regina. A pag. 136.

LV. Verum, ita res & consilia gubernante DEO, Stuarta, die quodam, miro modò, casuumque varietate, deceptis custodiis, à carcere, per puerum, in locum tutum educitur. quam & pedisequa mox subsequitur: frementibus interim frustra, nec retrahere valentibus, iis, qui captivam tenuerant. A pag. 138.

LVI. Extra lacum Levinum excepta ab equitibus, suarum partium, armatis, Nobilitati circumjectæ ostenditur, & commendatur Regina. Conveniunt, ad dimicandum pro eâ, copiæ non contemnendæ. quarum ipsa duxrix est. A pag. 142.

LVII. Armatur eodem tempore, adversus eam, in prælium, cum factione suâ, Murrayæ quoque Comes, Prorex. Quinam utriusque exercitus præcipui fuerint duces: Regina extra aciem interim tendere, & opperiri, jussâ. A pag. 144.

LVIII. Commissò, inter Stuartæ militem, & Mur-

rayi

rayi spurii, præliò: Stuartæus, acerrimè licèt pugnans, tamē superatur. Pro regina, gloriosè cadunt Hamiltonii multi. A pag. 146.

LIX. Regina, cum superstitem comitatu fugiens; in itinere, varia, sibi salutaria, volvit animò. Ad Scotiæ Angliæque confinia, cum Proceribus, de ulteriore progressu, deliberat: ipsa verbis, & animò, in Angliam propensior. A pag. 149.

LX. Sed, argumentis compluribus disuadens hoc, Archiepiscopus Hamiltonius, consentientibus ei nonnullis etiam Assessorum; contrariis rationibus, fugiendam demonstrat Elisabetam. Non auditus autem; apocham Dehortationis sue poscit; aufert; abit: plus tunc credente pellacibus Angliæ epistolis, quàm cordatis Archiepiscopi sui verbis, Stuartâ; suum, in hoc, errorem aliquando desletura. A pagina 152.

LXI. Præmissis antecursoribus, Stuarta in Angliam, ad Elisabetam, sicut præda in palatium deglutitur se bestia, festinat: relinquens Scotiam; deterrimò tunc, & diu postea, rerum in statu jacentem. A pag. 157.

LXII. In Angliam delata, secus prorsus, & sequiùs, ac speràrat, excipitur: circumclusa vigili custodiâ, trium rigidorum captivitatis sue præsidum. A pag. 159.

LXIII. Horum infestissima, Elisabetha Anglica, adversus Stuartam Comitiam Eboracum cogenda curat. Ad ea, è Scotia evocat deterrimum quemque illius hostium, & actusatorum; duce accusationis, Murrayò spurio. A pag. 162.

LXIV. Stuarta, è prima custodiâ Anglicanâ translata in aliam, Bortonam nomine, è Scotia voluntarios suarum partium Patronos accipit. quibus præscribit ipsa, quanam intrâ septa, formulâsque Protestationum, suam causam agendam Eboraci suscipiant: coràm Murrayanis,

nis, & iis Quæstoribus, qui Londinò quoque supervenerant. Actio cæsi Darlei refricatur. A pag. 164.

LXV. Quoniam in oculis Reginae prægnantis Rex Darleus Secretorum ejus intimum (Davidem) ad necem protraxerat, suapte quoque pugione illatam: temporum illorum Fure-Consulti quidam contendebant, Eum, ceu Majestatis reum, tolli à Regina, jure non uno, potuisse. Non sublatum autem esse ab ea, constat; & probatum est: protractis in apertum genuinis Regicidis; eorumque instigatoribus. A pag. 168.

LXVI. Hi Eboraci (Murrayus ac Mortonius præsertim,) palàm nominati, pressiq, à Stuartæ patronis; mirè fluctabant, solà se negatione verbosà defendere conati. A pag. 171.

LXVII. Sed Murrayum Harrisus baro, palàm potenterque convictum, confusumque, cum cædis ejus sociis ad duellum insuper provocat; sed abnuentes. Nuptiarum Bothuelii, ac regine, auctorem Murrayum unicè fuisse, Harrisus ex ipsamet ejus, ad sororem reginam epistolà, evincit: & pro tribunali vincit. A pag. 173.

LXVIII. Quòd Eboraci necdum eversa esset Stuartæ causa, frendens Elisabetha, cupiensque cum adversa famà tam Scotiæ reginam, quàm Angliæ, conflictari: Scotos, Mariæ accusatores, ob ignaviam Actionis increpat: declaratque, nisi labefactatà Stuartà, nolle se à judicio recedi. A pag. 176.

LXIX. Morem gesturus Elisabethæ, Murrayus Prorex; in Scotiam redit: ut illic, quæstionibus novis, extorqueat testimonium, saltem falsa, in Stuartam. A pag. 179.

LXX. Scelestissimò verò quodam torquendi, falsosque testes adducendi, strategemate usus: nihil efficit Murrayus aliud, quàm, ut Stuartam Innocentem clament, etiam ipsi Darlei-regis interfectorum ministri; jamjam morituri.

Angli

Angli Quæitores, Stuartam credunt, & prædicant, Infon-tem. A pag. 180.

LXXI. Absolvit insuper eandem cædis maritalis, interfecto ipse, Comes Bothuelius, in Dania multis post annis moriens; coram Rege Dano, ac testibus. A pag. 183.

LXXII. Cur autem apud malè credulos complures, Regina Scotiæ Viridii nihil secius diu permanserit suspecta: causam præbuerunt infamia, mendacissima Buchananani Scripta; à Murrayo potissimum, ad Elisabethæ nutum, conductæ in Stuartam. Unde commenta sua, cetera quoque sectariorum famosa scripta hauserunt: recussis aliquoties in Septemtrione Buchananani libris: sed non eò, quo digni erant, elogiò præmissò. A pag. 184.

LXXIII. Stuartam interim, ne suam ipsa causam præsens ageret; ac purgaret (uti poscebant ejus Advocati) pertinaciter obstitit Elisabetha: suas, sed non idè & æquas, ob causas. A pag. 190.

LXXIV. Spem, custodiâ liberandæ Stuartæ, videbantur ostendere, nuptiæ inter Ducem Norfolciæ, & reginam captivam, inunda: sed, perfidiâ simulationeq; Murrayi, fallacem. Unde Norfolcio supplicium demum, Stuartæq; durior captivitas, enata sunt; Elisabethæ furore. A pag. 191.

LXXV. Spem liberationis aliam, & probabiliorem, Stuartæ ostendit, Murrayus, frater ejus spurius; repenti interfectus, & suum, in sororem, coactus furorem finire. Cædis hujus auctor, causa, locus, series, referuntur. A pag. 194.

LXXVI. Super Murrayi excessu supremo, quid tradant, Gallus & Scotus, historici; sanè multum inter se discolores. Sed Scoti fides, sui præjudiciò laborat. A pag. 197.

LXXVII. *Murrayi morte non mitior effecta, sed ferocior, Angliæ regina; mittit ad Scotam recipiendæ libertatis Conditiones: sed quibus (ac postrema præsertim) annuere, Scots deterius morte censet; & obfirmat. Exasperata gravius inde, quàm unquam antehac, Angla: constituit, eam necare. Translata proinde, à carcere alio, in alium, Stuarta; Fodringhāmum demum abstruditur. ubi magnò, quàm suò, quàm cæterorum, in spiritalibus, ac divinis, profectu versatur: in Religione majorum immobilis. A pag. 201.*

LXXVIII. *Cum, Consiliò suorum arcaniore adhibito, tollendæ de medio Stuartæ facere decrevisset initium Angla: varias & ipsa comminiscitur, & ab aliis suggeri sibi patitur, ipsam occidendi Causas. Quæ tamen ordinè refelluntur omnes. A pag. 205.*

LXXIX. *Insistitur eidem refutationi, adhuc plusculum: venitūq; sensim ad genuinam, necis ei inferendæ, causam: quæ, Catholica fuit Religio, cuius propagandæ studiò unicè Stuarta flagrabat: exemplo Mariæ Anglæ. A pag. 209.*

LXXX. *Eam, ut propriam moriendi necessitatem in Stuarta, palam urgebant hostes ipsius: & Anglicani Parlamenti nomine, Accusator ejus publicus, verbis nimis quàm expressis. Infestissima verò Regina Angliæ, cum Proceribus (qui nominantur), à populo eadem ejus subdola stipendii bellici dilatione enundinantibus. A pag. 212.*

LXXXI. *Elisabetæ mandatò, gradus aliquot prævii sunt, ad Stuartæ suprema tendentes. Pars magna ministrorum ei detracta. Lustrata, vacuatæque, scriptorum ejus scrinia. Ablata pecunia, vasæque, & ornamenta, pretiosa. Immissi, magnò numero summi, qui mortem ipsi (etiam ex epistola Anglæ) indicerent. Re-*
fixæ

fixa parietibus, ejus Insignia regia. Despecta, modis variis, ejusdem dignitas, à Custode arcis. Ipsa, nihilò segnius Deo, precibus, & Patientiæ, inharens. A pag. 215.

LXXXII. Quadragesimæ initium intentiore, quàm unquam, religione colenti, Stuartæ Reginæ, post Februarii dimidium, à Judicibus, Londinò ad eam legatis, mors, in diem sequentem obeunda, indicitur. Iis, etiam eò adhuc articulo, ad defectionem ab Ecclesia Romana hortantibus, animò magno, linguà promptà, respondet. A pag. 220.

LXXXIII. Acceptà mortis & sententià, & die; Maria Stuarta, diutissimè jam iis, qui sibi divina ministrarent, carens; suum primò Sacerdotem domesticum flagitat: quem, in vicino agentem, fraus Præfetti-arcis arcebat. Eò negatò; petit fieri sibi saltem mystæ copiam, cuj peccata confiteatur. Id quoque (nec sinè impià Catholicæ pietatis insectatione,) detrectantibus; mirificà Stuarta facundià sic occurrit: ut Procerum unus exclamet, Necessarium Anglis esse, perire talem hanc Scotam. A pag. 226.

LXXXIV. Expedita tricis sectariis, regina Maria; refert in conclave se: dat litteras ad Sacerdotem suum; ejusq; preces exposcit, & alia pia subsidia. Cœnulam sumit tenuissimam. Convocatæ dein familie; quid se postridie futurum sit, indicat. Flentibus, solatia suggerit: ac singulis munuscula partitur. Duabus retentis puellis, reliquam à se turbam emittit. A pag. 231.

LXXXV. Cum puellis geminis, retentis, excubat, precibus, & omni generi Pietatis exercendo, intenta: vigil semper, & de genibus supplicans. A pag. 234.

LXXXVI. Post noctis medium, ad Gallie Regem scribit: & rem magni momenti poscit, pro gloria Dei.

Dei. Post hæc, digredi jussis arbitris, SS. sumit Viaticum, pietate maximâ. Quis id enuntiavit? A pag. 237.

LXXXVII. Sub auroram, revocatâ denuò familiâ pridianâ; resumit, & continuat, preces. Vestitur inter hæc; & sollemnis. Conveniunt in arcem Judices; & spectatorum corona, in Aulam, futuro supplicio assignatam. Conventa semel iterûmve Regina, sed adhuc in precibus; post Judicii-demum-Præsidis urbanam admonitionem, alacris è penetrâli suo, inter lacrymas suorum, ac valedictiones, prodit: ut moriatur. A pag. 239.

LXXXVIII. Descendens Regina, aulam versus, ac rursus à Judicii præsidibus admonita necessitatis moriendi; placide annuit: & morti propinquare pergit. In via, Melvino cujdam ad filium Jacobum, Scotiæ regem, suprema verba, recteq. Scotiam regendi præcepta, mandat; cum protestatione, Qualis ipsa moritura sit. A Præsidibus, Sacerdotem suum denuò petens, & familiam suam, mortis spectatricem; postremum horum, nonnullâ sui parte, impetrat. à primo postulato, depellitur. A pag. 243.

LXXXIX. Aula supplicii, theatrumque, quàm lugubrem instructa. Hanc intrans Regina Scotiæ, incredibili pulcritudine oculis omnium influit. quam venustatem commendabat & ipse cultus indumentorum, & symbola pietatis: quæ singillatim enarrantur. Theatrum scandentem, & tenentem, reginam, qui motus animorum exceperint. Ipsa immota, nec muta tamen, Catholicos affatur, ut comprecantur. iterantibus Causas damnationis sui, ministris Angliæ, sedens ipsa, dignitate multâ, præbet aures, & patientiam. A pag. 246.

XC. Surgens demum; majestate sermonis haud timidiore, toties falsò sibi impacta, crimina majestatis, in
Elisa-

Elisabetam admissa, negat fuisse. bina in Deum, intervenisse, non abnuat; & dolet. quæ hic referuntur. Hæreticis, nimis Catholicam se, fatetur. A sectarum propage, quantum abhorreat, mox factò monstratura. A pagina 251.

XC I. Cum Ministro namque Verbi Calviniano conferre preces, & verba, constanter (ac meritò) refugit: futilia judicans talium solatia, canticæque, graculorum, in mortis aditu. A pag. 254.

XC II. Sectarii Consolatoris, tacere jussi, defensionem latentem, ac partes quoque munusque suscipiens, Comes Cantii; suis cum cavillis, in Catholica pietatis instrumenta, respuitur & ipse à Regina: contra Ministri Calviniani importunas interjectas supplicationes, Deo clariùs ipsa, meliusque, variè, deque genibus, supplicante. A pag. 258.

XC III. Surgens deinde, Carnifici, magnificè amittit, sed demissè veniam injuncta sibi functionis roganti, veniam dat. denuòque multum, pro se, proque diversis aliis, sonore supplicans, & cœlestium quoque suffragia, invocans, morti subeunda accingitur. A pag. 262.

XC IV. Detrahentes indumenta regia pedisequas, adjuvare volentem carnificem, repellit Regina: quæ, vice versa, à carnifice repulsam fert, in alia re. Lamentantem in valedictione pedisequam, compescit, ac firmat. Genibus, animò magnò, denuò flexis innitens, Deumque orans, flagitiosè decollatur: spectantium affectu non uniusmodi. A pag. 266.

XC V. Querela auctoris, & innumera multitudinis piorum, de tam seva Regina Scotorum laniend: adversus Anglam. cujus matri, itidem plexa, clementior ictus obtingit; tametsi deteriora merita: nec ideo tamen Bolenianæ domus probra, similitudine supplicii cum Stuarta, deletura. A pag. 270.

XC VI.

XCVI. Terror, qui Elisabetam, super instante Stuartæ morte, concussisse fertur; malæ saltem illius Conscientiæ, meritissimæque, terror fuit: animum ejus, in multis, & atrocibus, adversus Stuartam admisis, accusantis. quæ referuntur; rigidum olim judicem expertura. A pag. 276.

XCVII. Judicii futuri, capital erit, ac summa delicti: Quid Meliorem se, deterior Elisabeta, nullò jure, non occiderit modò, sed & ubiq; flagitiosè traduxerit, ac prosciderit. quæ tamen vel nocens, tam piâ vitâ mortèque cuncta expiasset. Cujus Elisabeta cunctam Sanguinis asperginem, cur aboleret? A pag. 279.

XCVIII. Decollatæ Caput Stuartæ, à Carnifice palam monstratum; cum faustis pro Anglæ votis. Corpus mortuæ, parùm officiosè curatum; quippe, à carnificibus: ac tardè sepultum; alienò locò. A pag. 283.

XCIX. Animam autem illius, cælò receptam, maxima meritissimæque spes. A pag. 287.

C. Certè quidem longissimè major, ac potior, quàm de cognata ejus Elphinstonia, Ecclesiæ desertrice. Cujus, à morte, sui deploratio refertur; narratione, fide dignâ. A pag. 289.

CI. Quid autem post obitum evenerit Sturtono baroni, qui suffragio suo venerat in numerum eorum, à quibus condemnata fuerat Innocens hæc Scotiæ regina; percensetur fusius, à principio Capitis hujus, seu Numeri, usque ad finem. ubi, de P. Joanne Cornelio, viro sancto. A pag. 292.

CII. Gesta Londini, postridie cædis Stuartæ; publicò plausu. Anni Vitæ, Mariæ Stuartæ: tumuliq; Monumentum, ei erectum, à Rege filio. A pag. 298.

Actorum Mariæ Stuartæ

F I N I S.

